

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

**ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«Διαχείριση και Ανάδειξη Πολιτιστικής Πληροφορίας»

Ονοματεπώνυμο Μεταπτυχιακής Φοιτήτριας: Παναγιώτα Τσεντούρου, ΜΑΒΜ 202011

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΟ ΑΡΧΑΙΟ ΔΡΑΜΑ ΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΣΤΗ

ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Επόπτης καθηγητής: Θεόδωρος Παππάς, Καθηγητής.

Κέρκυρα, 2022-2023

Τριμελής Επιτροπή:

Θεόδωρος Παππάς, Καθηγητής Τμήματος Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας
του Ιονίου Πανεπιστημίου, Επιβλέπων

Γεώργιος Παπαϊωάννου, Αναπληρωτής Καθηγητής, Αναπληρωτής Πρόεδρος Τμήματος
Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας του Ιονίου Πανεπιστημίου

Δημήτριος Μεταλληνός, Διδάκτωρ, Μέλος ΕΔΙΠ Τμήματος Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας
και Μουσειολογίας του Ιονίου Πανεπιστημίου

*Στον μονάκριβο
Χριστόδουλό μου, που κάθε
στιγμή μου μαθαίνει να
γίνομαι καλύτερος
άνθρωπος.*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	4
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	5
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
<i>Ένα νεοσύστατο κράτος με αρχαία θεατρική παράδοση</i>	<i>8</i>
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο	11
1.1 Περιγραφή του εκπαιδευτικού συστήματος από ιδρύσεως του Ελληνικού Κράτους.....	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	22
2.1. Τα Αναλυτικά Προγράμματα της Ελληνικής Εκπαίδευσης σχετικά με τη διδασκαλία της αρχαίας δραματουργίας.....	22
2.1.1 Μεταπολίτευση	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο	49
3.1. Ο ερμηνευτικός ορίζοντας των υφιστάμενων σχολικών εγχειριδίων μέσω των οδηγιών διδασκαλίας αυτών προς τους εκπαιδευτικούς.....	49
3.2. Αρχαιογνωσία και δραματουργία στη διδακτική πράξη.....	62
3.2.1 Διεθνές Νεανικό Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος της Αρχαίας Μεσσήνης	65
3.2.2 Μαθητικό Φεστιβάλ δραματικής ποίησης Αχαρνών	66
3.3 Το κωμικό είδος και ο Αριστοφάνης στην Ελληνική Εκπαίδευση.....	68
3.3.1 Αριστοφάνους «Όρνιθες», βιβλίο του καθηγητή του Γ. Κατσή	70
3.3.2 Αριστοφάνους «Όρνιθες», βιβλίο του εκπαιδευτικού των Θ. Στεφανόπουλου-Ε. Αντζούλη	73
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	79
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	84
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ: ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΩΝ ΒΑΘΜΙΔΩΝ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.....	84
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΩΣ ΜΑΘΗΜΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΣΤΟ ΓΕΛ ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	92
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ	98
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, Β΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ: ΘΟΥΚΥΔΙΔΗ «ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ» ΚΑΙ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ «ΑΝΤΙΓΟΝΗ».....	100
3ο ΜΑΘΗΤΙΚΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΓΙΑ ΤΟ ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΑΧΑΡΝΩΝ	105
ΘΕΜΑ:: «4ο ΜΑΘΗΤΙΚΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΑΡΧΑΙΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ 2019» ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΤΩΝ ΑΧΑΡΝΩΝ »	120
ΘΕΜΑ: «Έγκριση συμμετοχής σχολικών θεατρικών ομάδων στο 4ο Μαθητικό Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος – ΑΧΑΡΝΕΣ 2019».....	123
Διεθνές Νεανικό Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος της Αρχαίας Μεσσήνης.....	125
Μαθητικό Φεστιβάλ Αρχαίου Θεάτρου του Δήμου Αχαρνών.....	128
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	130
ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ.....	131

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η περάτωση της παρούσας εργασίας οφείλεται και στην αρωγή ανθρώπων που επιθυμώ να αναφέρω, παρόλο που εκείνοι θα προτιμούσαν να μείνουν αφανείς διότι διέπονται από το ήθος της κατάθεσης ψυχής προς το συνάνθρωπο, χωρίς κομπορρημοσύνη. Κατ' αρχήν οφείλω να διατυπώσω την ευγνωμοσύνη μου προς τον επόπτη και καθηγητή μου από το 1991, κ. Θεόδωρο Παππά, που στήριξε ηθικά και πρακτικά την προσπάθεια αυτή με ενδιαφέρον και συνέπεια, καθοδηγώντας με σε όλα τα στάδια αναζήτησης πηγών, σύνθεσης και συγγραφής. Πολύτιμες απέβησαν και οι συμβουλές της διδάσκουσας του Τμήματος κ. Γιάννας Δημητρίου οποία ήταν «πάντα εκεί», είτε εξ αποστάσεως είτε διά ζώσης για να με βοηθήσει και να κατευνάσει τις ανησυχίες μου. Πέραν των ως άνω, ιδιαίτερη μνεία οφείλω στη Διευθύντρια του Σχολείου που υπηρετώ από το 2008, του 1^{ου} ΕΠΑΛ Κέρκυρας, κ. Βασιλική Μοναστηριώτη, η οποία υποστηρίζει την προσπάθεια κάθε συναδέλφου που επιθυμεί να πραγματώσει το στόχο της διά βίου μαθήσεως, παρόλο που το θεσμικό πλαίσιο μας παρέχει ελάχιστες δυνατότητες προς την κατεύθυνση αυτή. Επίσης ευχαριστώ θερμά τον υποδιευθυντή μου κ. Ηλία Μπουργάνη, το συνάδελφο κ. Σπυρίδωνα Καφρίτσα και την παλαιά μου μαθήτριά κ. Κωνσταντίνα Μαυρωνά, που με δίδαξαν με τις γνώσεις τους στους Η/Υ. Τέλος, «last but not least», κατά τη γνωστή βρετανική ρήση, ευχαριστώ το Γιάννη, πολύτιμο φίλο και άνθρωπο.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η πολιτισμική και καλλιτεχνική εκπαίδευση συμβάλλει στην ανάπτυξη βασικών δεξιοτήτων και αξιών, όπως ενδεικτικά, στην έκφραση και επικοινωνία, στην κριτική ικανότητα, στην καλλιέργεια της συναισθηματικής νοημοσύνης. Ως εκ τούτου τα κείμενα της αρχαίας ελληνικής δραματουργίας (τραγωδίες και κωμωδίες), εξαιτίας της διαχρονικότητας και του ιδιαιτέρου βάθους των νοημάτων τους, έχουν αναχθεί σε πανανθρώπινο αγαθό.

Στην παρούσα διπλωματική εργασία θα διερευνηθεί το αρχαίο δράμα ως θεματικό αντικείμενο του μαθήματος Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών της Β/θμιας Εκπαίδευσης. Θα επιχειρηθεί η ιστορική παρουσίαση της διδασκαλίας του αρχαίου δράματος στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα από τα τέλη του 19^ο αι. μέχρι και τις «δικές μας» απαρχές του 21^{ου} αι.. Θα αναλυθεί, επίσης, ο ερμηνευτικός χαρακτήρας των διδακτικών στόχων και θα αξιολογηθούν τα κριτήρια επιλογής των προς διδασκαλία δραμάτων στη βάση του ηθικοκεντρικού τους νοήματος, της διδασκαλίας τους από το πρωτότυπο ή από μεταφράσεις με την υπογραφή σημαντικών Ελλήνων λογοτεχνών. Ιδιαίτερη αναφορά επιδιωκείται στις μαθητικές παραστάσεις τραγωδίας και κωμωδίας στο πλαίσιο της βιωματικής διδακτικής πράξης της αρχαίας δραματουργίας και θα μελετηθεί η διδασκαλία της Αρχαίας Κωμωδίας σε συσχέτισμό με τις αιτίες «μερικής εξαίρεσης» της αριστοφανικής κωμωδίας από τη σχολική τάξη. Συνοψίζοντας, θα αξιολογηθεί η θέση του αρχαίου δράματος στη διδακτέα ύλη των Γυμνασίων και των Λυκείων, οι μέθοδοι και το περιεχόμενο της διδασκαλίας, κυρίως δε η συμβολή του στην καλλιέργεια του ήθους και στην ανάπτυξη της θεατρικής παιδείας των μαθητών.

ABSTRACT

Cultural and artistic education contributes to the development of basic skills and values such as expression, communication, critical skills and upgrowth of students' various skills. Therefore, the texts of Greek drama, tragedies and comedies, due to their timelessness and the immense depth of their meanings, have been reduced to a universal good.

This paper presents the role of Greek Drama as a subject of the Ancient Greek Language and Writing course in the secondary education curricula. An attempt will be made regarding the historical presentation of teaching of ancient drama in the Greek educational system from the end of the 19th century up to the dawn of the 21st century. The interpretative character of teaching objectives will also be analyzed and the criteria for selecting dramas to be taught will be evaluated based on their moral-centered meaning and their teaching from the original or from translations signed by important Greek scholars. Particular reference is made to student performances of tragedy and comedy in the context of experiential teaching practice of ancient drama and the teaching of Ancient Comedy will be studied in relation to the causes of "partial exception" of Aristophanes' comedy within the school classroom. To sum-up, the role of ancient drama in the curriculum High Schools, the methods and content of teaching, and mainly its contribution to the

adoption of the principles of humanism and the development of students' theatrical education will be assessed.

Λέξεις-Κλειδιά:

Δραματουργία, Αρχαίο Δράμα, Αρχαία Ελληνικά, τραγωδία, κωμωδία, διδακτική, Αριστοφάνης, Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών, Έφημερίς της Κυβερνήσεως, Υπουργική Απόφαση, Οδηγίες διδασκαλίας.

Key Words

Dramaturgy, Ancient Drama, Ancient Greek, tragedy, comedy, didactic, Aristophanes, Detailed Curriculum, Government Gazette (Greece), Ministerial Decision, teaching instructions.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ένα νεοσύστατο κράτος με αρχαία θεατρική παράδοση

Το αίτημα για ένταξη της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας στην εκπαίδευση των ελληνόφωνων ορθοδόξων που είχαν πρόσβαση σε εκπαιδευτήρια του κοινοτικού συστήματος των Ρωμιών αλλά και των Ελλήνων που ζούσαν στις παροικίες των μεγάλων πόλεων της Δυτικής και Κεντρικής Ευρώπης, ακούστηκε ισχυρό από τα χρόνια του Νεοελληνικού Διαφωτισμού¹ από τους γνωστούς Έλληνες λόγιους που διέπονταν από το ιδεολογικό και πολιτικοκοινωνικό πλαίσιο στο οποίο βασίστηκαν τα πνευματικά και εθνικιστικά κινήματα της Ευρώπης του 18ου αιώνα και, με εκδοτικά τους έργα μετακένωσαν τη γνώση της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας, ιστορίας, λογοτεχνίας και ποίησης στο χώρο της ελεγχόμενης από το Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως Εκπαίδευσης των ελληνορθόδοξων πληθυσμών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Είναι γνωστό ότι κατά την προεπαναστατική παρασκευή το Γένος των Ελλήνων οικειοποιείται τη γνώση των Αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων ποιητών και δραματουργών ως πυλώνα της ιδέας του εθνικού αυτοπροσδιορισμού και κληρονομιά προγονική του υπό διαμόρφωση έθνους. Μετά δε την αναγνώριση του Επίσημου Ελληνικού Κράτους με το Πρωτόκολλο της Ανεξαρτησίας (1830), τη Βαυαρική Αντιβασιλεία αλλά και τη Βασιλεία του Όθωνα, κυρίως την επιλογή της «ασήμαντης» και «μικρής» κωμόπολης των Αθηνών ως πρωτεύουσας του νεοσύστατου Κράτους, διαφαίνεται πασιφανώς ότι ο θαυμασμός για την Ελληνική αρχαιότητα θεμελιώνεται στην ίδρυση του κέντρου της χώρας κάτω και γύρω από τα λαμπρά οικοδομήματα του Περικλή και του Φειδία. Συμβολικά και ουσιαστικά πολιτισμικά επιτεύγματα των αρχαίων Ελλήνων αποκτούν παραδειγματική αξία ικανή να διευρύνει τον πνευματικό ορίζοντα του νέου Ελληνισμού. Λίγα χρόνια μετά την ίδρυση της Ελλάδας «γεννάται» η Μεγάλη Ιδέα για να υπενθυμίσει ότι η κοιτίδα του Γένους των Ρωμιών είναι ακόμα «υπόδουλη» και ότι η Πόλη και η Αγία Σοφία «πάλι με χρόνους με καιρούς δικά μας θα ‘ναι». Βεβαίως οι οθωμανικοί υπήκοοι - ραγιάδες έπρεπε να μετασχηματιστούν.

¹ Κιτρομηλίδης, Π., *Νεοελληνικός Διαφωτισμός*, MIET, 1996.

Σύμφωνα, λοιπόν, με αυτή ακριβώς την ιδεολογική, πολιτική και πολιτισμική ταυτότητα του νέου Κράτους-Έθνους οργανώθηκε το εκπαιδευτικό του σύστημα με απότοκο την υποταγή του στο ευρωπαϊκό αρχαιογνωστικό σύστημα διδασκαλίας και εκπαίδευσης του 19^{ου} αι., που συνεπάγεται την απόλυτη ταύτισή του με το μαθησιακό μοντέλο αξιοποίησης της αρχαίας ελληνικής γραμματείας. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η διδασκαλία του αρχαίου δράματος από το πρωτότυπο και από μετάφραση, όταν κατέστη εφικτό. Επισημαίνουμε ότι ο συγκεκριμένος κλάδος των αρχαιογνωστικών μαθημάτων προϋποθέτει αφενός μεν τη θεατρική - καλλιτεχνική προσέγγιση του αρχαίου κειμένου αφετέρου δε την ερμηνεία των βαθύτερων νοημάτων της γλωσσικής, ηθικής και μεταφυσικής διάστασης της δραματικής ποίησης. Επομένως το πρόγραμμα σπουδών όφειλε (και οφείλει) να προβλέπει ώστε τα κείμενα αυτά να μην αποτελούν μόνον πεδία άσκησης μετάφρασης και γραμματισμού.

Ως εκ τούτου το θεματικό κέντρο της διπλωματικής εργασίας «*Το Αρχαίο Δράμα ως διδακτικό αντικείμενο στη Βθμια Εκπαίδευση*» συνιστάται στη διερεύνηση της διαμόρφωσης και παγίωσης των αναλυτικών προγραμμάτων του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος που αφορούν τη διδασκαλία της αρχαίας δραματολογίας.

Τον κύριο όγκο της παρούσας εργασίας καταλαμβάνει η εξέταση των εγκυκλίων από το 1899 και εξής που σχετίζονται με τη διδασκαλία της αρχαίας τραγωδίας και κωμωδίας όπως έχουν δημοσιευτεί στην ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ. Επίσης αντικείμενο μελέτης αποτελούν οι οδηγίες διδασκαλίας των συγκεκριμένων αντικειμένων και τα βιβλία του καθηγητή και του μαθητή. Πιο συγκεκριμένα, οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν για την επεξεργασία και τεκμηρίωση της παρούσας μελέτης είναι τα ψηφιακά αρχεία των Αναλυτικών Προγραμμάτων του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (1899-1999) και για την περίοδο από το 2000 έως και την ημέρα ολοκλήρωσης της παρούσας είναι τα Προεδρικά Διατάγματα και οι Υπουργικές Αποφάσεις που αναφέρονται στις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις και τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών της Β/θμιας Εκπαίδευσης.

Με βάση τα παραπάνω δεδομένα η ιστορική και μεθοδολογική επεξεργασία της παρούσας βασίστηκε σε βιβλιογραφικές πηγές που αναφέρονται στην Ιστορία της εκπαίδευσης του Ελληνικού Κράτους² και σε συγγράμματα περί διδασκαλίας της

²Δημαράς, Αλ., *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε* (Τεκμήρια Ιστορίας), τόμ. Α' (1821-1894), Ερμής, Αθήνα, 1990. Τζανή, Μ., & Παμουκτσόγλου, Τ., *Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα*, 1998. Τσούλιας, Ν., *Παιδείας εγκώμιον*. εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2003. Χατζηστεφανίδης, Θ., *Ιστορία της Νεοελληνικής εκπαίδευσης (1821-1986)*, εκδ. Παπαδήμας, 1986.

Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας με εξειδίκευση στην αρχαία δραματουργία. Πολύτιμες υπήρξαν και οι πληροφορίες που αντλήσαμε από την ψηφιακή βιβλιοθήκη του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής και του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, μέσω των οποίων αποκτήσαμε πρόσβαση σε παιδαγωγικά βοηθήματα, σχολικά βιβλία του μαθητή και του καθηγητή τα οποία μας παρείχαν πληροφορίες για τη διδακτική μεθοδολογία και παιδαγωγική προσέγγιση του αρχαίου δράματος. Επίσης αναπτύξαμε υλικό από ιστοσελίδες φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης που έχουν θέσει υπό την αιγίδα τους Μαθητικά Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος για τα οποία αφιερώνουμε ιδιαίτερο κεφάλαιο ακριβώς επειδή το θέατρο αποτελεί κορωνίδα της βιωματικής διδακτικής πράξης. Στο Παράρτημα της εργασίας παρατίθενται σχεδιαγράμματα, αποσπάσματα από τα προγράμματα σπουδών δραματικής ποίησης, προγράμματα μαθητικών φεστιβάλ δραματουργίας ως ενδεικτικές πηγές τεκμηρίωσης. Επιστέγασμα της μελέτης αυτής αποτελεί η διαπίστωση ότι η αρχαία δραματουργία ως διδακτική πράξη προϋποθέτει υψηλό επίπεδο κατάρτισης του/της εκπαιδευτικού ώστε να επιτευχθούν οι κύριοι και επιμέρους στόχοι διδασκαλίας με σκοπό την πνευματική, πολιτισμική και ηθική καλλιέργεια των μαθητών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

«Πράγματι, ανάμεσα από το 1821 και το 1828 κανένας σχολικός μηχανισμός δε λειτούργησε, και η μεγάλη πλειοψηφία των κατοίκων της χώρας ήταν αγράμματη. Ακόμη και πολλοί από τους στρατιωτικούς της επανάστασης δεν ήξεραν καν να γράψουν το όνομά τους. Δεν είναι λοιπόν υπερβολή να ισχυριστεί κανείς ότι την ώρα που ιδρύθηκε το ανεξάρτητο κράτος, βρισκόμαστε στο έτος μηδέν της ιστορίας της ελληνικής εκπαίδευσης.»³

1.1 Περιγραφή του εκπαιδευτικού συστήματος από ιδρύσεως του Ελληνικού Κράτους⁴

Στις 11 Ιανουαρίου 1828 ο κυβερνήτης Ιωάννης Καποδίστριας αποβιβάστηκε στην Αίγινα αποδεχόμενος ψήφισμα της Γ' Εθνοσυνέλευσης των Ελλήνων στην Τροιζήνα, έχοντας επίγνωση της κατεστραμμένης από τον πολυετή εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα χώρας. Η άμεση αντίληψη της πραγματικότητας, όμως υπερέβαινε και το πλέον ερεβώδες σενάριο σε οποιοδήποτε τομέα της δημόσιας διοίκησης και της στοιχειώδους κοινωνικο - οικονομικής οργάνωσης των Ελλήνων. Από το ξέσπασμα της Επανάστασης και εξής η οργάνωση της εκπαίδευσης βρισκόταν σε χαμηλή στάθμη και στις περισσότερες περιοχές ήταν εντελώς ανύπαρκτη.

Η Ε. Κούκου⁵ αναφέρεται σε έκθεση του Γραμματέα της Εκπαίδευσης, Μιχαήλ Σούτσου, ότι κανένα θετικό αποτέλεσμα επετεύχθη από τις επαναστατικές κυβερνήσεις. Ο Μ. Σούτσος επισήμανε συγκεκριμένα: «Έως τής ώρας δέν ἔγινε τίποτε, καί εἶδα μετά λύπης ὅλους τούς διΐσχυρισμούς μου ἀπράκτους...». Όμως ο Κυβερνήτης ήταν εξ υπαρχής αποφασισμένος να θέσει τη στοιχειώδη εκπαίδευση ως έναν από τους κύριους πυλώνες της θεμελίωσης του νεοσύστατου κράτους. Παρά τα ανυπέρβλητα εμπόδια που καθημερινά έπρεπε να υπερκεράσει, ο Καποδίστριας επισκεπτόταν τα σχολεία που λειτουργούσαν και παρακολούθησε ο ίδιος τις εργασίες ανέγερσης του Ορφανοτροφείου της Αίγινας. Είναι αξιοσημείωτο ότι ελάχιστους μήνες μετά την ανάληψη των

³ Τσουκαλάς, Κ., Εξάρτηση και Αναπαραγωγή. Ο κοινωνικός ρόλος των Εκπαιδευτικών μηχανισμών στην Ελλάδα (1830-1922), εκδ. Θεμέλιο, 1988, σελ. 391.

⁴ Στο Παράρτημα υπάρχουν σχεδιαγράμματα των σχολικών μονάδων όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης. Πηγή: Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής πολιτικής. http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/episkopisi.pdf
Σχετικά με την Ιστορία της Εκπαίδευσης: Ανδρέου, Α., Πηγές της ιστορίας της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης. Εκδ. Βάνιας, 1992., Μπουζάκης, Σ. (2011). Πανόραμα ιστορίας της εκπαίδευσης. Όψεις και απόψεις. Gutenberg. Χατζηστεφανίδης, Θ., Ιστορία της Νεοελληνικής εκπαίδευσης (1821-1986). Εκδ. Παπαδήμας, Αθήνα, 1986. Κυπριανός, Π., Συγκριτική ιστορία της ελληνικής εκπαίδευσης, εκδ. Βιβλιόραμα, 2009.

⁵Κούκου, Ελ., Ο Καποδίστριας και η παιδεία (1827-1832), τ. Β', Τά Έκπαιδευτικά Ίδρύματα της Αιγίνης, Αθήνα, 1972, σελ. 8

καθηκόντων του, απέστειλε την πρώτη εγκύκλιο «Πρός τούς διδασκάλους τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἀλληλοδιδασκτικῶν Σχολείων»⁶ ἀλλά και ἐξέθεσε το θέμα των πεπραγμένων του στον τομέα της οργάνωσης της εκπαίδευσης ενώπιον της Δ' Εθνοσυνέλευσης των Ελλήνων στο Άργος στις 11 Ιουλίου του 1829, κυρίως δε στο ζήτημα της θεμελίωσης της στοιχειώδους εκπαίδευσης.

Μία από τις πρώτες ενέργειες του ήταν η πρόσκληση του Ανδρέα Μουστοξύδη να μεταβεί στην Αίγινα με σκοπό την οργάνωση της εκπαίδευσης του νεοσύστατου κράτους⁷ και η σύσταση επιτροπών με σκοπό τη σύνταξη σχολικών βιβλίων, βάσει του υπ' αριθμόν 45 ψηφίσματος Α', της 18 Οκτωβρίου 1829. Ορίστηκαν 3 επιτροπές με τόπο διαμονής στην Αίγινα. Το Νοέμβριο του 1829 τα μέλη της Β' επιτροπής Γρηγόριος Κωνσταντάς, Γεώργιος Γεννάδιος και Ιωάννης Βενθύλος που ήταν επιτετραμμένοι με τη σύνταξη των συγγραμμάτων της Γραμματικής και Ανθολογίας της ελληνικής γλώσσας, σε έγγραφο τους σχετικό με την αγορά βιβλίων από το εξωτερικό ἀλλά και την έκδοση πρωτότυπων σχολικών εγχειριδίων προτείνουν την έκδοση της «Ἀνθολογίας ἐκ τῆς ἑλληνικῆς σοφίας»⁸ κατὰ τομίδια και, εκτός των ἄλλων αρχαίων συγγραφέων, να συμπεριλαμβάνει «Σοφοκλέους, Αἰσχύλου καί Εὐριπίδου ἀνά δύο τραγωδίας, Ἀριστοφάνους δύο κωμωδίας...»

Δεν υφίσταται παγιωμένη εικόνα σχετικά με τη διδασκαλία του αρχαίου δράματος στην υπό διαμόρφωση οργάνωση της εκπαίδευσης κατὰ τη σύντομη Καποδιστριακή περίοδο. Μαθαίνουμε για τη διδασκαλία του Πλούτου, της Ἑκάβης, του Προμηθέα Δεσμώτη, του Αἴαντα και της Μήδειας στο Σχολεῖο του Λεωνιδίου το 1829 ὅπως και για τη διδασκαλία των τραγωδιῶν του Εὐριπίδη ἀλλά και του Αἴαντα, της Ἀντιγόνης, του Προμηθέα Δεσμώτη και των Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας στο σχολεῖο της Κέας το 1830.

Από την ενθρόνιση του Βασιλιά Όθωνα τον Ιανουάριο του 1833 και την ἀνάληψη της ἐξουσίας ἀπὸ την Ἀντιβασιλεία μέχρι την ἐνηλικίωσή του τον Ιούνιο του 1835, η διαβάθμιση της εκπαίδευσης του ἑλληνικοῦ κράτους διαμορφώνεται με βάση τα ἀκόλουθα διατάγματα:

- της 6ης/18ης Δεκεμβρίου 1834 για την οργάνωση των δημοτικῶν σχολείων.

⁶Βλ. ο.π., Κούκου Ελ., σελ 10, Πρόκειται για την υπ' αριθμόν 11637 Εγκύκλιο της 25^{ης}/04/1828 η οποία δημοσιεύτηκε στη Γενική Εφημερίδα, φ. 32, 1829

⁷ Βλ. Παππάς, Θ., «Προσπάθεια αναδιάρθρωσης και νέοι προσανατολισμοί: η προσφορά του Ανδρέα Μουστοξύδη στην Εκπαίδευση», στο Το Σχολείο στα Ιόνια Νησιά, 1864-2021. Ἑκατὸν πενήντα ἐπτὰ χρόνια ἑλληνικῆς ἐκπαίδευσης, Επιμέλεια Π. Αγγελόπουλος, Κέρκυρα, 2021., σελ. 47-59.

⁸Βλ. ο.π. Κούκου, Ελ., σελ. 22-24

- της 31ης Δεκεμβρίου 1836 (12-1-37) «περί του κανονισμού των ελληνικών σχολείων και γυμνασίων» και
- της 14ης Απριλίου 1837 για την ίδρυση Πανεπιστημίου

Επισημαίνουμε ότι τα όσα άνω διατάγματα θέτουν τα θεμέλια του εκπαιδευτικού συστήματος που θα κυριαρχήσει για έναν αιώνα και αποτελεί μετακένωση του Βαυαρικού εκπαιδευτικού συστήματος. Στο Βασιλικό Διάταγμα της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1836/12 Ιανουαρίου 1837, στο Άρθρον 71 αναφέρονται τα εξής: «Εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀρχαίων κλασικῶν...καὶ εἰς τοὺς ποιητὰς πρῶτον οἱ Ἑπικοί καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ Λυρικοί, καὶ Δραματικοί». Στο Άρθρον 73, στο πρόγραμμα σπουδών της Γ' τάξης του Γυμνασίου Άρθρον 1 διατυπώνεται: «Διὰ τὴν Ἑλληνικὴν» θα διδάσκονται: «οἱ Ὀλυνθιακοί...καὶ τα εὐληπτότερα τοῦ Εὐριπίδου» και εἰς τὴν Δ' τάξιν: θα διδάσκονται μετὰ τα ἔργα του Πλάτωνα, Ευριπίδης, Σοφοκλῆς, Αἰσχύλος και Πίνδαρος. Η αοριστία των διατάξεων αφήνουν την ελευθερία στον σύλλογο των διδασκόντων ως προς την επιλογή του διδακτικού κειμένου.

Πέραν των ως άνω στο Άρθρον 123 αναφέρονται τα εξής: «Ἐκτός τῶν ἤδη ὑπαρχουσῶν διατάξεων περί διδακτικῶν βιβλίων διατάττεται, ὥστε τα πρὸς διδασκαλίαν καὶ ἀνάγνωσιν βιβλία εἰς τὰ ἑλληνικά σχολεῖα καὶ γυμνάσια, νά ᾔναι ἐντελῶς ὁμοιόμορφα». Ωστόσο ο στόχος του ομοιόμορφου καθορισμού των αναλυτικών προγραμμάτων στην επικράτεια δεν επιτυγχάνεται μέχρι τα τέλη του 19ου αιώνα.

Το τριτάξιο ελληνικό σχολείο (Σχολαρχεῖο) αποτελεί την πρώτη βαθμίδα της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης που μαζί με το τετρατάξιο Γυμνάσιο υπολογίζεται ως ενιαία βαθμίδα με δεδομένο ότι η περιοχή διέθετε και Γυμνάσιο. Τα Ελληνικά Σχολεία είχαν εξάμηνα με εξετάσεις προαγωγής και απόλυσης. Στο τετρατάξιο Γυμνάσιο γίνονται δεκτοί μαθητές με εισαγωγικές εξετάσεις. Σκοπός του Γυμνασίου είναι η προετοιμασία των μαθητών για σπουδές στο Πανεπιστήμιο στο οποίο είχαν δυνατότητα να εισαχθούν χωρίς εξετάσεις οι κάτοχοι Απολυτηρίου Γυμνασίου. Είναι αξιοσημείωτο ότι στο ωρολόγιο πρόγραμμα της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης κυριαρχεί η διδασκαλία της αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας.

Στα τέλη του δέκατου ένατου αιώνα διαπιστώνεται η απαρχή της αστικοποίησης και εκβιομηχάνισης του ελληνικού κράτους και του εκσυγχρονισμού των κρατικών θεσμών με εκδημοκρατισμό των πολιτειακών δομών (αρχή της Δεδηλωμένης) και οργάνωση κράτους δικαίου. Με το Νόμο ΒΤΜΘ/1895 και το Διάταγμα της 30ης Απριλίου 1896 «περί συστάσεως νηπιαγωγείων», αναδιαρθρώνεται το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και προβλέπεται η λειτουργία νηπιαγωγείου από ιδιωτικό φορέα

με νόμιμη άδεια και η λειτουργία τριών τύπων δημοτικού σχολείου στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Η μετάβαση στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση πραγματοποιούνταν με εξετάσεις εισαγωγικές καθώς και η μετάβαση από το Ελληνικό Σχολείο στο Γυμνάσιο αλλά δεν επιφέρονται αλλαγές στις προϋποθέσεις φοίτησης στο Γυμνάσιο και στο Πανεπιστήμιο.

Τα Νομοσχέδια του 1899: Το 1899 η Κυβέρνηση Γ.Θεοτόκη με Υπουργό Παιδείας τον Α. Ευταξία υποβάλλει στη Βουλή δύο νομοσχέδια για τη δημοτική και τη μέση εκπαίδευση που μεταβάλλουν τη δομή των σχολείων και καταργούν το Ελληνικό Σχολείο.

Η δημοτική εκπαίδευση διακρίνεται σε δύο κύκλους:

- Α. Τετραετές δημοτικό σχολείο από το οποίο οι μαθητές συνέχιζαν στην επόμενη βαθμίδα στο οκταετές Γυμνάσιο (Λύκειο) ή
- Β. Εξακολούθηση της φοίτησης επιπλέον τρία χρόνια στο δεύτερο κύκλο του Δημοτικού.

Στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση καθιερώνεται οκτατάξιο Γυμνάσιο με διαφοροποίηση στην πέμπτη τάξη σε δύο κατευθύνσεις (φιλολογική ή θετική) με αντίστοιχη εξειδίκευση στο πρόγραμμα σπουδών.

Τα περισσότερα από τα Νομοσχέδια του 1899 δεν ψηφίστηκαν τελικά εξαιτίας της βαθιάς κρίσης που επικρατούσε στην Ελληνική κοινωνία: η ένταση και η επιθετικότητα εναντίον της διδασκαλίας της Νέας Ελληνικής στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, η ήττα του 1897, τα υψηλά ποσοστά αναλφαβητισμού, ο Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος. Επομένως η Νομοθεσία του 1895 θα εξακολουθήσει να ισχύει. Βέβαια έπονται σημαντικές μεταρρυθμίσεις στην εκπαίδευση με την Ανατολή του 20ου αιώνα μετά τα τραγικά γεγονότα των Ευαγγελικών (1901) και Ορεστιακών (1903) το κίνημα του Γουδή το 1909 και την ανάληψη της διακυβέρνησής της χώρας από τον Ελευθέριο Βενιζέλο.

Μεταρρυθμίσεις το 1913 και 1917: Το Νοέμβριο του 1913 υποβάλλονται στη Βουλή τα Νομοσχέδια που συνέταξε ο Δ. Γληνός υπό τον Υπουργό Παιδείας Ι. Τσιριμώκο. Ακολουθεί συνοπτική αναφορά της νέας διάρθρωσης του εκπαιδευτικού συστήματος που, δυστυχώς, έμεινε στα χαρτιά εξαιτίας της ιστορικής συγκυρίας:

- το γλωσσικό ζήτημα διεγείρει τις κοινωνικές εντάσεις και έφερνε στην επιφάνεια το αγεφύρωτο χάσμα του παλαιοκομματισμού και συντηρητισμού με την νεωτερικότητα και το φιλελευθερισμό της αστικής δημοκρατίας

- ο Εθνικός διχασμός και ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος έφεραν τους Έλληνες αντιμέτωπους καταρχήν σε εμφύλια διαμάχη, ακολούθως σε σύγκρουση με τις Κεντρικές Αυτοκρατορίες
- η ήττα του Βενιζέλου το Νοέμβριο του 1920 και η επικράτηση του συνασπισμού των παλαιών λαϊκών κομμάτων

Όπως προκύπτει από την νέα διάρθρωση:

- Θεσπίζεται η προσχολική αγωγή (4-6 ετών)
- Καθιερώνεται για όλα τα παιδιά η εξαιρετής δημοτική εκπαίδευση⁹. Το Απολυτήριο του Δημοτικού παρέχει δυνατότητα επιλογής μεταξύ δύο κατευθύνσεων.
 - ◆ του Αστικού Σχολείου (3 έτη) και του εξαετούς Γυμνασίου. Οι απόφοιτοι του Αστικού Σχολείου μπορούν να εγγραφούν με εξετάσεις σε Τεχνικές - Επαγγελματικές Σχολές, στη Ναυτική Σχολή Δοκίμων και στο Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης.
 - ◆ την εγγραφή τους χωρίς εξετάσεις στο Γυμνάσιο. Στη Γ' τάξη οι μαθητές επέλεξαν κατεύθυνση: τη *φιλολογική* ή την *πραγματική* με αντίστοιχη βαρύτητα σε μαθήματα θεωρητικής και θετικής κατεύθυνσης. Οι απόφοιτοι του φιλολογικού τμήματος είχαν δικαίωμα εγγραφής χωρίς εξετάσεις σε μια από τις Θεωρητικές Σχολές του Πανεπιστημίου και του πραγματικού σε μια από τις θετικές. Οι απόφοιτοι του πραγματικού τμήματος μπορούν με Εξετάσεις να εγγραφούν στο Ανώτατο Τεχνικό Εκπαιδευτήριο και στη Σχολή Ευελπίδων.

Όμως η προσπάθεια της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης του 1913 και 1917 απέτυχε με την επιστροφή της καθαρεύουσας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση μετά το 1920. Η προσπάθεια θα επαναληφθεί το 1929 με την επαναφορά των «Φιλελευθέρων» στην εξουσία.

Η Μεταρρύθμιση του 1929: Η κυβέρνηση Βενιζέλου της περιόδου 1928 - 1932 επιφέρει τομή στο εκπαιδευτικό σύστημα του Ελληνικού κράτους. Η ήττα στον ελληνοτουρκικό πόλεμο 1919 - 1922, η πρωτοφανής πραγματικότητα της ανταλλαγής των πληθυσμών μετά την υπογραφή της Συνθήκης της Λωζάννης με συνέπεια το τιτάνιο έργο της ενσωμάτωσης των ορθόδοξων πληθυσμών της πρώην οθωμανικής αυτοκρατορίας με εκ των πραγμάτων απότοκο την ολοκλήρωση της αγροτικής μεταρρύθμισης, οδηγεί την Ελληνική οικονομία στη διαδικασία της αναδιάρθρωσης με

⁹Με εφαρμογή της δημοτικής γλώσσας στις 4 πρώτες τάξεις. (Ν.Δ. 2585/1917)

βάση τα καπιταλιστικά πρότυπα. Η ανάγκη, επομένως, της προσαρμογής της εκπαίδευσης στη νέα πραγματικότητα του μετασχηματισμού της ελληνικής κοινωνίας επιβάλλει τη μεταρρύθμιση του 1929, που για πρώτη φορά επιχειρείται η απομάκρυνση από τα κατάλοιπα της Βαυαροκρατίας και εισάγεται το ορθολογιστικό πνεύμα, η λειτουργικότητα της γνώσης, η κοινωνικοποίηση, και, κατ' επέκταση, ενσωμάτωση των μαθητών στην παραγωγική διαδικασία.

Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση θεσμοθετείται με το Νόμο 4397/16-8-1929 για τη δημοτική (πρωτοβάθμια) εκπαίδευση και με το Νόμο 4373/1929 για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Καθιερώνεται η στοιχειώδης υποχρεωτική εκπαίδευση στο νηπιαγωγείο και στο Δημοτικό σχολείο. Οι απόφοιτοι του Δημοτικού σχολείου μπορούν να φοιτήσουν σε δομές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης όπως παρουσιάζονται στο διάγραμμα της σελίδας 88 του Παραρτήματος.

Η μεταρρύθμιση του 1929 προκάλεσε μεγάλες αντιδράσεις όχι μόνο από φορείς του συντηρητισμού αλλά και από εκπροσώπους των προοδευτικών κύκλων¹⁰ και ουσιαστικά δεν θα ολοκληρωθεί. Περιορισμένος αριθμός σχολικών κτιρίων θα περατωθεί, η τεχνικό - επαγγελματική εκπαίδευση θα μείνει στα χαρτιά μαζί με το Πρακτικό Λύκειο και το εξατάξιο Γενικό Γυμνάσιο θα επικρατήσει. Τα ιστορικά γεγονότα του μεσοπολέμου θα αναστείλουν κάθε μεταρρυθμιστική προσπάθεια. Επισημαίνουμε ότι η καθαρεύουσα θα επανέλθει στις τρεις τελευταίες τάξεις του Δημοτικού και η Νέα Ελληνική Γλώσσα θα χαθεί από τα Γυμνάσια.

Η δικτατορία του Κονδύλη (1935), του Ιωάννη Μεταξά (1936) ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, ο καταστροφικός εμφύλιος με τις τραγικές πολιτικές και κοινωνικές συνέπειες του, δεν θα αφήσουν περιθώρια αναδιοργάνωσης της εκπαίδευσης. Μνημονεύουμε απλώς την ενέργεια του Μεταξά ως προς την τροποποίηση των τύπων σχολείων της μεταρρύθμισης του Δελμούζου με την εισαγωγή του οκτατάξιου Γυμνασίου-Λυκείου στο οποίο γράφονται οι μαθητές του Δημοτικού μετά την τετάρτη τάξη. Όσοι όμως δεν θέλουν να συνεχίσουν στη μέση εκπαίδευση υποχρεώνονται να συνεχίσουν για άλλα δύο χρόνια στο δημοτικό ώστε να ολοκληρώσουν εξαετή υποχρεωτική στοιχειώδη εκπαίδευση. Τα έξι πρώτα χρόνια απετέλεσαν το εξατάξιο Γυμνάσιο και ακολουθεί το διτάξιο Λύκειο. Το 1944, με τον κατοχικό νόμο 1468 της 27-2-1944 επανέρχεται το εξατάξιο γυμνάσιο. Στη μετεμφυλιακή περίοδο τα ποσοστά του αναλφαριθμητισμού ήταν υψηλότερα ο αγροτικός και τεχνικός τομέας υπανάπτυκτος, ανειδίκευτος και

¹⁰ http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/episkopisi.pdf σελ. 39-42

εκπαιδευτικά ανύπαρκτος οδηγώντας τους απελπισμένους αγρότες και ανέργους των πόλεων στην εξωτερική και εσωτερική μετανάστευση.

Το Νομοθετικό Διάταγμα 3971: Το Σεπτέμβριο του 1959 ψηφίζεται το Νομοθετικό Διάταγμα 3971 πού βασίζεται στα πορίσματα Ειδικής Επιτροπής η οποία συγκροτήθηκε κατά την περίοδο 1957-58. Προβλέπεται η οργάνωση της Επαγγελματικής και Τεχνικής Εκπαίδευσης αλλά και η προσφορά της ανθρωπιστικής Παιδείας σε όσο το δυνατό ευρύτερα στρώματα του λαού.¹¹ Το Ν.Δ. 3971 δεν επέφερε καμία ουσιαστική μεταρρύθμιση στην εκπαίδευση καμία μεταβολή στην κλασική κατεύθυνση, στη χρήση της καθαρεύουσας, στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών ούτε στην ανάπτυξη της τεχνικής εκπαίδευσης.

Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση της κυβέρνησης Γ. Παπανδρέου (1964): Η Κυβέρνηση Παπανδρέου -με υπουργό Παιδείας τον Πρωθυπουργό- και εμπνευστή της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας τον Ε. Παπανούτσο, θα υποβάλει στη Βουλή τρία σχέδια νόμου: το 1964 το νομοσχέδιο «Περί οργάνωσης και Διοικήσεως τῆς Γενικῆς Ἑκπαιδευσεως¹²(Στοιχειώδους και Μέσης-μετέπειτα Ν.Δ.4379)». Επίσης το Μάιο του 1965 τα Νομοσχέδια «Περί Τεχνικῆς Ἑκπαιδευσεως» και «Περί ιδρύσεως Πανεπιστημίων». Οφείλουμε να επισημάνουμε ότι η δυσμενής πολιτική κατάσταση της περιόδου είχε ως αποτέλεσμα την αναστολή της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας. Πολιτικές ενέργειες και εμπλοκή των Ανακτόρων οδήγησαν σε παραίτηση του Πρωθυπουργού (15-7-1965). Το πολιτικό χάσμα διογκώνεται γιατί οι κυβερνήσεις που σχηματίζονται δεν εξασφαλίζουν ψήφο εμπιστοσύνης από τη Βουλή. Τελικά συγκροτείται κυβερνητικό σχήμα υπό τον Παναγιώτη Κανελλόπουλο που προκηρύσσει εκλογές. Όμως το πραξικόπημα των Συνταγματαρχών καταλύει τη Δημοκρατία και επιβάλλει στρατιωτική δικτατορία ένα μήνα πριν τη διεξαγωγή τους (21/4/1967). Δυστυχώς η Αποστασία του 1965 και η επιβολή της Δικτατορίας δεν θα επιτρέψουν την εφαρμογή της πιο ολοκληρωμένης ιστορικά πρότασης εκσυγχρονισμού του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Το παράδοξο είναι ότι, μετά την πτώση της Χούντας και την αποκατάσταση της Δημοκρατίας, τα πολιτικά κόμματα που αντιτάχθηκαν στη μεταρρύθμιση του 1964 θα υιοθετήσουν τα βασικά της σημεία¹³.

Η Μεταρρύθμιση των 1976/1977: Μετά τη μεταπολίτευση θα ψηφιστεί το Σύνταγμα του 1975 και Νόμοι που θα θεσμοθετήσουν την Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση του

¹¹ βλ. Δημαράς, Αλ., Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε (τεκμήρια ιστορίας) τόμος Β, σελίδα 239

¹² <http://e-library.iep.edu.gr/iep/collection/browse/item.html?code=05-00009&tab=01>

¹³ βλ. Μπουζάκης, Σήφης, Νεοελληνική εκπαίδευση (1821-1985), Αθήνα, εκδ. Gutenberg, 1987. Σελ. 57-123

1976/77 με κυριότερους τον Ν. 309/1976¹⁴ για την γενική εκπαίδευση και τον Ν.576/1977 για την τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση. Καθιερώνεται η 9χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση, το τριετές και υποχρεωτικό Γυμνάσιο, το Γενικό και Τεχνικοεπαγγελματικό Λύκειο, οι Πανελλήνιες εξετάσεις για την εισαγωγή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Όπως αποδείχτηκε εκ των πραγμάτων οι βασικοί στόχοι της μεταρρύθμισης που ήταν η επέκταση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και η στροφή στην τεχνική-επαγγελματική εκπαίδευση δεν εκπληρώθηκαν με ικανοποιητικό βαθμό. Το σύστημα αυτό εφαρμόζεται αλλά η κυβερνητική αλλαγή του 1981 θα έχει ως απότοκο μεταρρυθμιστικές παρεμβάσεις.

Μεταρρυθμίσεις 1981-1985: Το 1981 ο Πρόεδρος του ΠΑ.ΣΟ.Κ. Ανδρέας Παπανδρέου, λαμβάνει με μεγάλη πλειοψηφία την εντολή ανασχηματισμού Κυβέρνησης. Ήταν επόμενο μία σοσιαλιστική παράταξη να δρομολογήσει καταλυτικές μεταρρυθμιστικές παρεμβάσεις στην Εκπαίδευση:

- Για πρώτη φορά στην ιστορία του Ελληνικού Κράτους καθιερώνεται η δημοτική επίσημη γλώσσα.
- Καταργείται το πολυτονικό σύστημα Π.Δ. 297/198.
- Καταργούνται οι Γενικοί Διευθυντές, οι Επόπτες και οι Επιθεωρητές (Ν. 1232/1982, Ν. 1304/1982).
- Ψηφίζεται ο κανονισμός μαθητικών κοινοτήτων.
- Ψηφίζεται Νόμος για τη δομή και τη λειτουργία των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων Ν. 1268/1982.

Οι σημαντικές εκπαιδευτικές δομές της δεκαετίας του 1980 κυρίως με το βασικό Νόμο 1566/1985 δεν θα αναθεωρηθούν στα επόμενα χρόνια αλλά και δεν θα εφαρμοστούν στην πράξη όλες οι μεταβολές. Η μεταρρυθμιστική προσπάθεια πραγματοποιήθηκε πλημμελώς και θα οδηγήσει σε νέα αδιέξοδα στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Η συντηρητική μεταστροφή στην Εκπαίδευση σε δυτικές χώρες, η πτώση του υπαρκτού σοσιαλισμού στις Ανατολικές χώρες, η ανάληψη της διακυβέρνησής της Ελλάδας από το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας, προκάλεσαν αλυσιδωτές αντιδράσεις και πυροδότησαν εντάσεις που οδήγησαν σε ακρότητες στο χώρο της Εκπαίδευσης. Έτσι ένα σχέδιο Π.Δ. επί Υπουργίας Κοντογιαννόπουλου που

¹⁴ Μπαμπινιώτης, Γ., *Το γλωσσικό ζήτημα. Σύγχρονες προσεγγίσεις*. Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων, Αθήνα, 2011., σελ.559, «Με το Νόμο 309/1976 (ΦΕΚ Α 100/30-4-1976) η ελληνική Πολιτεία έδωσε οριστική λύση στο πρόβλημα της γλώσσας, το οποίο -όπως είναι γνωστό- σοβούσε από τα χρόνια του Χριστού και με τις διάφορες μορφές που έπαιρνε μέσα στο χρόνο δίχαζε και ταλάνιζε τον ελληνισμό».

αφορούσε θέματα σχολικής ζωής αλλά και οι εξαγγελίες για ίδρυση ιδιωτικών ΑΕΙ θα οδηγήσουν σε μαζικές μαθητικές κινητοποιήσεις με καταλήψεις σχολείων -ένα φαινόμενο που «βασανίζει» την Ελληνική Εκπαίδευση μέχρι και το «δικό μας» 21^ο αι.-, με την τραγική κατάληξη της δολοφονίας του εκπαιδευτικού Ν. Τεμπονέρα. Μετά την παραίτηση Κοντογιαννόπουλου, ο νέος Υπουργός Γ. Σουφλιάς, θα αναλάβει μια προσπάθεια Εθνικού διαλόγου και θα συνδέσει το όνομά του με το Νόμο 2003/1992 που θεσμοθετεί την ίδρυση των ΙΕΚ (Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης) και του ΟΕΕΚ (Οργανισμού Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης).

Λίγο πριν την ανατολή του εικοστού πρώτου αιώνα επιχειρείται μία ακόμη μεταρρυθμιστική προσπάθεια του Υπουργού Παιδείας Γ. Αρσένη με το Νόμο 2525/1997 και το Νόμο 2640/1998. Με το Ν. 2525/1997 θεσμοθετούνται: το Ενιαίο Λύκειο, η κατάργηση των Γενικών Εξετάσεων, το ολοήμερο νηπιαγωγείο και Δημοτικό, τα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας, η ανάθεση του διορισμού εκπαιδευτικών στον ΑΣΕΠ με γραπτό διαγωνισμό, η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου. Με το Ν. 2640/1998 θεσμοθετείται η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση με την ίδρυση των Τεχνικών-Επαγγελματικών Εκπαιδευτηρίων.

Ο 20ος αιώνας θα σφραγιστεί παραδίδοντας στον 21ο αιώνα που έχει να αντιμετωπίσει νέα φαινόμενα όπως την παγκοσμιοποίηση και την κοινωνία της πληροφορίας, το Διαδίκτυο. Δυστυχώς, όμως, τα εκπαιδευτικά "ελλείμματα" της Ελλάδας έχουν ως συνέπεια τη μη προσαρμογή της χώρας στα ευρωπαϊκά και παγκόσμια δεδομένα. Οξύτατες κομματικές συγκρούσεις αναζωπύρωσαν τις καταλήψεις παραδίδοντας την ευθύνη της κάλυψης της ύλης στην παραπαιδεία, ένα ιδιαίτερο για το εύρος και τη μοναδικότητά του φαινόμενο σε διεθνές επίπεδο. Τα πολλά εξεταζόμενα μαθήματα, το άγχος των μαθητών και η αύξηση της φροντιστηριακής εκπαίδευσης οδήγησαν το 2001 τον επόμενο Υπουργό Παιδείας στη μείωση των εξεταζόμενων μαθημάτων σε εννέα. Παράλληλα, με τον νόμο 2817/2000 δημιουργήθηκαν οι «Περιφερειακές Διευθύνσεις Εκπαίδευσης». Το 2002 ψηφίζεται ο νόμος 2986 με τον οποίο ρυθμίζονται θέματα οργάνωσης των περιφερειακών υπηρεσιών, αξιολόγησης και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών. Ειδικά, για τη διαχείριση θεμάτων επιμόρφωσης με τον παραπάνω νόμο ιδρύεται ο Οργανισμός Επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών (ΟΕΠΕΚ), ενώ με τον νόμο 2916/2001 τα ΤΕΙ εντάσσονται στην ανώτατη εκπαίδευση και με τον νόμο 3027/2002 ρυθμίζονται θέματα ανώτατης εκπαίδευσης και θέματα του οργανισμού σχολικών κτηρίων. **Μεταρρυθμίσεις μετά το 2004:** Το 2003 συντάσσεται για την υποχρεωτική Εκπαίδευση από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο το Διαθεματικό Ενιαίο

Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ) των επιμέρους γνωστικών αντικειμένων. Με βάση αυτά προκηρύσσονται (στο πλαίσιο του Γ΄ ΚΠΣ) και συγγράφονται νέα βιβλία (βιβλίο μαθητή, τετράδια εργασιών, βιβλίο εκπαιδευτικού) για το Νηπιαγωγείο, το Δημοτικό και το Γυμνάσιο καθώς και το απαραίτητο συνοδευτικό υλικό, τα οποία και διανεμήθηκαν στα σχολεία από το σχολικό έτος 2006 μέχρι και το 2009. Με νέα νομοθετική ρύθμιση, το καλοκαίρι του 2004, καταργήθηκαν οι εξετάσεις στη Β΄ τάξη Λυκείου και μειώθηκαν από εννέα σε έξι τα εξεταζόμενα μαθήματα στη Γ΄ τάξη Λυκείου (νόμος 3255/2004, ΦΕΚ 138/Α). Με τον νόμο 3467/2004 (ΦΕΚ 128/Α) ρυθμίζονται θέματα επιλογής των στελεχών της εκπαίδευσης, με τον νόμο 3475/2006 (ΦΕΚ 146/Α) καταργήθηκαν τα ΤΕΕ και θεσμοθετήθηκαν τα Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑΛ) και οι Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑΣ), ενώ με τον νόμο 3518/2006 (ΦΕΚ 272/Α) η φοίτηση στα νηπιαγωγεία γίνεται διετής. Επίσης, πραγματοποιήθηκαν μικρές αλλαγές στα Προγράμματα Σπουδών του Λυκείου, αύξηση των ωρών διδασκαλίας των Αρχαίων Ελληνικών από το πρωτότυπο στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο και εισαγωγή διδασκαλίας δεύτερης ξένης γλώσσας στις Ε΄ και Στ΄ τάξεις του Δημοτικού. Με μια σειρά άλλων νομοθετημάτων ρυθμίζονται θέματα εκκλησιαστικής εκπαίδευσης, τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθιερώνεται βαθμολογικό όριο στο μισό του Άριστα για την εισαγωγή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και ιδρύεται το Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδας. Το 2009 στο πλαίσιο του Εθνικού Διαλόγου για την παιδεία το Συμβούλιο Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης κατέθεσε συγκεκριμένες προτάσεις βελτίωσης των ποιοτικών χαρακτηριστικών της εκπαίδευσης τις οποίες και παρέδωσε στην Υπουργό Παιδείας (20-11-2009)

Από το 2011 (Ν.3966/2011/ΦΕΚ 118 Α΄), αποδεσμεύεται το απολυτήριο του Γενικού Λυκείου από την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και καθιερώνεται το ενδοσχολικό απολυτήριο. Με το Ν.4186/2013 ιδρύεται το νέο Λύκειο με εφαρμογή από το 2013, ωστόσο δεν υλοποιήθηκε στην πλήρη εφαρμογή του, ώστε, τελικά, περάσαμε στο Ν.4327/2015/ΦΕΚ50Α που προσιδιάζει το παλαιό σύστημα των Δεσμών.

Ολοκληρώνοντας τη σύντομη αυτή ιστορική αναδρομή, αναφέρουμε ότι η Κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας ψήφισε το Ν.4823/2021/ΦΕΚ136Α΄ με θέμα «Αναβάθμιση του σχολείου, ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών και άλλες Διατάξεις» που καθορίζει, μεταξύ άλλων τη αξιολόγηση των εκπαιδευτικών μονάδων και των εκπαιδευτικών. Επίσης με την υπό στοιχεία 104671/ΓΔ4/27-09-2021 Υ.Α. «Πιλοτική εφαρμογή Προγραμμάτων Σπουδών στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια

Εκπαίδευση», το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής¹⁵ προέβη στην εκπόνηση νέων Προγραμμάτων Σπουδών με πιλοτική εφαρμογή στις πρότυπες και πειραματικές σχολικές μονάδες κατά τα σχολικά έτη 2021-2022 και 2022-2023 και πλήρη εφαρμογή από το σχολικό έτος 2023-2024.

¹⁵ <http://iep.edu.gr/el/nea-programmata-spoudon-arxiki-selida>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2.1. Τα Αναλυτικά Προγράμματα της Ελληνικής Εκπαίδευσης σχετικά με τη διδασκαλία της αρχαίας δραματουργίας¹⁶

Στο παρόν κεφάλαιο θα παρακολουθήσουμε το αρχαίο δράμα ως διδακτικό αντικείμενο της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης μέσω των ψηφιακών αρχείων των αναλυτικών προγραμμάτων του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής(ΙΕΠ)¹⁷ το οποίο διαθέτει τα Βασιλικά (κατόπιν Προεδρικά) Διατάγματα που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως από το 1899 και εξής.

Στο φύλλο 48 του Α' Τεύχους του 1899 της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως διαβάζουμε ένα ασαφές και καθόλου αναλυτικό Βασιλικόν Διάταγμα «Περί εισαγωγής της διδασκαλίας του μαθήματος της ελληνικής γραμματολογίας εν τοῖς Γυμνασίοις του Κράτους».

Στην εισηγητική του έκθεση «Ὁ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργός», Α. Μομφερράτος, υποστηρίζει ὅτι «τό ἰσχύον πρόγραμμα τῶν διδασκτέων μαθημάτων» ὡς ορίζεται ἀπὸ τὸ Διάταγμα τῆς 11^{ης}/09/1897 δὲν ἀπέβη λυσιτελές γιὰ τὴν πρόοδο τῶν μαθητῶν ἐξαιτίας τῆς κατάργησης τῆς διδασκαλίας τῆς ἐλληνικῆς γραμματολογίας. Προχωρᾷ, ἐπομένως, σὲ τροπολογία καὶ ἐπαναφέρει τὴ διδασκαλία τῆς ἀρχαίας γραμματολογίας καὶ χαρακτηρίζει ἀδύνατη τὴ διδασκαλία τῆς ἀποκλειστικὰ στὸ πλαίσιο τοῦ μαθήματος τῆς Ἱστορίας.. «Ἐν τίνι λοιπὸν κεφαλαίῳ τῆς ἱστορίας τῆς νέας Εὐρώπης ἢ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως θέλει εὑρεῖ εὐκαιρίαν ὁ καθηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν τῇ Δ' τάξει τοῦ Γυμνασίου, ὅπως πραγματευθῇ περὶ δράματος καὶ δὴ περὶ Αἰσχύλου, Σοφοκλέους καὶ Εὐρυπίδου, Οὐδαμοῦ βεβαίως». Στὸ νέο Διάταγμα θεσμοθετοῦνται δύο ὥρες εβδομαδιαία γιὰ τὴ διδασκαλία τῆς φιλοσοφίας καὶ τοῦ δράματος. Ἡ ἀόριστη καὶ ἀσαφὴς ἀναφορὰ καταδεικνύει ὅτι οἱ ἐπιλογές τῶν κειμένων ἐγκρίνται στὴν ἐπιλογή τῶν διδασκόντων τοῦ κάθε Γυμνασίου.

Στὸ Βασιλικὸ Διάταγμα «Περί προγράμματος τῶν μαθημάτων τοῦ ἐλληνικοῦ σχολείου καὶ τοῦ γυμνασίου» ΦΕΚ 369 τεύχος Α' τῆς 10^{ης}/12/1914 γιὰ τὸ μάθημα τῶν Ἀρχαίων στὴ Δ' τάξη προβλέπεται ἀπὸ τὸ Σεπτέμβριο μέχρι τὰ μέσα Φεβρουαρίου ἡ

¹⁶ Αντωνίου, Δ., *Τα προγράμματα της Μέσης Εκπαίδευσης (1833-1929)*, τμ. 1. Ιστορικό Αρχείο Ελληνικής Νεολαίας - Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, 1987.

¹⁷ΙΕΠ <http://www.iep.edu.gr/library/index.php/2012-09-19-21-42-36>

κατ' επιλογήν των διδασκόντων¹⁸ διδασκαλία (με ερμηνευτική προσέγγιση) μιας των τραγωδιών του Σοφοκλή και μερών των ακόλουθων τραγωδιών του Ευριπίδη: Ιππόλυτος, Ίφιγένεια ἐν Αὐλίδι, Ίφιγένεια ἐν Ταύροις και Μήδεια. Αξιοσημείωτο γεγονός αποτελεί ότι στο διάταγμα αναφέρονται «Μεθοδικαί παρατηρήσεις» ως προς τη διδασκαλία με οδηγίες για σαφή μετάφραση στο νέο ελληνικό ιδίωμα με οδηγίες ενθάρρυνσης των διδασκόντων και μη παρακώλυσης της αυτενέργειας των μαθητών αλλά και «σύγκρισις του αρχαίου δράματος προς το νέον (δρᾶμα) ἀναγνωσθέν πρότερον κατ' οἶκον».

Φτάνουμε στο 1932 όπου και διαπιστώνουμε για πρώτη φορά μία αρκετά λεπτομερή προσέγγιση της διδακτέας ύλης όλων των μαθημάτων του Γυμνασίου στο Προεδρικό Διάταγμα «Περί αναλυτικού προγράμματος διδακτέων μαθημάτων σχολείων Μ. Εκπαιδεύσεως διά τό σχολικόν ἔτος 1931-32», ΦΕΚ, τεύχος Πρωτον, ἀρ. φύλλου 12 της 13^{ης} Ιαν. 1932¹⁹. Το μάθημα της δραματικής ποίησης εισάγεται στην Ε΄ Τάξη· στην παράγραφο 1 (ένα) εδάφιο γ' ο νομοθέτης αποφασίζει τη συνοπτική διδασκαλία της εισαγωγής στην αρχαία δραματουργία και προτείνει την ανάγνωση και ερμηνεία μίας από τις τραγωδίες του Ευριπίδη, ἤτοι την Ίφιγένεια ἐν Αὐλίδι, την Ίφιγένεια ἐν Ταύροις, τη Μήδεια ἢ τον Ιππόλυτο, ολόκληρης ἢ διδασκομένης στα κύρια μέρη της. Τα υπόλοιπα προβλέπεται να διδαχθούν με ανάγνωση από δόκιμη μετάφραση στη νέα ελληνική από το Φεβρουάριο και εξής. Μας εντυπωσιάζει ότι δίδεται η δυνατότητα επιλογής τόσο του έργου της αρχαίας δραματουργίας όσο και η ανάγνωση από νεοελληνική μετάφραση αποσπασμάτων που δεν θα διδαχθούν αναλυτικά από το πρωτότυπο. Η διδασκαλία της δραματικής ποίησης συνεχίζεται και στην ΣΤ΄ τάξη του Γυμνασίου. Στο άρθρο 1, παράγραφος α', προτείνεται η ανάγνωση και ερμηνευτική επεξεργασία μιας τραγωδίας του Σοφοκλή παρέχοντας τη δυνατότητα επιλογής στους διδάσκοντες ενώ πιο συγκεκριμένες είναι οι επιλογές των άλλων τραγικών καθώς και της διδασκαλίας ως προς την ερμηνευτική και αισθητική προσέγγιση. Πιο συγκεκριμένα, στη σελίδα 76 του ΦΕΚ ορίζεται η ανάγνωση και ερμηνεία μιας από τις τραγωδίες του Σοφοκλή και ακόμη μιας δεύτερης του Ευριπίδη. Η επιλογή δύναται να γίνει από αυτές που έχουν προταθεί για την Ε΄ τάξη αλλά στην ύλη περιλαμβάνεται η ανάγνωση κατ' οἶκον ἢ στην τάξη δόκιμης μετάφρασης μιας ακόμη τραγωδίας του Σοφοκλή, του Ευριπίδη ἢ του Αισχύλου (Πέρσαι ἢ Επτά ἐπὶ Θήβαις) μέχρι τέλους Φεβρουαρίου. Στη στοχοθεσία προτείνεται η

¹⁸παράγραφος 8, σελ.2001 του Κεφ. Μεθοδικαί παρατηρήσεις του Β.Δ.
http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1914_369.pdf

¹⁹ http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1932_12.pdf

Σελ. 75-76 του ΦΕΚ το οποίο υπογράφεται από τον Υπουργό Παιδείας Γεώργιο Παπανδρέου.

λογική και καλαισθητική επεξεργασία των κειμένων, η δημιουργία διαγραμμάτων καθώς και ο εντοπισμός των χαρακτηριστικών των ηρώων αλλά και των ιδιαίτερων στοιχείων του έργου και των τριών τραγικών. Επίσης ο/η διδάσκων/σκουσα οφείλει να επισημάνει την επίδραση του αρχαίου δράματος στις σύγχρονες εικαστικές τέχνες και στις τέχνες του λόγου.

Η πολιτειακή και πολιτική μεταβολή του 1935 προκάλεσε τις ανάλογες τροποποιήσεις «περί τοῦ ἀναλυτικοῦ προγράμματος τῆς Μέσης Ἑκπαιδευσεως»: ΦΕΚ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, τεύχος Α', αρ.φυλ. 537 τῆς 9^{ης} Νοεμβρ. 1935²⁰:

«Τό πρόγραμμα τῆς Στ' τάξεως μεταρρυθμίζεται ὡς ἀκολουθῶς:

I. Η πρώτη παράγραφος τοῦ εδαφίου 1 (σελ.15) διατυπῶνται ὡς ἐξῆς:

A. Ἀνάγνωσις συγγραφέων

B. Ἀνάγνωσις καὶ ἐρμηνεία μιᾶς ἐκ τῶν τραγωδιῶν τοῦ Σοφοκλέους, συμπληρούμενη δι' ἀναγνώσεως κατ'οἶκον καὶ ἐν τῷ σχολείῳ δοκίμου μεταφράσεως μιᾶς ἑτι τραγωδίας εἴτε τοῦ αὐτοῦ τραγικοῦ, εἴτε τοῦ Εὐρυπίδου (ἐκ τῶν σημειουμένων ἐν τῇ Ε' τάξει) μέχρι τέλους Ἰανουαρίου.»

Εκτός ἀπὸ τὴν ἀλλαγὴ τῆς χρονικῆς περιόδου διδασκαλίας τοῦ δράματος, ἀποσιωπάται πλήρως «ἡ δόκιμος μετάφρασις» στὴ Νέα Ἑλληνική.

Τὸ ἔτος 1939 δημοσιεύεται Βασιλικὸ Διάταγμα στὸ ΦΕΚ Αρ. φύλλου 477 τεύχος Α' τῆς 9^{ης} Νοεμβρ. 1939, «Περὶ τοῦ Ἀναλυτικοῦ καὶ τοῦ Ὁρολογίου προγράμματος τῶν μαθημάτων τῶν διδασκτέων εἰς τοὺς μαθητάς τῶν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ υπ' αρ. 1849/1939 Ἀναγκαστικοῦ Νόμου ἰδρυθέντων ἐξαταξίων Γυμνασίων²¹».

Κατὰ τὴ μελέτῃ τοῦ Διατάγματος διαπιστώνουμε ὅτι ἡ δραματικὴ ποίησις διδάσκεται μόνον στὴν ΣΤ' τοῦ Γυμνασίου ἀπὸ τὸ μῆνα Φεβρουάριο. Στὴν ὕλη περιλαμβάνεται ἡ εἰσαγωγικὴ διδασκαλία τῆς ιστορίας τῆς δραματικῆς ποίησης. Ἀκολουθῶς παρέχεται με δυνατότητα ἐπιλογῆς ἡ «ἀνάγνωσις καὶ ἐρμηνεία μιᾶς ἐκ τῶν τραγωδιῶν τοῦ Εὐριπίδου (λ.χ. τῆς Ἰφιγένειας ἐν Αὐλίδι, τῆς Ἰφιγένειας ἐν Ταύροις κτλ) ὅλης ἢ κατὰ τὰ κύρια αὐτῆς μέρη, τῶν λοιπῶν ἀναγιγνωσκομένων ἐν δοκίμῳ μεταφράσει εἰς τὴν Νέαν Ἑλληνικὴν ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου καὶ ἐφεξῆς». Καθορίζεται ἡ ἐρμηνευτικὴ επεξεργασία τῶν τραγωδιῶν, ἡ διαγραμματικὴ παρουσίασις τῆς πλοκῆς, τοῦ μύθου καὶ

²⁰ http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1935_537.pdf
Σελ 2621 τοῦ ΦΕΚ

²¹ http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1939_477.pdf
Σελ. 3083 τοῦ ΦΕΚ

των χαρακτήρων και η αποτίμηση του Ευριπίδη ως δραματουργού. Η οδηγία του αναλυτικού προγράμματος ολοκληρώνεται ως εξής: «Σύντομος εξέταση τοῦ ἱαμβικοῦ τρίμετρου καὶ ἄσκησις τῶν μαθητῶν εἰς τὴν ἔμμετρον ἀνάγνωσιν τῶν διαλογικῶν μερῶν».

Κατά τη διάρκεια της Κατοχής δημοσιεύεται Διάταγμα στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Πολιτείας με αριθμό Φύλλου 211, τεύχος πρώτο της 25^{ης} Ιουνίου 1941 «Περί τοῦ Ἀναλυτικοῦ καὶ τοῦ ὠρολογίου προγράμματος τῶν μαθημάτων τῶν διδασκτέων εἰς τοὺς μαθητάς τῶν Πρακτικῶν Λυκείων κατὰ το σχολικόν ἔτος 1940-1941», βάσει του οποίου καθορίζεται η διδασκαλία της εισαγωγής στο δράμα και η ανάγνωση με ελεύθερη ερμηνεία της Ιφιγένειας εν Ταύροις ολόκληρης ή στα κύρια μέρη της, ενώ τα υπόλοιπα δύνανται να αναγνωστούν από δόκιμη νεοελληνική μετάφραση.

Με το υπ' αριθμ. 669/ΦΕΚ173Α' της 29^{ης} Οκτωβρίου 1962 Βασιλικό Διάταγμα «Περί τοῦ ὠρολογίου καὶ ἀναλυτικοῦ προγράμματος τῶν Δ', Ε' καὶ ΣΤ' τάξεων των Οικονομικῶν γυμνασίων (Γυμνασίων οἰκονομικῆς κατευθύνσεως)²²», στο άρθρο 5, παραγρ. 4, για το μάθημα των αρχαίων ελληνικών της ΣΤ' τάξης, ορίζεται η διδασκαλία αποσπασμάτων από τραγωδίες και των τριών ποιητῶν από Ανθολογία που θα περιλαμβάνει δόκιμη νεοελληνική μετάφραση και το πρωτότυπο κείμενο. Επίσης προβλέπεται η διδασκαλία εισαγωγικών σημειώσεων και περιληπτικών αναδιηγήσεων ώστε να αποκομίζεται η έννοια της ολότητας από τον διδασκόμενο/η.

Στο Βασιλικό Διάταγμα 620 «Περί τοῦ Ὁρολογίου καὶ ἀναλυτικοῦ Προγράμματος τῶν ΣΤ' καὶ Ζ' τάξεων τῶν ἑπταταξίων ἐσπερινῶν γυμνασίων»²³ ΦΕΚ 182, τεύχος πρῶτον της 22^{ης}/10/1963, βάσει του άρθρου 3, βλέπουμε ότι στην ΣΤ' τάξη, στο Β' εξάμηνο ότι διδάσκεται η Ιφιγένεια εν Ταύροις του Ευριπίδη (3 ώρες) με την οδηγία να γίνει ανάγνωση και ερμηνεία της όπως και στην Ε' τάξη. Στο Άρθρο 4 για την Ζ' τάξη προβλέπεται στο Α' εξάμηνο η διδασκαλία «...μιᾶς ἐκ τῶν τραγωδιῶν τοῦ Σοφοκλέους συμπληρουμένη δι' ἀναγνώσεως ἐν τῷ σχολείῳ ἐκ δοκίμου μεταφράσεως μιᾶς εἰσέτι τραγωδίας εἴτε τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ, εἴτε τοῦ Αἰσχύλου (ῶραι 3)». Ο νομοθέτης συμπληρώνει ότι όσον αφορά τη λογική και καλαισθητική επεξεργασία ισχύουν όσα αναφέρονται στο αναλυτικό πρόγραμμα του 1935.

Πηγαίνουμε στο 1966, Βασιλικό Διάταγμα 425, «Περί ὠρολογίου καὶ ἀναλυτικοῦ προγράμματος της Γ' τάξεως Γυμνασίων Ἡμερησίων καὶ Νυκτερινῶν»,

²² http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1962_173.pdf
Σελ. 1283 του ΦΕΚ

²³ http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1963_182.pdf
Σελ. 1719 του ΦΕΚ

ΦΕΚ 110, Α' τεύχος, 16/05/1966. Στο άρθρο 5, παραγρ. Β εδάφιο 2 για πρώτη φορά²⁴ προβλέπεται στο δ' δίμηνο για 3 ώρες η διδασκαλία της Ίφιγένειας ἐν Ταύροις ή της Ίφιγένειας ἐν Αὐλίδι με ανάγνωση και ερμηνευτική προσέγγιση θα προηγούνταν η σύντομη εισαγωγή στην ιστορία της δραματικής ποίησης και τα είδη του δράματος.

Ακολουθεί το Β.Δ. 1074 «Περί ώρολογίου καί αναλυτικοῦ προγράμματος τῆς Β' τάξεως Λυκείων²⁵» Αρ. φύλλου 289 τεύχος Α' της 21^{ης}/12/1966, χωρίς να προηγηθεί το αναλυτικό πρόγραμμα της Α' τάξης και παρόλο που έχει θεσμοθετηθεί το Ν.Δ. 4379/1964 ΦΕΚ 182/24-10-1964 «Περί ὀργανώσεως καί διοικήσεως τῆς Γενικῆς Ἑκπαιδεύσεως (Στοιχειώδους και Μέσης)²⁶».

Το Ἄρθρο 5, παραγρ. 3 αναφέρεται στη διδασκαλία των τραγωδιών του Ευριπίδη Ίφιγένεια ἐν Ταύροις και Ίφιγένεια ἐν Αὐλίδι (από τις αρχές Φεβρουαρίου και μέχρι το τέλος του σχολικού έτους για 4 ώρες εβδομαδιαίως). Προβλέπεται η εισαγωγική αναφορά στην ιστορία της δραματικής ποίησης, η έμμετρη ανάγνωση και άσκηση στο ιαμβικό τρίμετρο και η ερμηνευτική προσέγγιση των τραγωδιών. Απορίας άξια είναι η διαπίστωση ότι δεν καταργείται το Β.Δ. 425/1966 που ορίζει τη διδασκαλία των ίδιων τραγωδιών στην Γ' Γυμνασίου. Βέβαια είναι δυνατόν να διδάσκονται διαφορετικά αποσπάσματα εφόσον υπάρξει συνεννόηση μεταξύ διδασκόντων/σουσών. Ο νομοθέτης, πέραν των ως άνω τραγωδιών, προτείνει στο τέλος της Β' τάξης, να διατεθούν 6 διδακτικές ώρες για την ανάγνωση από μετάφραση «μιάς εισέτι ἐκ τῶν λοιπῶν τραγωδιῶν τοῦ ποιητοῦ, κατά προτίμησιν τοῦ Ἱππολύτου ἢ τῆς Ἑκάβης».

Κατά την περίοδο της δικτατορίας δημοσιεύεται το Β.Δ. υπ' αρ. 723 ΦΕΚ 225, τεύχος Α' της 10^{ης} Νοεμβρίου 1969 με την υπογραφή του αντιβασιλέα (δικτάτορα) Γ. Ζωϊτάκη και του Πρωθυπουργού και Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (δικτάτορα) Γ. Παπαδόπουλου «Περί τῶν ώρολογίων καί αναλυτικῶν προγραμμάτων τῶν μαθημάτων των σχολείων Μέσης Ἑκπαιδεύσεως²⁷». Στο ως άνω Β.Δ. ο νομοθέτης επικαλείται και την παραγρ. 9 του άρθρου 2 του Ν.Δ. 4379/1964 βάσει του οποίου οι τρεις πρώτες τάξεις των Γυμνασίων μετατρέπονται σε Γυμνάσια και οι τρεις τελευταίες τάξεις σε Λύκεια, Οικονομικά Λύκεια και Ναυτικά Λύκεια αντίστοιχα παρόλο που ο όρος “ΛΥΚΕΙΟΝ” απουσιάζει από το Β.Δ. 723/1969 και αντικαθίσταται στους πίνακες

²⁴ http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1966_110.pdf

Σελ. 685 του ΦΕΚ. Η διδασκαλία της δραματικής ποίησης μέχρι τότε ήταν ενταγμένη στα προγράμματα της Ε' ΣΤ' τάξης.

²⁵ http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1966_289.pdf

Σελ. 1892 του ΦΕΚ

²⁶ <http://e-library.iep.edu.gr/iep/collection/browse/item.html?code=05-00009&tab=01>

²⁷ http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1969_225.pdf

των ωρολογίων προγραμμάτων σε «Κατώτερο κύκλο Γυμνασίου» (Α΄, Β΄, Γ΄ τάξεις) και «Ανώτερο κύκλο Γυμνασίου» (Δ΄, Ε΄, ΣΤ΄ τάξεις).

Στο «Ημερήσιον Γυμνάσιον θεωρητικής κατευθύνσεως» στην Ε΄ τάξη ξεκινά η διδασκαλία, της δραματικής ποίησης ενώ δεν υφίσταται στις προηγούμενες τάξεις. Το αναλυτικό πρόγραμμα προβλέπει εισαγωγικά τη διδασκαλία της ιστορίας του αρχαίου δράματος και, κατόπιν, «ανάγνωσις καί ἑρμηνεία μιᾶς τραγωδίας τοῦ Εὐριπίδου Ἰφιγένεια ἢ ἐν Αὐλίδι, Ἰφιγένεια ἢ ἐν Ταύροις, Τρωάδες κατὰ τό Β΄ τετράμηνον (3 ὥραι εβδομαδιαίως)».

Επισημαίνεται ότι «Κατά τήν ἑρμηνευτικήν ἐπεξεργασίαν τῶν ἐνοτήτων, ψυχολογία τῶν προσώπων, ἑρμηνεία τῶν δραματικῶν καταστάσεων, παρακολούθησις καί κατανόησις τῆς οἰκονομίας τοῦ δράματος, τῆς σκηνικῆς ἐξελίξεως αὐτοῦ. Στοιχειώδης εἰσαγωγή τῶν μαθητῶν εἰς τήν μετρικήν κατασκευήν τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ δράματος καί ἄσκησις αὐτῶν εἰς τήν ἔμμετρον ἀνάγνωσιν τῶν διαλογικῶν μερῶν. Μετά τήν συμπλήρωσιν τῆς ἑρμηνευτικῆς ἐπεξεργασίας ὅλων τῶν ἐνοτήτων συνολική θεώρησις τοῦ δράματος πρὸς πλήρη κατανόησιν τοῦ μύθου καί τῆς πλοκῆς αὐτοῦ, τῶν στοιχείων, τά ὅποια συνθέτουν τό δρᾶμα, τῶν μερῶν αὐτοῦ, τῆς ἀρχιτεκτονικῆς του, τῶν δραματικῶν συγκρούσεων, τῶν δραματικῶν προσώπων καί καταστάσεων, τῆς σκηνικῆς οἰκονομίας, τοῦ ιδεολογικοῦ του περιεχομένου, τῶν δραματικῶν ἐν γένει στοιχείων, τῆς ποιητικῆς του ἀξίας. Τελικός σκοπός τῆς ὅλης ἑρμηνευτικῆς ἐργασίας πρέπει νά εἶναι ἡ κατανόησις καί βίωσις ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῆς δραματικῆς οὐσίας τοῦ ἔργου».

Στην ΣΤ΄ τάξη, ὅσον αφορά τήν δραματικήν ποίησιν, τό πρόγραμμα σπουδῶν εἶναι σαφέστερο, πιο αναλυτικό καί απαιτητικό σε ὄγκο κείμενο καί ἑρμηνευτικό υλικό. Ο νομοθέτης ορίζει τήν διδασκαλία μιᾶς τραγωδίας τοῦ Σοφοκλή κατὰ τό Α΄ τετράμηνο παρέχοντας τοὺς διδάσκοντες τήν ἐπιλογή μεταξύ τῶν “Ἀντιγόνη”, “Οἰδίπους Τύραννος” καί “Φιλοκτήτης” παρέχοντας τρεῖς ὥρες στο ὠρολόγιο πρόγραμμα. Ὡς πρὸς τήν μορφή διδασκαλίας παρέχονται οἱ ἐξῆς οδηγίες:

- Ἑρμηνευτική ἐπεξεργασία κατὰ ἐνότητες καί συνολική θεώρησις τῆς ἐπιλεγμένης τραγωδίας ὅπως ἀκριβῶς καί στήν περίπτωση τῆς διδασκαλίας τοῦ Εὐριπίδη κατὰ τήν Ε΄ τάξη.
- Διδασκαλία τῆς γλωσσικῆς μορφῆς τῶν χωρικῶν καί διαλογικῶν μερῶν καί ἀνάλυσις τοῦ μέτρου.
- Ἀσκήσις τῶν μαθητῶν στή μετρική ἀνάγνωσις τῶν διαλογικῶν μερῶν.
- Ἐπανάληψις τῆς ιστορίας τῆς δραματικῆς ποίησης καί ἐμβάθυνσις στα συστατικά στοιχεῖα τοῦ ἀρχαίου δράματος.

- Σύγκριση του Σοφοκλή και του Ευριπίδη και εντοπισμός των γνωρισμάτων της δραματικής τέχνης τους.
- Επίδραση του αρχαίου δράματος στις Καλές Τέχνες (Ζωγραφική, Γλυπτική).
- Επίδραση του αρχαίου δράματος στη νεώτερη δραματολογία και αναφορά σε σχετικά έργα του θεάτρου. Συνιστάται δε η ανάγνωση ενός νεώτερου δράματος σχετικού με τα αρχαία στο σπίτι τους και σύγκριση αυτού με το αρχαίο.
- Επίσης προβλέπεται η συγγραφή «μικρῶν πραγματειῶν» των μαθητῶν με θεματολογία του αρχαίου δράματος.

Το αναλυτικό πρόγραμμα προβλέπει και την ανάγνωση και ερμηνεία από δόκιμη μετάφραση (δεν διευκρινίζεται εάν η μετάφραση θα είναι στη δημοτική ή καθαρεύουσα) των «Περσῶν» του Αισχύλου και «ἐκλεκτῶν περικοπῶν» (με επιλογή των διδασκόντων) από την κωμωδία «Βάτραχοι» του Αριστοφάνη κατά το Α΄ τετράμηνο σε μια (1) διδακτική ώρα. Είναι μάλιστα η πρώτη φορά που διδάσκεται αριστοφανική κωμωδία στην Ελληνική Μέση εκπαίδευση βάσει των επισήμων αναλυτικῶν προγραμμάτων από το 1899.

Στο ως άνω Β.Δ. έπονται τα ωρολόγια και αναλυτικά προγράμματα και των άλλων δομῶν μέσης εκπαίδευσης όπως:

- Στο «Ἡμερήσιον Γυμνάσιον θετικῆς Κατευθύνσεως» με 32 ώρες συνολικῆς διδασκαλίας και στις έξι τάξεις και παραπομπές στο αναλυτικό πρόγραμμα του Ἡμερήσιου Γυμνασίου θεωρητικῆς κατεύθυνσης όσον αφορά τη διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικῆς εν γένει. Πιο συγκεκριμένα• Στην Ε΄ Γυμνασίου διδάσκονται οι τραγωδίες του Ευριπίδη και ΣΤ΄ Γυμνασίου διδάσκονται οι τραγωδίες του Σοφοκλή σύμφωνα με τις οδηγίες του αναλυτικῶν προγράμματος του Ἡμερήσιου Γυμνασίου θεωρητικῆς κατεύθυνσης με εξαίρεση τις οδηγίες για τους Πέρσες του Αισχύλου και τους Βατράχους του Αριστοφάνη.
- Στο «Ἐσπερινόν Ἑπτατάξιον Γυμνάσιον Θεωρητικῆς Κατευθύνσεως» με 38 ώρες συνολικῆς διδασκαλίας της αρχαίας ελληνικῆς και των 7 τάξεων και παραπομπές στο αναλυτικό πρόγραμμα του Ἡμερήσιου Γυμνασίου θεωρητικῆς κατεύθυνσεως με κατανομή της ύλης της ΣΤ΄ του Ἡμερησίου στις ΣΤ΄ και Ζ΄ τάξεις του Ἐσπερινού.
- Στο «Ἡμερήσιον Οἰκονομικόν Γυμνάσιον» με 30 ώρες συνολικῆς διδασκαλίας της αρχαίας Ελληνικῆς των 6 τάξεων παραπομπές στα αναλυτικά προγράμματα των προηγούμενων εκπαιδευτικῶν δομῶν. Για τις τάξεις Ε΄ και ΣΤ΄ (που

διδάσκεται η δραματική ποίηση) ο νομοθέτης παραπέμπει στην ύλη των αντίστοιχων τάξεων του Γυμνασίου Θετικής Κατεύθυνσης.

- Στο «Έσπερινόν Έπτατάξιον Οικονομικόν Γυμνάσιον» με 30 ώρες συνολικής διδασκαλίας της αρχαίας Ελληνικής στις 7 τάξεις και παραπομπή στο αναλυτικό πρόγραμμα του Ημερήσιου Οικονομικού Γυμνασίου με ισομερή κατανομή της ύλης των Ε' και ΣΤ' τάξεων του Ημερήσιου στις Ε', ΣΤ' και Ζ' τάξεις του Εσπερινού Οικονομικού Γυμνασίου.
- Στο «Ημερήσιον Ναυτικόν Γυμνάσιον» με 29 ώρες συνολικής διδασκαλίας της αρχαίας Ελληνικής στις 6 τάξεις και παραπομπή στο αναλυτικό πρόγραμμα του Ημερησίου Γυμνασίου Θετικής Κατεύθυνσης «προσαρμοσμένη ως προς την ποσότητα αυτής εις τόν διατιθέμενον χρόνον».

2.1.1 Μεταπολίτευση

Το ΒΔ.723/1969 ήταν και το μόνο αναλυτικό πρόγραμμα Μέσης Εκπαίδευσης των δικτατορικών κυβερνήσεων. Μετά την αποκατάσταση της Δημοκρατίας θα θεσπιστεί σειρά Νομοθετικών Διαταγμάτων που αποτελούν τη μεταρρύθμιση του 1976-77. Στο ΝΔ 639 του ΦΕΚ 234 τεύχος 1^{ον} της 3^{ης}/09/1976, ο πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας κ. Τσάτσος με Υπουργό Παιδείας τον Γ. Ράλλη υπογράφουν τη διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών από μετάφραση στην Α' τάξη των Γυμνασίων από το σχολ. έτος 1976-77 χωρίς καμία αναφορά στις άλλες τάξεις²⁸.

Το Έτος 1978 δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της κυβερνήσεως δύο προεδρικά Διατάγματα που αναφέρονται σε αναλυτικά προγράμματα:

²⁸ http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1976_234.pdf
Άρθρον μόνον.

1. Η παρ. 2 του Κεφ. «Αρχαία Έλληνική Γλώσσα καί Γραμματεία (Αρχαία Έλληνικά)» του άρθρου 2 του Β.Δ. 723/1969 «περί των ώρολογίων καί αναλυτικών προγραμμάτων των Σχολείων Μέσης Έκπαιδεύσεως ή άφορῶσα εις τήν διδασκάν ύλην του μαθήματος των Αρχαίων Έλληνικών εις τήν Α' τάξιν του Γυμνασίου», αντικαθίσταται ως κάτωθι:

Από του σχολικού έτους 1976-1977 ή διδασκτέα ύλη των Αρχαίων Έλληνικών εις τήν Α' τάξιν των Γυμνασίων ορίζεται ως ακόλουθος:

- α. Όμήρου Όδύσσεια, εκ μεταφράσεως επί δύο (2) ώρας εβδομαδιαίως δι' άμφοτέρα τά τετράμηνα.
- β. Έκλογαί εκ των Ιστοριών του Ήροδότου, εκ μεταφράσεως, επί τρεις (3) ώρας εβδομαδιαίως κατά τό Α' τετράμηνον καί
- γ. Ξενοφώντος «Κάθοδος των Μυρίων», εκ μεταφράσεως, επί τρεις (3) ώρας εβδομαδιαίως κατά τό Β' τετράμηνον.

Εις τόν αυτόν επί της Έθνικής Παιδείας καί Θρησκευμάτων Υπουργόν, ανατίθεμεν τήν δημοσίευσιν καί εκτέλεσιν του παρόντος Προεδρικού Διατάγματος.
Έν Αθήναις τή 21 Αυγούστου 1976

- το Π.Δ. 373, ΦΕΚ 79 τεύχος πρώτο της 15^{ης}/05/1978, «Περί τοῦ ὥρολογίου καί ἀναλυτικοῦ προγράμματος τῆς πρώτης (Α΄) τάξεως Λυκείου Γενικῆς Κατευθύνσεως, ἡμερησίου καί ἑσπερινοῦ καὶ τῆς Α΄ τάξεως τῶν Προτύπων Ἑλληνικῶν Κλασσικῶν Λυκείων²⁹» καὶ
- το ΠΔ 374 «Περί τοῦ ἀναλυτικοῦ προγράμματος τῆς Γ΄ τάξεως τοῦ ἡμερησίου Γυμνασίου καὶ τοῦ ὥρολογίου καί ἀναλυτικοῦ προγράμματος τοῦ Ἑσπερινοῦ Γυμνασίου»³⁰.

Βάσει του Π.Δ. 373/1978 στην Α΄ τάξη Λυκείου των δομών Μέσης Εκπαίδευσης που αναφέρονται δε διδάσκεται η αρχαία ελληνική δραματολογία. Στο Π.Δ 374/1978 στη Γ΄ τάξη των Γυμνασίων προβλέπεται η διδασκαλία της δραματικής ποίησης εκτός και από τα φιλοσοφικά κείμενα και τη λυρική ποίηση από μετάφραση για 2 ώρες την εβδομάδα με εισαγωγική αναφορά στην ιστορία του αρχαίου δράματος. Παρέχεται η δυνατότητα επιλογῆς δύο από τις τραγωδίες που ακολουθούν : του Προμηθέα Δεσμώτη του Αισχύλου, της Αντιγόνης του Σοφοκλή και της Ἰφιγένειας τῆς ἐν Ταύροις του Εὐριπίδη.

Με τα Προεδρικά Διατάγματα του 1979 διαπιστώνουμε ότι στα αναλυτικά προγράμματα του Λυκείου καθιερώνεται η διδασκαλία κειμένων της αρχαίας γραμματείας που εξακολουθεῖ μέχρι τις μέρες μας με κάποιες διαφοροποιήσεις στην τάξη, την έκταση της ὕλης καὶ τὴν στοχοθεσία. Στο Π.Δ 826 «Περί τοῦ ὥρολογίου καί ἀναλυτικοῦ προγράμματος τῆς Γ΄ τάξεως Ἡμερησίου Λυκείου Γενικῆς Κατευθύνσεως, τῆς Γ΄ τάξεως Προτύπου Ἑλληνικοῦ Κλασσικοῦ Λυκείου καί τῶν Γ΄ καὶ Δ΄ τάξεων Ἑσπερινοῦ Λυκείου Γενικῆς Κατευθύνσεως»³¹, ΦΕΚ 240, τεύχος πρώτον της 23^{ης}/10/1979. Στο κοινό πρόγραμμα με ερμηνεία κειμένων ἀπὸ τὸ πρωτότυπο διδάσκεται ἡ Ἀντιγόνη, τοῦ Σοφοκλή γιὰ 4 ὥρες εβδομαδιαίως ἀπὸ 21/09 ἕως 31/01. Ὑπάρχει οδηγία γιὰ τὴν εξασφάλιση τῆς διδασκαλίας ολόκληρης τῆς τραγωδίας, ὁ καθηγητὴς νὰ διδάξει τὰ χορικά ἀπὸ δόκιμη μετάφραση καὶ προβλέπεται ἡ πλήρης νοηματικὴ, ἐρμηνευτικὴ, λογικὴ καὶ αισθητικὴ ἐπεξεργασία τοῦ δράματος. Οἱ οδηγίες ολοκληρώνονται με τὴν σύγκριση τοῦ Σοφοκλή με τὸν Εὐριπίδη με βάση τὴν Ἀντιγόνη καὶ τὴν Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις. Οἱ ἴδιες οδηγίες ἰσχύουν καὶ γιὰ τὴν Γ΄ τάξη τῶν κλασσικῶν Λυκείων με τὴν

²⁹ http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1978_79.pdf

³⁰ http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1978_79.pdf
Σελ. 731 στο ΦΕΚ

³¹ http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1979_240.pdf

προϋπόθεση τα χορικά της Αντιγόνης να διδάσκονται από το πρωτότυπο, ενώ η Αντιγόνη θα διδάσκεται στη Δ' τάξη του Εσπερινού Λυκείου.

Στις αρχές του σχολικού έτους 1980-81 ο Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας Κων. Γ. Καραμανλής με τον Υφυπουργό της Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Β. Κοντογιαννόπουλο, υπογράφουν το Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 922, ΦΕΚ 230, τεύχος πρώτον της 6^{ης}/10/1980 «Περί του ωρολογίου καί αναλυτικού προγράμματος της Β' τάξεως Ήμερησίου Λυκείου Γενικής Κατευθύνσεως των Β' και Γ' τάξεων του Έσπερινού Λυκείου της αὐτῆς κατευθύνσεως καί της Β' τάξεως του Προτύπου Έλληνικοῦ Κλασσικοῦ Λυκείου³²». Προβλέπεται η διδασκαλία του Φιλοκτήτη, του Σοφοκλή για 3 ώρες από 8 Ιανουαρίου έως 15 Φεβρουαρίου και 4 ώρες από 16 Φεβρουαρίου έως το τέλος του διδακτικού έτους. Προηγείται η εισαγωγή στην ιστορία της αρχαίας ελληνικής δραματουργίας και για πρώτη φορά σε αναλυτικό πρόγραμμα αναφέρονται συγκεκριμένοι στίχοι στους οποίους θα γίνει γλωσσική, πραγματολογική, νοηματική, λογική και αισθητική επεξεργασία ενώ οι υπόλοιποι θα διδαχτούν από δοκιμή νεοελληνική μετάφραση. Ύστερα από την ολοκλήρωση της διδασκαλίας προβλέπεται η συνολική θεώρηση της τραγωδίας με παρουσίαση του βαθύτερου νοήματος, την τοποθέτηση του έργου στην εποχή και στο λογοτεχνικό είδος που ανήκει, την υπογράμμιση του δραματικού του χαρακτήρα και των θεατρικών του αρετών.

Είναι αξιοσημείωτο στο πλαίσιο της κατάργησης της διδασκαλίας της αρχαίας ελληνικής από το πρωτότυπο στο Γυμνάσιο, ότι στο παρόν Π.Δ. αποφασίζεται «Μεταβατικό Αναλυτικό Πρόγραμμα» εξαιρετικά κατά τα σχολικά έτη 1980-81 και 1981-82 το οποίο διαφοροποιείται από τα οριζόμενα στο ως άνω πρόγραμμα ως εξής:

- Α. Προβλέπεται από την αρχή του σχολικού έτους και μέχρι την 15^η Νοεμβρίου η ολοκλήρωση της διδασκαλίας της ύλης της Α' Λυκείου.
- Β. Αλλάζει η διδακτέα ύλη της δραματικής ποίησης: αντί του Φιλοκτήτη, το αναλυτικό πρόγραμμα προβλέπει τη διδασκαλία (χωρίς σαφή αναφορά στην κάλυψη συγκεκριμένων στίχων του ποιητικού κειμένου) της Αντιγόνης του Σοφοκλέους για 3 ώρες την εβδομάδα από 8 Ιανουαρίου έως τις 31 Μαρτίου και 4 ώρες από την 1^η Απριλίου έως το τέλος του διδακτικού έτους. Η επεξεργασία του κειμένου καθώς και η συνολική του θεώρηση είναι ταυτόσημες με τις οδηγίες που έχουν δοθεί για το Φιλοκτήτη.

³² http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1980_230.pdf

Όσον αφορά τη Β' τάξη των Πρότυπων Ελληνικών Κλασσικών Λυκείων στη σελ. 2746 του ως άνω ΦΕΚ αναφέρονται τα εξής: «Ισχύει τό αναλυτικό πρόγραμμα τοῦ μαθήματος κοινό καί ἐπιλογῆς, τῆς ἀντίστοιχης τάξεως τοῦ Ἡμερησίου Λυκείου Γενικῆς Κατευθύνσεως. Κατά τή διδασκαλία τοῦ Φιλοκτήτη τοῦ Σοφοκλῆ θα διδαχθεῖ ἀπό το πρωτότυπο καί τό στάσιμο στ. 676-729». Υπάρχει δε ἴδια ἀκριβῶς ἐπισήμανση κατά τα σχολικά ἔτη 1980-81 καί 1981-82 ἰσχύει το αναλυτικό μεταβατικό πρόγραμμα που περιγράψαμε για τη Β' τάξη των Ἡμερησίων Λυκείων Γενικῆς Κατεύθυνσης.

Το 1982 διαπιστώνουμε ἀλλαγές στη διδακτέα ὕλη της Αρχαίας Ελληνικῆς βάσει του Διατάγματος υπ' αριθμ. 736, ΦΕΚ 157, τεῦχος πρῶτο της 31^{ης}-12-1982. Όσον αφορά τη δραματική ποίηση οριστικοποιεῖται ἡ διδασκαλία της Ἀντιγόνης του Σοφοκλή, για 4 ὥρες ἀπό 8 Ἰανουαρίου μέχρι τέλος του διδακτικού ἔτους. Προβλέπεται ἡ διδασκαλία της ἱστορίας του δράματος, ἡ αισθητική, ἐρμηνευτική, πραγματολογική καί γλωσσική ἐπεξεργασία του ἔργου, ὑπάρχει ἀναφορά στη συνολική θεώρηση της τραγωδίας καί λεπτομερεῖς οδηγίες για τη διδασκαλία του κειμένου³³ με συγκεκριμένους στίχους που θα διδαχθoύν ἀπό το πρωτότυπο καί ἀπό μετάφραση.

Το 1983 θεσμοθετοῦνται οἱ “Γενικές Εξετάσεις” εἰσαγωγῆς στα ΑΕΙ καί ΤΕΙ με το σύστημα των “Δεσμών” (Ν. 1351/83, ΦΕΚ 56). Το συγκεκριμένο ἐξεταστικό σύστημα διατηρήθηκε μέχρι το 1999 καί στην 3^η Δέσμη προπαρασκευαστικῶν μαθημάτων οἱ υποψήφιοι των Γενικῶν ἐξετάσεων στο μάθημα «Ἀρχαία Ἑλληνική Γλώσσα καί Γραμματεία», οἱ υποψήφιοι διαγωνίζονται καί με την τραγωδία «Οἰδίπους Τύραννος» του Σοφοκλή. Το περιεχόμενο της ὕλης των Δεσμών καθορίζεται με το Π.Δ. υπ' αριθμ. 1, ΦΕΚ 1, της 7^{ης}/01/1983 «Ὡρολόγιο καί ἀναλυτικό πρόγραμμα τῆς τελευταίας τάξης Λυκείου Μέσης Γενικῆς Κατεύθυνσης ἀπό 8 Ἰανουαρίου 1983», ³⁴όπου καί ἀναφέρονται οἱ στίχοι που θα διδαχθoύν καί θα αποτελέσουν μέρος της

³³http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1982_157.pdf

Σελ. στο ΦΕΚ 1341

³⁴http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1983_1.pdf

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ 3ης ΔΕΣΜΗΣ

Διατίθενται 8 ὥρες ἀπό 8 Ἰανουαρίου μέχρι το τέλος τῆς διδασκαλίας τῶν μαθημάτων.

Διδακτέα ὕλη:

- I. Σοφοκλῆ, Οἰδίπους Τύραννος: Διδάσκεται ἐπὶ 5 ὥρες τὴν ἐβδομάδα ἀπὸ 8 Ἰανουαρίου μέχρι 15 Μαρτίου.
 - A. Απὸ τὸ πρωτότυπο διδάσκονται οἱ ἀκόλουθοι στίχοι: 216-275, 300-463, 698-862, 1047-1085, 1109-1185, μέ ρυθμὸ 15 στίχους γιὰ κάθε διδακτικὴ ὥρα. Τέλος γίνεται σύντομη ὑπόμνηση τῶν ἀπαραίτητων πληροφοριῶν γιὰ τὴν ἀρχαία δραματικὴ ποίηση καί ἰδιαίτερα τὸ Σοφοκλῆ καὶ τὸ ἔργο του Οἰδίπους Τύραννος.
 - B. Απὸ δόκιμη μετάφραση διδάσκονται οἱ ὑπόλοιποι στίχοι ὡς ἐξῆς: 151-215 ἀπὸ μετάφραση, 276-299 δίνεται περὶληψη, 463-510 ἀπὸ μετάφραση, 511-697 δίνεται

εξεταστέας ύλης των Γενικών Εξετάσεων, χωρίς, όμως, να δίνονται εναργώς διευκρινίσεις. Ακριβέστερες και σαφέστερες οδηγίες διδασκαλίας δίνονται στο Π.Δ. υπ' αριθμ. 91, ΦΕΚ 35, τεύχος 1^ο, της 23^{ης}/03/1984 με τίτλο «Ωρολόγιο και Αναλυτικό Πρόγραμμα των Σχολείων Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης». Στη Γ' τάξη των Ημερησίων Γυμνασίων διατίθενται 2 ώρες από 8 Ιανουαρίου μέχρι το τέλος της διδασκαλίας των μαθημάτων και στο άρθρο 4 του Π.Δ. διαπιστώνουμε ότι στη Β' τάξη των Ημερησίων Λυκείων Γενικής Κατεύθυνσης παγιώνεται η διδασκαλία της Αντιγόνης του Σοφοκλή για 3 ώρες την εβδομάδα από την 1η Δεκεμβρίου έως το τέλος του διδακτικού έτους και την οδηγία, με σκοπό την εξασφάλιση της διδασκαλίας ολόκληρου του έργου, ο καθηγητής να διδάξει τα λυρικά μέρη από δόκιμη νεοελληνική μετάφραση³⁵. Το ίδιο πρόγραμμα ισχύει και για τα Εσπερινά Λύκεια Γενικής Κατεύθυνσης. Όσον αφορά στη Γ' τάξη και την ύλη της Γ' Δέσμης, το αναλυτικό πρόγραμμα των Αρχαίων Ελληνικών δίνει περισσότερες οδηγίες για τον Οιδίποδα Τύραννο σχετικά με την α) εισαγωγή στο αρχαίο δράμα β) την επεξεργασία της τραγωδίας γ) τη συνολική θεώρηση του έργου³⁶.

Το αναλυτικό πρόγραμμα αναδιαμορφώνεται το 1985 με το Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 438, ΦΕΚ 158, τεύχος πρώτο της 19ης Σεπτεμβρίου 1985 «Ωρολόγιο και αναλυτικό πρόγραμμα Γυμνασίων». Στη Γ' Γυμνασίου διατίθενται 2 ώρες εβδομαδιαίως

περίληψη, 863-910 από μετάφραση, 911-1046 δίνεται περίληψη, 1086-1108 και 1186-1222 από μετάφραση και 1223-1530 δίνεται περίληψη.

Οι δύο τελευταίες διδακτικές ώρες, μετά την ολοκλήρωση της διδασκαλίας των παραπάνω στίχων, διατίθενται για την συνολική θεώρηση της τραγωδίας.

- II. Θουκιδίδη, Περικλέους Έπιτάφιος: Διδάσκεται επί 5 ώρες την εβδομάδα από 16 Μαρτίου μέχρι το τέλος της διδασκαλίας των μαθημάτων, με ρυθμό 10 στίχων κάθε διδακτική ώρα. Οι δύο τελευταίες διδακτικές ώρες διατίθενται για τη συνολική θεώρηση του Έπιταφίου.

- III. Θεματογραφία: Διατίθενται 3 ώρες την εβδομάδα από 8 Ιανουαρίου μέχρι το τέλος της διδασκαλίας των μαθημάτων. Από τις 45 περίπου διδακτικές ώρες της Θεματογραφίας οι 30 (κατά το δίμηνο Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου), θα διατεθούν για την εμπέδωση των σημαντικότερων συντακτικών φαινομένων με τη διδασκαλία κατάλληλα επιλεγμένων θεμάτων. Από τις άρχες Μαρτίου κ.ε. θα διατεθούν 15 διδακτικές ώρες για τη διδασκαλία τουλάχιστον 5 θεμάτων από το βιβλίο «Θεματογραφία Γ' Λυκείου».

³⁵http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1984_35.pdf

Σοφοκλέους Αντιγόνη, ώρες 3 την εβδομάδα από την 1 Δεκεμβρίου ως το τέλος του διδακτικού έτους, ως εξής:

Εισαγωγή: α) Σύντομη επανάληψη των πληροφοριών για τη γένεση και την εξέλιξη της αρχαίας ελληνικής δραματικής ποίησης (Γένεση και εξέλιξη - σύνδεση της με τη διονυσιακή λατρεία - ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της τραγωδίας και ο αριστοτελικός ορισμός - εορτές του Διονύσου και παραστάσεις δραμάτων. Το αρχαίο θέατρο και η σκηνή του. Οι τρεις μεγάλοι δημιουργοί: Αισχύλος, Σοφοκλής, Ευριπίδης - Βίος και έργο του Σοφοκλή. β) Η Αντιγόνη του Σοφοκλή (χρονολόγηση, τοποθέτηση της μέσα στο έργο του τραγικού - περιεκτικό διάγραμμα του έργου).

Κείμενο: θα ακολουθήσει η γλωσσική, πραγματολογική, νοηματική, λογική και αισθητική επεξεργασία της τραγωδίας. Για να εξασφαλισθεί η διδασκαλία ολόκληρου του έργου, ο καθηγητής μπορεί να διδάξει τα λυρικά μέρη από δόκιμη νεοελληνική μετάφραση.

Συνολική θεώρηση: οι μαθητές θα κληθούν, με βάση τη διδασκαλία που έγινε στη σχολική αίθουσα, να τοποθετήσουν το Σοφοκλή στην εποχή του και στο λογοτεχνικό είδος όπου ανήκει, να αναζητήσουν το βαθύτερο νόημα της «Αντιγόνης» και τις σημαντικότερες ιδέες που εκφράζονται μέσα στο έργο, να χαρακτηρίσουν τα κύρια πρόσωπα του δράματος και να υπογραμμίσουν το δραματικό χαρακτήρα της τραγωδίας και τις λογοτεχνικές και θεατρικές αρετές της.

³⁶http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1984_35.pdf σελ. 375

από 8 Ιανουαρίου μέχρι το τέλος της διδασκαλίας των μαθημάτων με επιλογή δύο τουλάχιστον εκ των τριών τραγωδιών :

- Αντιγόνη του Σοφοκλή
- Προμηθεύς Δεσμώτης του Αισχύλου
- Ίφιγένεια ή εν Ταύροις του Εὐρυπίδη³⁷

Πέραν αυτού την ίδια χρονιά δημοσιεύεται και το Π.Δ υπ' αριθμ. 479, ΦΕΚ 170, 7/10/1985 «Ωρολόγιο και αναλυτικό πρόγραμμα Λυκείων Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης» το οποίο δεν διαφέρει στα βασικά του σημεία από τα προηγούμενα του 1983 και 1984 αλλά διαπιστώνουμε μια πιο λεπτομερή διατύπωση των σκοπών της διδασκαλίας των μαθημάτων και της παρουσίας της διδακτέας ύλης . Η δραματική ποίηση διδάσκεται στη Β' τάξη με την «Αντιγόνη» του Σοφοκλή. Η διδακτέα ύλη περιλαμβάνει ολόκληρο το έργο παρέχοντας τη δυνατότητα διδασκαλίας των λυρικών μερών από δόκιμη νεοελληνική μετάφραση³⁸, καθώς και συνοπτική παρουσίαση της ιστορίας της δραματικής ποίησης, την αναλυτική επεξεργασία της τραγωδίας και τη συνολική θεώρηση αυτής.

Στη Γ' Λυκείου της 3ης δέσμης προπαρασκευαστικών μαθημάτων που αποτελούν την εξεταστέα ύλη των Γενικών Εξετάσεων³⁹ περιλαμβάνεται και η διδασκαλία του Οιδίποδα Τυράννου μαζί με τον Επιτάφιο του Θουκυδίδη και ενότητες από έργα αρχαίων κλασικών συγγραφέων που περιέχονται στο βιβλίο «Ανθολόγιο αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων» του ΚΕΜΕ⁴⁰ (έκδοση ΟΕΔΒ 1983).

³⁷http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1985_158.pdf

σελ. 2477

³⁸http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1985_170.pdf

σελ 2643

³⁹http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1985_170.pdf

σελ 2658

⁴⁰<http://www.pi-schools.gr/>
http://www.pi-schools.gr/pi_history/

Σχετικά με το Κ.Ε.Μ.Ε.: «Κέντρο Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμορφώσεως» (Κ.Ε.Μ.Ε). Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (Π.Ι.) ως ανεξάρτητη δημόσια υπηρεσία, ιδρύθηκε το 1964 (Ν. 4379/1964) από τον τότε Πρωθυπουργό και Υπουργό Παιδείας Γεώργιο Παπανδρέου. Ως νέος αλλά και πρωτοποριακός θεσμός, αποτέλεσε μετεξέλιξη και συγχώνευση προϋπαρχόντων συμβουλευτικών οργάνων του Υπουργείου και οργανώθηκε έχοντας ως υπόδειγμα την εσωτερική οργάνωση του Συμβουλίου της Επικρατείας (Τμήματα αρμοδιοτήτων στα οποία υπηρετούν Σύμβουλοι και Πάρεδροι). Πρώτος πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου ήταν ο καθηγητής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Ι.Θ. Κακριδής. Στους αρχικούς στόχους του Π.Ι., περιλαμβανόταν ο σχεδιασμός αλλά και η στήριξη της Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης που τότε επιχειρήθηκε και στην οποία καθοριστική ήταν η συμβολή των Ε. Παπανούτσου και Λ. Ακρίτα. Την περίοδο της δικτατορίας, το Π.Ι. καταργήθηκε (Α.Ν. 59/1967). Κατά τη Μεταπολίτευση (Ν. 186/1975), ιδρύθηκε το «Κέντρο Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμορφώσεως» (Κ.Ε.Μ.Ε), οι αρμοδιότητες του οποίου ήταν αντίστοιχες με αυτές του Π.Ι.. Το 1985 (Ν. 1566) καταργήθηκε το ΚΕΜΕ και επανιδρύθηκε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 1566/85 (άρθρο 24), το Π.Ι.

Όσον αφορά τη διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών στα Γυμνάσια και Λύκεια Ειδικής Αγωγής, αυτή προβλέπεται βάσει του Π.Δ.: ΦΕΚ 65 τεύχος 1ο της 19ης/05/1986⁴¹.

Επίσης διαπιστώνουμε ότι η τραγωδία «Αντιγόνη» διδάσκεται και στα Ενιαία Πολυκλαδικά Λύκεια στη Β' τάξη όπως ορίζεται από το Π.Δ. υπ' αριθμ. ΦΕΚ 63, τεύχος 1ο, 12/5/1987, «Ωρολόγιο και αναλυτικό πρόγραμμα των Ενιαίων Πολυκλαδικών Λυκείων»⁴². Στο άρθρο 2, παρ. Β στα ειδικά μαθήματα (κύκλου) στον 1ο κύκλο «Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία» στον κλάδο Β της τάξης Β' του Ε.Π.Λ. που προβλέπει την Ερμηνεία Κειμένων της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας η διδακτέα ύλη είναι όπως καθορίζεται στο αναλυτικό πρόγραμμα για την Αρχαία Ελληνική Γλώσσα της Β' τάξης του Ημερησίου Γενικού Λυκείου με τη διαφορά ότι δεν διδάσκεται ο λόγος του Λυσία «Υπέρ ἄδυνάτου». Επίσης και στα ειδικά μαθήματα του κλάδου 1 της Γ' Δέσμης στη Γ' τάξη του Ε.Π.Λ η διδακτέα ύλη είναι όπως κάθε φορά ορίζεται για το αντίστοιχο μάθημα του ημερησίου Γενικού Λυκείου.

Η δραματική ποίηση διδάσκεται και στα Μουσικά Σχολεία τα οποία ιδρύθηκαν με την υπ' αριθμ. 3345/2-9-1988 (ΦΕΚ 649, τ. Β' / 7-9-1988) Υπουργική Απόφαση που αφορά την ίδρυση και λειτουργία μουσικών σχολείων όπως αυτή κυρώθηκε με το Νόμο 1824/88 (ΦΕΚ 196/ Τ.Α/ 30-12-1988). Αυτό διαφαίνεται στην Υπουργική Απόφαση υπ' αριθμ. Γ2/953, ΦΕΚ 185, τεύχος 2ο της 27ης Μαρτίου 1991, «Ορισμός διδασκομένων μαθημάτων και ωρών εβδομαδιαίας διδασκαλίας της Α', Β' και Γ' τάξης των Μουσικών Γυμνασίων». Βάσει της ως άνω Υ.Α. στο ωρολόγιο πρόγραμμα ορίζεται η διάθεση 4 ωρών διδασκαλίας Αρχαίων Ελληνικών σε κάθε τάξη του Μουσικού Γυμνασίου με τη διδασκαλία του δράματος στη Γ' τάξη όπως επισημαίνεται: «Για τα μαθήματα γενικής παιδείας εφαρμόζονται τα οικεία αναλυτικά προγράμματα των Α', Β' και Γ' τάξεων του

αποτελεί ανεξάρτητη δημόσια υπηρεσία, εδρεύει στην Αθήνα και υπάγεται απευθείας στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Με την αριθμ. Φ.908/18254/Η (ΦΕΚ 372Β'/20-02-2012) πράξη της Υπουργού Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων διαπιστώνεται η παύση λειτουργίας του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και η έναρξη λειτουργίας του **ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (Ι.Ε.Π.)** από 24-02-2012, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 33 του άρθρου 20 σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 21 του Ν. 3966 (ΦΕΚ 118Α'/24-05-2011).

⁴¹http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1986_65.pdf

σελ 1538-1539

⁴²http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1987_63.pdf

σελ.581, σελ.587

ημερησίου Γυμνασίου εκτός του μαθήματος της Γερμανικής γλώσσας [...] και των Καλλιτεχνικών...».⁴³

Αξιοσημείωτο γεγονός στην ιστορία της διδασκαλίας της αρχαίας Ελληνικής στην εκπαίδευση αποτελεί η επαναφορά του μαθήματος των αρχαίων από το πρωτότυπο το 1993 στη βαθμίδα του Γυμνασίου. Πιο συγκεκριμένα, μετά από πειραματική εφαρμογή σε 180 Γυμνάσια του 1992, εισήχθη η διδασκαλία των παλαιότερων μορφών της ελληνικής γλώσσας (αρχαίας, βυζαντινής και λόγιας) και θεσμοθετήθηκε με τα ακόλουθα Προεδρικά Διατάγματα: Π.Δ. 447, ΦΕΚ 185, τεύχος πρώτο, 7-10-1993⁴⁴, Άρθρο 2^ο και Π.Δ. 451⁴⁵, ΦΕΚ 187, τεύχος πρώτο της 8^{ης}-10-1993.

Η διδασκαλία της δραματικής ποίησης εντάσσεται στη Γ' Γυμνασίου στον Κλάδο Ι, «Αρχαία Ελληνική Γραμματεία από Μετάφραση» όπως ορίζεται στο Άρθρο 4 του Π.Δ. 384, «Τροποποίηση ωρολογίων και αναλυτικών προγραμμάτων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 215, τεύχος πρώτο, 19-10-1995⁴⁶. Το μάθημα διδάσκεται κατά το Β' τρίμηνο, ήτοι από 1 Δεκεμβρίου μέχρι τέλος Φεβρουαρίου και περιλαμβάνει εκτενή εισαγωγή σχετικά με την ιστορία και την εξέλιξη του δράματος, καθώς και τη διδασκαλία μιας από τις ακόλουθες τραγωδίες:

- Αισχύλου «Προμηθέας Δεσμώτης»
- Ευριπίδη «Ιφιγένεια ή εν Ταύροις».

Φτάνουμε στα έτη 1997 και 1998 όπου και επιχειρούνται αποφασιστικές μεταρρυθμιστικές παρεμβάσεις με τους νόμους 2525/97 για τη Γενική και 2640/98 για την τεχνική - επαγγελματική εκπαίδευση. Με την Υ.Α. Γ2/6953/28-11-1997⁴⁷ καθορίστηκε το «Ωρολόγιο πρόγραμμα των μαθημάτων των τάξεων Α', Β', Γ' Λυκείου» με ενιαίο πρόγραμμα σπουδών στην Α' Λυκείου, μαθήματα γενικής παιδείας και μαθήματα κατευθύνσεων στη Β' και Γ' Λυκείου, μαθήματα εξεταζόμενα στο σχολείο και μαθήματα εξεταζόμενα σε πανελλαδικές εξετάσεις.

⁴³http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1991_185.pdf

σελ 1459

⁴⁴http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1993_185.pdf

σελ.4659

⁴⁵http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1993_187.pdf

σελ 4689-4691

⁴⁶http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1995_215.pdf

σελ. 6276-6277

⁴⁷http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1997_1057.pdf

Στο πλαίσιο του εκσυγχρονισμού της εκπαίδευσης ώστε να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του νέου κοινωνικοοικονομικού τοπίου καθιερώνεται το μάθημα επιλογής «Αισθητική Αγωγή» πού στον κλάδο του «Στοιχεία θεατρολογίας» περιλαμβάνει την αρχαία ελληνική δραματουργία. Πιο συγκεκριμένα με την Υπουργική Απόφαση υπ' αριθμ. 2055, ΦΕΚ 327, τεύχος 2^ο, 3/4/1998 που καθορίζει το «Πρόγραμμα Σπουδών των μαθημάτων των Α' και Β' τάξεων του Ενιαίου Λυκείου για το σχολικό έτος 1998-99» στο Άρθρο 1 εισάγει στο πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος Επιλογής «Αισθητική Αγωγή» (στοιχεία θεατρολογίας, Μουσική, Εικαστικά) της Α' τάξης του Ενιαίου Λυκείου τη διδασκαλία της θεατρολογίας που πρόσφερε σημαντικές προοπτικές συμμετοχής μαθητών σε εθνικά και διεθνή φεστιβάλ θεάτρου, γεγονός που αποτελούσε και σκοπό της διδασκαλίας του μαθήματος, το οποίο περιλαμβάνει 12 διδακτικές Ενότητες - Κεφάλαια, καθένα από τα οποία διαθέτει παράλληλα μια οριζόντια διάκριση σε: α. Ιστορία, β. Θεωρία, γ. Δραματουργία, δ. Θεατρική πράξη. Στην ύλη περιλαμβάνεται η ιστορική πορεία του αρχαίου ελληνικού θεάτρου και στην ενότητα Δραματουργία διδάσκονται η Ηλέκτρα του Σοφοκλή και ο Πλούτος του Αριστοφάνη⁴⁸.

Στο άρθρο 8 της ως άνω Υ.Α. παρουσιάζεται το πρόγραμμα σπουδών της «Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας» ως μαθήματος Γενικής Παιδείας και Θεωρητικής Κατεύθυνσης στη Β' τάξη του Ενιαίου Λυκείου⁴⁹. Η “Αντιγόνη” του Σοφοκλή παραμένει ως μάθημα Γενικής Παιδείας καθ' όλο το σχολικό έτος και στο αναλυτικό πρόγραμμα διδάσκεται η ιστορία της αρχαίας δραματουργίας, η γλωσσική, πραγματολογική, νοηματική, λογική και αισθητική επεξεργασία της τραγωδίας από το πρωτότυπο με συγκεκριμένους στίχους και από δοκιμή νεοελληνική μετάφραση των υπολοίπων μερών. Το αναλυτικό πρόγραμμα προβλέπει τη συνολική θεώρηση της τραγωδίας με βάση τη διδασκαλία που έγινε στη σχολική αίθουσα.

Για το σχολικό έτος 1999-2000 δημοσιεύεται μια Υπουργική Απόφαση που αναφέρεται στο «Πρόγραμμα Σπουδών της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας στο Λύκειο», Αριθμ. Γ2/1090/ΦΕΚ 342/13-04-1999⁵⁰. Η διαφοροποίηση της από προηγούμενες Υπουργικές Αποφάσεις έγκειται στο γεγονός η έκθεση της

⁴⁸http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1998_327.pdf
σελ. 3190-3191

⁴⁹Στο σημείο αυτό αξίζει να επισημάνουμε τους σκοπούς της διδασκαλίας του μαθήματος, το πλέον http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1998_327.pdf
σελ. 3197-3199

⁵⁰http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1999_342.pdf
σελ. 4604-4606

διδασκτέας ύλης διανθίζεται από εναργέστατο κείμενο τεκμηρίωσης στο οποίο παρατίθενται στόχοι του Προγράμματος Σπουδών του μαθήματος «Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία» που επεξηγεί την ανταπόκριση του στη Σύγχρονη παιδαγωγική αντίληψη και προσδιορίζει εκτενώς

- το γενικό σκοπό του μαθήματος
- αλλά και τους ειδικούς σκοπούς κατά τάξη
- καθώς και ειδικότερους στόχους κατά διδασκόμενο αντικείμενο είτε από το πρωτότυπο είτε σε μετάφραση.

Η δραματική ποίηση διδάσκεται στο πρόγραμμα Γενικής Παιδείας και στην ύλη αναφέρονται οι «Τραγωδία Σοφοκλέους» με τεκμηρίωση ως προς τα κριτήρια επιλογής και τις επιδιώξεις με τη διδασκαλία της τραγωδίας. Προτάσσεται η εισαγωγή στη δραματική ποίηση και ακολουθεί η επιλογή μιας τραγωδίας από το πρωτότυπο, της Αντιγόνης ή του Φιλοκτήτη και μιας τραγωδίας με γενική παρουσίαση από μετάφραση, του Οιδίποδα Τυράννου ή του Αίαντα. Επίσης παρατίθενται οι στίχοι των τραγωδιών “Αντιγόνη” και “Φιλοκτήτης” που θα διδαχθούν από το πρωτότυπο και λεπτομερείς οδηγίες διδακτικής στοχοθεσίας για κάθε τραγωδία. Επίσης προτείνεται η ανάληψη ομαδικών εργασιών από τους μαθητές/τριες και σε προαιρετική βάση η προετοιμασία μιας παράστασης τραγωδίας ή άλλου θεατρικού έργου «στο πλαίσιο εμπράγματης σπουδής της θεατρικής διάστασης» και της σκηνικής οικονομίας των διδασκόμενων δραματικών έργων. Η Υ.Α. ολοκληρώνεται με οδηγίες για την αξιολόγηση του μαθήματος της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας⁵¹.

Το 1999 δημοσιεύεται το «Πρόγραμμα Σπουδών της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας στο Γυμνάσιο»⁵² με την Υ.Α. υπ’ αριθμ. Γ2/1087 ΦΕΚ 367/τεύχος 2^ο της 13^{ης}/04/99. Σε μια εισαγωγική, αρχικά, γενική, ακολούθως ειδικότερη τεκμηρίωση, αναπτύσσεται η στοχοθεσία της διδασκαλίας του μαθήματος από το πρωτότυπο και από μετάφραση που οφείλει να ανταποκρίνεται στη σύγχρονη παιδαγωγική αντίληψη για ένα πλήρες πρόγραμμα σπουδών με την έννοια του curriculum και διατυπώνει επισημάνσεις για τη μέθοδο διδασκαλίας και αξιολόγησης. Η δραματική ποίηση εντάσσεται στην ύλη της Γ΄ τάξης με τη διδασκαλία των έργων από μετάφραση «Ελένη» του Ευριπίδη ή «Όρνιθες» του Αριστοφάνη. Μας εντυπωσιάζει η

⁵¹http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1999_342.pdf
σελ. 4612

⁵²http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1999_367.pdf
με την οδηγία το πρόγραμμα σπουδών να τεθεί σε ισχύ από το σχολικό έτος 2000-2001.

επιχειρηματολογία του συντάκτη κατά τη διατύπωση των εισαγωγικών κατευθύνσεων της διδασκαλίας του δράματος σε επίπεδο ιστορικό, θεατρολογικό, γλωσσικό, πολιτικό, ηθικό και συναισθηματικό, κυρίως δε όσον αφορά τις επισημάνσεις για τους σοβαρούς λόγους που υπαγορεύουν την «παρουσία» της αττικής κωμωδίας στο Πρόγραμμα Σπουδών⁵³ υπογραμμίζοντας την ανάγκη για «αγωγή του γέλιου» και την άρση της ελλιπούς εικόνας της προσωπικότητάς του αρχαίου Έλληνα που έχει δημιουργηθεί στους μαθητές.

Το καλοκαίρι του ίδιου έτους δημοσιεύεται η Υ.Α. υπ' αριθμ. Γ2/2768/τεύχος 2º/ΦΕΚ 1540/29-7-1999 με το «Πρόγραμμα Σπουδών των μαθημάτων της Α', Β', Γ' τάξης του Ενιαίου Λυκείου» για το σχολικό έτος 1999-2000. Βάσει του πρώτου άρθρου η δραματική ποίηση περιλαμβάνεται στο πρόγραμμα Γενικής Παιδείας της Β' Τάξης με ορισμένη στοχοθεσία και λεπτομερή αναφορά στη διδακτέα ύλη από το πρωτότυπο (συγκεκριμένοι στίχοι) και από μετάφραση ως εξής⁵⁴:

- Προτάσσεται η διδασκαλία της ιστορίας της δραματικής ποίησης (γένεση, βασικά είδη, εκπρόσωποι, θέατρο, οργάνωση παραστάσεων, εκπρόσωποι).
- Προτείνεται η επιλογή μιας τραγωδίας από το πρωτότυπο μεταξύ της Αντιγόνης και του Φιλοκτήτη του Σοφοκλή με αναφορά σε συγκεκριμένους στίχους που θα διδαχθούν από το αρχαίο κείμενο και το υπόλοιπο έργο από μετάφραση.
- Επίσης προβλέπεται η διδασκαλία μιας τραγωδίας με σχολιασμένη ανάγνωση ορισμένων σελίδων από μετάφραση με επιλογή ανάμεσα στον Οιδίποδα Τύραννο και στον Αίαντα.

Η ανατολή του 21^{ου} αιώνα βρίσκει τη δημόσια εκπαίδευση σε φάση ανακατατάξεων. Στην ενότητα της ιστορίας του εκπαιδευτικού συστήματος έχει ήδη γίνει αναφορά για τη μείωση των εξεταζόμενων μαθημάτων των προαγωγικών και απολυτηρίων εξετάσεων των Ενιαίων Λυκείων (Π.Δ. 86/2001 και Νόμος 3255/2004), για τη σύνταξη του Διαθεματικού Ενιαίου Πλαισίου των Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) το 2003 καθώς και των Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών (ΑΠΣ). Πέραν των ως άνω, στο πλαίσιο του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης προκηρύσσονται και συγγράφονται νέα βιβλία για το Γυμνάσιο τα οποία και διανέμονται κατά τα σχολικά έτη 2006-2009.

⁵³http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1999_367.pdf
σελ. 4874-4878

⁵⁴http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1999_1540.pdf
σελ.20167-20168

Η δραματική ποίηση εξακολουθεί να διδάσκεται στη Β΄ Λυκείου όπως αναφέρεται στην Υπουργική Απόφαση υπ' αρ. 8212/Γ2/ΦΕΚ 131 της 7^{ης} -2-2002, «Πρόγραμμα Σπουδών των μαθημάτων των Α΄, Β΄, Γ΄ τάξεων του Ενιαίου Λυκείου».

Στο πρόγραμμα Γενικής Παιδείας, στον κλάδο Αρχαία Ελληνική Γραμματεία εντάσσεται το δράμα με θεματικό αντικείμενο «Σοφοκλέους Τραγωδίαί⁵⁵». Παρουσιάζονται κατά τρόπο εμπειριστατωμένο και πιο ευσύνοπτο σε σχέση με τις Υ.Α. της δεκαετίας του 1990 οι επιδιωκόμενοι στόχοι της διδασκαλίας και στη διδακτέα ύλη διδάσκεται η Αντιγόνη με αναφορά σε συγκεκριμένους στίχους που θα διδαχθούν από το πρωτότυπο και από μετάφραση. Επίσης διατίθενται 6 διδακτικές ώρες τον Μάιο «με γενική παρουσίαση και σχολιασμένη ανάγνωση» της τραγωδίας Αίας αποκλειστικά από μετάφραση. Επισημαίνουμε ότι προτάσσεται των κειμένων μία εισαγωγή στην ιστορία της αρχαίας αθηναϊκής δραματουργίας των κλασικών χρόνων.

Όσον αφορά τη διδασκαλία του δράματος στο Γυμνάσιο μελετώντας τα ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ του 2003 διαπιστώνουμε τα εξής⁵⁶:

- Με την Υ.Α. υπ' αριθμ. 21072α/Γ2,ΦΕΚ 303 της 13^{ης}-03-2003, «Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ) Δημοτικού – Γυμνασίου καθορίζονται οι βασικοί στόχοι των σπουδών στο εκπαιδευτικό σύστημα σύμφωνα με τις εξής παραμέτρους:
 - Τη ραγδαία και διαρκή αύξηση της γνώσης και της πληροφορίας που οδηγεί στην υιοθέτηση της δια βίου μάθησης.
 - Την προσαρμογή στα φαινόμενα της διεθνοποίησης του πολιτισμού και της παγκοσμιοποίησης.
 - Την καλλιέργεια της διαπολιτισμικότητας και του ανθρωπισμού, την άρση της ξενοφοβίας.
 - Την ανάπτυξη της γενικής παιδείας - της διαθεματικότητας, την καλλιέργεια των δεξιοτήτων του μαθητή.
 - Την αρχή των ίσων ευκαιριών.
 - Την ενίσχυση της πολιτισμικής και γλωσσικής ταυτότητας.
 - Την ευαισθητοποίηση για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

⁵⁵http://www.et.gr/api/Download_Small/?fek_pdf=20020200131
σελ. 1337-1338

⁵⁶<http://www.pi-schools.gr/programs/depps/>
<http://www.pi-schools.gr/download/programs/depps/fek303.pdf>

- Την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών.
- Τη φυσική, ψυχική και κοινωνική ανάπτυξη των μαθητών.
- Την ιδιαίτερη μέριμνα για την εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία (ΑΜΕΑ) με την ενσωμάτωση των μαθητών στα κοινά σχολεία με παράλληλη στήριξη από το ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό αλλά και με εγγραφή τους είτε σε ειδικά στελεχωμένα και οργανωμένα τμήματα ένταξης είτε σε αυτοτελή σχολεία ειδικής αγωγής. Σε κάθε περίπτωση προβλέπεται η εξασφάλιση προσβασιμότητας και επικοινωνίας των μαθητών ΑΜΕΑ ώστε να εξαλείφονται οι παράγοντες αποκλεισμού τους από το σχολικό περιβάλλον.
- Με την Υ.Α. υπ' αριθμ. 21072Β/Γ2/ΦΕΚ 304⁵⁷ της 13^{ης}-3-2003, «Διαθεματικό ενιαίο πλαίσιο...» καθορίζεται, επίσης, το πλαίσιο σπουδών των μαθημάτων που αναφέρονται ως άνω με βάση τις παραμέτρους:
 - Επίπεδο (βαθμίδα σπουδών).
 - Άξονας γνωστικού περιεχομένου.
 - Γενικοί στόχοι (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις, αξίες).
 - Ενδεικτικές θεμελιώδεις έννοιες διαθεματικής προσέγγισης.

Όσον αφορά την αρχαία ελληνική, η δραματική ποίηση εντάσσεται στο μάθημα της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας από Μετάφραση της Γ' τάξης Γυμνασίου με τη διδασκαλία της Ελένης του Ευριπίδη και των Ορνίθων του Αριστοφάνη. Οι βασικές αρχές της διδασκαλίας του μαθήματος θεμελιώνονται σε κριτήρια ανθρωπογνωστικά και αρχαιογνωστικά.⁵⁸ Βάσει αυτών παρουσιάζουμε τους Άξονες του γνωστικού περιεχομένου του μαθήματος, τους γενικούς στόχους και τις θεμελιώδεις έννοιες διαθεματικής προσέγγισης.

Άξονες γνωστικού περιεχομένου	Γενικοί στόχοι (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις και αξίες)	Ενδεικτικές Θεμελιώδεις Έννοιες Διαθεματικής προσέγγισης
--	--	---

⁵⁷<http://www.pi-schools.gr/download/programs/depps/fek304.pdf>

⁵⁸<http://www.pi-schools.gr/programs/depps/>

Δραματική Ποίηση (τραγωδία-κωμωδία): Ευριπίδου Ελένη Διαφορετική εκδοχή του σχετικού με την Ελένη μύθου, ματαιότητα του πολέμου, επινοητικότητα με την οποία ο άνθρωπος ξεπερνά τα εμπόδια.	Να συνειδητοποιήσουν ότι «η τραγωδία είναι παιδί της δημοκρατίας». Να κατανοήσουν: τις διαφορές της δραματικής ποίησης από τα άλλα είδη του λόγου, τις ιδιαιτερότητες του θεατρικού έργου, τις δυνατότητες διαφορετικών σκηνικών ερμηνειών και παραστάσεων του ίδιου έργου. Να κατανοήσουν, διερευνώντας το μύθο, τις καταστάσεις, το στοχασμό, το ήθος και το λόγο, και να αξιολογήσουν την προσπάθεια των ηρώων να καταλάβουν ποια είναι η θέση τους μέσα στον κόσμο και πώς μπορούν να την αλλάξουν με τη δράση τους, καθώς και ποια είναι η σχέση τους με τους θεούς. Να συνειδητοποιήσουν πού οφείλεται το ενδιαφέρον που παρουσιάζει η τραγωδία, έξω από τα όρια τόπου, χρόνου, μόρφωσης.	Δημοκρατία, Είδωλο, Όνομα – Σώμα, Άγνοια – Γνώση, Ξένος, Πολιτισμός, Ειρήνη – Πόλεμος, Ζωή-Θάνατος, Αλήθεια-Ψεύδος, Μεταβολή.
Αριστοφάνη Όρνιθες Διαφυγή των ανθρώπων από	Να συλλάβουν ή και να δημιουργήσουν μια κωμική	Πραγματικότητα Φαντασία, Δικαιοσύνη,

τις δυσκολίες τουκόσμου στο βασίλειο του παραμυθιού, ίδρυση της πόλης των πουλιών μεταξύ ουρανού και γης, μεταξύ θεών και ανθρώπων (Νεφελοκοκκυγία).	κατάσταση με τη συνειδητή ‘αγωγή του γέλιου’. Να αντιληφθούν και να χαρούν την ευτράπελη διάθεση των κειμένων, τα ευρήματα της παιγνιδιάρικης φαντασίας, της έντεχνης παρωδίας και του λεκτικού χιούμορ το οποίο ασκεί, ωστόσο, καυστική κριτική στους θεσμούς της εποχής. Να αντιληφθούν την ιδιαιτερότητα του ‘λαϊκού’ λόγου που αντιτίθεται στο λόγο της εξουσίας και προβάλλει την πολιτική και κοινωνική επικαιρότητα, μελετώντας (όσο το επιτρέπει η μετάφραση) τη γλώσσα της κωμωδίας.	Άτομο-Κοινωνία, Πολιτισμός, Θεός-Άνθρωπος.
---	--	---

Ήδη από τα πρώτα σχολικά έτη του 21^{ου} αιώνα διαπιστώνουμε ότι, όπως στο Γυμνάσιο παγιώνεται η διδασκαλία του Ευριπίδη με την Ελένη, στο Ενιαίο (κατόπιν Γενικό Λύκειο) «σταθεροποιείται» η διδασκαλία του Σοφοκλή με την Αντιγόνη. Επομένως δεν πραγματοποιήθηκε καμία καταλυτική αλλαγή συγκριτικά με τον 20^ο αιώνα.

Στην Υ.Α. υπ’ αριθμ. 8212/Γ2/ΦΕΚ 131/7-02-2002⁵⁹, αρχικά προσδιορίζονται οι γενικοί σκοποί του μαθήματος της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας που είναι ο ανθρωποκεντρισμός, η ανθρωπογνωσία, η επαγωγική μέθοδος με δυνατότητα αναγωγής

⁵⁹<https://edu.klimaka.gr/arxeio/nomothesia-fek/fek-131-2002-analytiko-programma-spydwn-lykeio-klimaka.pdf>

του ειδικού σε γενικές αρχές και αξίες, η ευρωπαϊκή διάσταση της αρχαιότητας, η ενίσχυση της αυτογνωσίας, η μελέτη της αρχαίας ελληνικής ως φορέα πνευματικής δημιουργίας. Στη διδακτέα ύλη της Β΄ Λυκείου αφού προτάσσεται η Εισαγωγή στην Ιστορία του αρχαίου δράματος, ακολουθεί η διδασκαλία της Αντιγόνης με καθορισμό των στίχων που θα αναλυθούν από το πρωτότυπο και από μετάφραση. Στο τέλος του διδακτικού έτους (μήνας Μάιος) διατίθενται 6 ώρες για την γενική παρουσίαση της τραγωδίας Αίας από μετάφραση.

Η ως άνω επιλογή των δραμάτων παραμένει σταθερή μέχρι το σχολικό έτος 2014-2015. Από το σχολικό έτος 2015-2016 υπάρχει διαφοροποίηση του αναλυτικού προγράμματος ως προς τη διδασκαλία της 2^{ης} τραγωδίας αλλά και λεπτομερέστερη διατύπωση των γενικών στόχων και ειδικών επιδιώξεων της διδασκαλίας του δράματος, με εναργή προσανατολισμό στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και συναισθηματικής νοημοσύνης των μαθητών, την ανάπτυξη δεξιοτήτων συνεκτικού στοχασμού, την ομαδοσυνεργατικότητα μέσω σύνθεσης ερευνητικών εργασιών και τη χρήση των «Τεχνολογιών Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών» (ΤΠΕ) για την εμπέδωση της γνώσης. Με την Υ.Α. υπ' αριθμ. 8560/Δ2/ΦΕΚ 156/τεύχος 2^ο/22-1-2015 «Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία της Α΄, Β΄ τάξης γενικής παιδείας και της Β΄, Γ΄ τάξης της Ομάδας Προσανατολισμού των Ανθρωπιστικών Σπουδών του Γενικού Λυκείου⁶⁰», καθιερώνει στη Β΄ Λυκείου τη διδασκαλία της τραγικής ποίησης ως μάθημα Γενικής Παιδείας με την Αντιγόνη του Σοφοκλή που παραμένει για διδασκαλία συγκεκριμένων στίχων από το πρωτότυπο και από μετάφραση και τον Προμηθέα Δεσμώτη του Αισχύλου με διδασκαλία από μετάφραση, συγκριτική ανάγνωση και επεξεργασία των δυο δραμάτων.

Στους γενικούς και ειδικούς σκοπούς του μαθήματος αλλά και στη μεθοδολογία διδασκαλίας διαπιστώνουμε, όπως προαναφέραμε, την επιδίωξη εφαρμογών της σφαιρικής προσέγγισης όπως την ανάπτυξη του γλωσσικού αισθητηρίου, την κατανόηση των αρχών και των αξιών υπό των οποίων θεμελιώθηκε η αρχαία φιλοσοφία και δημοκρατία. Όσον αφορά τη μεθοδολογία στην Υ.Α. αναφέρεται η εφαρμογή της δομολειτουργικής προσέγγισης του πρωτοτύπου, τη σύνδεση της αρχαίας με τη Νέα Ελληνική την αποθάρρυνση της «παπαγαλίας» στη μετάφραση, τη συνεργατικότητα, τη διαθεσιμότητα και διακειμενικότητα.

⁶⁰[Υ.Α. 8560/Δ2/ΦΕΚ/156B/22-01-2015](#)
ΣΕΑ. 1812-1815

Συγκεκριμένα για τη δραματική ποίηση, στην εισαγωγή τεκμηριώνονται οι λόγοι επιλογής της Αντιγόνης και του Προμηθέα Δεσμώτη (διαγραφή του ήθους των ηρώων αριστοτεχνική γραφή θεατρικού κειμένου) καθώς και η καταλληλότητα τους για συγκριτική ανάγνωση πού είναι «η αντίσταση προς την εξουσία και τη συνακόλουθη αυταρχική συμπεριφορά». Στους «ΣΚΟΠΟΥΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ» επιδιώκεται η αντιμετώπιση των δραμάτων ως σύνθετων καλλιτεχνημάτων της θεατρικής τέχνης, η κατανόηση των εννοιών του τραγικού λόγου και της διαχρονικής ανθρωπιστικής αξίας του αλλά και η συγκριτική και συνδυαστική αντιμετώπιση των τραγωδιών με το νεότερο και σύγχρονο θέατρο. Επίσης το αναλυτικό πρόγραμμα διατυπώνονται σαφείς οδηγίες διδασκαλίας για κάθε τραγωδία δηλαδή:

- Στόχοι Διδασκαλίας (Γνωστικοί και Στάσεις - Συμπεριφορές, Δεξιότητες)
- Περιεχόμενο Διδασκαλίας.(Πρωτότυπο, Μετάφραση)
- Διδακτική της Αντιγόνης
- Αξιολόγηση σύμφωνη με το Π.Δ. της αξιολόγησης

Για τον Προμηθέα Δεσμώτη: Διδασκαλία από μετάφραση ως παράλληλο κείμενο προς την Αντιγόνη με ενδεικτική αναφορά των κοινών σημείων μεταξύ των δύο τραγωδιών.

Το σχολικό έτος 2017-18 πραγματοποιείται αλλαγή στο πρόγραμμα σπουδών της Β΄ Γενικού Λυκείου. Ο «Προμηθέας Δεσμώτης» καταργείται και αντικαθίσταται από το εμβληματικό έργο του Θουκυδίδη «Περικλέους Επιτάφιος». Σύμφωνα με τη Υ.Α υπ' αριθμ. 150918/Δ2/ ΦΕΚ 3321/ τεύχος Β/ 21-09-2017 «Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος Γενικής Παιδείας Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία» της Β΄ τάξης Ημερησίου Γενικού Λυκείου και της Γ΄ τάξης Εσπερινού Γενικού Λυκείου⁶¹» αποφασίζεται στο μάθημα «Αρχαία Ελληνική Γραμματεία» Γενικής Παιδείας η διδασκαλία της Αντιγόνης του Σοφοκλή και ο «Περικλέους Επιτάφιος». Ενδιαφέρουσα είναι η τεκμηρίωση της ως άνω επιλογής αλλά και οι οδηγίες σχετικά με την συγκριτική θεώρηση των δύο κειμένων, η οποία επικεντρώνεται στη μελέτη δύο έξοχων δειγμάτων του Αρχαίου Ελληνικού Διαφωτισμού του 5^{ου} πΧ αι. που θεωρούνται «γεννήματα της δημοκρατίας». Ο νομοθέτης επισημαίνει : « Και τα δύο έργα θεωρούνται «γεννήματα της δημοκρατίας» στην οποία ως δημόσιοι άνδρες πρωτοστάτησαν οι συντελεστές τους, Περικλής και Σοφοκλής. Και τα δύο έργα, αν και ανήκουν σε διαφορετικά γραμματειακά είδη, προσφέρονται στους μαθητές/τριες, λίγο πριν από την απόκτηση πολιτικών δικαιωμάτων, για μελέτη, κριτική και συγκριτική προσέγγιση με σκοπό την άντληση

⁶¹ Υ.Α υπ' αριθμ. 150918/Δ2/ ΦΕΚ 3321/ τεύχος Β/ 21-09-2017

εμπειρίας και τη διαμόρφωση κριτηρίων για την αξιολόγηση της σύγχρονης κοινωνικοπολιτικής πραγματικότητας και τον καθορισμό προσωπικής στάσης.

Σκοποί της διδασκαλίας: Με τη διδασκαλία της «Αντιγόνης» και του «Περικλέους Επιταφίου» επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να προσεγγίσουν το ιστορικό και κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο γεννήθηκαν τα δύο έργα,
- να αντιληφθούν τις συμβάσεις του καθενός από τα δύο γραμματειακά είδη,
- να αντιληφθούν βασικές έννοιες - όρους με τους οποίους διευκολύνεται η κατανόηση των κειμένων και του πολιτισμού στον οποίο αναφέρονται,
- να διερευνήσουν τη σχέση των δύο έργων με άλλα έργα της κλασικής αρχαιότητας αλλά και με μεταγενέστερα έργα,
- να αναγνωρίζουν τις ανθρωπιστικές αξίες που υποστηρίζουν τα δύο έργα και τη διαχρονική σημασία τους,
- να δώσουν τις δικές τους απαντήσεις και να διαμορφώσουν στάσεις απέναντι σε ζητήματα που τίγονται στα δύο έργα,
- να διαμορφώσουν θετική στάση για την Αρχαία Ελληνική Γραμματεία.»

Ακολούθως η Υ.Α περιλαμβάνει λεπτομερή στοχοθεσία όσον αφορά την διδασκαλία του κάθε κειμένου όπου προτάσσεται η εισαγωγή με ιστορική αναφορά στην εποχή συγγραφής αλλά και στα βασικά χαρακτηριστικά του κειμενικού είδους.

Το 2021, κατόπιν εισηγήσεων των αρμοδίων τμημάτων του ΙΕΠ, εκδίδονται νέα προγράμματα σπουδών για πιλοτική εφαρμογή τα σχολικά έτη 2021-2022 και 2022-2023, και πλήρη εφαρμογή 2023-2024, όπως προαναφέρθηκε. Στο πλαίσιο αυτό δημοσιεύονται δύο Υπουργικές Αποφάσεις σχετικές με τη διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών:

- Η υπ' αρ.ΥΑ 141499/Δ2/12-11-2021, ΦΕΚ5261Β', «Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας των Α', Β' και Γ' τάξεων Γυμνασίου»⁶²
- Η υπ' αρ. ΥΑ 141505/Δ2/12-11-2021, ΦΕΚ5261Β', «Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας των Α', Β' και Γ' τάξεων Γενικού Λυκείου»⁶³

⁶² <http://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli>
[ΙΕΠ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ](#)

⁶³ [ΙΕΠ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ](#)

Αμφότερες αποφάσεις διαθέτουν εκτενή τεκμηρίωση ως προς τη φυσιογνωμία του μαθήματος, τη σκοποθεσία, τα θεματικά πεδία, το σχεδιασμό της μάθησης και την αξιολόγηση. Όσον αφορά το μάθημα «Αρχαία Ελληνικά Κείμενα από μετάφραση της Γ' Γυμνασίου, καταργείται η Ελένη του Ευριπίδη και καθιερώνονται η Άλκηστις και οι Τρωάδες με δυνατότητα επιλογής από τον/την εκπαιδευτικό. Στο ΦΕΚ παρατίθεται αναλυτική απεικόνιση του προγράμματος σπουδών προτάσσοντας τέσσερα (04) θεματικά πεδία διδασκαλίας που σχετίζονται με την ταυτότητα του κειμένου (ιστορικά, βιογραφικά, γεωγραφικά, πολιτισμικά), την αισθητική και υφολογική του μελέτη, τη συνεκτικότητα του ως δείγμα έμμετρου λόγου, τη διεπιστημονική, διαθεματική, πολυτροπική προσέγγισή του. Η ΥΑ ταυτίζεται με τις σύγχρονες επιστημονικές πρακτικές της διδακτικής παρουσιάζοντας τη μεθοδολογία της «Λειτουργικής Διδασκαλίας» που βασίζεται στην αλληλεπίδραση εκπαιδευτικού-μαθητή. Είναι αξιοσημείωτο ότι στη σελ. 67857 διατυπώνεται το ακόλουθο σχετικά με την αυτενέργεια του διδάσκοντα: «Ο/Η εκπαιδευτικός δε δεσμεύεται και δεν του/της επιβάλλεται κάποια άποψη. Του/της προτείνεται, όμως να συνθέσει, να συνδυάσει, να απορρίψει, να κρίνει, να διαμορφώσει, να εφαρμόσει, να δοκιμάσει και τελικά να επιλέξει εκείνα τα στοιχεία από καθεμία από τις επιστημονικές προτάσεις για τη διδασκαλία του μαθήματος που ταιριάζουν περισσότερο στους/στις μαθητές/-τριές του, στον ίδιο/στην ίδια, στο μάθημα και στις συνθήκες της σχολικής μονάδας. Ο/Η εκπαιδευτικός αναδεικνύεται σε ρυθμιστή της διδασκαλίας του/της, αυτενεργώντας σε ένα ευρύ πλαίσιο καθοδήγησης και πλαισίωσής της».

Σχετικά με τη διδασκαλία του αντικειμένου της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας (ΑΕΓΓ) στο Λύκειο, οι Γενικοί και Επιμέρους σκοποί και η διδακτική μεθοδολογία ταυτίζονται με το Πρόγραμμα Σπουδών του αντίστοιχου μαθήματος στο Γυμνάσιο, μόνο που το περιεχόμενο οργανώνεται αποκλειστικά σε πρωτότυπα κείμενα. Η δραματική ποίηση δεν υφίσταται καμία διακριτή μεταβολή εφόσον διατηρείται η διδασκαλία της Αντιγόνης στην ύλη της ΑΕΛΑ Γενικής Παιδείας. Στη σελ. 67776 του ΦΕΚ αναφέρονται τα εξής σχετικά με τη διδασκαλία του δράματος:

«Συνάμα, οι μαθητές/-τριες θα προσεγγίσουν την αρχαία ελληνική τραγωδία, που αποτελεί κορυφαία έκφραση της ελληνικής και της παγκόσμιας λογοτεχνίας και είναι στο σύνολό της πολιτικό θέατρο με εξαιρετική διδακτική σπουδαιότητα για τις αξίες της δημοκρατίας και τα ανθρωπιστικά ιδεώδη. Παράλληλα, με την καλλιτεχνική πλοκή του μύθου, που οδηγεί, σταδιακά, μέσα από περιπέτειες στην κάθαρση και τη λύση τραγικών

καταστάσεων, η αρχαία ελληνική τραγωδία προσφέρει βαθιά αισθητική απόλαυση και ηθική ικανοποίηση στους θεατές.»[...] «Η διδασκαλία, επίσης, της τραγωδίας του Σοφοκλή «Άντιγόνη» θα φέρει τους/τις μαθητές/-τριες σε επαφή με την τέχνη του Σοφοκλή, ο οποίος χαρακτηρίζεται ως ο κατεξοχήν ποιητής της φρόνησης, της αξιοπρέπειας και της ευσέβειας προς θεούς και ανθρώπους. Η «Άντιγόνη», ως εξόχως αντιπροσωπευτική τραγωδία του Σοφοκλή, προβάλλει κατά κύριο λόγο τις εξαιρετικές μορφές της ομώνυμης ηρώιδας και του Κρέοντα (αλλά και των άλλων προσώπων), που βιώνουν τραγικές συγκρούσεις και διλήμματα και προβαίνουν σε αποφασιστικές ηθικές επιλογές. Το έργο διακρίνεται για την υποδειγματική διαγραφή του ήθους των προσώπων, την κορυφαία πραγμάτωση του τραγικού, τον αριστοτεχνικό χειρισμό της γλώσσας, και ταυτόχρονα αναδεικνύει ένα ευρύτατο φάσμα αρχών και αξιών της αθηναϊκής δημοκρατίας και ευρύτερα του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3.1. Ο ερμηνευτικός ορίζοντας των υφιστάμενων σχολικών εγχειριδίων μέσω των οδηγιών διδασκαλίας αυτών προς τους εκπαιδευτικούς.

Προβαίνουμε στην έκθεση των οδηγιών διδασκαλίας προς τους διδάσκοντες και διδάσκουσες της δραματικής ποίησης αντλώντας υλικό από τα ψηφιακά αρχεία του ΙΕΠ. Στις αναζητήσεις μας εντοπίσαμε τέτοιου είδους «βιβλία του καθηγητή» με την υπογραφή φιλολόγων που αποτελούν ιστορικές μορφές καθηγητών και μελετητών της αρχαίας γραμματείας.

Το 1928 ο Α. Τζάρτζανος στις οδηγίες του για την ερμηνεία του δράματος⁶⁴ επισημαίνει ότι για την επεξεργασία του δράματος προηγείται η γλωσσική επεξεργασία και λογική ανάλυση μιας ενότητας. Κατά την ερμηνευτική ανάλυση αυτής όπου θα πρέπει να εξεταστούν οι βαθύτερες παρατηρήσεις και κρίσεις του υπό διδασκαλία τμήματος του δράματος, ο καθηγητής/τρια δεν θα παρέχει έτοιμη πληροφορία από στους μαθητές/τριες αλλά, ουσιαστικά καθοδηγεί το διδάσκοντα στην εφαρμογή της μαιευτικής μεθόδου προς τον/την διδασκόμενο/η παρέχοντας μάλιστα και συγκεκριμένα παραδείγματα ερωταπαντήσεων που μας εντυπωσιάζουν από παιδαγωγικής απόψεως, εάν αναλογιστούμε ότι το 1928 η αυθεντία του καθηγητή και η υπό έδρας παράδοση του μαθήματος θεωρούνταν απολύτως δεδομένες.

Ως ενδεικτικό παράδειγμα παραθέτει με βάση τον πρόλογο της Αντιγόνης του Σοφοκλή ένα σχέδιο μαθήματος διατυπώνοντας τις ερωτήσεις του καθηγητή υπό την ένδειξη «τεχνική έμβάθυνσις α', β', γ' κ.λ.» και καταγράφει επίσης την απάντηση των μαθητών. Ακολουθούν οι ερωτήσεις του καθηγητή με την ένδειξη «ψυχολογική έμβάθυνσις α',β'» και «χαρακτηρισμοί». Επίσης στη σελίδα 227 επισημαίνει τη χρησιμότητα της διδασκαλίας των συστημάτων μετρικής αναφερόμενος στο μετρό του ανάπαιστου που χρησιμοποιείται κατά κανόνα στη πάροδο της τραγωδίας με σκοπό την προσαρμογή του ποιητικού κειμένου στο βηματισμό του Χορού όπως συμβαίνει στον Αίαντα του Σοφοκλή.

Επίσης από τη σελ. 273-280 υπογραμμίζει τις βασικές αρχές της επαρκούς διδασκαλίας της τραγωδίας και των παραμέτρων που συναποτελούν την εμπέδωση

⁶⁴Βλ. Τζάρτζανος, Αχιλλέας, «Οδηγίες προς τήν μεθοδικήν διδασκαλίαν τῶν ἐν τοῖς σχολείοις τῆς Μέσης Παιδείας διδασκομένων μαθημάτων. Ὁρησκευτικά καὶ Ἀρχαία Ἑλληνικά», Μέρος Α', 2^η Ἐκδόση, 1928. Σχετικά με το αρχαίο δράμα από σελ. 207 και εξής.
<http://e-library.iep.edu.gr/iep/collection/browse/item.html?code=05-00169&tab=01>

αυτής από τους μαθητές κυρίως όταν πραγματοποιείται η επανάληψη: «Βεβαίως τότε επιτρέπεται νά λέγη τις ότι οί μαθηταί ἔχουν ὅπωςδῆποτε ἐπαρκῶς κατανοήσει δράμα τι ἀρχαῖον, ὅταν μετά τήν ἐρμηνείαν τούτου εἶναι εἰς θέσιν νά λέγουν τά προσήκοντα οὐ μόνον περί τοῦ ποιητοῦ αὐτοῦ, περί τοῦ μύθου, ὅστις ὑπόκειται ἐν τῷ δράματι ὡς βάσις, καί περί τῆς γλώσσης αὐτοῦ, ἀλλά καί περί τῶν μερῶν, ἐκ τῶν ὁποίων τοῦτο σύγκειται, περί τῆς ἀνελιξέως τῆς πράξεως καί τῶν διαφόρων σταδίων ταύτης, περί τῶν χαρακτήρων τῶν ἐν τῇ τραγωδίᾳ ἐμφανιζομένων ὡς δρώντων προσώπων, οἷους διαμορφώνει αὐτούς ὁ ποιητής, καί περί τῶν ἐν τῇ τραγωδίᾳ διατυπουμένων ιδεῶν ὑπό τούτου περί τοῦ κόσμου καί τῆς ἠθικῆς αὐτούς».⁶⁵

Ακολουθῶς επισημαίνει ὅτι ὡς εισαγωγή γιά τή διδασκαλία τοῦ δράματος προτάσσονται:

1. ἡ ἱστορία περί γενέσεως τῆς τραγωδίας ἀπό το διθύραμβο καί τοὺς χορούς τῶν Διονυσιακῶν γιορτῶν καθὼς καί ἱστορία τοῦ ἀρχαίου θεάτρου
2. ἰδιαίτερη σημασία προσδίδει στή γλωσσική ἐπεξεργασία τῶν τραγωδιῶν με συστηματική διδασκαλία τῆς μετάφρασης προφανῶς ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἐλληνική στήν καθαρῆν. Ἐπίσης τονίζει τὴν ἐξέταση τῶν ιδιωτισμῶν τῆς ποιητικῆς γλώσσας τῶν τραγικῶν, τὴν πολυπλοκότητα τῆς, τὴν τόλμη τῶν ἐκφραστικῶν μέσων καθὼς καί τὴ διδασκαλία καταλήξεων τῆς δωρικῆς διαλέκτου ἀπὸ τὰ χορικά.
3. ὁ καθηγητὴς οφείλει νὰ ἀναλυθεῖ καί ἰδεολογικά τὴν τραγωδία ποὺ διδάσκει με τὴν ἐπισήμανση «...αἱ περί τῆς ἠθικῆς καί περί τοῦ κόσμου ἐν γένει ιδέαι τραγικοῦ τίνος ποιητοῦ» νὰ ἐντοπίζονται καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τῶν παραδόσεων καί ὄχι μόνον στο τέλος διδασκαλίας με τὴ συνολικὴ θεώρηση τοῦ δράματος. Τονίζει δε τὴν ἀνάγκη νὰ κρατοῦν οἱ μαθητὲς σημειώσεις («ἐν τῷ ὁρισμένῳ χώρῳ τοῦ τετραδίου»),
4. Ἐπίσης ὁ ἐκπαιδευτικὸς θὰ πρέπει νὰ παρουσιάσει καί τὴ δομὴ τοῦ δράματος, ἀναλύοντας τὴν πλοκὴ τῆς ὑπόθεσης με στόχο οἱ μαθητὲς νὰ θαυμάσουν τὴν τεχνικὴ τοῦ δραματοῦργου. Ἐπομένως τὰ κατὰ ποσὸν μέρη τῆς τραγωδίας ὁ ἐκπαιδευτικὸς θὰ τὰ υποδιαιρεῖ σὲ σκηνές καί νὰ παρουσιάζει μία σύντομη περίληψη κάθε σκηνῆς με τίτλο.⁶⁶

⁶⁵Βλ. Τζάρτζανος, Αχ., ο.π. σελ 273

ΦΕΚ303Β/13-03-2003, ΥΑ υπ' αριθμ. 21072 α/Γ2 <http://www.pi-schools.gr/programs/depps/>

⁶⁶βιβλίο τζάρτζανου σελ 276-277 & 143-144

http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/pdf/8547/5096/21-0132-01_Dramatiki-Poiisi-Euripidi-Eleni_C-Gymnasiou_Vivlio-Ekpaideutikou/

5. Ο Τζάρτζανος επισημαίνει ότι ο χαρακτηρισμός των δρώντων προσώπων είναι δυνατόν να γίνεται μετά την ερμηνεία τμήματος (σκηνής) της τραγωδίας, όμως ο πλήρης χαρακτηρισμός και η διάκριση των προσώπων σε πρωταγωνιστές και δευτεραγωνιστές μπορεί να γίνει ενδελεχώς μόνον κατά την επανάληψη μετά την ολοκλήρωση της ύλης. Ολοκληρώνοντας,
6. αφήνει την ανάλυση των κατά ποσόν μερών της τραγωδίας (πρόλογος, πάροδος, ἐπεισόδια, στάσιμα, ἔξοδος) και τη διδασκαλία της θέσης και του σκοπού που επιτελούν. Διατυπώνει ότι η λειτουργία του Χορού δύναται να γίνει κατανοητή από τους μαθητές μετά την ολοκλήρωση δράματος κατά την επανάληψη της ύλης.

«Διότι τότε μόνον καλούμενοι οἱ μαθηταί να παρατηρήσουν τήν καθ' ὅλην τήν ἀνέλιξιν τῆς πράξεως στάσιν τοῦ χοροῦ πρὸς τα διάφορα του δράματος πρόσωπα δύνανται νά ἀνεύρουν μόνονι των καί νά κατανοήσουν ὅτι κύριον ἔργον τοῦ χοροῦ ἦτο νά παρακολουθῇ τήν πορείαν τῆς ἀνελισσόμενης πράξεως, νά ἐκφέρῃ κρίσεις, αἰσθήματα και συμβουλὰς ἐπὶ τῶν λεγομένων καί πραττομένων ὑπὸ τῶν ὑποκριτῶν».

Μας εντυπωσιάζει ιδιαιτέρως η λεπτομερής διδακτική οδηγία του συντάκτη για την τήρηση σημειώσεων από τους μαθητές σε τετράδια («τετράδια λεξιλογίου επιγραφῶν καί περιλήψεων, τετράδια συστήματος»), «οὐχί φύρδην μίγδην ἐρριμέναι...».

Κατά την αναζήτηση μας στα ψηφιακά αρχεία του ΙΕΠ εντοπίσαμε σε ανατύπωση από το Δελτίο της Ομοσπονδίας Λειτουργῶν Μέσης Εκπαίδευσης (Μάιος 1934) ένα ολιγοσέλιδο έντυπο που αναφέρεται στη διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών στο νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα των Μαθημάτων του Γυμνασίου του 1931. Η μελέτη αυτή υπογράφεται από τον καθηγητή του Πειραματικού Σχολείου του Πανεπιστημίου Αθηνών, Κων. Βουρβέρη⁶⁷, παρόλο που στην εισαγωγή επισημαίνεται ότι ο Επόπτης του Πειραματικού Σχολείου, καθηγητής Παιδαγωγικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, Εξαρχόπουλος είχε αναθέσει, στους φιλόλογους να εξετάσουν «κατ' ἰδίαν ἕκαστος καί ἀπό κοινοῦ πάντες» το πρόβλημα του αναλυτικού προγράμματος των αρχαίων Ελληνικών του Γυμνασίου. Είναι εντυπωσιακό ότι για την εκπόνηση του ως άνω επισημαίνουν ότι ἔλαβαν υπόψη τα δεδομένα της Παιδαγωγικῆς Ψυχολογίας, καθώς και ότι παραθέτουν συγκριτικό πίνακα των αναλυτικῶν προγραμμάτων της Αρχαίας Ελληνικῆς του Ελληνικῶν και του Γερμανικῶν Γυμνασίου. Επίσης στη σύνταξη του

⁶⁷Βουρβέρη Κων., Τα ἀρχαία Ἑλληνικά εἰς τό Νέον Ἀναλυτικόν Πρόγραμμα τῶν μαθημάτων τοῦ Γυμνασίου τοῦ 1931, Ἀθῆναι, 1934.

αναλυτικού προγράμματος έλαβαν υπόψη τους τις απόψεις του Αντιπροέδρου του Συλλόγου των Αρχαιοελληνιστών Γερμανών φιλολόγων, Καθηγητή Werner Jaeger⁶⁸. Είναι εντυπωσιακό ότι οι συντάκτες - φιλόλογοι του αναλυτικού προγράμματος των αρχαίων ελληνικών επιδιώκουν να εναρμονίζονται με τις οδηγίες του «Πρωσσικού Υπουργείου Παιδείας». Στη διδακτέα ύλη του Νέου Προγράμματος προβλέπεται η διδασκαλία των τραγικών από το πρωτότυπο και από μετάφραση και στην Ε' και ΣΤ' τάξεις. Επιβάλλεται η ανάγνωση τεσσάρων τραγωδιών από τις οποίες η μία διδάσκεται από μετάφραση και θα είναι του Αισχύλου.⁶⁹ Επίσης στη σελ. 8 διαπιστώνουμε την εισαγωγή της διαθεματικότητας με τη συνεργασία του μαθήματος των αρχαίων Ελληνικών με τα μαθήματα της Ιστορίας, των Λατινικών, των Γαλλικών και των τεχνικών.

Το 2003 συντάσσεται για την υποχρεωτική Εκπαίδευση από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ)⁷⁰ και τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ) των επιμέρους γνωστικών αντικειμένων. Με βάση αυτά προκηρύσσονται (στο πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ) και συγγράφονται νέα βιβλία (βιβλίο μαθητή, τετράδια εργασιών, βιβλίο εκπαιδευτικού) καθώς και το απαραίτητο συνοδευτικό υλικό (διδασκτικά πακέτα, CD, DVD, χάρτες), τα οποία και διανεμήθηκαν στα σχολεία από το σχολικό έτος 2006 μέχρι το 2009.

Στο πλαίσιο του ΔΕΠΠΣ εκπονήθηκαν βιβλία οδηγιών για τους εκπαιδευτικούς σχεδόν για το κάθε μάθημα. Επομένως αξίζει να διερευνηθεί το περιεχόμενο ορισμένων από τα “εγχειρίδια του εκπαιδευτικού” που αναφέρονται στη διδασκαλία των δραμάτων με σκοπό να επισημανθούν οι ειδικές αρχές της διδασκαλίας της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας από το πρωτότυπο ή από μετάφραση. Με μία απλή αναζήτηση στο διαδίκτυο εντοπίζουμε το βιβλίο εκπαιδευτικού της “Ελένης” του Ευριπίδη της Γ' Γυμνασίου⁷¹. Διαπιστώνουμε ότι αμφότερα τα σχολικά εγχειρίδια (βιβλίο μαθητή και εκπαιδευτικού) αποτελούν δημιουργίες της ίδιας συγγραφικής ομάδας φιλολόγων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Η νεοελληνική μετάφραση που επιλέχθηκε υπογράφεται από τον Τάσο Ρούσσο (1934 - 2015), γνωστό στέλεχος του Εθνικού Θεάτρου και διευθυντή της ομώνυμης σχολής.

⁶⁸https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%92%CE%AD%CF%81%CE%BD%CE%B5%CF%81_%CE%93%CE%B9%CE%B1%CE%AF%CE%B3%CE%BA%CE%B5%CF%81

⁶⁹Βλ. ο.π., Βούρβερη, Κων., σελ 7 «Αί δύο ανώτεροι τάξεις κυριαρχούνται από την τραγωδίαν καί τόν Πλάτωνα».

⁷⁰ΦΕΚ303Β/13-03-2003, ΥΑ υπ' αριθμ. 21072 α/Τ2

<http://www.pi-schools.gr/programs/depps/>

⁷¹http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/pdf/8547/5096/21-0132-01_Dramatiki-Poiisi_Euripidi-Eleni_C-Gymnasiou_Vivlio-Ekpaideutikou/

Στην εισαγωγή του εγχειριδίου, η συγγραφική ομάδα επισημαίνει ότι «Το βιβλίο του μαθητή και το βιβλίο του εκπαιδευτικού συντάχθηκαν με βάση τα Προγράμματα Σπουδών (ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ) και τις προδιαγραφές συγγραφής των σχολικών βιβλίων». Ακολουθεί η διάρθρωση του βιβλίου του μαθητή, έπονται οι παιδαγωγικές και διδακτικές αρχές και τέλος η παρουσίαση του βιβλίου του καθηγητή. Με δεδομένη την εμπειρία μας που “δείχνει” πως ο μαθητής, εύλογα, δεν ξέρει να αξιοποιήσει το βιβλίο διότι κανείς δεν του το έμαθε, θεωρούμε ότι η ως άνω διάρθρωση βοηθά τον εκπαιδευτικό ώστε να ξεναγήσει την τάξη του στο σχολικό εγχειρίδιο και να περιγράψει εν συντομία τη δομή της διδασκαλίας και τη βοήθεια που μπορούν να προσφέρουν λ.χ., οι διδακτικές ενότητες όπως οργανώνονται, τα ερμηνευτικά σχόλια, το εικονογραφικό υλικό, τα παράλληλα κείμενα, οι ασκήσεις, τα λεξικά όρων στο τέλος κ.λ.π.

Όσον αφορά τις Παιδαγωγικές και διδακτικές αρχές η συγγραφική ομάδα ότι «...στόχος ενός σχολικού βιβλίου δεν μπορεί να είναι η απλή παράθεση γνώσεων και ερμηνειών αλλά η οργάνωσή τους με τέτοιο τρόπο, ώστε οι μαθητές να εμπλακούν, στη μαθησιακή διαδικασία με ενεργητικό τρόπο». Επομένως, κύρια κριτήρια διδακτικής οργάνωσης του σχολικού βιβλίου συνιστούν, η αναγνωσιμότητα και η ελκυστικότητα του από το μαθητή, χωρίς να υποβαθμίζεται η γνωστική υποδομή.

Βάσει των ως άνω η ενεργητική συμμετοχή των μαθητών στη μαθησιακή διαδικασία επιτυγχάνεται με τη διάταξη του υλικού του σχολικού βιβλίου κατά τρόπο ολιστικό και κατανοητό, με την παράθεση ερωτήσεων ανοικτού τύπου που οξύνουν την άσκηση της κριτικής ικανότητας, τη βιωματική και διερευνητική μάθηση και τη διαθεσιμότητα.

Η Εισαγωγή του Βιβλίου του εκπαιδευτικού ολοκληρώνεται με τη διαγραμματική παρουσίαση του ίδιου του βιβλίου. Οι συντάκτες του υπογραμμίζουν ότι στη στοχοθεσία του βιβλίου του εκπαιδευτικού συμπεριλαμβάνονται οι προτάσεις της διδακτικής αξιοποίησης του λογοτεχνικού κειμένου, η διάθεση υποστηρικτικού υλικού βάσει, της έγκυρης βιβλιογραφίας και η κατανομή των διδακτικών ενοτήτων βάσει των «κατά ποσόν» μερών της ίδιας της τραγωδίας.

Επισημαίνεται ότι το βιβλίο του καθηγητή διακρίνεται σε τρία μέρη:

- Στο Α΄μέρος παρατίθεται το πρωτότυπο κείμενο της τραγωδίας, ώστε ο εκπαιδευτικός να είναι σε θέση να ανατρέξει και να αξιοποιήσει εάν χρειαστεί
- Στο Β΄μέρος που περιλαμβάνει τη διδακτική προσέγγιση του δράματος ως εξής:
 - Διδακτικοί στόχοι
 - Διδακτικές επισημάνσεις

- Διαγράμματα⁷²
- Συμπληρωματικά σχόλια
- Ερωτήσεις συμπληρωματικές σχολικού βιβλίου
- Στο Γ' μέρος όπου καταγράφεται έγκυρη και ενδεικτική βιβλιογραφία (έντυπη και ηλεκτρονική).

Στην υποενότητα «IV. ορισμένες σύντομες επισημάνσεις» η συντακτική ομάδα διατυπώνει τις δυνατότητες ευελιξίας του εκπαιδευτικού σε σχέση με τη διδακτική πορεία, που δίδεται σε κάθε δεξιά, σελίδα του σχολικού βιβλίου.

Ενδεικτικά παρουσιάζουμε τη διδακτική πρόταση του Δ' επεισοδίου (σελίδα 98 του βιβλίου του εκπαιδευτικού). Με σκοπό να διερευνήσουμε τους τρόπους επεξεργασίας και ανάλυσης του δράματος που αποτελεί και επίσημη διδακτική κατεύθυνση του Υπουργείου. Μετά το κείμενο του πρωτοτύπου Δ' Επεισοδίου της Ελένης (στ.1369-1450) η συγγραφική ομάδα καταχωρίζει επιγραμματικά τέσσερις διδακτικούς στόχους:

1. Την παρακολούθηση του σχεδίου δράσης, «της μηχανής» που θα οδηγήσει την Ελένη και το Μενέλαο στη σωτηρία τους, στην εκπλήρωση του νόστου τους.
2. Την αξιολόγηση, δηλαδή τη σκιαγράφηση των χαρακτήρων των ηρώων.
3. Τον εντοπισμό της μέγιστης αντίθεσης που διέπει την τραγωδία και τη φιλοσοφία της τέχνης του μεγάλου δημιουργού: «είναι vs φαίνεσθαι» καθώς και την κυριαρχία του «φαίνεσθαι» στο Δ' Επεισόδιο.
4. Τη συζήτηση πάνω στην ειδολογική κατάταξη της Ελένης.

Στην Ενότητα «ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ» οι συντάκτες του βιβλίου παρουσιάζουν με λεπτομέρεια τις οδηγίες διδασκαλίας κάθε στόχου με την ως άνω σειρά και αποτελεί μία ενδιαφέρουσα και κατατοπιστική προσθήκη για τον εκπαιδευτικό ότι, μετά το πέρας των οδηγιών, παρατίθενται αποσπάσματα από τη βιβλιογραφία όπου και μπορεί ο εκπαιδευτικός να μελετήσει συγκεκριμένες θεωρήσεις γνωστών επιστημόνων για το Δ' Επεισόδιο αλλά και να συμβουλευτεί μία εξειδικευμένη επιστημονική μελέτη της τραγωδίας.⁷³ Επίσης διαπιστώνουμε ότι στο κάτω μέρος των σελίδων των Ενότητων

⁷² http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/pdf/8547/5096/21-0132-01_Dramatiki-Poiisi_Euripidi-Eleni_C-Gymnasiou_Vivlio-Ekpaideutikou στη σελ. 22 έχουμε σχετικό διάγραμμα.

⁷³ Ενδεικτικά παραθέτουμε απόσπασμα από τη βιβλιογραφία όπως καταγράφεται στη σελ. 99 του βιβλίου του καθηγητή καθώς και το σύγγραμμα από το οποίο έχει αντληθεί:
1.β [η είσοδος της Ελένης] «Μετά από αυτό το χορικό [β' Στάσιμο] ακολουθεί ένα σύντομο επεισόδιο [το Δ' Επεισόδιο], στο οποίο αξιοποιείται με ιδιαίτερα εντυπωσιακό τρόπο, ακόμη μια φορά πριν από την πραγματοποίηση της σκευωρίας, η έντονα φορτισμένη κατάσταση που έχει δημιουργηθεί. Η Ελένη βγαίνει στην αρχή μόνη της και χωρίς εισαγωγικό διάλογο, ακριβώς όπως σε αντίστοιχες σκηνές εισόδου στη Νέα Κωμωδία, ανακοινώνει στην Κορυφαία [τα νέα] [...]. Με την είσοδο του βασιλιά, ο ποιητής αιτιολογεί έξυπνα τη μεγάλη σπουδή που δείχνει η

«Επισημάνσεις» υπάρχουν υποσημειώσεις που παραπέμπουν στις ερμηνευτικές ερωτήσεις και στα παράλληλα κείμενα του Βιβλίου του μαθητή ώστε να διευκολύνεται η διαδικασία της μελέτης του εκπαιδευτικού.

Επομένως όσον αφορά στην αξιοποίηση του πρώτου στόχου οι μαθητές θα πρέπει να θυμηθούν τις προηγούμενες φάσεις της εξύφανσης του σχεδίου σωτηρίας των ηρώων, να επισημάνουν (με την αρωγή των ομάδων ερωτήσεων «Ας γίνουμε θεατές», «Ας εμβαθύνουμε») τους συμμάχους των ηρώων και να εντοπίσουν τα νέα εμπόδια που ορθώνονται. Όσον αφορά τη διερεύνηση της δραματικής σκοπιμότητας, οι μαθητές θα πρέπει να είναι σε θέση να εντοπίσουν τις νέες δυσκολίες των ηρώων και τους τρόπους που επινοούν ώστε να τα ξεπεράσουν. Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να διευρύνει τη συζήτηση και στην αξιολόγηση των μέσων που χρησιμοποιούν οι ήρωες ακολουθώντας επαγωγική συλλογιστική πορεία. Στο πλαίσιο αυτό οι μαθητές θα πρέπει να διατυπώσουν απόψεις για τα συναισθήματα των Αθηναίων θεατών του 5ου αιώνα π.Χ. καθώς παρακολουθούν την πρόθεση εξαπάτησης ενός βάρβαρου ηγεμόνα γεγονός που συνάδει με το στερεότυπο της εποχής «Έλληνες vs Βάρβαροι» αλλά και για το ότι οι δύο Έλληνες ήρωες σκηνοθετούν σε βαθμό παρωδίας παραπλανητική τελετή με σκοπό την εξαπάτηση του “βάρβαρου” βασιλιά.

Όσον αφορά την αξιοποίηση του 2ου διδακτικού στόχου οι συντάκτες του βιβλίου συνιστούν στους εκπαιδευτικούς να διδάξουν στους μαθητές τους την πορεία των ενεργειών των ηρώων μας αλλά και την αξιολόγηση αυτών. Πέραν της δυναμικής στάσης της Ελένης, οι μαθητές καλούνται να διαπιστώσουν τις αισθητές μεταβολές του ήθους του Μενέλαου, δηλαδή να σχολιάσουν την προσευχή του, την αποκατάσταση της ηρωικής του διάστασης μέσα στη νέα του σκευή, την εναλλαγή μεταξύ του ρομαντικού στοιχείου και του κωμικού.⁷⁴

Ελένη, όταν εκφράζει στις γυναίκες του Χορού την παράκληση να σωπάσουν, διατυπώνοντας συγχρόνως και μιαν αόριστη (στον επίλογο δεν παίρνεται υπόψη) υπόσχεση να τις σώσει κι αυτές. Οι δραματικά τόσο πλούσιες σκηνές θα φορτώνονταν με περιττό βάρος, αν όλα τα σχετικά θέματα αναπτύσσονταν διεξοδικά, όπως στην Ιφιγένεια Τ.» (Lesky 1989: 252-253). Lesky A., 1989, Η Τραγική Ποίηση των Αρχαίων Ελλήνων, Τόμος Β', Ο Ευριπίδης και το Τέλος του Είδους, μτφρ. Ν. Χ. Χουρμουζιάδης, ΜΙΕΤ, Αθήνα.

⁷⁴Παραθέτουμε ενδιαφέροντα αποσπάσματα από μελέτες της έγκριτης βιβλιογραφίας που έχουν επιλέξει οι συγγραφείς και που βοηθούν τον εκπαιδευτικό να ανατρέξει με σκοπό τον εμπλουτισμό της διδακτικής του προετοιμασίας.

2.γ. [η προσευχή του Μενέλαου]

«Οι όροι του ευτυχής σ' αυτό το έργο αναφέρονται κυρίως στη φυγή από την Αίγυπτο και την επιστροφή στην Ελλάδα: όλοι οι όροι, τουλάχιστον μια φορά ο καθένας, αναφέρονται συγκεκριμένα στην ευτυχία στην Ελλάδα. Επίσης, πολλά μέρη του έργου είναι έντονα αντιπολεμικά (π.χ. στ. 1151-64) και αναφέρονται στην απαλλαγή από τα δεινά του πολέμου, η οποία είναι μια μορφή ευτυχίας. Η ειρήνη και η ελευθερία είναι οι σημαντικότερες πηγές ευτυχίας [...]. Αυτά είναι τα τελευταία λόγια του Μενέλαου στο έργο. Είναι η προσευχή για επιτυχή απόδραση [...]. Πιστεύει ότι θα είναι καλότυχος για την υπόλοιπη ζωή του, αν επιτύχει αυτή την απόδραση» (McDonald 1991: 191, 193).

2.δ. [η σκευή του Μενέλαου]

Στον τρίτο διδακτικό στόχο οι μαθητές καλούνται να εντοπίσουν την πάγια αντίθεση που διέπει την Ελένη, το είναι vs φαίνεσθαι, κυρίως δε να εστιάσουν στο σκηνοθετημένο φαίνεσθαι του επεισοδίου.⁷⁵

Στον τέταρτο και τελευταίο διδακτικό στόχο του Δ' Επεισοδίου συνιστάται οι εκπαιδευτικοί να βοηθήσουν τους μαθητές ώστε να εντοπίσουν τα στοιχεία εκείνα που θέτουν υπό αμφισβήτηση τον τραγικό χαρακτήρα της Ελένης σε συσχετισμό και με άλλες τραγωδίες του Ευριπίδη. Μέσω της επεξεργασίας του παράλληλου κειμένου του σχολικού βιβλίου και του φωτογραφικού υλικού, οι μαθητές εντοπίζουν στοιχεία κωμικά και ρομαντικά που αλλάζουν τα δεδομένα ως προς την ιδεολογική κατάταξη της Ελένης. Ακολουθώντας η συγγραφική ομάδα παραθέτει εκτενή αποσπάσματα από τη βιβλιογραφία που τεκμηριώνουν ότι η ΕΛΕΝΗ αλλάζει τα δεδομένα μιας τραγωδίας της κλασικής Αθήνας του 5ου αι. π.Χ.. Ερευνητές όπως ο Whitman και ο Χουρμουζιάδης χαρακτηρίζουν την Ελένη “ρομαντικό δράμα”, “μελόδραμα”, “λαροτραγωδία”, “έργο φυγής” και το βιβλίο του καθηγητή διαθέτει πλούσιο υλικό μελέτης για το διδάσκοντα/σκούσα.⁷⁶

«Σ' ένα άλλο επίπεδο, οι ατυχίες υποβίβασαν τον Μενέλαο σε αδύναμη σκιά του εαυτού του, σ' ένα άθλιο και ρακενδύτο υποκείμενο, που αναπολεί τα χαμένα του στρατεύματα (στ. 453). Το πρόβλημά του είναι μάλλον απλό: μόλις του δοθούν τα ρούχα που του αρμόζουν και μια ευκαιρία να αποδείξει την αξία του, ξαναβρίσκει αμέσως τον παλιό του εαυτό» (Whitman 1996:90). McDonald M.I., 1991, Οι όροι της ευτυχίας στον Ευριπίδη, μτφρ. Ε. Μπελιές, Οδυσσέας, Αθήνα. Whitman C. H., 1996, Ο Ευριπίδης και ο Κύκλος του Μύθου, μτφρ. Ε. Θωμαδάκη, επιμέλεια Μ. Ι. Γίωση, Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, Αθήνα.

⁷⁵Ο.π. σελ. 100, «Οι μαθητές μπορούν να συζητήσουν αρχικά το ύφος της Ελένης, καθώς συνομιλεί με το Θεοκλύμενο μπροστά στο Μενέλαο (ύφος που συνδέεται άμεσα με τους δίσημους λόγους). Η συζήτηση αυτή για την όψη μάς οδηγεί εύκολα στη συζήτηση για τους δίσημους λόγους: οι μαθητές θα θυμηθούν τι είναι, και στη συνέχεια μπορούν να συζητήσουν τη λειτουργία τους (ο φόβος των ηρώων μετριάζεται, ο θεατής νιώθει ευχαρίστηση). Το σκηνοθετημένο φαίνεσθαι μπορεί να γίνει πιο κατανοητό, εάν παρατηρήσουμε και τη φωτογραφία της σ. 115 του σχολικού βιβλίου (μια σύγχρονη παράσταση χρησιμοποίησε για το σκοπό αυτό και τον τεχνητό φωτισμό)».

⁷⁶Ο.π. Σελ. 101 από το βιβλίο του εκπαιδευτικού

4.α. [ρομαντικό δράμα]

«Πάντως, για κορύφωση ενός σχεδίου διαφυγής ο ρυθμός είναι κάπως αργός. Δεν υπάρχει υπερβολικά έντονη αγωνία, και τα λόγια που ανταλλάσσονται δεν έχουν την αιχμηρή ειρωνεία της Ιφιγένειας, παρά σε πολύ μικρό βαθμό. Επιπλέον, η τελική αποχώρηση από τη σκηνή θα 'πρεπε να 'παιρνε κάποιο χρόνο, αν πράγματι ο χορηγός παρουσίασε επί σκηνής, όπως εικάζουμε ότι έκανε, το άλογο και τον ταύρο, τους προεξάρχοντες των πενθούντων και εκείνους που φέρουν τις προσφορές, τέλος το σύνολο των κωπηλατών της φοινικικής γαλέρας, σε μια επίσημη, ειρωνική πομπή. Νιώθει κανείς πως ο ποιητής σ' αυτό το έργο δεν ενδιαφερόταν και πολύ για τη δράση αυτή καθαυτή. Η Ελένη όμως είναι λιγότερο μελόδραμα και περισσότερο ρομαντικό δράμα, κι ο Ευριπίδης, δίνοντας από ένστικτο μορφή σ' ό,τι επρόκειτο να γίνει μια σύμβαση για το είδος αυτό του δράματος, άφησε κατά μέρος τη μεγάλη ένταση και επέτρεψε στην υπόθεσή του να εκτυλίσσεται σε σκηνές άνετης, σχεδόν τυχαίας, προσποίησης, που ενισχύεται από το θέαμα» (Whitman 1996: 87-88).

4.β. [ειδολογική κατάταξη της Ελένης]

«Η αδυναμία του Ευριπίδη σ' αυτές τις “εμβόλιμες” παρελάσεις προκαλεί κάποιες σκέψεις, δεδομένου ότι και στις δύο περιπτώσεις που εξετάσαμε ολοφάνερα υπερακοντίζεται η δραματική σκοπιμότητα. Δεν ξέρω αν, συνυπολογίζοντας στην ερμηνεία μας την πρόθεση σάτιρας της βαρβαρικής ευπιστίας ή παρωδίας ανάλογων εκδηλώσεων της κοινωνικής ζωής, καλύπτουμε το πρόβλημα σε όλο του το πλάτος. Από την άλλη πλευρά, ακόμα και για τη δραματολογία του Ευριπίδη, αυτοσκοποί τέτοιας έκτασης θα ήταν μια εύκολη εξήγηση. Θα πρότεινα ένα κριτήριο παρα-δραματικής κατηγορίας. Δεκάδες χρόνια τώρα η Άλκηστη, η Ιφιγένεια Τ., η Ελένη, καθώς και ένα-δύο άλλα δράματα της τελευταίας δεκαετίας του ποιητή, αντιστέκονται σε κάθε ειδολογική κατάταξη. [...] Έχουν κατά καιρούς προταθεί οι όροι “μελόδραμα”, “λαροτραγωδία”, “έργο φυγής” κτλ. Κάποιοι υποθέτουν σοβαρά ότι γράφοντας τέτοια δράματα ο Ευριπίδης αντιστάθμιζε την αδυναμία του να γράψει ορθόδοξα σατυρικά. Γιατί είναι σαφές ότι σ' αυτά τα έργα, όταν τα συγκρίνουμε με τη Μήδεια, τον Ιππόλυτο

Η επεξεργασία του Ε' επεισοδίου ολοκληρώνεται με συμπληρωματικά σχόλια και ερωτήσεις ανάπτυξης που σχετίζονται με τη δημιουργική γραφή (Ερώτηση 1), την ηθογράφιση των ηρώων (Ερώτηση 5), την αντίθεση «είναι» vs «φαίνεσθαι», τη δομή του επεισοδίου (Ερώτηση 3) τη στάση του Χορού (Ερώτηση 2). Επίσης στο διάγραμμα του Δ' επεισοδίου (σελίδα 104) προσφέρετε για μία επαναληπτική - συνολική θεώρηση του μέσω της χρήσης του διαδραστικού πίνακα.

Η τραγωδία του Σοφοκλή “Αντιγόνη” διδάσκεται για πολλά χρόνια στο λύκειο και θεωρείται πλέον ένα παραδοσιακό διδακτικό αντικείμενο. Διαπιστώσαμε ότι δεν υφίσταται μέχρι στιγμής βιβλίο του εκπαιδευτικού. Εξυπακούεται ότι τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών περιλαμβάνουν οδηγίες διδασκαλίας στα αναλυτικά προγράμματα τα οποία και παρουσιάσαμε σε προηγούμενο κεφάλαιο του παρόντος πονήματος. Όμως στην υπ’ αριθμ. 113449/19-9-2022 Εγκύκλιο του ΥΠΑΙΘ με θέμα «Οδηγίες για τη διδασκαλία των μαθημάτων της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας και των Αρχαίων Ελληνικών του Ημερησίου και του Εσπερινού Γενικού Λυκείου για το σχολικό έτος 2022-2023», πέραν της διδακτέας ύλης της Β' Λυκείου, στην ενότητα “Διδακτική προσέγγιση” παρουσιάζεται η στοχοθεσία, σχέδια μαθήματος, διδακτικές προτάσεις με χρήση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) και προτείνεται Έντυπη και Ηλεκτρονική Βιβλιογραφία. Βάσει των ως άνω προσεγγίσεων θα πρέπει να προβάλλεται η θεατρική και λογοτεχνική διάσταση του δράματος, κυρίως δε να συνδυάζεται η παραδοσιακή διδασκαλία με την ομαδοσυνεργατική, τη βιωματική και τη διερευνητική εργασία.⁷⁷ Επιπρόσθετα για τη

ή την Εκάβη, ο χειρισμός του μύθου, οι προβληματισμοί, ο τόνος και η ατμόσφαιρα –όλα, με δυο λόγια, εκτός από τη μορφή– είναι διαφορετικά. Μήπως όμως πράγματι ο ποιητής, μολονότι δεσμευμένος από αυστηρότατες συμβάσεις, προσπαθούσε να υπονομεύσει με ένα είδος ανοίκειων εμβολών την “ορθόδοξη” τραγωδία;» (Χουρμουζιάδης 19912: 150-151).

Χουρμουζιάδης Ν. Χ., 19912, Όροι και Μετασχηματισμοί στην Αρχαία Ελληνική Τραγωδία, Γνώση, Αθήνα.

Χουρμούζιος Α., 1978, Το αρχαίο δράμα, Εκδόσεις των Φίλων, Αθήνα.

Whitman C. H., 1996, Ο Ευριπίδης και ο Κύκλος του Μύθου, μτφρ. Ε. Θωμαδάκη, επιμέλεια Μ. Ι. Γιόση, Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, Αθήνα.

⁷⁷Οι διδακτικές πρακτικές πρέπει να χαρακτηρίζονται από ποικιλία και ευρηματικότητα και να ευνοούν την ανάπτυξη κριτικής σκέψης και έκφρασης. Ως ενδεικτικά παραδείγματα αναφέρονται η υιοθέτηση διαφορετικής οπτικής γωνίας, η υποστήριξη ή ανασκευή των απόψεων των τραγικών ηρώων (παιχνίδι ρόλων, αγώνας λόγων), η επαλήθευση μιας άποψης για το έργο του Σοφοκλή, η διαθεματική προσέγγιση, η θεατρική απόδοση του έργου από τους μαθητές και τις μαθήτριες κ.ά.

Πέραν αυτών:

- υιοθετούνται καινοτόμες διδακτικές πρακτικές με τη χρήση Τ.Π.Ε. ως μέσων κατάκτησης και μετάδοσης της γνώσης (συνδρομή μουσικής και εικόνας)
- προτείνονται η κατασκευή εννοιολογικού χάρτη, το θεατρικό δρώμενο και η βιντεοσκόπηση του, η αξιοποίηση αγγειογραφιών, η εικονογράφηση του δράματος, η χρήση διαδραστικού πίνακα, η ηλεκτρονική συζήτηση, η σύνθεση μικροσεναρίων που υλοποιούνται με Τ.Π.Ε. κ.λπ.
- αξιοποιούνται οι μεταφράσεις για την προσέγγιση του πρωτοτύπου με τον ίδιο τρόπο που προτείνεται και παραπάνω για τον *Επιτάφιο*.

διευκόλυνση των εκπαιδευτικών παρατίθεται μία ενδεικτική επιλογή από σενάρια διδασκαλιών για τον Επιτάφιο και την Αντιγόνη από το διαδικτυακό τόπο «Πρωτέας».

Διαπιστώνουμε ότι όλες οι διδακτικές προτάσεις είναι εναρμονισμένες με την εναλλακτική μάθηση, με τη διαθεματικότητα, την ενεργό συμμετοχή των μαθητών/τριών, κυρίως δε στο πλαίσιο του σχεδιασμού και της ανάπτυξης σεναρίων διδασκαλίας διαδικτυακής μάθησης. Επίσης επισημαίνουμε ότι τα εκπαιδευτικά σενάρια που βασίζονται σε ΤΠΕ υλοποιήθηκαν από το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας με συγχρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση.⁷⁸

Για την Αντιγόνη:

- Π. Καραμανώλης, *Άνθρωποι, στάσεις, παραστάσεις*
- Ό. Τσαντσάνογλου, *Πρώτη επαφή με την αρχαία τραγωδία: Πώς ο μαθητικός λόγος αποδίδει την τραγική ποίηση*
- Β. Συμεωνίδης, *Πρώτη επαφή με την αρχαία τραγωδία: Πώς ο μαθητικός λόγος αποδίδει την τραγική ποίηση*
- Λ. Πόλκας, *Η Αρχαία Αγορά της Αθήνας: Διερευνώντας τα τοπία της Αρχαίας Ελληνικής Ιστοριογραφίας*
- Κ. Τουλούμης, *Η Αρχαία Αγορά της Αθήνας: Διερευνώντας τα τοπία της Αρχαίας Ελληνικής Ιστοριογραφίας*
- Λ. Πόλκας, *Σύνταξη παρουσίασης βιντεογραφημένης θεατρικής παράστασης της Αντιγόνης του Σοφοκλή σε περιβάλλον wiki*
- Ό. Τσαντσάνογλου, *Τιμή και ατίμωση του νεκρού: διακειμενική προσέγγιση με αφορμή την Αντιγόνη του Σοφοκλή*
- Λ. Πόλκας, *Τιμή και ατίμωση του νεκρού: διακειμενική προσέγγιση με αφορμή την Αντιγόνη του Σοφοκλή*

<https://dide-new.flo.sch.gr/wp-content/uploads/2022/09/%CE%88%CE%B3%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%BF-%CE%91%CF%81-%CE%A0%CF%81%CF%89%CF%84.-113449%CE%94219-09-2022.pdf>

⁷⁸ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ <http://www.greeklanguage.gr>

- Μ. Πρεβεζάνου, [Αρχή αναρχίας εστί...](#)
- Π. Σεράνης, [«Η έννοια του χρέους και της προαίρεσης στον άνθρωπο ως άτομο και στον άνθρωπο ως πολίτη»: Ανακεφαλαιωτική ενότητα στην Αντιγόνη του Σοφοκλή](#)
- Σ. Παπακωνσταντίνου, [«Η έννοια του χρέους και της προαίρεσης στον άνθρωπο ως άτομο και στον άνθρωπο ως πολίτη»: Ανακεφαλαιωτική ενότητα στην Αντιγόνη του Σοφοκλή](#)
- Β. Μαντζώρου, [Κρέων, η απατηλή γοητεία της εξουσίας](#)
- Σ. Παπακωνσταντίνου, [Κρέων, η απατηλή γοητεία της εξουσίας](#)

Ενδεικτικά παρουσιάζουμε τη δομή και τα βασικά χαρακτηριστικά της διδακτικής πρότασης του Π. Καραμανώλη, με τίτλο «Άνθρωποι, στάσεις, παραστάσεις» που αφορά σε διαδραστική διδασκαλία των στίχων 39-77 του Προλόγου της Αντιγόνης, με διάρκεια υλοποίησης έξι (6) διδακτικών ωρών και προϋποθέσεις υλοποίησης την ύπαρξη εργαστηρίου πληροφορικής στη σχολική μονάδα και σύνδεση με το διαδίκτυο στις οικίες των μαθητών. Στην τεκμηρίωση της σύλληψης και της στοχοθεσίας της παρούσας διδασκαλίας ο δημιουργός επικαλείται τη διερευνητική μάθηση, την αυτόνομη παραγωγή νοήματος από τους μαθητές και την ενεργοποίηση των νοητικών τους λειτουργιών και της κριτικής σκέψης.

Όσον αφορά την ερμηνευτική και ιδεολογική πραγμάτευση, οι μαθητές καλούνται να προβληματιστούν και να προβούν σε συγκριτική μελέτη σχετικά με τη θέση της γυναίκας, τη σύγκρουση θρησκείας και κράτους, την αδελφική αγάπη, τον έρωτα, την αυτοθυσία. Πέραν των ως άνω οι μαθητές οφείλουν να ασκηθούν στο γραμματισμό στον εντοπισμό ομόρριζων λέξεων και στη μετάφραση, καθώς και στην εξοικείωση των μαθητών με το αρχαίο θέατρο και τις προσεγγίσεις του από σύγχρονους δημιουργούς. Ως κείμενα επεξεργασίας κατά τη διδασκαλία και υποστηρικτικό υλικό, ο συντάκτης προτείνει πέραν του σχολικού βιβλίου, τις εξαιρετικές μεταφράσεις της Αντιγόνης από τον ιστότοπο «Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα», βίντεο παραστάσεων των τραγωδιών του Θηβαϊκού κύκλου «Αντιγόνη», «Οιδίπους Τύραννος», «Επτά επί Θήβας» και άρθρα από ιστοσελίδες.⁷⁹

⁷⁹Βάσει της υπ' αριθμ. 113449/Δ2/10-09-2022 Εγκυκλίου του ΥΠΑΙΘ από το σενάριο διδασκαλίας του Π. Καραμανώλη, Άνθρωποι, στάσεις, παραστάσεις
Κείμενα σχολικών εγχειριδίων
Σοφοκλέους, Τραγωδία Β' Λυκείου Γενικής Παιδείας: «Αντιγόνη»
Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων
Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα:
-Σοφοκλής, «Αντιγόνη» στ. 1-99. Στο Sophocles Fabulae. 1967. Ed. A. C. Pearson. Oxford Clarendon Press.
-Σοφοκλής, «Αντιγόνη», στ. 1-99, μετάφραση Ι. Ν. Γρυπάρη. Στο Οι τραγωδίες του Σοφοκλέους Ι: Αντιγόνη, Ηλέκτρα, Αίας, Τραχίνιαι. [χ.χ.]. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας».

Η διδακτική πορεία διακρίνεται σε φάσεις:

Φάση Α' (1^η διδακτική ώρα)

- Αφόρμηση: ο διδάσκων ρωτά τους μαθητές σχετικά με τις λεπτομέρειες του διατάγματος του Κρέοντα και την προκλητική συμπεριφορά της Αντιγόνης προς την Ισμήνη.
- Στη συνέχεια, κάθε μαθητής προβαίνει σε επεξεργασία ατομικού του φύλλου εργασίας σε ιστοχώρο που έχει δημιουργηθεί από τον καθηγητή με συγκεκριμένα ζητούμενα όπως ερωτήσεις κατανόησης μετά την ανάγνωση των στίχων 39-48 απόδοση στη Νέα Ελληνική συγκεκριμένων φράσεων βάσει της μετάφρασης του Γρυπάρη τα θέματα που τίγονται στις ενότητες και ερωτήσεις για το σπίτι που θα απαντηθούν ομαδοσυνεργατικά.

Φάση Β' (2^η διδακτική ώρα)

Αρχικά παρουσιάζονται στην ολομέλεια του τμήματος οι εργασίες που είχαν να ετοιμάσουν οι ομάδες των μαθητών. Ακολούθως οι μαθητές ανοίγουν την ιστοσελίδα του κειμένου και εντοπίζουν τους στίχους 49-57, οι οποίοι διαβάζονται από τον καθηγητή. Κατόπιν οι μαθητές απαντούν προφορικά σε ερωτήσεις κατανόησης του αποσπάσματος. Με σκοπό την εξοικείωση των μαθητών με το προδραματικό παρελθόν της “Αντιγόνης” αλλά και την ανάπτυξη της θεατρικής τους παιδείας, προβάλλονται σε διαδραστικό πίνακα ή βιντεοπροβολέα αποσπάσματα από τις παραστάσεις του Εθνικού Θεάτρου “Οιδίπους Τύραννος” του 1974 και του 2000, καθώς επίσης τις παραστάσεις “Επτά επί Θήβας” του Αισχύλου (1982)⁸⁰. Στο τέλος του μαθήματος δίδεται φύλλο

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Βίντεο

Απόσπασμα 1 και Απόσπασμα 2 από την «Αντιγόνη» του Σοφοκλή, Εθνικό Θέατρο 2002, μετάφραση: Νίκου Παναγιωτόπουλου, σκηνοθεσία: Νικαίτης Κοντούρη [πηγή: Ψηφιοποιημένο Αρχείο Εθνικού Θεάτρου - YouTube]. «Επτά επί Θήβας» του Αισχύλου, Θέατρο Μοσχοποδίου Θήβας 1982, μετάφραση, σκηνοθεσία, κοστούμα: Γιάννης Τσαρούχης [πηγή: YouTube].

«Οιδίπους τύραννος» του Σοφοκλή, Εθνικό Θέατρο 1974, μετάφραση: Φώτος Πολίτης, σκηνοθεσία: Τάκης Μουζενίδης [πηγή: YouTube].

«Οιδίπους τύραννος» του Σοφοκλή, Εθνικό Θέατρο 2000, μετάφραση-σκηνοθεσία: Βασίλης Παπαβασιλείου [πηγή: Ψηφιοποιημένο Αρχείο Εθνικού Θεάτρου].

«Τι είναι τα ανθρώπινα δικαιώματα;» (βιντεοσκοπημένη συνέντευξη) [πηγή: YouTube].

Τραγούδια / Ηχητικά αποσπάσματα

«Δανεικά ιδανικά» Μουσική / Στίχοι / Εκτέλεση: Κουρτίδου Σοφία, Hidden Track Records, 2012 [πηγή: YouTube].

Ιστοσελίδες

Βιτζηλαίος Βαγγέλης, «Η σύγκρουση των πολιτισμών είναι εδώ», ηλεκτρονική εφημερίδα “Newpost”, 24/09/2012. Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων [πηγή: Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης των Ηνωμένων Εθνών].

Παγιατάκης Σπύρος, «Ένας Κρέοντας γεμάτος μυστήριο», εφημ. «Η Καθημερινή», 12/08/2001.

⁸⁰Βάσει της υπ' αριθμ. 113449/Δ2/10-09-2022 Εγκυκλίου του ΥΠΑΙΘ από το σενάριο διδασκαλίας του Π.

Καραμανώλη, Άνθρωποι, στάσεις, παραστάσεις

1. Απόσπασμα από την παράσταση του «Οιδίποδα τυράννου» του Σοφοκλή, που δόθηκε από το Εθνικό Θέατρο το 1974, σε μετάφραση του Φώτου Πολίτη και σκηνοθεσία του Τάκη Μουζενίδη. Συγκεκριμένα, προβάλλουμε από την

εργασίας για να συμπληρωθεί ατομικά στο σπίτι με ερωτήματα ανοιχτού τύπου και κρίσεως.

Φάση Γ' (3^η διδακτική ώρα)

Διαβάζονται κάποιες απαντήσεις από τα φύλλα εργασίας των μαθητών. Στη συνέχεια οι μαθητές χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες και ανοίγουν το φύλλο εργασίας που έχει το κείμενο των στίχων 58-77. Κάθε ομάδα καλείται να μεταφράσει δέκα στίχους του αποσπάσματος (ΟΜΑΔΑ Α' ΚΑΙ Β' από 58-68, ΟΜΑΔΑ Γ' ΚΑΙ Δ' από 69-77). Κάθε ομάδα διαβάζει ή αποδίδει θεατρικά τις μεταφραστικές προσπάθειες· ακολουθεί συζήτηση σχετικά με τις μεταφραστικές αποδόσεις μαθητών αλλά και δόκιμων μεταφραστών. Στο τέλος ανακοινώνεται η εκπόνηση ομαδικής εργασίας σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα και δίνεται σχετικό υλικό μελέτης.⁸¹

Φάση Δ' (4^η - 5^η Διδακτική ώρα)

Οι μαθητές χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες και τους δίνεται αντίστοιχο φύλλο εργασίας. Η 2^η δραστηριότητα είναι κοινή και προβλέπεται να ολοκληρωθεί με το πέρας της 5^{ης} ώρας. Όσον αφορά τη Δραστηριότητα 1 της ΟΜΑΔΑΣ Α διαπιστώνουμε ότι άπτεται της περιοχής της Νέας Ελληνικής Λογοτεχνίας και οι μαθητές καλούνται διαθεματικά να επεξεργαστούν το χειρισμό του μύθου των Λαβδακιδών μέσω αποσπασμάτων της ποιητικής συλλογής του Γιάννη Ρίτσου «Ισμήνη».

Η 1^η δραστηριότητα της ομάδας Β' άπτεται της θεματικής περιοχής των Νέων Ελληνικών· πιο συγκεκριμένα οι μαθητές καλούνται να εντοπίσουν και να καταγράψουν τους τρόπους πειθούς (επίκληση στη λογική, επίκληση στο συναίσθημα) που περιλαμβάνονται στο μονόλογο της Ισμήνης και να διατυπώσουν άποψη ως προς την πειστικότητα και τον ρόλο των γνωμολογικών εκφράσεων.

Η 1^η δραστηριότητα της ομάδας Γ' άπτεται της θεματικής περιοχής της σύγχρονης μουσικής-στιχουργικής αλλά και της σύγχρονης ιστορίας της Ελλάδας

⁸¹ Έξοδο της τραγωδίας την σκηνή της αφήγησης του Εξαγγέλλου και την εμφάνιση του τυφλωμένου Οιδίποδα, δηλαδή τις σκηνές του χρονικού διαστήματος μεταξύ 1.05'.36'' και 1.12'.50''.

2. Το ίδιο απόσπασμα από την παράσταση του Εθνικού Θεάτρου το 2000, σε μετάφραση και σκηνοθεσία του Βασίλη Παπαβασιλείου. Από την επιλογή «Τέταρτο Στάσιμο - Έξοδος» προβάλλουμε τις σκηνές του χρονικού διαστήματος μεταξύ 4'30'' και 12'36''.

3. Απόσπασμα από την παράσταση των «Επτά επί Θήβας» του Αισχύλου, που ανέβηκε το 1982 στη σκηνή από τον Γιάννη Τσαρούχη. Προβάλλουμε τη σκηνή με τον Άγγελο να ανακοινώνει στον Χορό τον θάνατο του Ετεοκλή και του Πολυνείκη, δηλαδή τη σκηνή του χρονικού διαστήματος μεταξύ 1.01'.41'' και 1.03'.28''.

⁸¹ Βάσει της υπ' αριθμ. 113449/Δ2/10-09-2022 Εγκυκλίου του ΥΠΑΙΘ από το σενάριο διδασκαλίας του Π. Καραμανώλη, Άνθρωποι, στάσεις, παραστάσεις

Ανακοινώνεται στους μαθητές η εξής ομαδική εργασία και συγκροτείται ομάδα εργασίας, για να την πραγματοποιήσει: η Αντιγόνη αγωνίζεται, μεταξύ άλλων, για το ανθρώπινο δικαίωμά της να θάψει τον αδελφό της. Υπάρχουν ανθρώπινα δικαιώματα που καταπατούνται στη σύγχρονη κοινωνία από την κυρίαρχη (οικονομική και πολιτική) εξουσία; Ποια θέση σκέφτεστε να πάρετε ως νέοι άνθρωποι και πώς θα αντιμετωπίσετε το συγκεκριμένο θέμα;

Για να απαντήσετε δείτε το σχετικό βίντεο «Τι είναι τα ανθρώπινα δικαιώματα;» και διαβάστε τον σύντομο κατάλογο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σύμφωνα με την διακήρυξη του ΟΗΕ.

(οικονομική κρίση 2009-2015) και σχετίζεται με τα διαχρονικά μηνύματα μέσω της “Αντιγόνης” δηλαδή, τις αξίες και τα ιδανικά του ανθρωπισμού όπως η αγάπη στο συνάνθρωπό, ο σεβασμός των νεκρών, ο περιορισμός του αυταρχισμού του κράτους.

Η 1^η δραστηριότητα της ομάδας Δ΄ άπτεται της θεματικής περιοχής της θεολογίας και ζητείται συγκριτική μελέτη του ρόλου της θρησκευτικής πίστης όπως προβάλλεται από τον Σοφοκλή σε σχέση με το άρθρο “η σύγκρουση των πολιτισμών είναι εδώ” του Βαγγέλη Βιτζηλαίου στον ιστότοπο Newpost.⁸²

Η δραστηριότητα 2 όλων των ομάδων που άπτεται της κριτικής του θεάτρου, δηλαδή της αντιμετώπισης της τραγωδίας ως καλλιτεχνικού έργου και της αξιολόγησης κρητικών από την παράσταση “Αντιγόνη” που διδάχτηκε το 2001 από το σύγχρονο θέατρο της Αθήνας. Οι μαθητές καλούνται να μελετήσουν τρεις κριτικές της ως άνω παραστάσεις και να διατυπώσουν απόψεις και κρίσεις πάνω σε αυτές.

Φάση Ε΄ (6^η διδακτική ώρα)

Οι μαθητές παρουσιάζουν τις εργασίες τους που είχαν δοθεί την 3^η και την 5^η διδακτική ώρα. Επίσης προβάλλεται σε βίντεο ο Πρόλογος της τραγωδίας από παράσταση του Εθνικού το 2002. Ακολουθεί συζήτηση σχετικά με το ανέβασμα παραστάσεων αρχαίου δράματος.

3.2. Αρχαιογνωσία και δραματουργία στη διδακτική πράξη

Στα Προγράμματα σπουδών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του 1998 διαπιστώνουμε την καθιέρωση της θεατροπαιδαγωγικής. Πιο συγκεκριμένα στην Υ.Α. υπ’ αριθμόν Γ2/1087/13-4-1999, ΦΕΚ 367 Β΄, σελίδα 4866, διατυπώνεται το εξής: «Η αξιολόγηση (όχι βέβαια η βαθμολόγηση) δραστηριοτήτων των μαθητών, που απορρέουν από/σχετίζονται με τη δημιουργική επικοινωνία τους με τα διδασκόμενα κείμενα (δραματοποίησης, θεατρικές/μουσικές παραστάσεις, εκθέσεις εικαστικού υλικού κ.τ.λ.), έχει ιδιαίτερη σημασία για τη μελέτη ανάπτυξης της προσωπικότητάς τους. Στην ως άνω Υ.Α. στο πλαίσιο της τεκμηρίωσης της διδασκαλίας της δραματικής ποίησης στο αναλυτικό πρόγραμμα της Γ΄ Γυμνασίου, διατυπώνεται στη σελίδα 48-75: «Η δραματική ποίηση είναι δεμένη με τη σύγχρονη επικαιρότητα (παραστάσεις, φεστιβάλ κ.τ.λ.) και βρίσκεται συχνά στο κέντρο ενδιαφέροντος των μαθητών που ζουν μέσα στην περιρρέουσα θεατρική ατμόσφαιρα. Η δραματική ποίηση γοητεύει τους μαθητές με προϋπόθεση την ανάδειξη της θεατρικότητας της. Το δράμα ως θέμα σχολικής

⁸²<https://newpost.gr/post/155940/i-syngkroyi-ton-politismon-einai-edo/>

δραστηριότητας ανοίγει το σχολείο στην τοπική αλλά και στην ευρύτερη κοινωνία, γίνεται θέμα ευρωπαϊκού προγράμματος (Comenius ή Lingua) και συνδέει σχολεία από διαφορετικές χώρες.⁸³

Επομένως ο νομοθέτης αναγνωρίζει τη θεατρική τέχνη ως εναλλακτική μέθοδο διδασκαλίας που συμβάλλει στην ενίσχυση της ενσυναίσθησης και γενικά στην ανάπτυξη της συναισθηματικής νοημοσύνης. Επίσης είναι μία ομαδοσυνεργατική μέθοδος διδασκαλίας που εκφράζεται μέσω της μίμησης και των περαιτέρω τεχνικών του θεάτρου και, σε συνδυασμό με τις εξελικτικές θεωρίες ψυχοπαιδαγωγικής, οδηγεί στη βιωματική μάθηση. Οι μαθητές/τριες συμμετέχουν με το σώμα και τις αισθήσεις στην αναπαράσταση του δραματικού θεάματος και οδηγούνται στη μάθηση καλλιεργώντας γνωστικές, αισθητικές, καλλιτεχνικές και στην συναισθηματικές δεξιότητες.

Ο σκοπός οι επιμέρους στόχοι και γενικές κατευθύνσεις του προγράμματος της θεατρικής αγωγής και της προβολής αλλά και παρουσίαση θεατρικών παραστάσεων στο πλαίσιο του μαθήματος “δραματική ποίηση” της Γ΄ Γυμνασίου, καθορίζονται από το αντίστοιχο ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ για το Γυμνάσιο, ενώ στο Λύκειο προβλέπεται η διδασκαλία της ως γνωστικό αντικείμενο «Στοιχεία Θεατρολογίας» το οποίο εντάσσεται στο μάθημα της Αισθητικής Αγωγής⁸⁴. Επισημαίνουμε ότι το μάθημα «Στοιχεία Θεατρολογίας» καταργήθηκε από το ωρολόγιο πρόγραμμα σπουδών της Α΄ Λυκείου βάσει της Υ.Α. αριθμό 94196/Δ2 που δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 3791 Β΄ στις 13-8-2021.

Αξίζει, όμως, να επισημάνουμε ότι το πρώτο κεφάλαιο του σχολικού βιβλίου αναφερόταν στη διδασκαλία του αρχαίου δράματος και ο τρόπος οργάνωσης των θεματικών ενοτήτων έδινε αφορμές για θεατρική δραστηριότητα μέσα στην τάξη αλλά και έξω από αυτήν. Βάσει των οδηγιών τη διδασκαλία στο βιβλίο του καθηγητή⁸⁵ στο κεφάλαιο του αρχαίου δράματος προτείνονται στην πρώτη θεματική ενότητα η διδασκαλία των τραγωδιών Αντιγόνη και Ηλέκτρα του Σοφοκλή, Προμηθέας Δεσμώτη του Αισχύλου και Ίων του Ευριπίδη με οδηγίες μεταξύ άλλων προς τον/την

⁸³Σχετικά με την αναζήτηση φύλλων της ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ της ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
<https://www.et.gr/SearchFek>

⁸⁴Να παραπέμψω στο παράρτημα όπου θα βάλω από το fek 131-2002 ΦΕΚ 131 Β΄/7-02-2002/Υ.Α. Αριθμ. 8212/Γ2 σελ 1333 και σελ. 1377-1380 όπου είναι το άρθρο 39.
Να παραπέμψω στο παράρτημα όπου θα βάλω τα εξής: από document 45 ΦΕΚ 367Β΄/13-4-1999/ΥΑ Γ2/1087 σελ. 4863-4867 και σελ. 4874-4878 και από το ΦΕΚ 2003 Τεύχος Β σελ 3733-3740,3778,3808 - 3810 και 3820-3822 και 3857-3859.

⁸⁵Πρόγραμμα Σπουδών Θεατρικής Αγωγής Α΄ Ενιαίου Λυκείου, ΦΕΚ 1645/24-08-1999, Στοιχεία Θεατρολογίας, Α΄ τάξη, βιβλίο καθηγητή, σελ. VI-X
https://archeia.moec.gov.cy/sm/467/stoicheia_theatrológicas_a_lyk_bk.pdf
Στοιχεία Θεατρολογίας, Α΄ τάξη, βιβλίο μαθητή, 8-35.
<http://ebooks.edu.gr/ebooks/handle/8547/2387>

διδάσκοντα/σκουσα να μυήσει τους μαθητές/τριες στις θεωρητικές προϋποθέσεις του θεάτρου (ψευδαίσθηση, θεατρική σύμβαση, να τους εξοικειώσει με τους ειδικούς κώδικες παράσταση του αρχαίου δράματος, αλλά και να προγραμματίσει την παρακολούθηση βιντεοσκοπημένων και δια ζώσης παραστάσεων αρχαίου δράματος). Επίσης ο εκπαιδευτικός οφείλει να διδάξει τεχνικές παραγωγής φωνής και ορθής εκφοράς του λόγου με ασκήσεις αναπνοής, ρυθμού και τονισμού.

Η δεύτερη θεματική ενότητα του αρχαίου δράματος είναι αφιερωμένη στην κωμωδία. Τα διδασκόμενα κείμενα είναι οι τρεις κωμωδίες του Αριστοφάνη “Πλούτος”, “Νεφέλες” και “Ειρήνη” με διδακτικές οδηγίες για τη διδασκαλία της Ιστορίας της Κωμωδίας, τη συνειδητοποίηση του καθοριστικού ρόλου του σκηνοθέτη ακόμη και πρακτικές ασκήσεις χαλάρωσης. Στις Δραστηριότητες-Παρατηρήσεις οι συντάκτες προτείνουν τη λειτουργία εργαστηρίου γραφής και θεατρικής δημιουργίας. Επίσης προβλέπεται η παρακολούθηση πρόβας Αριστοφανικής κωμωδίας και η συζήτηση με τον σκηνοθέτη. Μας εντυπωσιάζει η επισήμανση των συγγραφέων του βιβλίου του καθηγητή ότι «Μία αίθουσα άνετη, με θέρμανση και με μοκέτα, θα διευκόλυνε σημαντικά τη διδακτική διαδικασία.».

Διαπιστώνουμε ότι η θεατρική αγωγή ως διδακτικό αντικείμενο αυτονόητα περιελάμβανε και το αρχαίο θέατρο και παρουσιάζεται να διαθέτει ένα χαρακτήρα αυτονομίας ενώ ο/η εκπαιδευτικός και οι μαθητές όφειλαν να ισορροπήσουν μεταξύ της γνωσιακής και της καλλιτεχνικής-αισθητικής διάστασης. Όπως ορίζεται από το ΔΕΠΠΣ η θεατρολογία συνδυάζεται με τα φιλολογικά μαθήματα, τα Εικαστικά και τη Μουσική και να αποδώσει σύνθετα αποτελέσματα όπως η δημιουργία θεατρικού δρωμένου που προϋποθέτει την κατασκευή σκηνικών, και τη μουσική επιμέλεια του έργου. Η τραγική ποίηση και η αριστοφανική κωμωδία αποτελούν αστείρευτες πηγές καλλιτεχνικής έκφρασης που εκτείνονται πέρα από τη σχολική αίθουσα και τη σχολική γιορτή, κυρίως δε όταν απεγκλωβίστηκαν από το μάθημα των αρχαίων ελληνικών και αποτέλεσαν πηγές δημιουργίας μαθητικών θεατρικών θιάσων με εντυπωσιακές καλλιτεχνικές δημιουργίες, ικανές να παρουσιαστούν ακόμα και σε Φεστιβάλ. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει το βιωματικό χαρακτήρα της εκπαίδευσης και τη θεατρική πράξη ως εναλλακτική και αποτελεσματική μέθοδος διδασκαλίας, κοινωνικοποίησης και καλλιέργειας πολιτισμικής παιδείας.

Ενδεικτικά θα παρουσιάσουμε τις παρακάτω διοργανώσεις

1. Το Διεθνές Νεανικό Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος της Αρχαίας Μεσσήνης

2. Το Μαθητικό Φεστιβάλ Δραματικής Ποίησης των Αχαρνών.

3.2.1 Διεθνές Νεανικό Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος της Αρχαίας Μεσσήνης

Το Διεθνές Νεανικό Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος της Αρχαίας Μεσσήνης⁸⁶ άγει την έναρξή του τον Ιούνιο του 2012. Πρόκειται για διοργάνωση του Δήμου Μεσσήνης που φιλοξενεί παραστάσεις αρχαίου δράματος από σχολεία και θεατρικές σχολές της Ελλάδας και του εξωτερικού. Ο θεσμός τελεί υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού, της Εφορείας Αρχαιοτήτων Μεσσηνίας, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και ισχυροποιείται με την ένταξη του στο Διεθνές Δίκτυο Αρχαίου Δράματος, αποτελεί κορυφαία εκδήλωση σε πανελλαδικό επίπεδο όπου συμμετέχουν μαθητικές θεατρικές ομάδες με έργα τραγωδίας και κωμωδίας που παριστάνονται, «διδάσκονται» στο Εκκλησιαστήριο της Αρχαίας Μεσσήνης⁸⁷. Από το πρόγραμμα του Φεστιβάλ της περιόδου Μαΐου 2022 αναφέρουμε ενδεικτικά τις συμμετοχές του 2ου ΓΕΛ Γρεβενών με τις “Ευμενίδες” του Αισχύλου, το Ιδιωτικό Γυμνάσιο και Λύκειο Κολλεγίου Ψυχικού με τους “Βατράχους” του Αριστοφάνη και της “Royal Academy of Dramatic Art (R.A.D.A)” MA THEATRE LAB (Αγγλία) με την τραγωδία «PROMETHEUS BOUND», Aeschylus.

Από το 2012 έως το 2019 και το παρόν 2022 (στα έτη 2020 και 2021 η διοργάνωση αναστάλη λόγω της επιδημίας COVID-19) το φεστιβάλ πραγματοποιήθηκε με μεγάλη επιτυχία συγκεντρώνοντας συμμετοχές από σχολικές μονάδες του συνόλου της επικράτειας και θεατρικές δομές του εξωτερικού όπως από την Ιταλία και την Κίνα (2014) την Ιταλία και την Αγγλία (2015) την Ισπανία (2018,2019). Βάσει των σχετικών προκηρύξεων⁸⁸ δικαίωμα συμμετοχής έχουν όλες οι θεατρικές ομάδες των σχολείων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ελλάδας καθώς και θεατρικές ομάδες της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, των νεανικών ερασιτεχνικών θεατρικών ομάδων πανεπιστημίων, κολλεγίων, θεατρικών σχολείων, ινστιτούτων και συλλόγων της Ελλάδας και άλλων

⁸⁶Διεθνές Νεανικό Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος της Αρχαίας Μεσσήνης

<https://ancientmessenefestival.messini.gr/>
ΜΑΘΗΤΙΚΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΔΡΑΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ ΑΧΑΡΝΕΣ
<https://menidiatis.blogspot.com/2018/04/3-18-27.html>

Δήμος Αρχαίας Μεσσήνης, Εκδηλώσεις: Ξεκίνησε σήμερα στην Αρχαία Μεσσήνη το «9ο Διεθνές Νεανικό Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος 2022»

<https://www.messini.gr/beinformed/events/enarxi-gia-9o-dietnes-festival-arxaias-messinis.html>

⁸⁷Το Εκκλησιαστήριο της Αρχαίας Μεσσήνης

⁸⁸Προκήρυξη «9ου Διεθνούς Νεανικού Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος. Αρχαία Μεσσήνη 2022» Για τις θεατρικές ομάδες των σχολείων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
Προκήρυξη «9ου Διεθνούς Νεανικού Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος. Αρχαία Μεσσήνη 2020» Για θεατρικές ομάδες της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, των νεανικών ερασιτεχνικών θεατρικών ομάδων πανεπιστημίων, κολλεγίων, θεατρικών σχολείων, ινστιτούτων και συλλόγων της Ελλάδας και άλλων κρατών

κρατών. Τα μέλη πρέπει να είναι αποκλειστικά μαθητές ή σπουδαστές έως 25 άτομα με τους συνοδούς και λαμβάνουν μέρος μόνο με ένα έργο, πρωτότυπο και όχι διασκευασμένο το οποίο επιλέγεται κατόπιν απόφασης από την αρμόδια “Επιτροπή Επιλογής Θεατρικών Έργων” του Φεστιβάλ.

Η διοργάνωση του Φεστιβάλ εμπλουτίστηκε και εξελίχθηκε με το πέρασμα των ετών με αξιόλογες τελετές έναρξης και λήξης υπό την επιμέλεια καλλιτεχνών και πανεπιστημιακών, με την εθελοντική συμμετοχή νέων τοπικών μουσικών και χορευτικών συνόλων. Πέραν των παραστάσεων πραγματοποιούνται εκπαιδευτικές δράσεις για τους συμμετέχοντες και τους θεατές στον αρχαιολογικό χώρο της Μεσσήνης όπως, λόγου χάριν, “Ηχητικός περίπατος (ξενάγηση στα ανασκαφικά ευρήματα)”, και “αρχαιοελληνική πομπή (μουσικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα)” στο πλαίσιο του 7ου Διεθνούς Φεστιβάλ, τον Απρίλιο του 2018. Η μεγάλη αυτή γιορτή συγκεράζει τη θεατροπαιδαγωγική με την αρχαία δραματουργία, με έδρα και σκηνικό της ένα φυσικό αρχαιολογικό χώρο.

Ο χαρακτήρας του φεστιβάλ δεν είναι διαγωνιστικός. Ως εκ τούτου η καλλιτεχνική έκφραση και διάδραση των θεατρικών ομάδων, η κοινωνικοποίηση και διδασκαλία της αρχαίας τραγωδίας και κωμωδίας, δηλαδή η βιωματική επαφή μαθητών και σπουδαστών με την αρχαία ελληνική πολιτισμική κληρονομιά επιτυγχάνεται απρόσκοπτα και απαλλαγμένοι από το άγχος της νίκης και τον ανταγωνισμό, αντλώντας πολλαπλά οφέλη για τους μαθητές, σπουδαστές, εκπαιδευτικούς αλλά και την τοπική κοινωνία.⁸⁹

3.2.2 Μαθητικό Φεστιβάλ δραματικής ποίησης Αχαρνών⁹⁰

Μέσω της επίσημης ιστοσελίδας⁹¹ πληροφορούμαστε ότι το Τμήμα Αρχαιολογίας και Ιστορικής Έρευνας της Διεύθυνσης Παιδείας Πολιτισμού Αθλητισμού και Νέας Γενιάς του Δήμου Αχαρνών, στο πλαίσιο της «ανάδειξης, προβολής και προστασίας της πολιτισμικής κληρονομιάς των Αχαρνών από τους αρχαίους έως τους νεότερους χρόνους», πέραν άλλων δράσεων της αρμοδιότητας του διοργανώνει και Μαθητικό φεστιβάλ αρχαίου δράματος. Το ως άνω φεστιβάλ πραγματοποιείται σε συνεργασία με το “Επισκήνιον-Κίνηση Πολιτών για την Ανάδειξη του Αρχαίου Θεάτρου Αχαρνών⁹²”. Στο φεστιβάλ συμμετέχουν σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας

⁸⁹ Το θέατρο εμπνέει, Έκδοση του Δήμου Μεσσήνης, φορέα υλοποίησης του Διεθνούς Νεανικού Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος.

⁹⁰ Δήμος Αχαρνών του Νομού Αττικής

⁹¹ Τμήμα Αρχαιολογίας και Ιστορικής Έρευνας Δήμου Αχαρνών

⁹² <http://www.episkinion.com/index.php?lang=>

εκπαίδευσης εντός και εκτός Αττικής με παραστάσεις τραγωδίας, σατυρικού δράματος, κωμωδίας, έργα της νεώτερης δραματουργίας εμπνευσμένο από την αρχαίο δράμα, θεατρικό αναλόγιο, συναυλίες, χοροδράμα, εκθέσεις εικαστικών, φωτογραφίας, σκηνογραφία, ενδυματολογίας, σχετικές με το αρχαίο θέατρο και μάλιστα με τη συμμετοχή σημαντικών πολιτιστικών φορέων όπως το ίδρυμα Κακογιάννη.

Ενδεικτικά θα παρουσιάσουμε στα βασικά χαρακτηριστικά στοιχεία της διοργάνωσης του 4ου Μαθητικού Φεστιβάλ Αρχαίου Θεάτρου που έλαβε χώρα κατά την περίοδο 27/3 έως 13/04 2019 και ήταν το τελευταίο που υλοποιήθηκε πριν από την πανδημία. Το 2016 ήταν το εναρκτήριο έτος του θεσμού. Το Πρώτο Μαθητικό Φεστιβάλ Αρχαίου Θεάτρου με σκοπό την ανάδειξη του Αρχαίου Θεάτρου Αχαρνών πραγματοποιήθηκε από 6-12/5/2016 με παραστάσεις αρχαίου δράματος σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης εντός του πλαισίου του δήμου και του Νομού Αττικής με χώρο παραστάσεων την αίθουσα εκδηλώσεων του Δημαρχείου.⁹³ Το 2ο Φεστιβάλ πραγματοποιήθηκε από 27/03 - 1/04 2017 παράλληλα με την παρουσίαση της Ενιαίας Έκθεσης “θεατρικά Προσωπεία”⁹⁴ και το 3ο Μαθητικό Φεστιβάλ από 18/04 έως 27/04 2018⁹⁵.

Όσον αφορά στο 4ο Μαθητικό Φεστιβάλ⁹⁶ το οποίο και έλαβε την υπ’ αριθ. Φ13.1/205502/Δ2/28-11-2018 Έγκριση του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και κοινοποιήθηκε με την υπ’ αριθμ. 53790/7-12-2018 Εγκύκλιο του Δήμου Αχαρνών όπου και αναφέρονται οι προϋποθέσεις και οι οδηγίες συμμετοχής. Στο Φεστιβάλ δύνανται να δηλώσουν συμμετοχή θεατρικές ομάδες σχολείων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

1. με έργο πρωτότυπο ή διασκευασμένο αρχαίας τραγωδίας ή κωμωδίας
2. θεατρικό αναλόγιο
3. εικαστική δημιουργία
4. χωρικά
5. συναυλία ή οτιδήποτε άλλο δημιουργήσει η ανεξάντλητη φαντασία των μαθητών.

Το φεστιβάλ δεν έχει διαγωνιστικό χαρακτήρα και το ψηφιακό και φωτογραφικό υλικό των θεατρικών ομάδων δεν απαιτείται να αξιολογηθεί από αρμόδια επιτροπή του Φεστιβάλ ώστε να δοθεί η έγκριση συμμετοχής με διαδικασία επιλογής. Διαπιστώσαμε

⁹³ [1ο Μαθητικό Φεστιβάλ Αρχαίου Θεάτρου του Δήμου Αχαρνών](#)

⁹⁴ [2ο Μαθητικό Φεστιβάλ Αρχαίου Θεάτρου](#)

⁹⁵ [3ο Μαθητικό Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος του Δήμου Αχαρνών](#)

⁹⁶ [4ο Μαθητικό Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος του Δήμου Αχαρνών](#)

από το Επίσημο Πρόγραμμα του Φεστιβάλ ότι, παρόλο που η σχετική Εγκύκλιος του Δήμου ανέφερε ότι δικαίωμα συμμετοχής είχαν σχολεία του Δήμου Αχαρνών και όλης της Αττικής παρουσιάστηκαν και παραστάσεις σχολείων από άλλους Νομούς της Επικρατείας όπως το 7ο Γυμνάσιο Κέρκυρας σε συνεργασία με το 4ο ΓΕΛ Κέρκυρας με την “Ειρήνη” του Αριστοφάνη. Επίσης στους στόχους του Φεστιβάλ μεταξύ άλλων είναι “η βιωματική επαφή των μαθητών με το θέατρο έτσι ώστε το αρχαίο δράμα να αποτελέσει... μέρος της παιδευτικής διαδικασίας για την πολιτική κοινωνική παιδεία των αυριανών πολιτών” και το φεστιβάλ “να λειτουργήσει ως «φυτώριο ενεργών πολιτών, που θα πρωτοστατούν στα πολιτιστικά δρώμενα του τόπου».⁹⁷ Οι εκπαιδευτικές δράσεις του Τμήματος Αρχαιολογίας και Ιστορικής Έρευνας του Δήμου Αχαρνών για το σχολικό έτος 2022-2023 έχουν αναρτηθεί στο επίσημο ιστότοπο του ως άνω φορέα, καθώς επίσης, αναμένεται και η υλοποίηση του 5ου Μαθητικού Φεστιβάλ το οποίο έχει αναβληθεί λόγω των υγειονομικών περιοριστικών μέτρων.⁹⁸

3.3 Το κωμικό είδος και ο Αριστοφάνης στην Ελληνική Εκπαίδευση

Στο [κεφάλαιο 2.1](#) του πονήματός μας που είναι αφιερωμένο στα Αναλυτικά Προγράμματα της Ελληνικής Εκπαίδευσης κυρίως από το 1899 και εξής, διαπιστώνουμε τον αποκλεισμό των κωμωδιών του Αριστοφάνη από το πρόγραμμα σπουδών λόγω της μεγάλης ελευθερίας της περιγραφής των ηθών και της αθυροστομίας του κωμωδιογράφου⁹⁹. Στο Πρόγραμμα Σπουδών του σχολικού έτους 1998-99 εντοπίζουμε στις προτάσεις διδασκαλίας στο πλαίσιο του μαθήματος της θεατρολογίας, τον “Πλοῦτο” του Αριστοφάνη. Εναργώς διαπιστώνουμε το αυτονόητο, όπως και κατά την παρουσίαση των Μαθητικών Φεστιβάλ αρχαίας δραματουργίας του [κεφαλαίου 3.2](#), ότι δηλαδή οι αριστοφανικές κωμωδίες έχουν την τιμητική τους στις επιλογές των μαθητών μας και των εκπαιδευτικών.

Επίσης, έχουμε ήδη διατυπώσει στο [κεφάλαιο 2.1](#) ότι, βάσει της Υ.Α. υπ’ αριθμόν Γ2/1087/ΦΕΚ 367/τεύχος 2 της 13ης-04-1999, εντάσσεται στη διδασκαλία της δραματικής ποίησης της Γ΄ Γυμνασίου (από μετάφραση), η δυνατότητα επιλογής από τους/τις διδάσκοντες/σκουσες της “Ελένης” του Ευριπίδη ή των “Ορνίθων” του Αριστοφάνη. Είχαμε επισημάνει την εντυπωσιακή τεκμηρίωση του συντάκτη της Υ.Α.

⁹⁷Στο παράρτημα υπάρχουν οι σχετικές εγκύκλιοι

⁹⁸Τμήμα Αρχαιολογίας και Ιστορικής Έρευνας Δήμου Αχαρνών: Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα: [«Ο Δικαιόπολις μας ταξιδεύει στον μαγευτικό κόσμο του Αρχαίου Θεάτρου»](#)

⁹⁹Βλ. Παππάς, Θεόδωρος, Αριστοφάνης, Ό ποιητής καί τό έργο του, Β΄ έκδοση με διορθώσεις καί προσθήκες, εκδ. Gutenberg, 2019, σελ. 195-198

σχετικά με την ένταξη του Αριστοφάνη στο ωρολόγιο πρόγραμμα¹⁰⁰: “Ιδιαίτερα ως προς την κωμωδία πρέπει να επισημανθεί ότι, παρά τις επιφυλάξεις που εκφράζονται για τη δυνατότητα να διδαχθεί στο σχολείο, υπάρχουν και σοβαροί λόγοι που υπαγορεύουν την παρουσία της στο Π.Σ.”

Το σχολικό βιβλίο που χρησιμοποιήθηκε εκδόθηκε από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων με συγγραφέα τον Γ. Κατσή ο οποίος συνέγραψε και το βιβλίο του καθηγητή.

Όταν το 2003 θεσμοθετήθηκε το ΔΕΠΠΣ και τα νέα ΑΠΣ στα οποία έχουμε ήδη αναφερθεί στο [κεφάλαιο 2.1](#) οι ως άνω επιλογή μεταξύ των δύο έργων διατηρείται και εξακολουθεί όπως διαπιστώνουμε στις Οδηγίες Διδασκαλίας μαθημάτων Γυμνασίου για το σχολικό έτος 2013-2014 βάσει της Υ.Α. 147633/Γ2/11-10-2013 αλλά και στις Οδηγίες Διδασκαλίας των θεωρητικών μαθημάτων Ημερήσιου και Εσπερινού Γυμνασίου για το σχολικό έτος 2015-2016 βάσει της Υ.Α. 144963/Δ2/16-09-2015. Οι “Όρνιθες” καταργούνται από τη διδακτέα ύλη της Γ΄ Γυμνασίου με την υπ’ αριθμόν 148083/Δ2/13-09-2016 Εγκύκλιο του Υπουργείου Παιδείας Έρευνας και Θρησκευμάτων με θέμα “οδηγίες για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στο γυμνάσιο για το σχολικό έτος 2016-2017 και αναφέρεται ότι στα “Αρχαία Ελληνικά Κείμενα από Μετάφραση”, Γ΄ Γυμνασίου θα διδαχθούν στη Δραματική ποίηση: Ευριπίδη Ελένη και το Ανθολόγιο Φιλοσοφικών Κειμένων σύμφωνα με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών. Έχουμε ήδη αναφέρει στο [κεφάλαιο 2.1](#) ότι στο πλαίσιο του Γ΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης συγγράφονται και διανέμονται από το 2006 και εξής νέα σχολικά βιβλία. Το σχολικό εγχειρίδιο των “Όρνιθων” του Γ. Κατσή αντικαθίστανται από νέα έκδοση με συγγραφείς των βιβλίων του μαθητή και του καθηγητή τους Θ. Στεφανόπουλο και Ελ. Αντζουλή. Στις υποενότητες θα προβούμε σε παρουσίαση και των δύο βιβλίων του εκπαιδευτικού¹⁰¹ με σκοπό την έκθεση των διδακτικών προτάσεων του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου αρχικά και του διαδόχου θεσμού αυτού του, ΙΕΠ ως προς την απόδοση στη σχολική τάξη της κωμικής έκφρασης του αριστοφανικού έργου και της

¹⁰⁰ http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1999_367.pdf σελ 4875 στο ΦΕΚ

¹⁰¹ Δραματική Ποίηση, Όρνιθες του Αριστοφάνη, Θ. Στεφανόπουλος, Ελ. Αντζουλή. Τα βιβλία είναι αναρτημένα στην ιστοσελίδα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου <http://www.pi-schools.gr/books/gymnasio/>

Βιβλίο μαθητή

http://www.pi-schools.gr/books/gymnasio/aristof_c/math/math_1_50.pdf

Βιβλίο εκπαιδευτικού

http://www.pi-schools.gr/books/gymnasio/aristof_c/ekp/exofilo.pdf

ερμηνείας της σάτιρας στο ποιητή όπως εκείνος «εδίδαξε» στη θεατρική σκηνή την πολιτική, κοινωνική και πνευματική εξαχρείωση της αρχαίας Αθηναϊκής δημοκρατίας από την απαρχή του Πελοποννησιακού Πολέμου¹⁰². Επίσης με ποιο τρόπο οι μαθητές/τριες δύνανται να συνειδητοποιήσουν ότι η σύγχρονη κωμωδία, η πολιτική και κοινωνική σάτιρα θεμελιώνονται στο έργο του Αριστοφάνη του οποίου το πνεύμα των κωμωδιών του γοητεύει τους μεταγενέστερους δημιουργούς του θεάτρου και τους θεατρόφιλους.

Ο Αριστοφάνης Φιλίππου Κυδαθηναεύς (445-385 π.Χ.), ανήκε στην Πανδιονίδα Φυλή και είναι ο μόνος εκπρόσωπος της Αρχαίας Κωμωδίας του οποίου σώθηκαν (11) ένδεκα ολόκληρα έργα. Οι “Όρνιθες” τοποθετούνται στο δεύτερο μισό του Πελοποννησιακού Πολέμου ήταν παραγωγή του Καλλίστρατου και έλαβαν τη δεύτερη θέση στα Διονύσια του 414 π.Χ.¹⁰³. Οι “Όρνιθες” είναι κωμωδία φυγής από την πραγματικότητα και μετάβασης σε κόσμο παραμυθένιο.¹⁰⁴ Η Ανταλκίδειος Ειρήνη (421 π.Χ.) λίγο βάσταξε και η Σικελική Εκστρατεία ήταν σε εξέλιξη μαζί και η κορύφωση της πολιτικοκοινωνικής κρίσης της πόλης-κράτους των Αθηνών. Η σάτιρα δεν λείπει, μα τα βέλη της πέφτουν για να χτυπήσουν «στα πεταχτά» διάφορα πρόσωπα, το δημαγωγό Πείσανδρο, τον ρίψασπι Κλεώνυμο, τον σοφιστή Γοργία, τον Σωκράτη και άλλους. Ο ποιητής με την ευφάνταστη σατιρική και θεατρική σύλληψη της Νεφελοκοκκυγίας παρωδεί τις τραγικές επιπτώσεις της τυχοδιωκτικής αθηναϊκής επεκτατικής πολιτικής. Η κωμωδία-παραμύθι τελειώνει με τον ουτοπικό γάμο του Αθηναίου Πεισθεταίρου και της Βασιλείας της όμορφης οικονόμου του Δία. Ακολουθεί η αναφορά μας στο βιβλίο του καθηγητή με συγγραφέα τον Γ. Κατσή.

3.3.1 Αριστοφάνους «Όρνιθες», βιβλίο του καθηγητή του Γ. Κατσή

Στο Προλογικό Σημείωμα της σελίδας 6, ο συγγραφέας και επιμελητής Γ. Κατσήs διευκρινίζει ότι «Το παρόν πόνημα έχει συνταχθεί για να υποστηρίξει τη διδασκαλία από μετάφραση των Ορνίθων του Αριστοφάνη στους μαθητές της Γ΄ Γυμνασίου και να χρησιμεύσει ως υπόβαθρο της διδασκαλίας και όχι ως ένα ακόμη σχολικό εγχειρίδιο». Στις επιμέρους ενότητες στο βιβλίο του καθηγητή παρέχονται διευκρινίσεις, επιστημονικές και βιβλιογραφικές αναφορές και διδακτικές προτάσεις για:

- τη διδασκαλία της εισαγωγής

¹⁰²Βλ. ο.π., Παππάς, Θ., σελ 260-263

¹⁰³Βλ. ο.π., Παππάς, Θ., σελ 39-43

¹⁰⁴Βλ. ο.π., Παππάς, Θ., σελ 55 και σελ 226-227

- τη διδασκαλία του κειμένου και των σχολείων
- τον προγραμματισμό της διδασκαλίας,

με κάθε ενότητα να υποστηρίζεται με συγκεκριμένες παραπομπές στη βιβλιογραφία.

Όσον αφορά τη διδασκαλία της εισαγωγής, το βιβλίο του καθηγητή διαθέτει στην κρίση του διδάσκοντα μεγάλο αριθμό παραθεμάτων που δύναται να επιλέξει προς επεξεργασία στην τάξη. Επίσης στις γενικές παρατηρήσεις υπάρχει τεκμηρίωση σχετικά με την επιλογή της νεοελληνικής μετάφρασης του Θρασύβουλου Σταύρου με λεπτομερή αναφορά ως προς τα κριτήρια επιλογής και τους λόγους που υπαγόρευαν κάποιες επεμβάσεις από το συγγραφέα του σχολικού εγχειριδίου με συγκεκριμένες παραπομπές σε αρχαίους στίχους και τη διαφοροποιημένη πιο κατανοητή μεταφραστική εκδοχή του βιβλίου του μαθητή.

Στην Ενότητα «Για τη διδασκαλία της εισαγωγής» διακρίνουμε υποενότητες προσαρμοσμένες στη διδασκαλία της Ιστορίας της Αρχαίας Κωμωδίας όπως και στο βιβλίο του μαθητή. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι στην υποενότητα «Οι αρχές της κωμωδίας» υπάρχει αρχικά «βιβλιογραφική σημείωση» με παραπομπές σε συγγράμματα του Lesky και του Handley. Ακολουθούν παραθέματα με συνοπτικά σχόλια όπως απόσπασμα σχετικό με τον ορισμό και τη γένεση της κωμωδίας από την Ποιητική του Αριστοτέλη (1449a 32b9)¹⁰⁵.

Στην ενότητα «Για τη διδασκαλία του κειμένου και των σχολείων» εκτός από τις υποενότητες Α. «Γενικές Παρατηρήσεις» που αναφέρεται στις συνθήκες επιλογής της μετάφρασης και Β. «Κωμωδία και τραγωδία: ομοιότητες και διαφορές» όπου ο συντάκτης του βιβλίου επικαλείται συναφή αποσπάσματα από την αρχαία (Αντιφανής) και τη σύγχρονη βιβλιογραφία, ακολουθεί στην Υποενότητα Γ η παράθεση των Βασικών αξόνων για την ερμηνεία και διδασκαλία των “Ορνίθων” αλλά και μια βιβλιογραφικά σταθμισμένη και λεπτομερής αναφορά στις απόψεις σχετικά με την εκφορά του ονόματός του Πρωταγωνιστή (Πεισθέταιρος, Πεισέταιρος, Πισθέταιρος)¹⁰⁶ στην Υποενότητα Δ «Τα πρόσωπα του δράματος». Στην ενότητα Ε «Για το κείμενο και τα σχόλια κατά ενότητες» ο συντάκτης εξακολουθεί να παραθέτει αποσπάσματα από τη βιβλιογραφία επιμερίζοντας, όμως, τις αναφορές του στις ενότητες (ή κατά ποσόν μέρη όπως θα λέγαμε για την τραγωδία) της κωμωδίας:¹⁰⁷

¹⁰⁵Κατσίης, Γ., Δραματική Ποίηση, Αριστοφάνη, Όρνιθες, Γ΄ Γυμνασίου, Βιβλίο Του Καθηγητή, ΟΕΔΒ, Αθήνα σελ. 7-10

¹⁰⁶ο.π., Κατσίης, Γ., σελ. 41-43

¹⁰⁷ο.π., Κατσίης, Γ., σελ. 43-58

- Πρόλογος: στίχοι: 1-231 με αντιστοιχία των στίχων του αρχαίου κειμένου 1-208 όπου συντάκτης παραθέτει αποσπάσματα σχετικά με την τεχνική εξύφανσης του δραματικού στοιχείου, δηλαδή του κωμικού θέματος από τον Αριστοφάνη και τις πρωταρχικές λειτουργίες του προλόγου ως προς τη συγκέντρωση του ενδιαφέροντος των θεατών και την ένταξη αυτών στο θέμα με το τέχνασμα της εναρκτήριας φραστικής κατάπληξης.
- Πάροδος: στίχοι 232-487 με αντιστοιχία των στίχων του αρχαίου κειμένου 209-450 όπου ο συντάκτης, επίσης, ανθολογεί ερμηνευτικές προσεγγίσεις από τη βιβλιογραφία του σχετικά με την εντυπωσιακή εμφάνιση του κωμικού χορού και τη συμμετρική διάταξη και κανονικότητα στην μονοδία του Τσαλαπετεινού καθώς και τις καινοτομίες αυτής που αφορούν στη μετρική μορφή και στην ηχομιμητική των φωνών των πουλιών.
- Επιρρηματικός αγώνας: στίχοι 488-664 με αντιστοιχία των στίχων του αρχαίου κειμένου 451-626, όπου και αναλύονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του επιρρηματικού αγώνα των “Ορνίθων”, όπου διαπιστώνονται συσχετισμοί με τη ρητορική τέχνη που ήταν γνωστή στους αρχαίους θεατές των Αθηνών από τις πραγματικές διαδικασίες διαλογής και την Εκκλησία του Δήμου.
- Παράβαση: στίχοι 717-842, στίχοι του αρχαίου κειμένου 676-800. Ο συγγραφέας παρουσιάζει αποσπάσματα τα οποία αναλύουν τη μορφή και τα λειτουργικά χαρακτηριστικά της Παραβάσεως των Ορνίθων, δηλαδή την πληρότητά της, την αποστροφή του Χορού στο κοινό του θεάτρου, την ύπαρξη του προσωπικού σκώμματος στο περιεχόμενο.
- Μετά την Παράβαση: στίχοι 843-1787, στίχοι του αρχαίου κειμένου 801-1705. Το εγχειρίδιο του καθηγητή διαθέτει παραθέματα από τα οποία δύναται να διαπιστώσει κανείς ότι υπάρχει ένας κεντρικός σχεδιασμός στο δεύτερο μέρος της κωμωδίας με σταθερά δομικά στοιχεία της κωμικής δράσης, όπως οι παράλληλες σκηνές, οι οποίες περιγράφονται με λεπτομέρεια και σχεδιαγραμματικά ώστε να αναλυθούν στη σχολική τάξη μέσω ερωτημάτων που διατυπώνονται στο εγχειρίδιο του μαθητή.
- Έξοδος: στίχοι 1788-1851, στίχοι του αρχαίου κειμένου 1706-1765. Ο συγγραφέας παραθέτει παράθεμα με Απόψεις-Παρατηρήσεις-Διαπιστώσεις όπου αναλύονται γενικά ερωτήματα του βιβλίου του

μαθητή σχετικά με τη συνολική θεώρηση του δράματος από το πρίσμα της κατάληψης.

Στο Επίμετρο του εγχειριδίου διατυπώνεται «Πρόταση ερμηνείας και διδασκαλίας» ενός μέρους της παρόδου (στ. 355-433) με τη βοήθεια των βασικών αξόνων διδασκαλίας και ερμηνείας.¹⁰⁸

Ολοκληρώνοντας την παρουσίαση μας δεν παραλείπουμε ότι το βιβλίο του καθηγητή διαθέτει το αρχαίο κείμενο με σκοπό στη διευκόλυνση της μελέτης και διδακτικής προετοιμασίας του εκπαιδευτικού· επίσης, όπως διαφαίνεται από τα περιεχόμενα υπάρχουν οδηγίες προγραμματισμού της ύλης, σημειώσεις, Βιβλιογραφία και κατάλογος εικόνων.

3.3.2 Αριστοφάνους «Όρνιθες», βιβλίο του εκπαιδευτικού των Θ. Στεφανόπουλου-Ε. Αντζούλη

Από τη μελέτη του βιβλίου του καθηγητή του Γ. Κατσή που προηγήθηκε, διαπιστώσαμε ότι ο συντάκτης συμπεριέλαβε αποσπάσματα από τη βασική επιστημονική βιβλιογραφία στην ελληνική γλώσσα και επισημάνσεις για την διδασκαλία του δράματος με βάση τη δομή του σχολικού βιβλίου. Η επόμενη έκδοση του βιβλίου του εκπαιδευτικού που συνόδευε το βιβλίο του μαθητή που αντικαταστάθηκε μέσω του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης στο πλαίσιο της «Συγγραφής νέων βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση τα ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο». Οι συγγραφείς Θεόδωρος Στεφανόπουλος και Ελένη Αντζούλη ανέλαβαν αμφότερα τα βιβλία του μαθητή και του καθηγητή το οποίο και οργάνωσαν στις εξής θεματικές ενότητες:

1. γενικές κατευθύνσεις για τα χαρακτηριστικά του αρχαίου θεάτρου και την ιδιομορφία των αριστοφανικών κωμωδιών, τη σκηνοθετική αντιμετώπιση αυτών. Ακολουθώς παρουσιάζονται οι διδακτικοί στόχοι με υπολογισμό κάλυψης ύλης βάση προγραμματισμού διδακτικών ωρών και εφίσταται η προσοχή των διδασκόντων/σκουσών σε σημεία έμφασης.
2. Πρόσθετο ερμηνευτικό υλικό με βιβλιογραφικές παραπομπές
3. Ερωτήσεις-Ασκήσεις-Δραστηριότητες με απαντήσεις ή σχετικές νύξεις.

¹⁰⁸ο.π., Κατσή, Γ., σελ. 59-62

4. Αρχαίο κείμενο προς επίρρωση της προσωπικής μελέτης του εκπαιδευτικού.¹⁰⁹

Στην Ενότητα «Ενδεικτικός Προγραμματισμός της Διδασκαλίας (στ. 1-1851)», οι συντάκτες προτείνουν τη διδασκαλία των Ορνίθων σε 28 διδακτικές ώρες με κατάτμηση των μαθημάτων κατ' αναλογία των οργανικών ενοτήτων του δράματος, υπό την προϋπόθεση ότι ο προγραμματισμός της διδασκαλίας διαμορφώνεται και από την πραγματικότητα της τάξης.

Έπεται η ενότητα «Διδακτικοί Στόχοι-Γενικές Κατευθύνσεις» όπου και προτάσσεται η εισαγωγή στην ιστορία της δραματικής ποίησης και του αρχαίου θεάτρου με παραπομπές στη γενική βιβλιογραφία, μέσω των παραθεμάτων, να συνειδητοποιήσουν τα βασικά χαρακτηριστικά του θεάτρου.¹¹⁰ Επίσης, κρίνεται απαραίτητο να δοθούν στους μαθητές με εναργώς και ευσύννοπτα, βασικές πληροφορίες και για τα άλλα δύο είδη δράματος, την τραγωδία και το σατυρικό δράμα και να τονιστεί ο φορμαλιστικός και αυστηρός στη δομή χαρακτήρας της διδασκαλίας της κωμωδίας στην αρχαιότητα εντός του συγκεκριμένου λατρευτικού και αγωνιστικού πλαισίου. Στη στοχοθεσία του μαθήματος εντάσσονται η τεκμηρίωση της επιλογής της μετάφρασης του Θρασύβουλου Σταύρου και η αφηγηματική δομή των κωμωδιών του Αριστοφάνη, πηγές έμπνευσης των κωμωδιών του και η σκηνοθετική και σκηνογραφική αντιμετώπιση του.

➤ Ο Πρόλογος (στ. 1-231)

Οι συντάκτες του βιβλίου για τη διδασκαλία του Προλόγου των Όρνιθων προτείνουν τη συγκριτική μελέτη με προλόγους άλλων κωμωδιών του Αριστοφάνη ή με τον πρόλογο μιας ευριπίδειας τραγωδίας ή μιας κωμωδίας του Μενάνδρου με την τεκμηρίωση ότι η σύγκριση θα αναδείκνυε εναργέστερα ομοιότητες και διαφορές. Ακολουθούν οι επισημάνσεις που θα τονιστούν στην τάξη και προτείνεται απόσπασμα από τη Βιβλιογραφία.

➤ Η Πάροδος (στ. 232-487)

Στη στοχοθεσία της διδασκαλίας της Παρόδου προτάσσεται η έμφαση στο ότι πρόκειται για την πρώτη εμφάνιση του Χορού στην ορχήστρα και, ως εκ τούτου, η πρωτοβουλία των κινήσεων ανήκει πρωτίστως στο χορό. Προτείνεται η διαθεματική προσέγγιση με την Αισθητική αγωγή με την προβολή συναφών

¹⁰⁹Στεφανόπουλος, Θ., Αντζουλή, Ε., Δραματική Ποίηση, Αριστοφάνη, Όρνιθες, Γ' Γυμνασίου, Βιβλίο Εκπαιδευτικού, Ανάδοχος συγγραφής, Εκδ. Ελληνικά Γράμματα, ΟΕΔΒ, Αθήνα, 2005.
http://www.pi-schools.gr/books/gymnasio/aristof_c/ekp/kath_1_112.pdf

¹¹⁰Βλ. ο.π., απόσπασμα από το βιβλίο του Εκπαιδευτικού, Σ' αυτό το πλαίσιο θεωρούμε ότι κινείται το παρακάτω απόσπασμα από το βιβλίο του Νικηφόρου Παπανδρέου, Περί θεάτρου, Θεσσαλονίκη [University Studio Press] 1989, σελ. 12-16, από το βιβλίο εκπαιδευτικού σελ. 7

εικόνων της αρχαίας γλυπτικής και της αγγειογραφίας και στις επισημάνσεις τονίζονται οι πιο σημαντικές παράμετροι της διδασκαλίας που αφορούν στα λυρικά και μη λυρικά μέρη της παρόδου, στο θέαμα του Χορού των πουλιών στα στοιχεία μετρικής της μετάφρασης και του πρωτότυπου, η σημασία της μουσικής που βασίζεται στην μονωδία του υποκριτή. Ειδικά για τη διδασκαλία της Μονωδίας του Τσαλαπετεινού συνιστάται η προσφυγή του διδάσκοντα/σκουσας στο πρωτότυπο διότι, λόγω αδυναμίας αναπαραγωγής αρχαίου ήχου και μουσικής, ότι αποτελεί απαραίτητη σύνδεση μετρικής ποικιλίας. Ακολουθεί η διάρθρωση της μονωδίας με βάση τις ομάδες πουλιών και τις μιμήσεις των φωνών.

- Η Πολεμική Σκηνή (στ. 355-433) και Ο Επιρρηματικός Αγώνας (στ. 488-677)
- Οι συντάκτες του εγχειριδίου αποφαινόμενοι ότι, παρόλο που η πολεμική σκηνή τυπικά υπάγεται στην Πάροδο, θα πρέπει να συσχετιστεί με τον «δομικά όμοιο» Επιρρηματικό Αγώνα. Η στοχοθεσία της διδασκαλίας βασίζεται στην κατανόηση των βασικών χαρακτηριστικών της αριστοφανικής κωμωδίας και τις διαφορές της από την τραγωδία. Επίσης οι μαθητές θα πρέπει να συνειδητοποιήσουν το διαφορετικό περιεχόμενο των δύο σκηνών παρά τη δομική ομοιότητα τους. Η διδασκαλία οφείλει να καταστήσει σαφές¹¹¹:

1. ότι οι επιρρηματικές ακολουθίες, που αποτελούν κύρια δομικά στοιχεία του αρχιτεκτονικού σχεδίου που συνέχει μια αριστοφανική κωμωδία, είναι κατ' αρχάς σύνθετες μετρικές δομές που συγκροτούνται από λυρικά και μη λυρικά μέρη, ότι τα μέρη, με εξαίρεση τη Σφραγίδα, είναι οργανωμένα κατά ζεύγη με απόλυτη ή περίπου απόλυτη μετρική αντιστοιχία και ότι τα μη λυρικά μέρη είναι γραμμένα σε άλλα (μη λυρικά) μέτρα, και όχι σε ιαμβικό τρίμετρο·
2. ότι η μετρική διαφοροποίηση συνεπάγεται διαφοροποίηση στην εκφορά (τραγούδι ή ειδική απαγγελία, κάτι ανάμεσα σε τραγούδι και στη λεκτικότερη εκφορά του ιαμβικού τριμέτρου)·
3. ότι η λειτουργία και η θέση των επιρρηματικών σκηνών μέσα στο έργο είναι λίγο πολύ δεδομένη·
4. ότι οι επιρρηματικές αυτές συνθέσεις προσιδιάζουν στην Αρχαία Κωμωδία, είναι όμως άγνωστες στη μεταγενέστερη και στην τραγωδία.

Ακολουθούν παραθέματα της βιβλιογραφίας με σκοπό την υποστήριξη και εμπέδωση της διδασκαλίας που σχετίζονται με την αφαιρετικότητα στη χρήση σκηνικών, αντικειμένων στο αρχαίο θέατρο γενικά και τον περιορισμό στη χρήση σκηνικών στα απολύτως αναγκαία στην τραγωδία αλλά τη μεγάλη ελευθερία στη χρήση βοηθητικών σκηνικών μέσων στην Αρχαία Κωμωδία. Επίσης για τα

¹¹¹ο.π., απόσπασμα από το Βιβλίο του Εκπαιδευτικού, σελ. 18.

χαρακτηριστικά του κωμικού παραλογισμού του Επιρρηματικού Αγώνα, παρατίθεται απόσπασμα από το σύγγραμμα του Φ. Ι. Κακρίδη Αριστοφάνους Όρνιθες, Αθήνα, 1974.

➤ Μεταβατική Σκηνή (στ. 678-716)

Οι συντάκτες περιγράφουν ότι θα πρέπει να γίνει αναφορά στην απόσυρση του Τσαλαπετεινού και προετοιμάζεται η «μετάβαση» στην παράβαση της κωμωδίας. Επίσης, θα επισημανθεί η έξοδος της Αηδόνας, της πρώτης θηλυκής παρουσίας που δίνει αφορμή για σεξουαλικά σχόλια.

➤ Η Παράβαση (στ. 717-842)

Για τη διδασκαλία της Παράβασης συνιστάται αναλυτική παρουσίαση αυτής και συσχετισμό της με την Πολεμική σκηνή και τον Επιρρηματικό Αγώνα των Ορνίθων. Η διδασκαλία επιμερίζεται σε επτά μέρη με βάση το μέτρο των λυρικών και των διαλογικών μερών που υποδηλώνει και διαφορετικό περιεχόμενο. Οι μαθητές εντρυφούν στα απλά, δηλαδή μη επαναλαμβανόμενα τρία πρώτα μέρη της Παράβασης και στην επιρρηματική συζυγία, δηλαδή στα επόμενα τέσσερα στα οποία εναλλάσσονται αδόμενα και απαγγελλόμενα μέρη με λεπτομερή αναφορά στα μετρικά τους συστήματα. Δε λείπουν οι παραπομπές στη βιβλιογραφία με σκοπό την επεξήγηση των τεχνικών μερών της κωμωδίας ώστε να μετουσιωθούν σε παράσταση ή καλύτερα παρωδία του παρόντος της αρχαίας Αθηναϊκής Δημοκρατίας.

➤ Ιαμβικές Σκηνές 1 (στ. 843-1106) και 2 (στ. 1169-1787)

1. Η ονοματοθεσία (στ. 843-898): Η σκηνή της Αποκάλυψης του ονόματός της ουράνιας πόλης και η προοικονομία της θυσίας εντάσσονται στους στόχους διδασκαλίας από οι συντάκτες τους οι οποίοι προτείνουν την εκτενή διδασκαλία της θυσίας.

2. Η θυσία (στ. 899-947): Οι μαθητές θα πρέπει να εντρυφήσουν στο σατυρικό σκέλος της σκηνής και να προβληματιστούν σχετικά με τα όρια ανοχής των αρχαίων Αθηναίων όταν διακωμωδείται μία θρησκευτική τελετή. Παρατίθενται αποσπάσματα από τη βιβλιογραφία με την περιγραφή του τελετουργικού της θυσίας στην αρχαία ελληνική θρησκεία ώστε οι μαθητές να μελετήσουν το πραγματικό το λειτουργικό και να το συγκρίνουν με το κωμικό αριστοφανικό ύφος.

➤ Σκηνές διεκπεραίωσης Α' (στ. 948-1106)

Οι 5 ιαμβικές σκηνές προτείνεται να διδαχθούν συνοπτικά αλλά συνολικά με την υποβολή ερωτήσεων σχετικά με τη φθίνουσα έκταση των σκηνών τους επισκέπτες στην Νεφελοκοκκυγία και την αντιμετώπισή τους, τη σκηνογραφία κ.τ.λ.

➤ Η δεύτερη παράβαση (στ. 1107-1168)

Προτείνεται μία υπενθύμιση του ρόλου της Παράβασης από τις σημειώσεις της κύριος Παράβασης και η συνοπτική αναφορά στην ολοκλήρωση των πέντε σκηνών διεκπεραίωσης.

➤ Οι δυο Μαντατοφόροι (στ. 1173-1241)

Επίσης συνοπτική αναφορά των χαρακτηριστικών και του ρόλου των αγγελιοφόρων στην κωμωδία.

➤ Η σκηνή με την Ίριδα (στ. 1247-1320)

Οι συγγραφείς δίνουν, επίσης, συνοπτικές διδακτικές οδηγίες σχετικά με την απρόσμενη εμφάνιση της από μηχανής θεότητας που αποτελεί έκπληξη. Εφιστάται η προσοχή των μαθητών στην ερμηνεία του όρου παρατραγωδία και τον εντοπισμό των χαρακτηριστικών αυτού, καθώς και στη σεξουαλικά πειράγματα που αποτελεί μοτίβο της εμφάνισης του θηλυκού γένους επί σκηνής.

➤ Η σκηνή με τον Κήρυκα (στ. 1326-1370)

Προτείνεται η σύγκριση των σκηνών της Ίριδας και του Κήρυκα, ο εντοπισμός ομοιοτήτων και διαφορών και η ερμηνεία των χαρακτηρισμών παρατραγωδία (για τη σκηνή της Ίριδας) και παρωδία (για την επί σκηνής ρήση του κήρυκα).

➤ Το εγκωμιαστικό αμοιβαίο (στ. 1371-1397)

Ανδρομερής περιγραφή της λυρικής έξαρσης, του τραγουδιού και της κίνησης.

➤ Σκηνές διεκπεραίωσης Β' (στ. 1398-1539)

Η ενότητα περιλαμβάνει τρεις σκηνές (Πατροκτόνος, Κινησίας, Καταδότης). Προτείνεται η συγκριτική εξέταση των τριών σκηνών ώστε οι μαθητές να αντιληφθούν από ποια στοιχεία εκπηγάξει αυτή η δραστηριότητα. Να επισημανθεί και ο Κινησίας ήταν πραγματικός Αθηναίος μουσικός και ποιητής που σατυρίζεται και ότι ο Αριστοφάνης παρωδεί τον νεοαττικό διθύραμβο ως άσμα πομπώδες και κενό ουσιωδών νοημάτων. Οι μαθητές θα πρέπει να αντιληφθούν ότι «οι πατριώτες» οι ατάλαντοι ποιητές και οι συκοφάντες της Αρχαίας Αθήνας στοχοποιούνται και καυτηριάζονται από το αριστοφανικό «σκῶμμα».

➤ Το σκωπτικό στάσιμο (στ. 1540-1563)

Προτείνεται ο συσχετισμός με το στάσιμο της τραγωδίας, η επισήμανση της αναδίπλωσης του Χορού ως παθητικού θεατή που τραγουδά και ο συνδεδετικός του ρόλος με τη σκηνή του Προμηθέα και της πρεσβείας των θεών.

➤ Η αναμέτρηση με τους θεούς (στ. 1564-1573)

A. Η σκηνή με τον Προμηθέα (στ. 1564-1624)

B. Η πρεσβεία των θεών (στ. 1639-1773)

Οι ως άνω σκηνές προσφέρονται για να αντιληφθούν οι μαθητές πώς «μεταγράφουν» οι κωμωδιογράφοι υπό μορφήν παρωδίας και σάτιρας τους μύθους αλλά και τους θεούς. Η επιλογή του Τιτάνα οφείλεται στην αντίθεση του με το Δία μόνο που στους Όρνιθες εμφανίζεται τρομαγμένος, αλλά και οι Ποσειδώνας, Τριβαλλός και ο «φαγάς και βλάκας» Ηρακλής αντιμετωπίζονται ως κωμικοί ήρωες.

➤ Η Έξοδος (στ. 1788-1851)

Οι μαθητές θα πρέπει να γνωρίσουν ότι η έξοδος απαρτίζεται από δύο σκηνές:

A. τους εισαγωγικούς στίχους του αγγελιαφόρου (στ. 1788-1804) και την κυρίως έξοδο (στ. 1805-1851). Στην πρώτη σκηνή ο τύπος του αγγελιοφόρου προπομπού για την άφιξη σημαντικού προσώπου αποτελεί μίμηση του τραγικού ύφους με τη διαφοροποίηση ότι στους Όρνιθες κυριαρχεί μία αντίθεση: η μεγαλειώδης περιγραφή του αγγελιαφόρου υπολείπεται της πραγματικής εμφάνισης του Πεισεταίρου επαυξάνοντας την κωμικότητα.

Όσον αφορά την κυρίως Έξοδο ο διδάσκων/σκουσα θα πρέπει να καταστήσει σαφές ότι η Έξοδος των Ορνίθων, όπως και άλλων αριστοφανικών έργων (π.χ. Ειρήνη) διαμορφώνονται ως γαμήλια γιορτή και έχει στοιχεία από τη γαμήλια τελετουργία.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στο σημείο αυτό ολοκληρώνεται η περιδιάβασή μας στη θεματική περιοχή της αρχαίας δραματοουργίας ως διδακτικού αντικειμένου στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Ως εκ τούτου με αφορμή την έρευνά μας για την εκπόνηση της παρούσας παραθέτουμε απόψεις, προβληματισμούς και συμπεράσματα.

Η αρχαία ελληνική δραματική ποίηση είναι η κορυφαία στιγμή στην ιστορία της παγκόσμιας θεατρολογίας, ο αρχέγονος θεμελιωτής και εμπνευστής της τέχνης του θεάτρου και του κινηματογράφου. Η τραγωδία, η κωμωδία και το σατυρικό δράμα μετουσίωσαν σε τέχνη υψηλή την τελετουργία των διονυσιακών εορτών, την αρχαία λατρεία των χθόνιων θεοτήτων και τα συναφή λαϊκά δρώμενα, τη συναρπαστική μυθολογία των αρχαίων ελληνικών γενών, το φιλοσοφικό στοχασμό και τα τεχνάσματα του ρητορικού λόγου. Η δραματοουργία είναι «γέννημα» της Αθηναϊκής Δημοκρατίας του 5^{ου} π.Χ. αι. και το «κοῖλον» του αρχαίου θεάτρου αναδείχτηκε στο μοναδικό χώρο διδασκαλίας χωρίς φυλετικές, κοινωνικές, ηλικιακές εξαιρέσεις. Ο Χορός της τραγωδίας εκφράζει τους φόβους, τις κρίσεις, τις ελπίδες, την οδύνη και τη χαρά του ανώνυμου πλήθους των θεατών, αυτών δηλαδή που συνθέτουν την κοινότητα των πολιτών και βρίσκεται ενώπιον των υποκριτών που υποδύονται μεγαλειώδεις ήρωες μίας άλλης εποχής οι οποίοι υψώνονται ή καταποντίζονται διερχόμενοι της λυτρωτικής διαδικασίας «δι' ἑλέου καὶ φόβου περαίνουσα τὴν τῶν τοιούτων παθημάτων κάθαρσιν».

Διαπιστώνουμε ότι από τη Μεταπολίτευση και εξής οι στόχοι της διδασκαλίας του δράματος απεγκλωβίζονται από την παραδοσιακή εκπαιδευτική στεριότητα που διέκρινε το μάθημα των αρχαίων ελληνικών εν γένει και την αδιέξοδη προβολή του εθνοκεντρισμού και της πατριδολατρίας. Βέβαια είναι αξιοσημείωτο ότι τα δράματα από το 19^ο αι. διδάσκονταν και από μεταφράσεις, ακόμη και νεοελληνικές, κατά το πρώτο μισό του 20^{ου} αι., γεγονός πρωτοποριακό για ένα εκπαιδευτικό σύστημα που «ταλαιπωρήθηκε» από το γλωσσικό ζήτημα.

Τα προγράμματα σπουδών της τελευταίας 25ετίας καθιερώνουν στη στοχοθεσία του μαθήματος της δραματικής ποίησης την ανάπτυξη του ήθους, των λεκτικών δεξιοτήτων της κριτικής σκέψης, της ενσυναίσθησης και της επαφής των μαθητών με την τέχνη του θεάτρου και των συναφών με αυτό τεχνών. Επομένως «το δραματικό κείμενο εμπλέκει μέσα στο παιχνίδι τους μαθητές, τους προκαλεί να υποδυθούν ρόλους, να ξεχαστούν μέσα στις τραγικές ή στις κωμικές καταστάσεις της ζωής των ανθρώπων

ενός μακρινού παρελθόντος, να υποκριθούν τον άλλο που οι σχέσεις του με το θεό, την εξουσία, τον πόλεμο ή την ειρήνη δεν διαφέρουν πάρα πολύ από τις δικές τους.¹¹²»

Παρατηρούμε ότι η *Αντιγόνη* του Σοφοκλή είναι η επικρατέστερη επιλογή στην εκπαίδευση. Υπήρξε το πρώτο αρχαίο δραματικό κείμενο σε σχολικό εγχειρίδιο που διδάσκονταν σε μετάφραση του Α. Ρ. Ραγκαβή, ήδη από το 19^ο αι.. Επίσης δημοφιλής υπήρξε ο *Οιδίπους Τύραννος* του Σοφοκλή, που αποτέλεσε και μέρος της ύλης των Πανελλαδικών Εξετάσεων αλλά και ο *Φιλοκτήτης*. Όσον αφορά τον Αισχύλο η επικρατέστερη επιλογή ήταν ο *Προμηθεύς*. Η αρχαία τραγωδία παρουσιάζεται στον εκπαιδευτικό χώρο στατική και αντικείμενο εκμάθησης του γραμματισμού του έμμετρου αρχαίου λόγου και των υψηλών ιδανικών μέχρι τα μεταπολεμικά χρόνια, αφού ο σκοπός των πρώτων εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων αφορούσε στον οπλισμό του πολίτη με τη γνώση της αρχαίας γλώσσας που εξυπηρετούσε την προσαρμογή του στη γραπτή και προφορική απόδοση της καθαρεύουσας αλλά και την καλλιέργεια των εθνικών και θρησκευτικών ιδανικών. Έτσι από το 1944 και εξής διδάσκεται η *Ιφιγένεια εν Αύλιδι*, για την Ζ΄ Οκτατάξια τάξη και Ε΄ Γυμνασίου των Εξατάξιων και η *Αντιγόνη* αλλά και ο *Οιδίπους*, την ίδια περίοδο, για την Η΄ τάξη των Οκτατάξιων και τη Στ΄ Γυμνασίου των Εξατάξιων και αργότερα τα ίδια κείμενα (οι δύο Ιφιγένειες μαζί σε εμπλουτισμένη έκδοση από το 1962) εξακολουθούσαν να διδάσκονται έως και το 1974 στις ίδιες βαθμίδες της εκπαίδευσης που όμως μετονομάζονται ανάλογα με τις μεταρρυθμίσεις. Πιο σπάνια επιλέγεται κάποιο κείμενο του Αισχύλου, όπως οι *Πέρσαι*. Αυτό που προτάθηκε από την κυβέρνηση της χούντας ήταν η εναλλακτική διδασκαλία των «Ιφιγενειών» του Ευριπίδη που διδάσκονταν έως τότε κατά το Β΄ εξάμηνο της Ε΄ Γυμνασίου.

Η μεταρρύθμιση του 1964 εισήγαγε στο Γυμνάσιο τη διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών από μετάφραση, έτσι συναντάμε για πρώτη φορά την *Ιφιγένεια εν Αύλιδι* (Δ. Σάρρου) μεταφρασμένη, ενώ για τη Β΄ Λυκείου προβλέπονταν επίσης η *Ιφιγένεια εν Αύλιδι ή εν Ταύροις*, ενώ δεν πρόλαβε να εκδοθεί πρόγραμμα για την Γ΄ Λυκείου. Το 1967, με την εναλλακτική διδασκαλία των «*Ιφιγενειών*» του Ευριπίδη, το μεταφρασμένο κείμενο παρείθετο παράλληλα με το πρωτότυπο, αλλά η διδασκαλία στηριζόταν αποκλειστικά στη μετάφραση, ενώ για το Λύκειο με το Β.Δ. 1074/1966 προβλεπόταν, ως επιλογή, η εκ μεταφράσεως ανάγνωση του *Ιππολύτου* ή της *Εκάβης*.

¹¹² http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1999_367.pdf

Σελ. του ΦΕΚ 4875

ΥΑ υπ' αριθμ. 141499/Δ2/5261Β'/12-11-2021, σελ. 67873-67875

<http://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli>

Με τη μεταρρύθμιση του 1976 εισήχθη το «Ανθολόγιο της Δραματικής Ποίησης» με μεταφράσεις των *Ιφιγένεια εν Ταύροις*, *Αντιγόνη* και *Προμηθέας Δεσμώτης* για την Γ΄ Γυμνασίου, το οποίο στη συνέχεια συρρικνώθηκε στις δύο εξ αυτών με τον *Προμηθέα* και *Ιφιγένεια* και με διάρκεια διδασκαλίας, όπως αναφερόταν στα αναλυτικά προγράμματα, από Ιανουάριο έως Μάιο. Στο τριτάξιο Λύκειο διδασκόταν στο ενιαίο πρόγραμμα της Β΄ τάξης η *Αντιγόνη* από το πρωτότυπο, στους μαθητές της Γ΄ Δέσμης ο *Οιδίποδας του Σοφοκλή*, ενώ στο κοινό πρόγραμμα διδασκόταν ο *Φιλοκτήτης*. Την ίδια χρονιά κυκλοφόρησε το δράμα Αισχύλου *Πέρσες* (μετ. Γρυπάρη Ι.) για την Γ΄ Λυκείου (Αθήνα ΟΕΔΒ, 1976). Παρά το συνολικά ανανεωτικό πνεύμα και το γεγονός ότι η διδασκαλία του πρωτότυπου περιορίστηκε στις Λυκειακές τάξεις, οι εκσυγχρονιστικές προσπάθειες δεν αναίρεσαν το κυρίαρχο ως τότε κλίμα της εκπαίδευσης, που παρέμεινε στην πρακτική της φορμαλιστικής προσέγγισης.

Ακολουθεί η μεταρρύθμιση του 1981, όπου κυκλοφόρησαν βιβλία του καθηγητή ως συμπλήρωμα των αναλυτικών προγραμμάτων, μεταξύ των οποίων όμως δεν συμπεριλαμβάνονταν βοηθήματα και για τη Δραματική ποίηση. Το πρόγραμμα θα υλοποιηθεί το 1993 με την *Ιφιγένεια εν Ταύροις* να υποβαθμίζεται στην ενιαία έκδοση της σε κοινό βιβλίο με στοιχεία Λυρικής ποίησης, στο *Ανθολόγιο Λυρικής ποίησης και Ευριπίδη Ιφιγένεια εν Ταύροις, Γ΄ Γυμνασίου*, μέχρι την τελική της κατάργηση. Στη θέση της *Ιφιγένειας εν Ταύροις* έρχεται το 1997 η *Ελένη* του Ευριπίδη, που αποτέλεσε πρωτοπορία καθώς δεν υφίσταντο ως αυτοτελές διδακτικό αντικείμενο έως τότε αλλά διδάσκεται μέχρι σήμερα.

Κατά το σχολικό έτος 1999-2000 και αφού είχε προηγηθεί η θέσπιση του Ενιαίου Πλαισίου Προγραμμάτων Σπουδών (1998), καταργήθηκε η διδασκαλία του *Οιδίποδα* στην Θεωρητική Κατεύθυνση του Ενιαίου Λυκείου και το διδακτικό βιβλίο Σοφοκλέους: *Οιδίπους Τύραννος – Αΐας*, προβλεπόταν να διδάσκεται πλέον ως μάθημα Γενικής Παιδείας από μετάφραση, κατά προαίρεση του διδάσκοντος, ο οποίος είχε την ευθύνη της επιλογής μεταξύ των δύο κειμένων (οι οδηγίες στο βιβλίο του καθηγητή προτείνουν τον *Αϊάντα*), στη Β΄ τάξη του Ενιαίου Λυκείου, μόλις 6 ώρες μετά τη διδασκαλία της *Αντιγόνης*. Οι παραπάνω αρχαίες τραγωδίες συνεχίζουν να ισχύουν και μετέπειτα με τη θέσπιση των αναδιαρθρωμένων Διαθεματικών Ενιαίου Εκπαιδευτικού Προγραμμάτων Σπουδών του 2006 και 2011. Από το σχολικό έτος 2017-2018 ο *Προμηθέας Δεσμώτης* καταργείται από το Πρόγραμμα Σπουδών της Β΄ Γενικού Λυκείου και παραμένει η *Αντιγόνη* η οποία συμπεριελήφθη και στα Νέα Προγράμματα Σπουδών. Ωστόσο η *Ελένη*

στη Γ΄ Γυμνασίου θα αντικατασταθεί, βάσει των νέων Π.Σ. από το σχολικό έτος 2023-2024 με τις τραγωδίες *Άλκηστις* και *Τρωάδες*.

Σχετικά με την αριστοφανική κωμωδία είναι προφανές ότι ο «μερικός» της αποκλεισμός της από τα προγράμματα σπουδών της Β/θμιας Εκπαίδευσης οφείλεται στο γεγονός ότι «Ἡ ἀριστοφανική κωμωδία βρίσκεται ἀπὸ αἰσχρολογήματα καὶ ὁ ποιητὴς φαίνεται νὰ ἀρέσκεται σὲ χοντροκομμένα σκώμματα, μολονὶ τοῖς λαιδορεῖ τοὺς ὁμοτέχνους τοῦ γιὰ κατάχρησιν βωμολοχευμάτων¹¹³». Στο Β.Δ. υπ' αρ. 723 ΦΕΚ 225, τεύχος Α΄ της 10^{ης} Νοεμβρίου 1969 το αναλυτικό πρόγραμμα προβλέπει την ανάγνωση και ερμηνεία από δόκιμη μετάφραση «ἐκλεκτῶν περικοπῶν» (με επιλογή των διδασκόντων) από την κωμωδία «Βάτραχοι» του Αριστοφάνη. Έπεται η πρόταση διδασκαλίας του Πλούτου στο μάθημα της θεατρολογίας από το 1998 και από το 1999 στο μάθημα Δραματική Ποίηση της Γ΄ Γυμνασίου δίνεται η δυνατότητα επιλογής από τους/τις εκπαιδευτικούς της Ἑλένης ή των Ὀρνίθων, η οποία επιλογή καταργείται από το σχολικό έτος 2016-2017 χωρίς να περιλαμβάνεται ο Αριστοφάνης στα νέα Προγράμματα Σπουδών.

Όσον αφορά τα βιβλία του εκπαιδευτικού και το συναφές υλικό οι διαπιστώσεις μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι έχουν εκπονηθεί σύμφωνα με την έγκριτη επιστημονική βιβλιογραφία και τις αρχές της διδακτικής με δραστηριότητες εκπόνησης ερευνητικών εργασιών, δραματοποίησης, διαθεματικότητας και χρήσης των νέων τεχνολογιών. Η ανησυχία μας έγκειται στο γεγονός ότι η θεωρία σε αρκετές περιπτώσεις δεν επιβεβαιώνεται επαρκώς στη διδακτική πράξη, οι δυσκολίες είναι πολυπαραγοντικές διότι η μαθητική κοινότητα είναι ζωντανός οργανισμός με ποικίλες ιδιαιτερότητες και, επίσης, οι ελλείψεις σε υποδομές, ο όγκος της διδακτέας ύλης και το εξετασιοκεντρικό εκπαιδευτικό σύστημα αναστέλλουν σε μεγάλο βαθμό την εφαρμογή στην πράξη αυτού που περιγράφεται στα νέα Προγράμματα Σπουδών ως θεώρηση της μεθοδολογίας της διδασκαλίας, η οποία αλληλεπιδρά με τη μάθηση, και αποδίδεται εύστοχα με τον όρο «Λειτουργική Διδακτική», διευκρινίζοντας ότι εκπαιδευτικός και μαθητής συλλειτουργούν με κύρια επιδίωξη τη διερευνητική προσέγγιση της γνώσης και όχι τη μονολογική παροχή της εκ μέρους του/της εκπαιδευτικού και την παθητική και στείρα απομνημόνευσή της εκ μέρους του/της μαθητή/-τριας.

Βέβαια, δε θα ήταν δυνατόν να μην αναφερθούμε στο θεσμό των μαθητικών φεστιβάλ δράματος που καθιερώθηκε από τη δεύτερη δεκαετία του 21^{ου} αι. και συνιστά

¹¹³ Βλ. Παππάς, Θεόδωρος, Αριστοφάνης, *Ὁ ποιητὴς καὶ τὸ ἔργο του*, Β΄ έκδοση με διορθώσεις καὶ προσθήκες, εκδ. Gutenberg, 2019, σελ. 195.

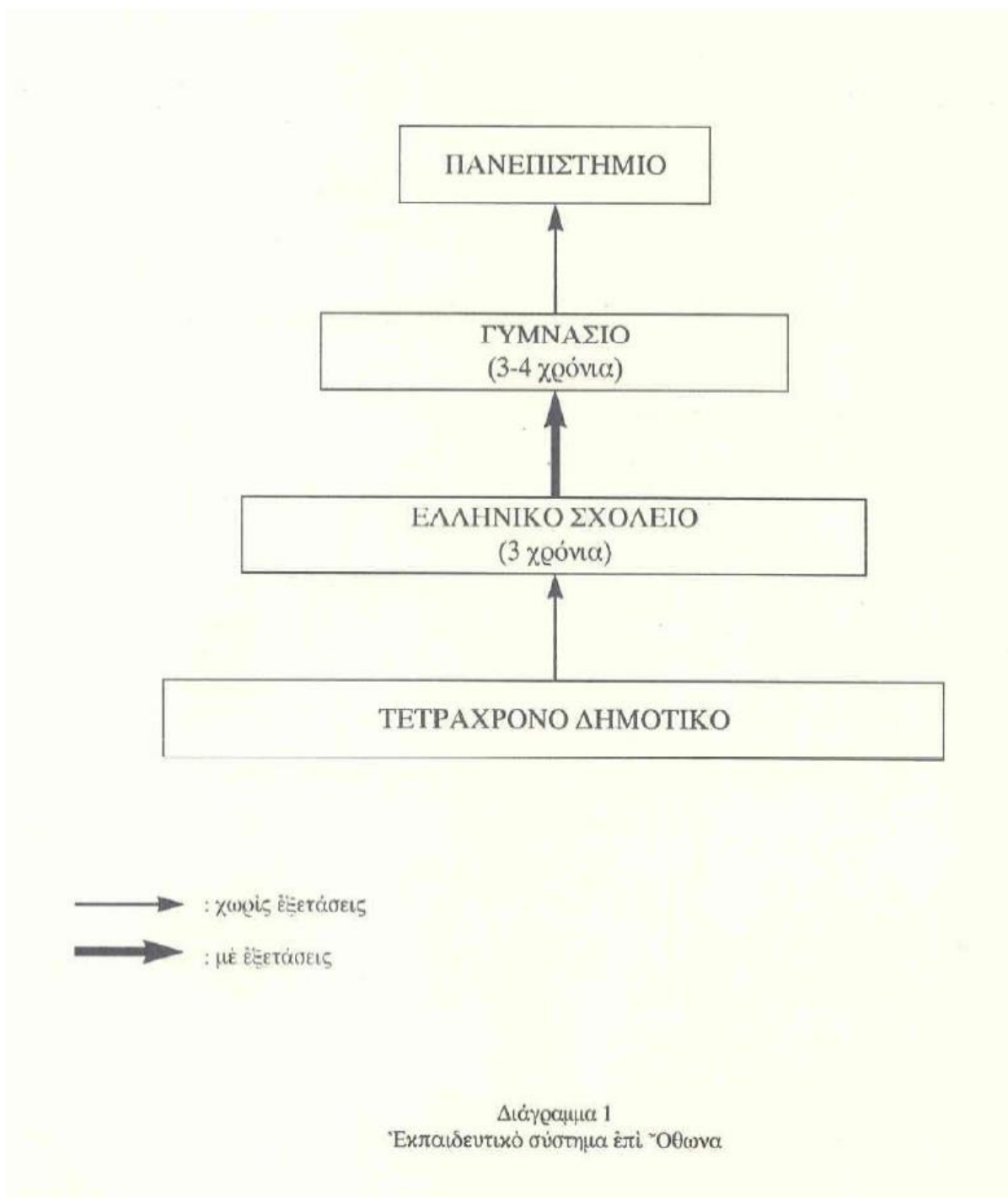
την κορύφωση της επίτευξης των διδακτικών στόχων του μαθήματος της Δραματικής Ποίησης, καθόσον το ποιητικό κείμενο των αρχαίων δραματουργών επιστρέφει στο φυσικό του περιβάλλον, το θέατρο. Πρόκειται για μεγάλη πρόκληση διδακτικής πράξης που προϋποθέτει υψηλού επιπέδου επιστημονική και ψυχοπαιδαγωγική κατάρτιση από τον/την εκπαιδευτικό που αναλαμβάνει ένα τέτοιο εγχείρημα και, φυσικά, αγάπη για το λειτούργημα του δασκάλου, διότι προσφέρει πέραν του εργασιακού του ωραρίου και με ελάχιστους πόρους από την κεντρική διοίκηση. Φυσικά η συμμετοχή των μαθητών/τριών σε παράσταση αρχαίου δράματος συμβάλλει αποφασιστικά στην ανάπτυξη συλλογικής και συνεργατικής συνείδησης στη σχολική κοινότητα, στην καλλιέργεια του αισθητικού κριτηρίου, της δημιουργικότητας, της αρχαιογνωσίας αλλά και στην ανάδειξη ταλέντων.

Ολοκληρώνουμε το παρόν πόνημά μας διατυπώνοντας ως επιστέγασμα την κοινότοπη και, συνάμα, αναμφισβήτητη θέση ότι το αρχαίο ελληνικό θέατρο έχει από αιώνων «φωτίσει» και εμπνέσει το παγκόσμιο θέατρο, τις Καλές Τέχνες, την ποίηση και τη λογοτεχνία, το φιλοσοφικό, πολιτικό και θρησκευτικό στοχασμό. Ας μη λησμονούμε ότι οι επαγγελματικές παραστάσεις τραγωδίας και κωμωδίας συγκεντρώνουν πλήθη θεατρόφιλου κοινού στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, κυρίως όταν παρουσιάζονται σε αρχαία θέατρα. Δε μένει παρά το εκπαιδευτικό σύστημα του ελληνικού κράτους να υπερκεράσει τις αδυναμίες του ώστε να αναπτύξει καινοτόμους θεσμούς και δομές εθνικής και ευρωπαϊκής εμβέλειας στη θεματική περιοχή της διδακτικής του αρχαίου δράματος.

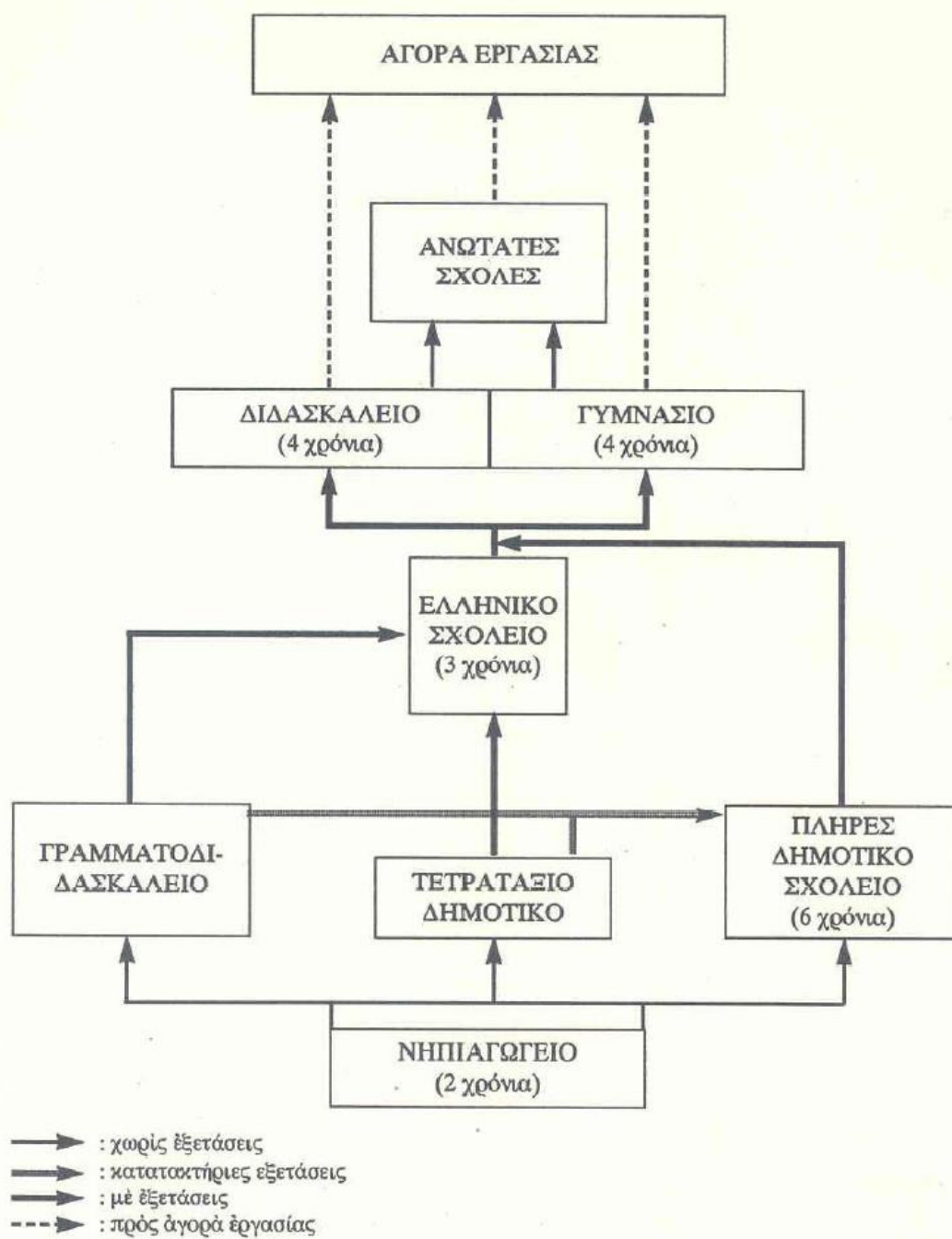
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ: ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΩΝ ΒΑΘΜΙΔΩΝ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

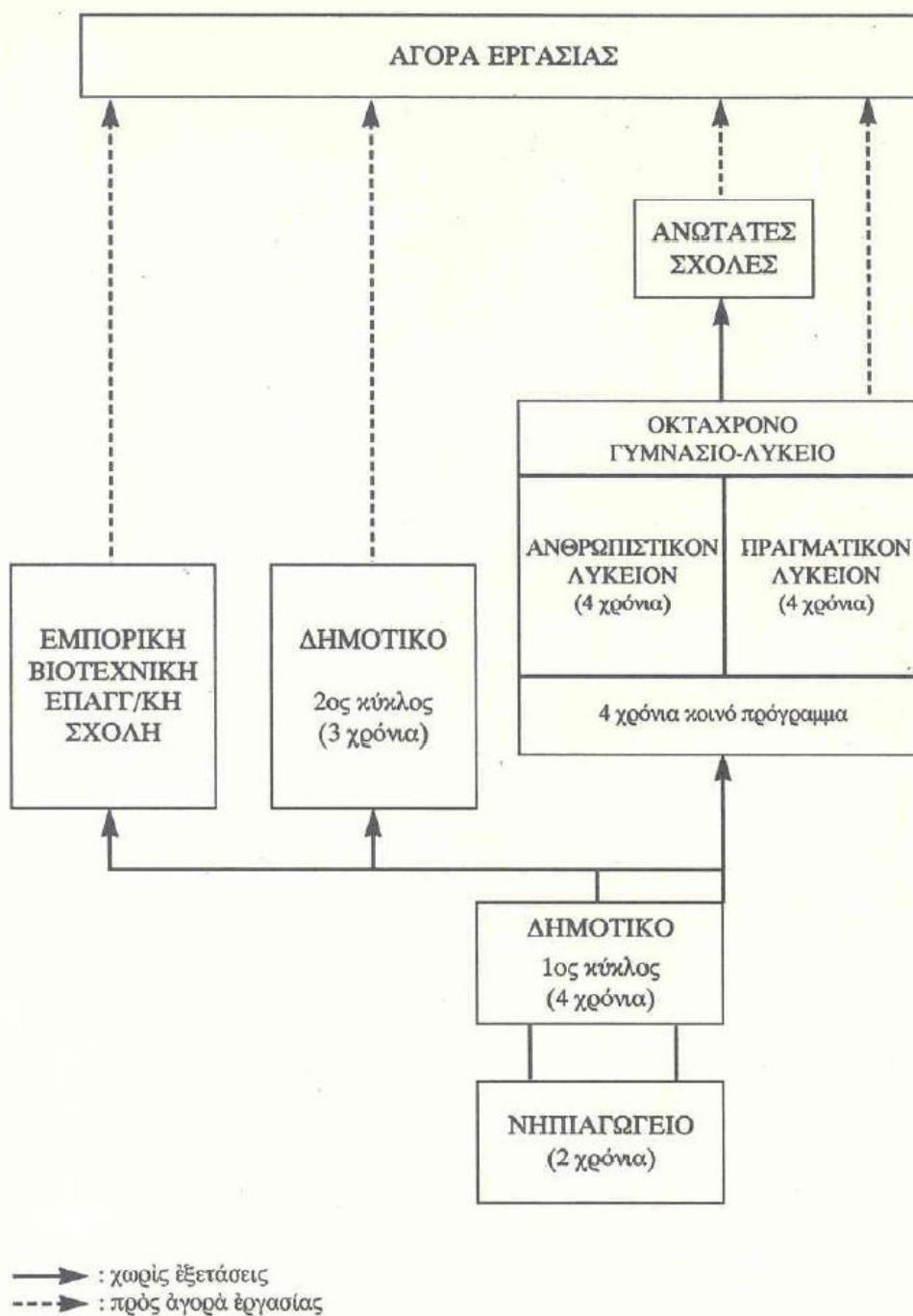

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2

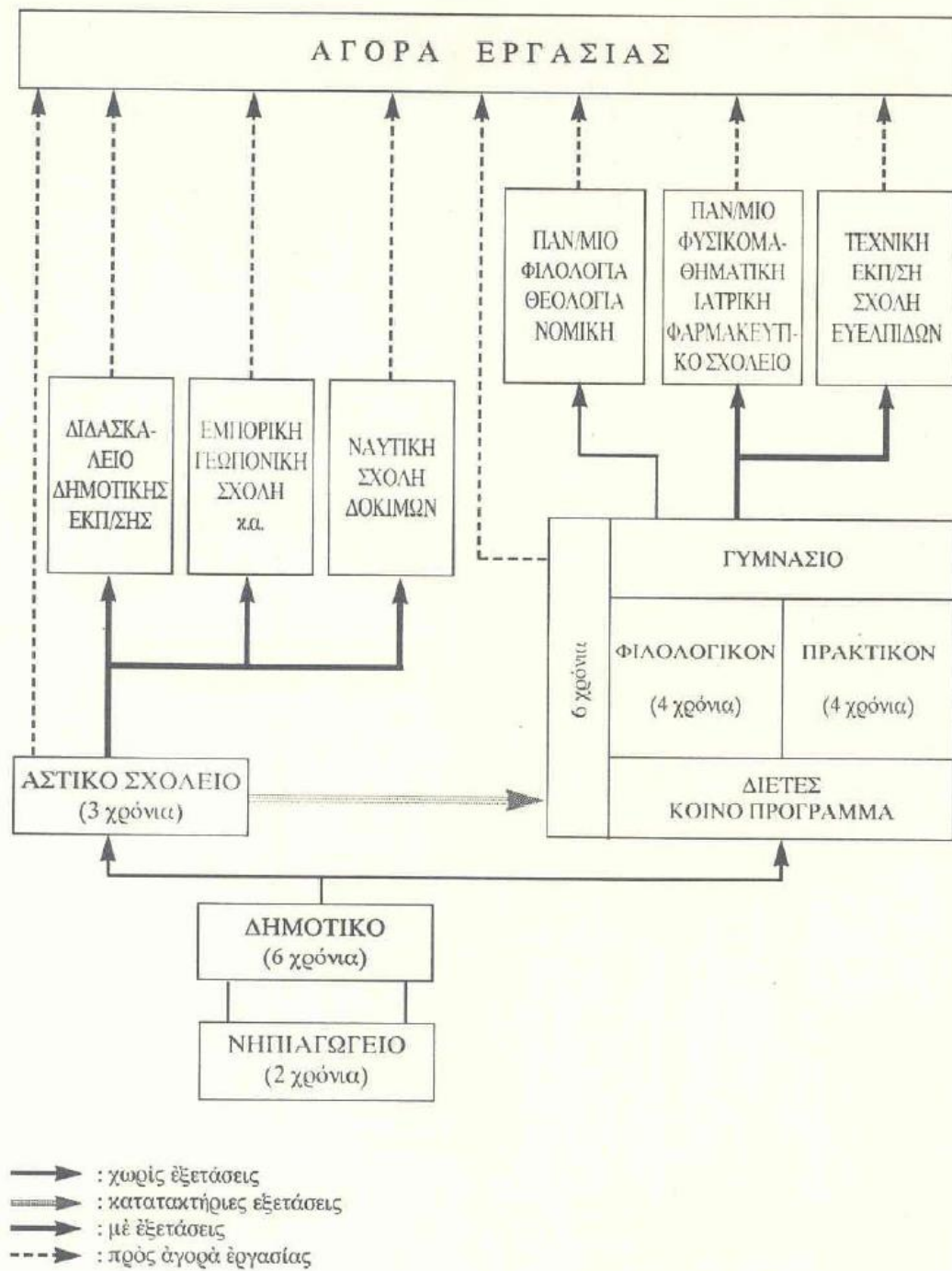
Διάγραμμα 2
Μεταρρύθμιση του 1895

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3

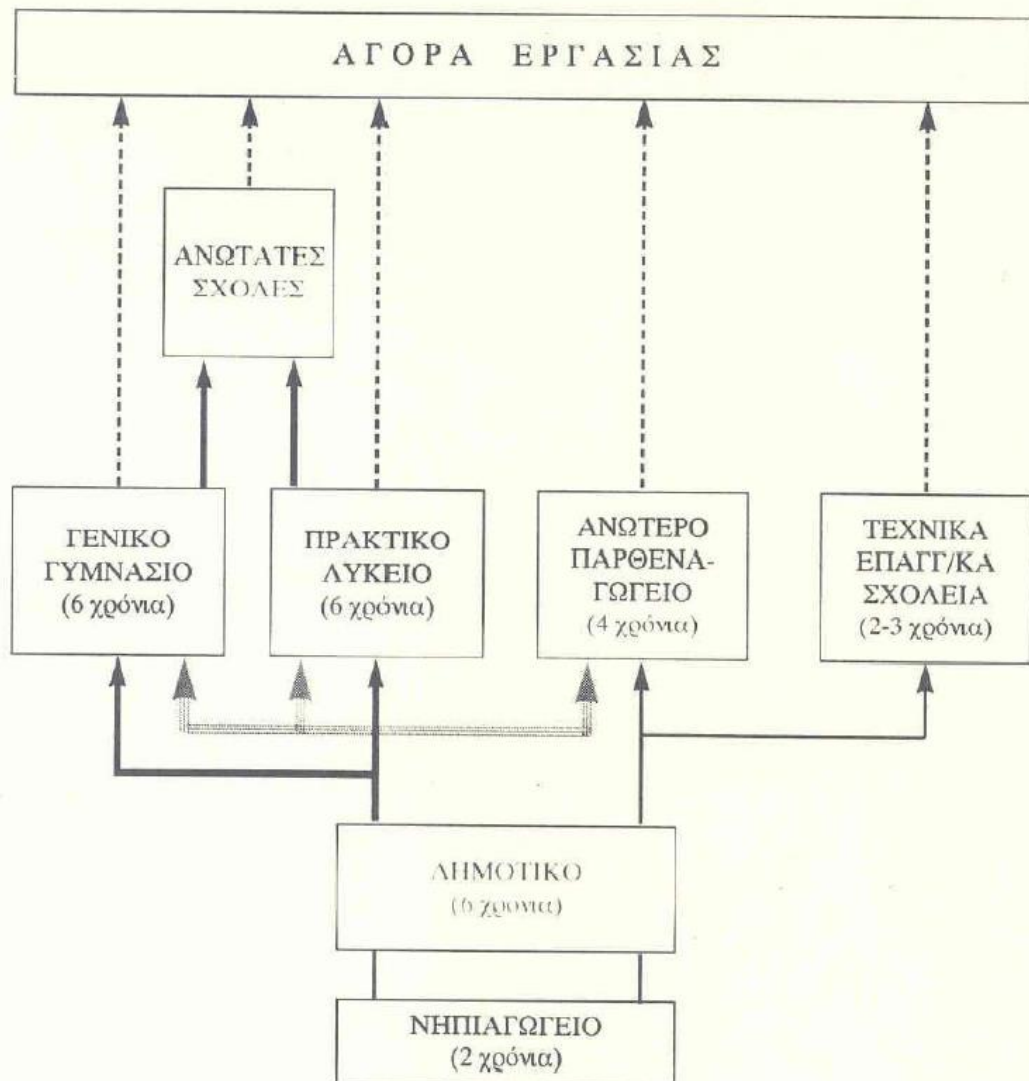
Διάγραμμα 3
Μεταρρύθμιση του 1899

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4

Διάγραμμα 4
Μεταρρύθμιση του 1913

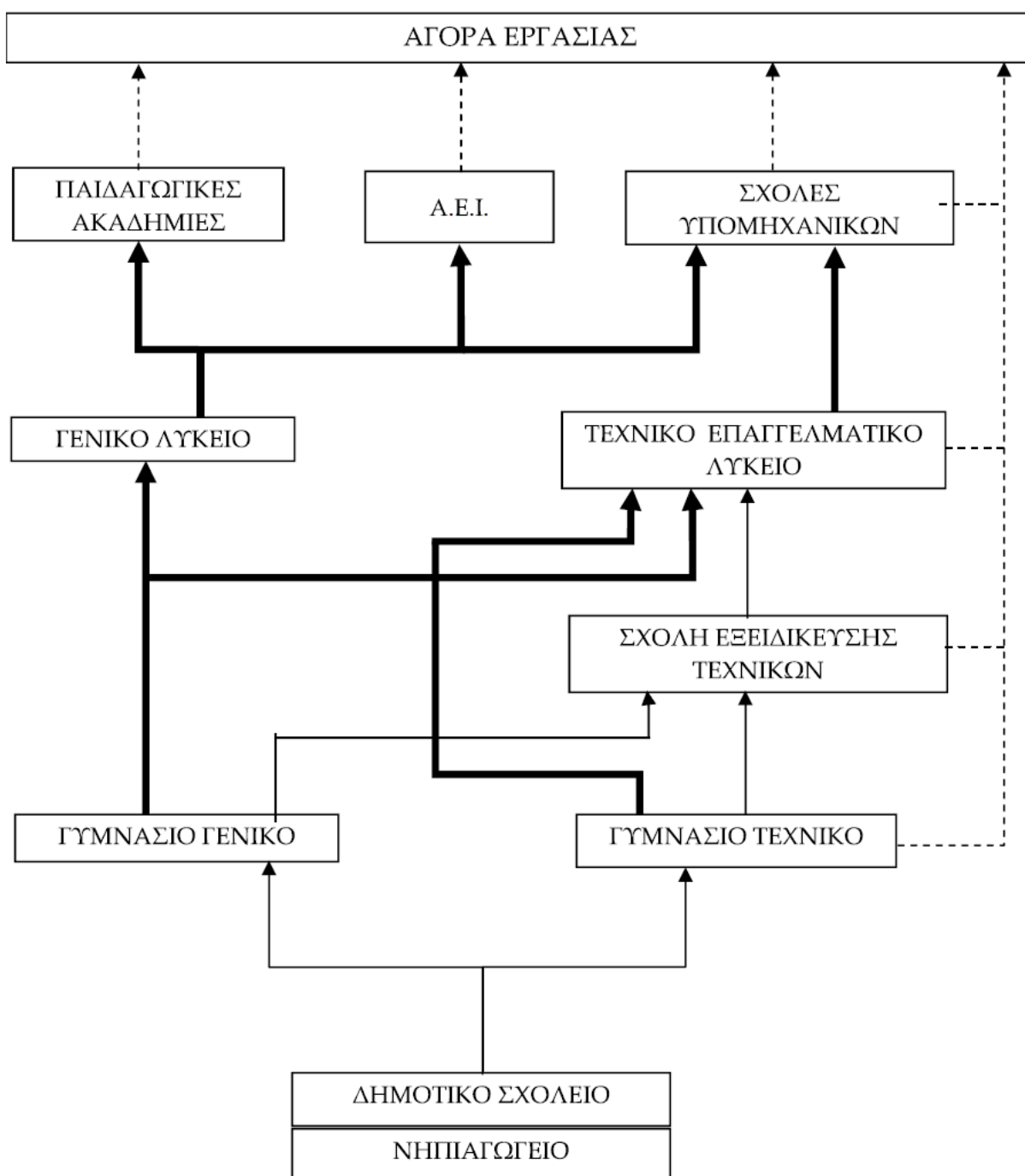
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5

- : χωρίς εξετάσεις
- : κατατακτήριες εξετάσεις
- : με εξετάσεις
- - - -> : προς αγορά εργασίας

Διάγραμμα 5
Μεταρρύθμιση του 1929

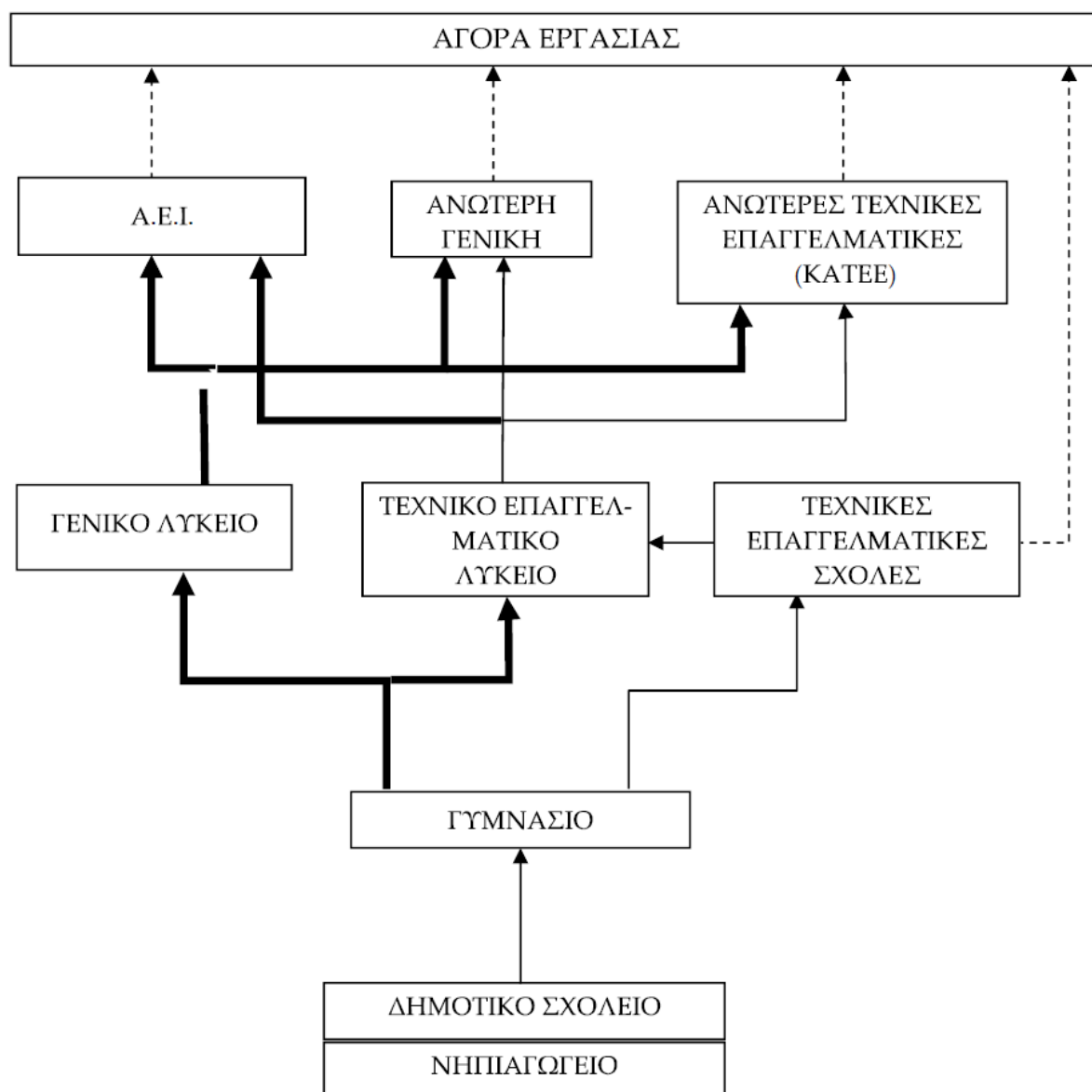
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6

—————> : χωρίς εξετάσεις
 —————> : με εξετάσεις
 - - - - -> : προς αγορά εργασίας

Διάγραμμα 6
Μεταρρύθμιση του 1964

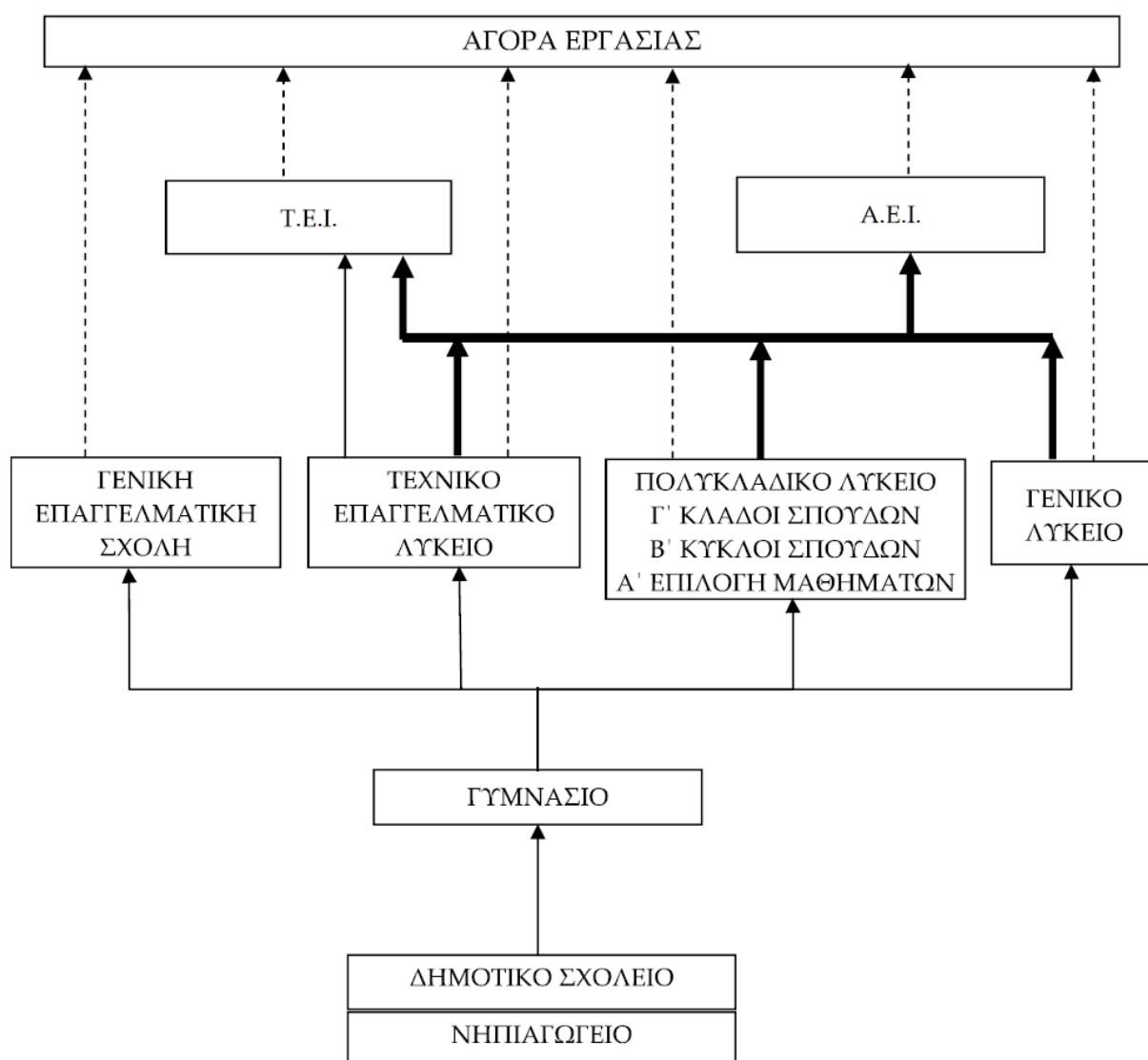
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7

- > : χωρίς εξετάσεις
 —————> : με εξετάσεις
 - - - - -> : προς αγορά εργασίας

Διάγραμμα 7
Μεταρρύθμιση του 1976/77

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8

—————> : χωρίς εξετάσεις
 —————> : με εξετάσεις
 - - - - -> : προς αγορά εργασίας

Διάγραμμα 8
Μεταρρύθμιση του 1985

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΩΣ ΜΑΘΗΜΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΣΤΟ ΓΕΛ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Σκοποί και στόχοι

Τα αρχαία ελληνικά κείμενα αποτελούν το γλωσσικό αποτύπωμα του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού, γι' αυτό και συνδέονται άρρηκτα με την αρχαία ελληνική γλώσσα. Πρόκειται για κείμενα που καταγράφουν μέσα από μια μεγάλη ειδολογική ποικιλία τις θεμελιώδεις αξίες και διδαχές ενός πολιτισμού ανθρωποκεντρικού. Η κριτική πρόσληψη του πολιτισμού αυτού είναι αίτημα των σύγχρονων κοινωνιών και πάντα επίκαιρη αναζήτηση στα γράμματα και τις τέχνες.

Η προσέλευση του ενδιαφέροντος για τα ΑΕ κείμενα, από τα οποία πολλά χαρακτηρίζονται για τη ρέουσα γλώσσα, τον επίκαιρο και δελεαστικό νοηματικό περιεχόμενο, αποτελεί βασικό στόχο στο μάθημα της ΑΕΓ, ώστε στη συνέχεια οι μαθητές και οι μαθήτριες να προσεγγίσουν ιδέες, αξίες, πνευματικά επιτεύγματα, αντιφατικές όψεις, πάθη, αστοχίες, συνέχειες και ασυνέχειες, συνέπειες και ασυνέπειες του ΑΕ πολιτισμού, όπως αναπαριστώνται στα αρχαία κείμενα, και τα οποία λειτούργησαν και λειτουργούν ως σημεία αναφοράς προβληματισμού και διαλόγου για τον σύγχρονο κόσμο.

Η γνώση του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού αποτελεί κύριο στόχο του μαθήματος σύμφωνα με τον οποίο οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται τις ήδη κεκτημένες γνώσεις για τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό και αυτές που θα αποκτήσουν -για το ιστορικό και πολιτισμικό πλαίσιο, για τα γραμματειακά είδη, για την αρχαία ελληνική γλώσσα- να τις αξιοποιήσουν, ώστε να επιχειρήσουν τις δικές τους προσωπικές αναγνώσεις στο πλαίσιο κριτικών/ αναστοχαστικών αναγνωστικών πρακτικών.

Η διαλεκτική σχέση των μαθητών και μαθητριών με τον αρχαίο κόσμο αποτελεί στόχο του μαθήματος, ώστε τα αρχαία κείμενα να τροφοδοτούν συνεχώς τη σκέψη τους και να τους βοηθούν να προσδιορίζουν τη στάση τους στη σύγχρονη πραγματικότητα. Έτσι, για παράδειγμα, ιδιαίτερη σημασία για τις μαθήτριες και τους μαθητές έχει το μάθημα των Αρχαίων ελληνικών στη διαμόρφωση της πολιτικής τους ταυτότητας και της δημοκρατικής τους αγωγής, εφόσον έννοιες όπως «ελευθερία», «νόμος», «πόλη», «πολίτης», «δίκαιο», «αρετή», «καλοκαγαθία» κ.ά., προσεγγίζονται ως αξίες και κριτήρια αποτίμησης και σημεία αναφοράς της ανθρώπινης δράσης τότε και σήμερα.

2. Περιεχόμενα

Οι μαθητές και οι μαθήτριες προσέρχονται στη διδασκαλία των ΑΕ με εφόδιο την τριήχρονη διδασκαλία στο Γυμνάσιου. Έχουν εξοικειωθεί τόσο με σημαντικές πτυχές του

αρχαίου ελληνικού πολιτισμού όσο και με την αρχαία ελληνική γλώσσα, μέσω συστηματικής μελέτης κειμένων από μετάφραση, που προέρχονται κυρίως από δύο γραμματειακά είδη, το έπος και την τραγωδία, και δευτερευόντως από την ιστοριογραφία και τον φιλοσοφικό λόγο, ενώ έχουν προσεγγίσει τη μορφολογία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας μέσω ανάλυσης κειμένων από το πρωτότυπο.

Στο Λύκειο καλούνται να ανασυγκροτήσουν σε συνεκτικό σύνολο τις επιμέρους γνώσεις τους, να τις εμπλουτίσουν και να εμβαθύνουν σε αυτές με κείμενα κυρίως από την ιστοριογραφία (στην Α΄ Λυκείου) και στη συνέχεια με τον «Περικλέους Επιτάφιο» του Θουκυδίδη και την «Αντιγόνη» του Σοφοκλή, έργα με έντονη πολιτική και φιλοσοφική διάσταση (Β΄ Λυκείου).

3. Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Διαγραμματικά και συνοπτικά, με βάση τα ισχύοντα ΠΣ, με την ολοκλήρωση του ΠΣ των Αρχαίων Ελληνικών Γενικής Παιδείας οι μαθητές και οι μαθήτριες αναμένεται: Ως προς την κατανόηση του περιεχομένου των κειμένων

- να εντοπίζουν πληροφορίες σχετικά με το επικοινωνιακό πλαίσιο του κειμένου (πομπός, δέκτης, περιστάσεις επικοινωνίας, σκοπός της επικοινωνιακής περίπτωσης, κ.λπ.) 3 και το νοηματικό περιεχόμενό του (πρόσωπα, χώρος, χρόνος, κοινωνικό, πολιτισμικό πλαίσιο, στοιχεία ιστορικότητας, βασικές ιδέες, επιχειρήματα κ.λπ.)
- να αξιοποιούν τις πληροφορίες που δίνονται στις εισαγωγές των θεματικών ενοτήτων για την προσέγγιση του νοηματικού περιεχομένου των κειμένων
- να εντοπίζουν τις μη οικείες λέξεις της αρχαίας ελληνικής και να αξιοποιούν στρατηγικές νοηματοδότησης των λέξεων (αξιοποίηση συμφραζομένων, αναζήτηση όρων σε λεξικά, αξιοποίηση της Γραμματικής και του Συντακτικού). Ως προς τη δομή και οργάνωση των κειμένων
- να αναγνωρίζουν τον τρόπο οργάνωσης των κειμένων (στοιχεία συνοχής, συνεκτικότητας των κειμένων, θέματα δομής)
- να αναγνωρίζουν τη συνεισφορά του λεξιλογίου και των μορφοσυντακτικών δομών στη νοηματοδότηση του κειμένου Ιδιαίτερα ως προς τη δομολειτουργική προσέγγιση των κειμένων
- να αναγνωρίζουν του κύριους όρους της πρότασης: α) το υποκείμενο στην προσωπική και την απρόσωπη σύνταξη β) το αντικείμενο (πλάγιες πτώσεις, απαρέμφατο, δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις) γ) το κατηγορούμενο (και

γενική κατηγορηματική, επιρρηματικό κατηγορούμενο) δ) την κατηγορηματική μετοχή

- να αναγνωρίζουν ονοματικούς προσδιορισμούς: α) ομοιόπτωτους και ετερόπτωτους (πτώσεις και επιθετική μετοχή) χωρίς να διακρίνουν τα είδη τους
- να αναγνωρίζουν τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς που δηλώνουν: α) χρόνο (επιρρήματα, πλάγιες πτώσεις, εμπρόθετους, χρονική μετοχή, χρονικές προτάσεις) β) τόπο (επιρρήματα, πλάγιες πτώσεις, εμπρόθετους) γ) αιτία (πλάγιες πτώσεις, εμπρόθετους, αιτιολογικές μετοχές, αιτιολογικές προτάσεις) δ) σκοπό (πλάγιες πτώσεις, εμπρόθετους, τελική μετοχή, τελική πρόταση) ε) προϋπόθεση (Υποθετικοί λόγοι) στ) άλλες επιρρηματικές σχέσεις (ποσό, αναφορά, κ.λπ.). ζ) παρατακτική- υποτακτική σύνδεση. η) δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις (Είδος και λειτουργία). θ. δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις (Είδος και λειτουργία).

Ως προς τα γραμματικά φαινόμενα α) Ουσιαστικά Α', Β' και Γ' κλίσης β) Επίθετα Β' και Γ' κλίσης. γ) Ρήματα Α' συζυγίας, Ενεργητική φωνή και Μέσης Φωνής. δ) Αντωνυμίες. ε) Κλίση συνηρημένων ρημάτων σε -άω, -έω και -όω.

Ως προς την ερμηνεία:

- να εξηγούν με ποιον τρόπο στα κείμενα οι γλωσσικές επιλογές (λεξιλόγιο, σύνταξη, σημεία στίξης, γραμματικές επιλογές) υπηρετούν την πρόθεση του κειμένου σε σχέση με την ιδεολογική θέση και τον κοινωνικό σκοπό που υπηρετούν
- να ερμηνεύουν λέξεις, φράσεις, προτάσεις, περιόδους του κειμένου αξιοποιώντας κειμενικά, επικοινωνιακά και ιστορικά συμφραζόμενα Ως προς τον κριτικό στοχασμό σε σχέση με το επικοινωνιακό πλαίσιο και την αποτελεσματικότητα των κειμένων
- να αντιπαραβάλλουν και να συγκρίνουν πληροφορίες και στοιχεία μεταξύ κειμένων που αναφέρονται στο ίδιο θέμα ως προς την πρόθεση τις ιδεολογικές θέσεις, το ύφος και την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητά τους
- να συνδέουν μεταξύ τους τα μελετώμενα πάνω σε ένα θέμα κείμενα κάνοντας διακειμενικές αναφορές σχετικά με τις γνώσεις που παρέχουν, τις στάσεις, αξίες που υποστηρίζουν.
- να συνδέουν γνώσεις, στάσεις, αξίες που υποστηρίζονται στα ΑΕ κείμενα με τη σύγχρονη πραγματικότητα διακρίνοντας τη διαχρονική αξία των ΑΕ κειμένων.

Ως προς τους τρόπους αποτίμησης των αποτελεσμάτων κατανόησης των κειμένων

- να παρουσιάζουν τα αποτελέσματα των διαδικασιών κατανόησης α) με απαντήσεις σε ερωτήσεις κλειστού τύπου (π.χ. υπογράμμιση στοιχείων, συμπλήρωση κενών, διάκριση σωστού/λάθους,) ή απαντήσεις σε ερωτήσεις ανοικτού τύπου β) με μετάφραση επιμέρους αποσπασμάτων από τα κείμενα που δίνονται και γ) με δημιουργικές εργασίες

Ως προς τον αναστοχασμό για τις ακολουθούμενες πρακτικές και στρατηγικές

- να συνειδητοποιούν με (αυτο-, ετερο-) αξιολογικές, αναστοχαστικές διαδικασίες α) τι έμαθαν, τι άλλο θέλουν ή χρειάζεται να μάθουν β) τους τρόπους προσέγγισης των κειμένων που ακολουθούν, γ) να αποφασίσουν αλλαγές στις ακολουθούμενες στρατηγικές, ώστε να διευρύνουν τις αναγνωστικές τους δυνατότητες.

4. Διδακτική προσέγγιση – Μεθοδολογία

Η Μεθοδολογία του μαθήματος όπως ορίζεται στο «Πρόγραμμα Σπουδών για τα μαθήματα Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία, Νέα Ελληνική Γλώσσα και Νέα Ελληνική Λογοτεχνία της Α΄ τάξης Γενικού Λυκείου» (ΦΕΚ 1562/27-06-2011). Η κειμενοκεντρική επικοινωνιακή προσέγγιση, «η διαλεκτική σχέση γραμματειακού έργου – κοινωνίας» προτείνεται σε όλα τα φιλολογικά μαθήματα και κατά συνέπεια και στο μάθημα της ΑΕΓ. Το αρχαιοελληνικό κείμενο, είτε μεταφρασμένο είτε πρωτότυπο, τοποθετείται εντός των ιστορικών και κοινωνικών συμφραζομένων κατά τον χρόνο συγγραφής και κατά τον χρόνο ανάγνωσής του από τις μαθήτριες και τους μαθητές. Με αυτό τον τρόπο τα κείμενα ως προϊόντα του πολιτισμού στον οποίο αναφέρονται, του αρχαίου ελληνικού, στο μάθημα της ΑΕΓ, γίνονται σεβαστά, αλλά συγχρόνως ανοικτά σε γόνιμο διάλογο με το μαθητικό αναγνωστικό κοινό.

Στο πλαίσιο της διαλογικής προσέγγισης προτείνεται η διακειμενική προσέγγιση με τη χρήση παράλληλων κειμένων από μετάφραση. Στο πρόγραμμα σπουδών του Λυκείου δίνεται έμφαση στην αξιοποίηση της παράλληλης χρήσης πρωτότυπου κειμένου με τη μετάφρασή του, σύμφωνα με όσα προβλέπονται στο ισχύον ΠΣ της Α΄ Λυκείου:

«Η ανάγνωση του πρωτότυπου κειμένου γίνεται εφικτή με τη βοήθεια των μεταφράσεων, ώστε μέσα από τη σύγκριση και την κριτική των μεταφραστικών επιλογών να αναδεικνύεται η σύνδεση μετάφρασης και ερμηνείας. Επίσης, οι διαφορετικές μεταφράσεις προσφέρονται για τη συγκριτική μελέτη του λεξιλογίου και των δομών της αρχαιοελληνικής και της νεοελληνικής γλώσσας, η οποία μπορεί να έχει

πολλές διδακτικές εφαρμογές: αναζήτηση συντακτικών και λεξιλογικών αντιστοιχιών και διαφορών μεταξύ των δύο γλωσσών· σύγκριση μεταξύ των διαφορετικών τρόπων προσέγγισης και νεοελληνικής απόδοσης της αρχαιοελληνικής σκέψης κ.ο.κ.». ¹¹⁴

Επίσης, προτείνεται η δομολειτουργική προσέγγιση του πρωτότυπου κειμένου να κινείται στο πλαίσιο της κειμενοκεντρικής προσέγγισης αφενός, και στο πλαίσιο «αναγνωριστικού» γραμματισμού αφετέρου. Οι λεξιλογικές και γραμματικο-συντακτικές επιλογές υπηρετούν λειτουργίες που σχετίζονται με τα πρόσωπα, τις πράξεις και τις περιστάσεις στις οποίες αναφέρονται. Πέρα από την παραδοσιακή περιγραφή της γλώσσας που συχνά εγκλωβίζει τους μαθητές και τις μαθήτριες στη λογική του σωστού και του λάθους, προτείνεται οι λέξεις και οι φράσεις να προσεγγίζονται μέσα στο πλαίσιό τους, χωρίς να αποκόπτονται από αυτό και από τη σημασία τους, να στρέφεται το ενδιαφέρον της διδασκαλίας στο κείμενο και στη συζήτηση για τις γλωσσικές επιλογές του συγγραφέα. Για παράδειγμα, με ποιον τρόπο διαφορετικά κειμενικά είδη πραγματώνονται με διαφορετικές γλωσσικές επιλογές, πώς διαφοροποιείται ως προς τη γλώσσα ένα φιλοσοφικό κείμενο από ένα ιστορικό ή ένα ποιητικό κείμενο, για ποιον λόγο από τα ποιητικά κείμενα περάσαμε στα πεζά. Η συζήτηση για τη γλώσσα μέσα από την ενασχόληση με συγκεκριμένα κείμενα μπορεί να βοηθήσει, ώστε να σταθούν οι μαθητές και οι μαθήτριες μόνοι/ες τους απέναντι στην αρχαία ελληνική γραμματεία προς την κατεύθυνση της γλωσσικής επίγνωσης και της αυτενέργειας.

Τα παραπάνω σημαίνουν ότι θα πρέπει να υιοθετηθούν πρακτικές διδασκαλίας και εξέτασης, η οποία περιγράφεται με τα παρακάτω ενδεικτικά ερωτήματα:

- Ποιες διαφορετικές μορφές/τύποι της ίδια λέξης χρησιμοποιούνται και πώς διαφοροποιείται η λειτουργία της λέξης μέσα στο κείμενο;
- Ποια είναι η σημασία συγκεκριμένων λέξεων στο κείμενο;
- Ποια διαφορά έχει η σημασία λέξεων που χρησιμοποιούνται και στη νεοελληνική;
- Με ποιες λέξεις αποδίδεται μια ενέργεια, τι μορφή έχουν και τι σημασία αποκτούν;
- Ποιες συνώνυμες ή λέξεις με παρόμοια σημασία χρησιμοποιούνται μέσα στο κείμενο;

¹¹⁴ Για όσες ενότητες προβλέπεται να διδαχθούν από μετάφραση, η διδασκαλία γίνεται σε αντιπαραβολή με το αρχαίο πρωτότυπο κείμενο, προκειμένου οι μαθητές/τριες να αντιλαμβάνονται στοιχεία (π.χ. υφολογικά) που δεν αναδεικνύονται στη μετάφραση. Για τις νέες ενότητες που προστέθηκαν από μετάφραση θα αξιοποιηθεί κατά τη διδασκαλία το Βιβλίο του Μαθητή Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι: Κείμενο με παράλληλες μεταφράσεις ή εναλλακτικά η Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα (http://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/tools/corpora/anthology/contents.html).

- Για ποιον λόγο επιλέγεται ο συγκεκριμένος χρόνος ενός ρήματος;
- Πώς θα άλλαζε το νόημα της φράσης αν άλλαζε ο χρόνος του ρήματος;
- Πώς θα άλλαζε το νόημα αν μπορούσε να αλλάξει η έγκλιση του ρήματος;
- Για ποιον λόγο επιλέγεται συγκεκριμένη έγκλιση, π.χ. προστακτική, σε μια φράση; Για ποιον λόγο επιλέγεται η χρήση απαρεμφάτου ή δευτερεύουσας πρότασης;
- Τι εξυπηρετεί η επιλογή του ενικού ή του πληθυντικού αριθμού;
- Ποιες αλλαγές θα είχαμε στην φράση αν άλλαζε το υποκείμενο από ενικό σε πληθυντικό ή αντίστροφα;
- Σε ποια περίπτωση επιλέγεται παθητική σύνταξη;
- Για ποιον λόγο αποδίδεται μια ιδιότητα σε ένα όνομα μέσω κατηγορούμενου ή ονοματικού προσδιορισμού;
- Με ποιον τρόπο προστίθενται προσδιορισμοί σε ένα ρήμα;
- Πώς θα διαμορφωνόταν μια φράση αν αφαιρέσουμε τους προσδιορισμούς;
- Για ποιον λόγο επιλέγεται παρατακτική ή υποτακτική σύνδεση όρων;

Έχει σημασία, εφόσον επιδιώκεται η εξοικείωση των μαθητών και των μαθητριών με την ΑΕ γλώσσα, οι ερωτήσεις να αφορούν σημεία στα οποία διαφοροποιείται η νεοελληνική από την αρχαία, σε επίπεδο λεξιλογίου, μορφολογίας και συντακτικού. Έτσι, πρακτικά αξιοποιείται η σύγχρονη γλωσσική πραγματικότητα, για να προσεγγίσουμε την αρχαία στα σημεία που είναι πιο δύσκολα για τις μαθήτριες και τους μαθητές. Ακόμα, με αφετηρία την νεοελληνική μπορεί να ζητηθεί η σύγκριση μικρών φράσεων μιας νεοελληνικής μετάφρασης με το αρχαίο κείμενο ή σύγκριση δύο διαφορετικών νεοελληνικών μεταφράσεων. Μπορούμε να ρωτήσουμε σε ποιο σημείο του αρχαίου κειμένου αναφέρεται μια φράση ή μια λέξη εστιάζοντας σε απαρέμφατα, μετοχές, δοτικές, υποθετικούς λόγους, λέξεις ίδιες μορφολογικά, αλλά με διαφορετική σημασία, κ.λπ.

Τέλος, επισημαίνεται η μεγάλη σημασία που πρέπει να αποδίδεται στη χρήση ψηφιακών λεξικών και ηλεκτρονικών σωμάτων κειμένων (Ψηφιακό σχολείο), η οποία πρέπει να είναι δημιουργική και ανακαλυπτική, ώστε να καλλιεργούνται ποικίλες δεξιότητες, καθώς και στη χρήση των εγχειριδίων γραμματικής και συντακτικού, ως βιβλίων αναφοράς, ακόμη και κατά τη διάρκεια μιας γραπτής εξέτασης σε ανακεφαλαιωτικές εξετάσεις τετραμήνου, ώστε οι μαθητές/τριες να αντιλαμβάνονται πληρέστερα τα γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα και να αυτονομούνται στην προσέγγιση αρχαίων ελληνικών κειμένων από το πρωτότυπο.

5. Διακειμενικότητα - Ερευνητικές / Δημιουργικές εργασίες

Με δεδομένο τον εξορθολογισμό της ύλης, κρίνεται εφικτή πλέον η ανάθεση και η εκπόνηση από τους/τις μαθητές/τριες διαθεματικών εργασιών, ατομικά ή κατά προτίμηση σε ομάδες. Στόχος της δραστηριότητας αυτής, στο πλαίσιο του ίδιου του μαθήματος ή των δημιουργικών εργασιών (άρθρο 8 του Π.Δ. 46/2016), είναι οι μαθητές/τριες να ασχοληθούν πιο συστηματικά με σημαντικά θέματα που τους/τις απασχόλησαν κατά την ανάγνωση των κειμένων. Ενδεικτικά αναφέρονται:

1. να διαβάσουν παράλληλα κείμενα, ώστε οι μαθητές/τριες με συγκριτική ανάγνωση να ασκήσουν την κριτική τους σκέψη (με θέμα π.χ. τις συνέπειες του Πελοποννησιακού πολέμου και τη σύγκριση με τις εμφύλιες διαμάχες που εκδηλώθηκαν μεταξύ των Ελλήνων κατά τη νεότερη ελληνική ιστορία). Η επιλογή παράλληλων κειμένων, επαφίεται στην κρίση του διδάσκοντος/της διδάσκουσας σύμφωνα με τις ανάγκες του μαθήματος και το επίπεδο των μαθητών/τριών του,
2. να συγκεντρώσουν στοιχεία από έντυπες ή ηλεκτρονικές πηγές, μουσεία, κ.τ.λ., και να συνθέσουν μια παρουσίαση που θα συζητηθεί μέσα στην τάξη (με θέμα π.χ. τις στρατιωτικές τακτικές της αρχαιότητας ή την αθηναϊκή τριήρη και την εξέλιξη του πολεμικού πλοίου μέχρι σήμερα), να αποδώσουν με θεατρικό ή κινηματογραφικό τρόπο γεγονότα (π.χ. τη δίκη του Θηραμένη).

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

Διδακτέα ύλη (Περιεχόμενο - Διαχείριση και ενδεικτικός προγραμματισμός)

Για τη διδασκαλία του μαθήματος της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας στην Α΄ τάξη του Ημερήσιου Γενικού Λυκείου θα χρησιμοποιηθούν:

- το εγχειρίδιο της Α΄ Λυκείου: Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι (Ξενοφών, Θουκυδίδης) των Κ. Διαλησμά, Α. Δρουκόπουλου, Ε. Κουτρουμπέλη, Γ. Χρυσάφη. 8
- το Βιβλίο Μαθητή: Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι: Κείμενο με παράλληλες μεταφράσεις του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας (ΚΕΓ).

Ως βιβλία αναφοράς προτείνονται:

- η Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής (Γυμνασίου-Λυκείου) του Μ. Οικονόμου,

- το Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής (Α΄, Β΄, Γ΄ Λυκείου) του Α.Β. Μουμτζάκη,
- το Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας (Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου) της Π. Μπίλλα,
- το Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας (Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου) των Χ. Συμεωνίδη, Γ. Ξενή κ.ά.

Σύμφωνα με τα Ωρολόγια Προγράμματα της Α΄ Τάξης του Ημερησίου Γενικού Λυκείου προβλέπονται για τη διδασκαλία του μαθήματος πέντε (5) ώρες εβδομαδιαίως καθ' όλη τη διάρκεια του διδακτικού έτους, οι οποίες διατίθενται για τη διδασκαλία των κειμένων του Ξενοφώντα και του Θουκυδίδα (βλ. παρακάτω, Πίνακες) σε συνδυασμό με τις ανάγκες γλωσσικής διδασκαλίας.

Στη διδακτέα ύλη του μαθήματος της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας της Α΄ Τάξης του Ημερησίου Γενικού Λυκείου περιλαμβάνεται η παρακάτω ύλη από το εγχειρίδιο Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι (Ξενοφών, Θουκυδίδης) των Κ. Διαλησιμά, Α. Δρουκόπουλου, Ε. Κουτρομπέλη, Γ. Χρυσάφη:

1. Εισαγωγή

- Κεφάλαιο Β΄: Θουκυδίδης Ολόρου Αλιμούσιος (1. Η ζωή του - 2. Το έργο του. Ενδιαφέροντα και ιδέες - Μέθοδος - Η δομή του έργου. Ο χρόνος της σύνθεσής του - Γλώσσα και ύφος).
- Κεφάλαιο Γ΄: Ξενοφών Γρύλλου Ερχιεύς (1. Η ζωή του - 2. Το έργο του. Ενδιαφέροντα και ιδέες). Επισημαίνεται ότι, στο πλαίσιο της γλωσσικής, ερμηνευτικής και ιστορικής προσέγγισης του κειμένου, η εισαγωγή αξιοποιείται ως υλικό αναφοράς με επισήμανση των κύριων σημείων και ως εργαλείο αναζήτησης περαιτέρω πληροφοριών, και δεν αποτελεί αυτοτελές τμήμα της εξεταστέας ύλης προς απομνημόνευση.

2. Κείμενα

- Ξενοφών, Ελληνικά, Βιβλίο Β΄ με βασικό θεματικό πυρήνα: Στρατιωτική υπεροχή και πολιτική κυριαρχία ENOTHTES I, 16-32 (μόνο από μετάφραση) II, 1-4 II, 16-23 9 III, 11-16 (μόνο από μετάφραση) III, 50-56 IV, 1-17 (μόνο από μετάφραση) IV, 18-23 IV, 37-43 περιληπτικά
- Θουκυδίδης, Βιβλίο Γ΄ με βασικό θεματικό πυρήνα: Ισχύς και δίκαιο, η «ηθική» του πολέμου ENOTHTES Γ΄, 70 (μόνο από μετάφραση) Γ΄, 71-

74 Γ', 75 (μόνο από μετάφραση) Γ', 76-78 Γ', 79-80 (μόνο από μετάφραση) Γ', 81 Γ', 82-83 (μόνο από μετάφραση)

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, Β΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ: ΘΟΥΚΥΔΙΔΗ «ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ» ΚΑΙ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ «ΑΝΤΙΓΟΝΗ».

Στη Β΄ Λυκείου διδάσκεται το μάθημα της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας, ως μάθημα Γενικής Παιδείας, επί δύο (2) ώρες την εβδομάδα καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

Συγκεκριμένα διδάσκονται:

- Θουκυδίδη «Περικλέους Επιτάφιος» (από το πρωτότυπο και από μετάφραση).
- Σοφοκλέους «Αντιγόνη» (από το πρωτότυπο και από μετάφραση). Και τα δύο έργα, αν και ανήκουν σε διαφορετικά γραμματειακά είδη, προσφέρονται στους μαθητές/τριες της Β΄ Λυκείου, λίγο πριν από την απόκτηση πολιτικών δικαιωμάτων, για μελέτη, κριτική και συγκριτική προσέγγιση με σκοπό την άντληση εμπειρίας και τη διαμόρφωση κριτηρίων για την αξιολόγηση της σύγχρονης κοινωνικοπολιτικής πραγματικότητας και τον καθορισμό προσωπικής στάσης.

A. Θουκυδίδη «Περικλέους Επιτάφιος»

Ο «Επιτάφιος» του Περικλή διδάσκεται σε 15 διδακτικές ώρες στο πρώτο δίμηνο του σχολικού έτους (11/09 έως 11/11).

Η διδασκαλία του «Επιταφίου» προτάσσεται για τους εξής λόγους: α) αποτελεί «συνέχεια» της διδασκαλίας του Θουκυδίδη από την Α΄ τάξη, β) ως ιστορικό και πολιτικό κείμενο που αναφέρεται στην άμεση δημοκρατία της αρχαίας Αθήνας του 5ου αι. π.Χ. βοηθάει τους μαθητές και τις μαθήτριες να προσεγγίσουν το κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο στο οποίο δημιουργήθηκε η «Αντιγόνη» του Σοφοκλή και γ) πραγματεύεται, μεταξύ άλλων, θέματα 10 όπως αυτό της δίκαιης ισορροπίας ανάμεσα στη νόμιμη εξουσία του κράτους και τα φυσικά δικαιώματα του ατόμου και, ως εκ τούτου, μπορεί να πλαισιώσει τον βασικό προβληματισμό γύρω από τη σχέση γραπτού και άγραφου δικαίου που τίθεται στην «Αντιγόνη».

Περιεχόμενο

Η διδασκαλία του Περικλέους Επιταφίου περιλαμβάνει εισαγωγή και κεφάλαια από το πρωτότυπο και από μετάφραση, όπως στον παρακάτω πίνακα:

Εισαγωγή από το σχολικό βιβλίο

Ηλία Σπυρόπουλου, Θουκυδίδη Περικλέους Επιτάφιος

<http://ebooks.edu.gr/new/classcoursespdf.php?classcode=DSGL-C>

- Κεφ. Α΄, Θουκυδίδης Ολόρου Αλιμούσιος (απλή υπόμνηση- έχει διδαχθεί στην Α΄ ΓΕ.Λ.)
- Κεφ. Β΄, Ο Επιτάφιος λόγος του 431 π.Χ. (επισήμανση των κύριων σημείων)
- Κεφ. Γ΄, Περικλής ο Ξανθίππου (επισήμανση των κύριων σημείων)
- Κεφ. Δ΄, Το πρόβλημα της πατρότητας του Επιταφίου (επισήμανση των κύριων σημείων)

Πρωτότυπο κείμενο και μετάφραση από το σχολικό βιβλίο

- Κεφ. 35 – 36 (από μετάφραση)
- 37-41 (από το πρωτότυπο και τη μετάφραση)
- 42 -46 (από μετάφραση)
- Γενική θεώρηση
- Προεκτάσεις, συγκριτική εξέταση με άλλα κείμενα

Διδακτική προσέγγιση

Κατά τη διδασκαλία του «Επιταφίου» αναμένεται: α) να αναδειχθούν χαρακτηριστικά του αθηναϊκού πολιτεύματος, της άμεσης δημοκρατίας, της εμβληματικής προσωπικότητας του Περικλή και του ύφους του Θουκυδίδη και β) να γίνουν όλα τα παραπάνω αντικείμενο κριτικής και βιωματικής προσέγγισης από τους μαθητές και τις μαθήτριες.

Για την επίτευξη των παραπάνω χρειάζεται η προσπέλαση του κειμένου σε λεξικογραμματικό επίπεδο μέσω της αξιοποίησης των μεταφρασμένων κειμένων. Ακριβώς γι' αυτό τον λόγο προτείνεται η παράλληλη προσέγγιση των πρωτοτύπων κειμένων και των αντίστοιχων μεταφράσεων. Οι μαθητές και οι μαθήτριες, εκκινούν από την ανάγνωση του μεταφρασμένου κειμένου και στη συνέχεια οδηγούνται στο πρωτότυπο με εστίαση σε βασικές έννοιες και σημεία του κειμένου ή εκκινούν από το πρωτότυπο, παραφράζοντας το κείμενο, και στη συνέχεια οδηγούνται στο μεταφρασμένο κείμενο, προς επίρρωση ή τροποποίηση της πρώτης μεταφραστικής τους προσπάθειας.

Ωστόσο, μεγαλύτερο βάρος πρέπει να δοθεί στην προσέγγιση του περιεχομένου σε ενδοκειμενικό επίπεδο · στην κατανόηση βασικών εννοιών, όπως της ισότητας, της αξιοκρατίας, του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής, της ενεργητικής συμμετοχής στα κοινά, της αισθητικής αγωγής, της φιλοσοφίας, της αίσθησης του μέτρου, της υστεροφημίας

κ.ά., αλλά και στην κατανόηση του επικοινωνιακού πλαισίου, του επιδεικτικού λόγου, στη δεδομένη ιστορική στιγμή, (431 π.Χ).

Επίσης, σημασία πρέπει να δοθεί στη διακειμενική προσέγγιση με την παράλληλη χρήση κειμένων: α) από το ίδιο το ιστορικό έργο του Θουκυδίδη, όπως, για παράδειγμα, τον διάλογο Αθηναίων – Μηλίων, για να μετριασθεί ο κίνδυνος της εξιδανίκευσης της αρχαίας Αθήνας, β) από άλλα κείμενα της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας του 5ου και 4ου π.Χ. αιώνα (Πλάτωνα, Μενέξενος, 238 c-d, Αριστοτέλους Πολιτικά, VI, 7, 1293) και γ) από έργα σύγχρονων μελετητών και συγγραφέων.

B. Σοφοκλέους «Αντιγόνη»

Η «Αντιγόνη» διδάσκεται από τα μέσα Νοεμβρίου (15/11) μέχρι το τέλος του έτους επί δύο ώρες την εβδομάδα.

Περιεχόμενο

- Από το πρωτότυπο με παράλληλη χρήση μετάφρασης διδάσκονται οι στίχοι: 1-99, 280-314, 441-507, 631-725, 1064-1090.
- Μόνο από μετάφραση και αναλυτικά διδάσκονται οι στίχοι: 162-279, 315-331, 376-440, 508-581, 726-780, 781-800, 801-943.
- Μόνο από μετάφραση αλλά συνοπτικά διδάσκονται οι στίχοι: 100-161, 332-375, 582-630, 944-987, 988-1063, 1091-1114, 1115-1153, 1154-1353.

Διδακτική προσέγγιση

Κατά τη διδασκαλία της Αντιγόνης, και της Δραματικής Ποίησης γενικότερα, στο Λύκειο:

- προβάλλεται η θεατρική και λογοτεχνική διάσταση του αρχαίου δράματος (Η κατεύθυνση αυτή εξυπηρετείται αφενός από την ανάδειξη των κατά ποιόν μερών σε όλο το φάσμα της διδασκαλίας, σε συνδυασμό με τα κατά ποσόν μέρη, αφετέρου από την παρακολούθηση θεατρικών ή κινηματογραφικών αποδόσεων της τραγωδίας).
- διδάσκεται μία σύντομη και κατατοπιστική εισαγωγή στην αρχή, για να γίνει κατανοητό το πλαίσιο όπου θα ενταχθεί η ανάγνωση των κειμένων (Η εισαγωγή συνιστά υλικό αναφοράς καθ' όλη τη διάρκεια της διδασκαλίας του έργου)
- αξιοποιείται το «Λεξικό Θεατρικών Όρων», έντυπο ή ηλεκτρονικό, για την κατανόηση όρων της τραγωδίας.
- συνδυάζονται οι παραδοσιακοί τρόποι διδασκαλίας με την ομαδοσυνεργατική, τη βιωματική και τη διερευνητική/ανακαλυπτική εργασία. (Οι διδακτικές πρακτικές πρέπει να χαρακτηρίζονται από ποικιλία και ευρηματικότητα και να

ευνοούν την ανάπτυξη κριτικής σκέψης και έκφρασης. Ως ενδεικτικά παραδείγματα αναφέρονται η υιοθέτηση διαφορετικής οπτικής γωνίας, η υποστήριξη ή ανασκευή των απόψεων των τραγικών ηρώων (παιχνίδι ρόλων, αγώνας λόγων), η επαλήθευση μιας άποψης για το έργο του Σοφοκλή, η διαθεματική προσέγγιση, η θεατρική απόδοση του έργου από τους μαθητές κ.ά.)

- υιοθετούνται καινοτόμες διδακτικές πρακτικές με τη χρήση Τ.Π.Ε. ως μέσων κατάκτησης και μετάδοσης της γνώσης (συνδρομή μουσικής και εικόνας)
- προτείνονται η κατασκευή εννοιολογικού χάρτη, το θεατρικό δρώμενο και η 12 βιντεοσκόπησή του, η αξιοποίηση αγγειογραφιών, η εικονογράφηση του δράματος, η χρήση διαδραστικού πίνακα, η ηλεκτρονική συζήτηση, η σύνθεση μικροσεναρίων που υλοποιούνται με Τ.Π.Ε. κ.λπ.
- αξιοποιούνται οι μεταφράσεις για την προσέγγιση του πρωτοτύπου με τον ίδιο τρόπο που προτείνεται και παραπάνω για τον «Επιτάφιο» (Η δομολειτουργική προσέγγιση του κειμένου ακολουθείται σε επιλεγμένα σημεία και σχήματα λόγου μέσω των οποίων αναδεικνύονται υφολογικές επιλογές του ποιητή και όχι σε όλη την έκταση της διδακτέας ύλης από το πρωτότυπο)

Πρόσθετες επισημάνσεις – οδηγίες για τη διδασκαλία του μαθήματος της ΑΕΓ Β΄ Λυκείου

1. Η διδασκαλία του «Επιταφίου» τοποθετείται χρονικά στο πρώτο δίμηνο του έτους, από 11/09 έως 11/11 για λόγους που αναφέρονται στο υπό δημοσίευση π.δ. (βλ. παραπάνω). Επιπλέον, με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζεται επαρκής διδακτικός χρόνος για μια ουσιαστική και δημιουργική προσέγγιση του κειμένου.
2. Για τη διδασκαλία του «Επιταφίου» οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν ως κείμενο αναφοράς (πρωτότυπο και μετάφραση) το απόσπασμα που υπάρχει στο σχολικό βιβλίο σε μετάφραση του Ν. Σκουτερόπουλου · επιπλέον οφείλουν να λάβουν υπόψη και να αξιοποιήσουν διδακτικά το Βιβλίο μαθητή και το Βιβλίο Εκπαιδευτικού, που υπάρχει αναρτημένο στο Ψηφιακό σχολείο (Ηλία Σπυρόπουλου, Θουκυδίδη Περικλέους Επιτάφιος <http://ebooks.edu.gr/new/classcoursespdf.php?classcode=DSGL-C.>).
3. Για τον προγραμματισμό της διδασκαλίας του «Επιταφίου» σε 15 διδακτικές ώρες που προβλέπονται από το ΠΣ ενδεικτικά προτείνεται η εξής κατανομή:
 - Εισαγωγή και κεφ. 35 και 36 από μετάφραση, μία (01) ώρα. (Δεν προτείνεται η αυτοτελής διδασκαλία της Εισαγωγής αλλά η διδακτική

αξιοποίησή της παράλληλα με την προσέγγιση των επιμέρους κεφαλαίων).

- Κεφ. 37-41 από το πρωτότυπο και τη μετάφραση, οκτώ (08) ώρες.
- Κεφ. 42-46 από μετάφραση, μία (01) ώρα.
- Γενική θεώρηση, δύο (02) ώρες.
- Προεκτάσεις, συγκριτική εξέταση με άλλα κείμενα, τρεις (03) ώρες.

Για τη διευκόλυνση των εκπαιδευτικών παρατίθεται μια ενδεικτική επιλογή από σενάρια διδασκαλιών για τον «Επιτάφιο» και την «Αντιγόνη» από τον δικτυακό τόπο «Πρωτέας»: Για τον «Επιτάφιο»:

- Στάθης Παπακωνσταντίνου, Η σύγκριση κάνει τη διαφορά
- Σοφία Κουρουτσίδου, Η σύγκριση κάνει τη διαφορά
- Βασιλική Μαντζώρου, Δυνατή πόλη, δυνατοί πολίτες
- Βασιλική Γιαρίμπαπα, Δυνατή πόλη, δυνατοί πολίτες
- Λάμπρος Πόλκας, “Αυτόχθονες έφυμεν”: εν αρχή ην ο μύθος
- Κασσάνδρα Μπεϊκάκη, Αυτόχθονες έφυμεν
- Λάμπρος Πόλκας, Παράδοση και πρωτοτυπία τον «Περικλέους επιτάφιο» του Θουκυδίδη 13
- Πασχαλίνα Παλαιοχωρινού Παράδοση και πρωτοτυπία στον Περικλέους Επιτάφιο
- Στάθης Παπακωνσταντίνου, Πίσω από τη βιτρίνα
- Βασιλική Μαντζώρου, Πίσω από τη βιτρίνα

Για την «Αντιγόνη»

- Παναγιώτης Καραμανώλης, Άνθρωποι, στάσεις, παραστάσεις
- Όλγα Τσαντσάνογλου, Πρώτη επαφή με την αρχαία τραγωδία: Πώς ο μαθητικός λόγος αποδίδει την τραγική ποίηση
- Βασίλειος Συμεωνίδης, Πρώτη επαφή με την αρχαία τραγωδία: Πώς ο μαθητικός λόγος αποδίδει την τραγική ποίηση
- Λάμπρος Πόλκας, Η Αρχαία Αγορά της Αθήνας: Διερευνώντας τα τοπία της Αρχαίας Ελληνικής Ιστοριογραφίας
- Κοσμάς Τουλούμης, Η Αρχαία Αγορά της Αθήνας: Διερευνώντας τα τοπία της Αρχαίας Ελληνικής Ιστοριογραφίας
- Όλγα Τσαντσάνογλου, Σύνταξη παρουσίασης βιντεογραφημένης θεατρικής παράστασης της

- Λάμπρος Πόλκας, Σύνταξη παρουσίασης βιντεογραφημένης θεατρικής παράστασης της «Αντιγόνης» του Σοφοκλή σε περιβάλλον wiki
- Όλγα Τσαντσάνογλου, Τιμή και ατίμωση του νεκρού: διακειμενική προσέγγιση με αφορμή την Αντιγόνη του Σοφοκλή
- Λάμπρος Πόλκας, Τιμή και ατίμωση του νεκρού: διακειμενική προσέγγιση με αφορμή την Αντιγόνη του Σοφοκλή
- Μαγδαληνή Πρεβεζάνου, Αρχή αναρχίας εστί...
- Παναγιώτης Σεράνης, «Η έννοια του χρέους και της προαίρεσης στον άνθρωπο ως άτομο και στον άνθρωπο ως πολίτη»: Ανακεφαλαιωτική ενότητα στην Αντιγόνη του Σοφοκλή
- Στάθης Παπακωνσταντίνου, «Η έννοια του χρέους και της προαίρεσης στον άνθρωπο ως άτομο και στον άνθρωπο ως πολίτη»: Ανακεφαλαιωτική ενότητα στην Αντιγόνη του Σοφοκλή
- Βασιλική Μαντζώρου, Κρέων, η απατηλή γοητεία της εξουσίας
- Στάθης Παπακωνσταντίνου, Κρέων, η απατηλή γοητεία της εξουσίας.

3ο ΜΑΘΗΤΙΚΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΓΙΑ ΤΟ ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΑΧΑΡΝΩΝ

ΔΗΜΟΣ ΑΧΑΡΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ & ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΔΗΜΟΥ ΑΧΑΡΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ & ΝΕΑΣ ΓΕΝΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΑΧΑΡΝΩΝ

ΕΠΙΣΚΗΝΙΟΝ

A/A	ΣΧΟΛΕΙΑ	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΗΜΕΡΑ	ΩΡΑ ΕΝΑΡ ΞΗΣ	ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ
1	ΕΝΑΡΞΗ ΣΧΟΛΕΙΟ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ ΑΧΑΡΝΩΝ	«ΟΡΝΙΘΕΣ» ΕΠΤΑ ΧΟΡΙΚΑ ΤΗΣ ΘΡΥΛΙΚΗΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ	ΤΕΤΑΡ ΤΗ 18/4/18	Ωρα έναρξη ς 19.30 μ.μ.	Οι «Ορνιθες», αλληγορική και ουτοπική κωμωδία του Αριστοφάνη,

		ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΤΕΧΝΗΣ ΤΟ 1959 σε μουσική Μάνου Χατζιδάκη ΑΠΟ ΤΗ ΧΟΡΩΔΙΑ ΣΔΕ ΚΑΙ ΤΗ ΜΑΝΤΟΛΙΝΑΤΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑ 20 ΛΕΠΤΑ			ανέβηκαν πρώτη φορά το 414 π.Χ., σε μια περίοδο όπου είχε ήδη αρχίσει η αθηναϊκή εκστρατεία για την κατάκτηση της Σικελίας. Ο ποιητής μέσα από το έργο του φαντάζεται τους πιθανούς τρόπους θεμιτούς και αθέμιτους με τους οποίους ένας πανούργος Αθηναίος θα μπορούσε να υποδουλώσει τα «κουτορνίθια» του οποιουδήποτε πρωτόγονου παραδείσου. Φτάνοντας στη χώρα των πουλιών ο λαοπλάνος ρήτορας Πεισθέταιρος πείθει τον φτερωτό λαό να απαρνηθεί θεούς και ανθρώπους και να αναγορεύσει τον ίδιο βασιλιά. Η κωμωδία ανέβηκε πρώτη φορά από το Θέατρο Τέχνης το 1959 στο Ηρώδειο,
--	--	--	--	--	---

2.	1ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΧΑΡΝΩΝ ΜΟΥΣΙΚΟ ΣΧΗΜΑ ΩΔΕΙΟ ΑΧΑΡΝΩΝ	ΤΡΩΑΔΕΣ ΕΥΡΙΠΙΔΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΛΕΠΤΑ	20	ΤΕΤΑΡ ΤΗ 18/4/18	19.30 μ.μ.	σε σκηνοθεσία Καρόλου Κουν, διασκευή Βασίλη Ρώτα, μουσική Μάνου Χατζιδάκι, σκηνικά και κοστούμια Γιάννη Τσαρούχη, χορογραφίες Ραλλού Μάνου προκαλώντας σάλο. Η παράσταση του Θεάτρου Τέχνης επαναλαμβάνεται την επόμενη χρονιά σε χορογραφίες της Ζουζούς Νικολούδη και παίρνει διθυραμβικές κριτικές. Το μουσικό έργο του Χατζιδάκη πήρε την οριστική του μορφή σε καντάτα το 1964. Το 1965 οι «Ορνιθες» παρουσιάστηκαν στις Βρυξέλλες με τη μορφή μπαλέτου σε χορογραφία Μορίς Μπεζάρ σημειώνοντας μεγάλη επιτυχία. Το 1965 η παράσταση
----	--	--	----	--	-------------------------------------	--

					πήρε το α' βραβείο στο Φεστιβάλ των Εθνών. ΤΡΩΑΔΕΣ ΥΠΟΘΕΣΗ : Η Τροία μετά από έναν δεκαετή πόλεμο πέφτει στα χέρια των Αχαιών. Ενώ η πόλη καίγεται οι γυναίκες της Τροίας που έχουν σωθεί μαζί με τη βασίλισσά τους την Εκάβη συζητούν για τα δεινά του πολέμου και το μέλλον που τις περιμένει.
3	2^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΧΑΡΝΩΝ	«ΒΑΤΡΑΧΟΙ» ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗ Διασκευή ΔΙΑΡΚΕΙΑ 40 ΛΕΠΤΑ 8	ΠΕΜΠ ΤΗ 19/4/201 8	10.30 π.μ.	Οι Βάτραχοι είναι κωμωδία του Αριστοφάνη που διδάχτηκε πρώτη φορά στα Λήναια το 405 π.Χ., κερδίζοντας τα "Πρωτεία", το πρώτο βραβείο δηλαδή. Η υπόθεσή της περιστρέφεται γύρω από έναν ποιητικό διαγωνισμό που οργανώνει στον

					κάτω κόσμο ο Διόνυσος ανάμεσα στον Αισχύλο και τον Ευριπίδη. Το έργο κριτικάρει τους νέους τραγικούς ποιητές αλλά και τον ίδιο τον Ευριπίδη. Ο θεός Διόνυσος απογοητευμένος από την κατάσταση του θεάτρου στην Αθήνα, καθώς οι μεγάλοι τραγικοί έχουν πεθάνει, είναι αποφασισμένος να αναλάβει δράση για να αρχίσουν ξανά αξιόλογοι δραματικοί αγώνες στην Αθήνα. Μεταμφιεσμένος σε Ηρακλή και συνοδευόμενος από το δούλο του Ξανθία, επιχειρεί ένα επικίνδυνο ταξίδι στον Κάτω Κόσμο, γεμάτο κωμικά απρόοπτα. Αποστολή του να επαναφέρει στη ζωή τον τραγικό ποιητή
--	--	--	--	--	---

					Ευριπίδη του οποίου δηλώνει θαυμαστής, για να δίνει συμβουλές στους Αθηναίους. Στον Κάτω Κόσμο έχει ξεσπάσει διαμάχη ανάμεσα στον Αισχύλο, που κατέχει από παλιά τα σκήπτρα της ποίησης, και τον Ευριπίδη, που διεκδικεί τη θέση του Αισχύλου. Ο Διόνυσος ως διαιτητής του θεατρικού διαγωνισμού ανάμεσα στον Αισχύλο και τον Ευριπίδη, θα πειστεί τελικά για την ανωτερότητα της τέχνης του Αισχύλου, που διέπλεθε άριστους πολίτες και θα τον πάρει μαζί του στον Επάνω Κόσμο.
--	--	--	--	--	---

4	3^ο ΛΥΚΕΙΟ ΑΧΑΡΝΩΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙ ΚΗ ΟΜΑΔΑ	ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΤΡΑΓΩΔΙΕΣ : ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΣΟΦΟΚΛΗ ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ ΕΥΡΙΠΙΔΗ ΑΛΚΗΣΤΙΣ ΕΥΡΙΠΙΔΗ ΜΗΔΕΙΑ ΕΥΡΙΠΙΔΗ ΟΡΝΙΘΕΣ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ 20 ΛΕΠΤΑ	ΠΑΡΑΣ ΚΕΥΗ 20/4/201 8	10.30 π.μ.	Η παρουσίαση του θεματικού μοτίβου του έρωτα μέσα από αποσπάσματα τεσσάρων τραγωδιών και μιας κωμωδίας.
---	--	---	--	-----------------------	---

Α/Α	ΣΧΟΛΕΙΑ	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΗΜΕΡΑ	ΩΡΑ ΕΝΑ ΡΞΗ Σ	ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ
5	1^ο ΓΕΛ ΜΕΤΑΜΟΡΦ ΩΣΗΣ	ΕΚΚΛΗΣΙΑΖΟΥΣΕ Σ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ 30 ΛΕΠΤΑ	ΠΑΡΑΣ ΚΕΥΗ 20/4/201 8	11.30 π.μ.	Οι Εκκλησιάζουσες, το προτελευταίο έργο του Αριστοφάνη, παρουσιάστηκαν περί το 392 π.Χ. Μέσα από την κωμική φόρμα, τους χιουμοριστικούς διαλόγους και τα σπαρταριστά επεισόδια της πολιτικής αυτής κωμωδίας, ο ποιητής

					εκφράζει την πικρία του για την αδιέξοδη κατάσταση της Αθήνας, μετά το τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου. Οι γυναίκες της Αθήνας αποφασίζουν να πάρουν μέρος στην Εκκλησία του Δήμου ντυμένες άντρες και να προτείνουν την παράδοση της εξουσίας στις γυναίκες. Τα καταφέρνουν και ανακοινώνουν το σχέδιο διακυβέρνησης της πόλης.
6	1^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΧΑΡΝΩΝ	ΙΚΕΤΙΔΕΣ ΑΙΣΧΥΛΟΥ ΙΚΕΤΙΔΕΣ ΕΥΡΙΠΙΔΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΛΕΠΤΑ	ΔΕΥΤΕ ΡΑ 23/4/201 8	10.30 π.μ.	ΙΚΕΤΙΔΕΣ ΑΙΣΧΥΛΟΥ : Οι πενήντα κόρες του Δαναού, αδερφού του Αιγύπτου, σφετεριστή του θρόνου, φτάνουν με τον πατέρα τους στο Άργος για να αποφύγουν το γάμο με τα ισάριθμα ξαδέρφια τους που τις καταδιώκουν. Στο Άργος ζητούν την προστασία του

					Πελασγού που τελικά επιτυγχάνεται με την καταφυγή στη λαϊκή ψήφο για τη σωτηρία των ικετισσών. Προβάλλεται έτσι η ιερότητα του ασύλου και η προστασία του ικέτη. ΙΚΕΤΙΔΕΣ ΕΥΡΙΠΙΔΗ : Οι μητέρες των Αργείων, που εκστράτευσαν εναντίον της Θήβας και σκοτώθηκαν στη μάχη, μαζί με τον Άδραστο το βασιλιά τους, ήρθαν στην Αθήνα να ζητήσουν τη βοήθεια του Θησέα, να μεσολαβήσει στο βασιλιά Κρέοντα για να πάρουν πίσω τους νεκρούς να τους θάψουν. Ο κήρυκας που ήρθε από τη Θήβα στο διάλογο που έχει με το Θησέα εκθέτει τα επιχειρήματά του υπέρ του βασιλικού πολιτεύματος, ενώ ο Θησέας τα αντικρούει υποστηρίζοντας ότι το
--	--	--	--	--	---

					καλύτερο πολίτευμα είναι η Δημοκρατία.
7	9^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΧΑΡΝΩΝ	ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΑΝΑΛΟΓΙΟ ΑΠΟ ΤΡΑΓΩΔΙΕΣ ΤΟΥ ΣΟΦΟΚΛΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ 45 ΛΕΠΤΑ	ΤΡΙΤΗ 24/4/201 8	10.30 π.μ.	Αποσπάσματα από τις επτά σωζόμενες τραγωδίες του Σοφοκλή Αντιγόνη Ηλέκτρα Τραχίνιαι, Οιδίπους Τύραννος, Αίας, Φίλοκτήτης, Οιδίπους επί Κολωνώ. Στο επίκεντρο των έργων τού Σοφοκλή βρίσκεται το άτομο, το οποίο έρχεται σε αναπόφευκτη, τραγική και ένοχη σύγκρουση με την τάξη που εκπροσωπούν οι θεοί.
8	4^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΧΑΡΝΩΝ	ΕΛΕΝΗ ΕΥΡΙΠΙΔΗ ΔΙΑΣΚΕΥΗ	ΤΕΤΑΡ ΤΗ 25/4/18	10.30 π.μ.	Η Ελένη του Ευριπίδη γράφτηκε το 412 π.Χ. και παρουσιάστηκε για πρώτη φορά την ίδια εποχή, δηλαδή μόλις τελείωσε η Σικελική εκστρατεία με την πανωλεθρία του αθηναϊκού στόλου. Ο Ευριπίδης με την τραγωδία του Ελένη καταδικάζει τον πόλεμο ως πρόξενο όλων των κακών και

					με πρόσχημα την Ελένη προσπαθεί να τονίσει το παράλογο του τρωικού πολέμου. Έτσι στο παράλογο της άποψης ότι για μια γυναίκα μπορεί να εξοντωθεί ένας λαός και ένα κράτος και να σκοτωθούν χιλιάδες Ελλήνων, ο Ευριπίδης θα απαντήσει με το παράλογο του «ειδώλου». Ο μύθος που αξιοποιεί λογοτεχνικά δεν είναι η ομηρική εκδοχή, αλλά αυτή που δημιούργησε ο λυρικός ποιητής Στησίχορος: Η Ελένη του Ευριπίδη βρίσκεται εγκλωβισμένη από τα καπρίτσια της Ήρας ενώ στη θέση της στην Τροία έχει πάει το είδωλό της.
9	1^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΧΑΡΝΩΝ	ΠΛΟΥΤΟΣ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗ ΔΙΑΣΚΕΥΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ 60 ΛΕΠΤΑ	ΤΕΤΑΡ ΤΗ 25/4/18	7.30 μ.μ	Ο Πλούτος είναι η τελευταία σωζόμενη κωμωδία του Αριστοφάνη. Γράφτηκε το 388 π.Χ.,

					σηματοδοτώντας το πέρασμα από την Αρχαία στη Νεότερη Αττική Κωμωδία. Η αγωνία του Χρεμύλου για την αποκατάσταση του γιου του τον οδηγεί στο μαντείο των Δελφών. Η Πυθία του λέει πως τη λύση θα του τη δώσει αυτός που θα συναντήσει πρώτο στο δρόμο του. Ο Χρεμύλος συναντά έναν γέρο, τυφλό και ρακένδυτο που είναι ο Πλούτος. Τον φέρνει στο σπίτι του και τον πείθει να γιατρευτεί, να βρει το φως του για να επιλέγει ο ίδιος που θα πηγαίνει και να προτιμάει τους τίμιους και τους ευσεβείς. Έτσι και γίνεται αλλά ο Πλούτος πηγαίνοντας πλέον μόνο στους τίμιους, δημιουργεί καινούριο πρόβλημα. Οι φτωχοί που γίνονται πλούσιοι αλλοτριώνονται και
--	--	--	--	--	---

					γίνονται όπως οι πρώην πλούσιοι, ενώ οι πρώην πλούσιοι «συνέρχονται» και ζητούν ελεημοσύνη. Παράλληλα η Φτώχεια με το δικό της τρόπο κι επιχειρήματα προσπαθεί να πείσει για την αναγκαιότητα της ύπαρξής της.
10	13^ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΧΑΡΝΩΝ	Η ΔΙΚΗ ΜΑΣ ΟΔΥΣΣΕΙΑ	ΠΑΡΑΣ ΚΕΥΗ 27/4/18	10.30 π.μ.	"Η δική μας Οδύσσεια" είναι ένα αφηγηματικό έπος 100 στροφών 8στιχων σε 15σύλλαβο , που αποτελεί διασκευή της Οδύσσειας του Ομήρου και ακολουθεί την χρονολογική σειρά των περιπετειών του Οδυσσέα , όπως αυτή περιγράφεται στο βιβλίο της Ιστορίας της Γ Δημοτικού.

11	ΛΗΞΗ ΦΕΣΤΙΒΑΛ 14^ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΧΑΡΝΩΝ	ΟΜΗΡΙΚΑ ΛΑΣΠΟΚΥΛΗΜΑΤ Α 5^ος αι. π.Χ. ΔΙΑΡΚΕΙΑ 40 ΛΕΠΤΑ	ΠΑΡΑΣ ΚΕΥΗ 27/4/18	7.30 μ.μ.	Πρόκειται για διασκευή του έργου «Βατραχομουμαχία», γνωστή κι ως «Μυομαχία». Πρόκειται για ένα σύντομο, εύθυμο, επικό παρωδιακό έργο του 5^{ου} περίπου π.Χ. αιώνα (με την πατρότητά του ακόμη υπό αμφισβήτηση), το οποίο υπήρξε ιδιαίτερα δημοφιλές τόσο στην αρχαιότητα όσο στο Βυζάντιο και την Αναγέννηση. Πίσω από την στοχευμένη διακωμώδηση του μεγάλου Ομηρικού έπους, της Ιλιάδας, με στοιχεία δανεισμένα από έναν αντίστοιχο μύθο του Αισώπου με πρωταγωνιστές βατράχια και ποντίκια, μπορεί κανείς να διακρίνει την πρόθεση του δημιουργού να αναδείξει τους βαθύτερους προβληματισμούς των
----	---	--	--	------------------------------------	---

					ανθρώπων μέσα στον χρόνο για μια κοινωνία που με λάβαρό της το ρητό «ο σώζων εαυτόν σωθήτω» αρνείται πεισματικά να θυσιάσει κάτι από τον ατομοκεντρικό εγωπαθή χαρακτήρα της προς χάριν την επιβίωσης του όλου. Αυτούς τους προβληματισμούς επιθυμούν να επικοινωνήσουν – με κωμικό και γεμάτο λυρισμό τρόπο – κι οι μαθητές μας στους σύγχρονους θεατές.
	8^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΧΑΡΝΩΝ	ΑΧΑΡΝΗΣ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗ ΔΙΑΣΚΕΥΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ 30 ΛΕΠΤΑ	ΠΑΡΑΣ ΚΕΥΗ 27/4/18	8.30. μ.μ.	Ένας Αθηναίος αγρότης ο Δικαιοπόλις, απηυδυσμένος από τον πόλεμο είναι αποφασισμένος να επιβάλλει συζήτηση στην εκκλησία του Δήμου για τη σύναψη ειρήνης με τη Σπάρτη. Στη συνέλευση ωστόσο διαπιστώνει

					ότι δεν υπάρχει ελπίδα πραγματοποίησης της επιθυμίας του, γι αυτό καλεί τον Αμφίθεο και τον στέλνει στη Σπάρτη, προκειμένου αυτός να συνάψει ιδιωτική συνθήκη ειρήνης μόνο για τον Δικαιόπολη και την οικογένεια του.
--	--	--	--	--	--

«ΟΛΑ ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ: « ΘΕΑΤΡΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΕΙΑ ΔΙΑ ΧΕΙΡΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ»

ΘΕΜΑ:: «4ο ΜΑΘΗΤΙΚΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΑΡΧΑΙΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ 2019» ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΤΩΝ ΑΧΑΡΝΩΝ »

Το παρόν θα σταλθεί στα σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Αχαρνών ηλεκτρονικά από το αρμόδιο Τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης Σχολικών Επιτροπών και Δημοτικής Επιτροπής Παιδείας.

Σχετ. έγγραφο: το με αρ. πρ. 79499/16-05-2018 εισερχόμενο του οικείου Υπουργείου.

Σε απάντηση του εγγράφου μας με αρ. πρ. 18687/8-5-2018 σχετικά με την έγκριση του 4ου Μαθητικού Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος – ΑΧΑΡΝΕΣ 2019 και λαμβάνοντας υπόψη το υπ' αριθμ.47/11-10-2018 απόσπασμα Πρακτικού του ΙΕΠ, σας ενημερώνουμε ότι εγκρίθηκε η διεξαγωγή του από Τετάρτη 27 Μαρτίου 2019 έως Σάββατο 13 Απριλίου 2019, για τους/τις μαθητές/τριες όλων των σχολείων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Δημόσιας και Ιδιωτικής Εκπαίδευσης εντός και εκτός της Αττικής.

Το Φεστιβάλ υλοποιείται σε συνεργασία των Τμημάτων του Δήμου Αχαρνών: Αρχαιολογίας και Ιστορικής Έρευνας, Πολιτισμού Αθλητισμού και Νέας Γενιάς, της ΔΗ.Κ.Ε.Α. και του Μη Κερδοσκοπικού Φορέα «ΕΠΙΣΚΗΝΙΟΝ». Το Φεστιβάλ περιλαμβάνει παραστάσεις τραγωδίας, σατυρικού δράματος και κωμωδίας, συναυλίες, έκθεση με δημιουργίες των μαθητών εμπνευσμένες από το αρχαίο θέατρο: εικαστικές, φωτογραφίας σκηνογραφίας ενδυματολογίας και ό,τι άλλο δημιουργήσει η ανεξάντλητη

φαντασία των μαθητών. Θέμα της φετινής έκθεσης είναι: «Σκεύη και κοστούμια δια χειρός μαθητών».

Τα σχολεία που ενδιαφέρονται να συμμετάσχουν στο ανωτέρω Φεστιβάλ πρέπει να εκδηλώσουν το ενδιαφέρον τους ως την 15 Φεβρουαρίου του 2019, ενώ τα έξοδα μεταφοράς βαρύνουν τα ίδια.

Η συμμετοχή στο Φεστιβάλ είναι προαιρετική και χωρίς δαπάνη για το Δημόσιο.

Αίτηση και όρους συμμετοχής οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να κατεβάσουν από την ιστοσελίδα: <https://arxaiologikoacharnes.wordpress.com/>.

Αναλυτικά το Φεστιβάλ είναι μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και στοχεύει:

- στην ανάδειξη του αρχαίου Θεάτρου των Αχαρνών και στην πλήρη αποκάλυψη του
- στην βιωματική επαφή των μαθητών με το αρχαίο θέατρο έτσι ώστε το αρχαίο δράμα να αποτελέσει, όπως και στην αρχαιότητα, μέρος της παιδευτικής διαδικασίας για την πολιτική και κοινωνική παιδεία των αυριανών πολιτών
- στην καλλιέργεια πολιτιστικής συνείδησης
- να λειτουργήσει ως φυτώριο ενεργών πολιτών, που θα πρωτοστατούν στα πολιτιστικά δρώμενα του τόπου.

Δικαίωμα συμμετοχής έχουν α) τα Σχολεία Πρωτοβάθμιας και β) Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Αχαρνών αλλά και όλης της Αττικής που επιθυμούν να συμμετάσχουν σε αυτό με: α) παράσταση τραγωδίας ή κωμωδίας, β) θεατρικό αναλόγιο, γ) εικαστική δημιουργία (θεατρικά προσωπεία. –μακέτες- θεατρικά κοστούμια), δ) χορικά, ε) συναυλία ή οτιδήποτε άλλο δημιουργήσει η ανεξάντλητη φαντασία των μαθητών.

Κατά τη διάρκεια του Φεστιβάλ θα λειτουργεί έκθεση με τις εικαστικές δημιουργίες των μαθητών στο χώρο εκθέσεων του Δημαρχείου..

Το φεστιβάλ δεν έχει διαγωνιστικό χαρακτήρα και σκοπός του είναι η βιωματική επαφή των μαθητών με το αρχαίο δράμα (τραγωδία – κωμωδία).

Η σχολική μονάδα που θα συμμετέχει οφείλει να υποβάλλει συμπληρωμένα: αίτηση, βεβαίωση συμμετοχής, βασικές πληροφορίες για το έργο και τους συντελεστές. Επίσης για τη δημιουργία ενημερωτικού φυλλαδίου- προγράμματος, χρήσιμη θα ήταν μία φωτογραφία της θεατρικής ομάδας από τις πρόβες. Το έντυπο της αίτησης και της βεβαίωσης θα αναρτηθούν στην ιστοσελίδα του Τμήματος και στην ιστοσελίδα του «ΕΠΙΣΚΗΝΙΟΥ».

ΟΡΟΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Υποβολή αίτησης συμμετοχής στο Φεστιβάλ σημαίνει και αποδοχή των παρακάτω όρων της διοργάνωσης:

- Τα μέλη των καλλιτεχνικών ομάδων πρέπει να είναι αποκλειστικά μαθητές.
- Κάθε θεατρική –καλλιτεχνική ομάδα θα πρέπει να συνοδεύεται από ανάλογο αριθμό εκπαιδευτικών όπως αυτός ορίζεται από τη σχετική νομοθεσία : ΥΑ 129287/Γ2/10-11-2011 ΦΕΚ, 2769 Τ.Β. Κεφ. Β.
- Τα σχολεία που επιθυμούν να λάβουν μέρος στο Φεστιβάλ πρέπει να εκδηλώσουν το ενδιαφέρον τους μέχρι 15 Φεβρουαρίου του 2019.
- Κάθε ομάδα που έχει οριστικά αποφασίσει να λάβει μέρος στο Φεστιβάλ πρέπει μέχρι 27 Φεβρουαρίου 2019 να στείλει στην παρακάτω διεύθυνση ένα CD ή DVD που θα περιέχει : α) 5 έως 10 ψηφιακές φωτογραφίες (ανάλυση 300 dpi) από τις πρόβες, β) οπτικοακουστικό υλικό (10-15 λεπτά) από τις πρόβες ή την παράσταση και γ) το κείμενο-σενάριο του έργου που θα παρουσιασθεί είτε αυτό είναι το πρωτότυπο είτε η διασκευή του (το υλικό δεν θα επιστραφεί).
- Το θεατρικό έργο θα πρέπει να είναι διάρκειας (έως 40 λεπτά το μέγιστο).
- Πρωί : Ώρα έναρξης 9.30. π.μ., Ώρα λήξης 13.00 μ.μ. Απόγευμα : Ώρα έναρξης 18.00 μ.μ. Ώρα λήξης 20.00 μμ
- Στο χώρο της παράστασης θα υπάρχει μία απλή μικροφωνική και ηχητική εγκατάσταση με CD Player.
- Τα όποια σκηνικά χρησιμοποιηθούν στις θεατρικές παραστάσεις θα είναι ελαφρές – λυόμενες, μικρές και εύκολο-μεταφερόμενες κατασκευές.
- Τα έξοδα μετακίνησης επιβαρύνουν το κάθε σχολείο .
- Χώρος διεξαγωγής: Αίθουσα εκθέσεων και εκδηλώσεων Δήμου Αχαρνών Φιλαδελφείας 87 και Μπόσδα.
- Τα ανωτέρω πρέπει να αποσταλούν στο Τμήμα Αρχαιολογίας και Ιστορικής Έρευνας ηλεκτρονικά arxaiologiko@acharnes.gr ή με φαξ στο 2102322878 ή στην ηλεκτρονική διεύθυνση του ΕΠΙΣΚΗΝΙΟΥ info@episkinion.org.

Στις θεατρικές ομάδες που θα συμμετάσχουν στο Φεστιβάλ θα απονεμηθεί Έπαινος Συμμετοχής.

Είμαστε στη διάθεση των σχολείων για κάθε περαιτέρω πληροφορία και για κάθε δυνατή βοήθεια στην προετοιμασία τους.

Επισυνάπτεται η αίτηση και η βεβαίωση συμμετοχής .

Με τιμή

Η ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΑΣ ΓΕΝΙΑΣ

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΜΑΡΚΟΥΤΣΑΚΗ

ΘΕΜΑ: «Έγκριση συμμετοχής σχολικών θεατρικών ομάδων στο 4ο Μαθητικό Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος – ΑΧΑΡΝΕΣ 2019».

Σχετ. έγγραφο: το με αρ. πρ. 79499/16-05-2018 εισερχόμενο του οικείου Υπουργείου.

Σε απάντηση του εγγράφου σας σχετικά με την έγκριση του 4ου Μαθητικού Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος – ΑΧΑΡΝΕΣ 2019 και λαμβάνοντας υπόψη το υπ'αριθμ.47/11-10-2018 απόσπασμα Πρακτικού του ΙΕΠ, σας ενημερώνουμε ότι εγκρίνεται η διεξαγωγή του εν λόγω Φεστιβάλ από Τετάρτη 27 Μαρτίου 2019 έως Σάββατο 13 Απριλίου 2019, για τους/τις μαθητές/τριες όλων των σχολείων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Δημόσιας και Ιδιωτικής Εκπαίδευσης εντός και εκτός της Αττικής.

Το Φεστιβάλ υλοποιείται σε συνεργασία των Τμημάτων του Δήμου Αχαρνών: Αρχαιολογίας και Ιστορικής Έρευνας, Πολιτισμού Αθλητισμού και Νέας Γενιάς, της ΔΗ.Κ.Ε.Α. και του Μη Κερδοσκοπικού Φορέα «ΕΠΙΣΚΗΝΙΟΝ». Το εν λόγω Φεστιβάλ περιλαμβάνει παραστάσεις τραγωδίας, σατυρικού δράματος και κωμωδίας, συναυλίες, έκθεση με δημιουργίες των μαθητών εμπνευσμένες από το αρχαίο θέατρο: εικαστικές, φωτογραφίας σκηνογραφίας ενδυματολογίας και ό,τι άλλο δημιουργήσει η ανεξάντλητη φαντασία των μαθητών. Θέμα της έκθεσης είναι: «Σκεύη και κοστούμια δια χειρός μαθητών».

Απευθύνεται σε θεατρικές και καλλιτεχνικές ομάδες των εν λόγω σχολείων και κάθε θεατρική ομάδα λαμβάνει μέρος στο Φεστιβάλ μόνο με ένα έργο πρωτότυπο ή διασκευασμένο μέγιστης διάρκειας σαράντα (40) λεπτών.

Τα σχολεία που ενδιαφέρονται να συμμετάσχουν στο ανωτέρω Φεστιβάλ πρέπει να

εκδηλώσουν το ενδιαφέρον τους ως την Τετάρτη 31 Ιανουαρίου του 2019, ενώ τα έξοδα μεταφοράς βαρύνουν τα ίδια. Η συμμετοχή στο Φεστιβάλ είναι προαιρετική και χωρίς δαπάνη για το Δημόσιο. Αίτηση και όρους συμμετοχής οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να κατεβάσουν από την ιστοσελίδα: <https://arxaiologikoaohan-ies.wordpress.com/>.

Ο ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΣΠΟΥΔΩΝ
Π.Ε. ΚΑΙ Δ.Ε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΑΧΑΛΑΣ

Εσωτερική διανομή:

1. Γενική Διεύθυνση Σπουδών Π.Ε. & Δ.Ε.
2. Δ/νση Σπουδών, Προγραμμάτων και Οργάνωσης Π.Ε.- Τμήμα Β΄
3. Δ/ση Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης- Τμήμα Β΄
4. Δ/ση Επαγγελματικής Εκπαίδευσης- Τμήμα Β΄
5. Δ/νση Υποστήριξης Εκπ/κών Προγρ/των & Εκπ/σης για την Αειφορία- Τμήμα Γ΄
6. Δ/νση Εκ/κης Τεχνολογίας και Καινοτομίας, Τμήμα Α΄
7. Δ/νση Σπουδών, Προγραμμάτων και Οργάνωσης Δ.Ε.– Τμήμα Β΄

Διεθνές Νεανικό Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος της Αρχαίας Μεσσήνης

1st National Festival of Ancient Drama

23 - 28 June 2012, Ancient Messene

The great theater festival in Ancient Messene, which is now an annual meeting of pupils, students and spectators, had its small beginning with the first performances in 2012 in Messene, from 23 to 28 June, with participants from Greece. The students warmly embraced this pioneering movement of the Municipality of Messene, which proved over the years how important an institution it has become in the memories of students.

The schools that took the lead in what was new and outstanding in the region at the time were:

- General Senior High School of Messene, *Agamemnon* in Tauris, Euripides.
- Model Pilot High School of the Evangelical School of N. Smyrni, *Traders (The Trojan Women)*, Euripides.
- General Senior High School of Utochors, *Prometheus Bound*, Aeschylus.
- 7th High School of Corfu & 4th General Senior High School of Corfu, *Ecceuscaur* (Assemblywomen), Aristophanes.
- 4th High School of Agrinio, *Orestes (The Birds)*, Aristophanes.
- 8th General Senior High School of Athens, *The Eumenides (The Wrath of Heaven)*, Aeschylus.
- High School of Kyparissia, *Elektra (Elektra)*, Euripides.

1ο Πανελλήνιο Μοθητικό Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος

23 - 28 Ιουνίου 2012, Αρχαία Μεσσήνη

Η μεγάλη γιορτή του θεάτρου στην Αρχαία Μεσσήνη, που αποτελεί πλέον ένα ετήσιο ραντεβού μαθητών, φοιτητών και θεατών ξεκίνησε δεκά με τις πρώτες τις παραστάσεις το 2012 στην Αρχαία Μεσσήνη, στις 23-28 Ιουνίου, με συμμετοχές από τον ελληνικό χώρο. Το μαθητικό κοινό αγάπησε με θερμή την πρωτοπόρα αυτή κίνηση του δήμου Μεσσήνης, που απέδειξε με το πρόγραμμά του πόσο σημαντικό θεατικό έργο καταστάει στη μακρή των μαθητών.

Το σχολείο που πρωταγωνίστησε στο νέο και ξεχωριστό, για το τότε δεδομένα της περιοχής, φεστιβάλ ήταν:

- Γενικό Λύκειο Μεσσήνης, *Αγαμέμνων* εν Ταύροις, Ευριπίδης.
- Πρότυπο Πειραματικό Λύκειο Ευαγγελικής Σχολής Ν. Σμύρνης, *Τρωάδες*, Ευριπίδης.
- Γενικό Λύκειο Ληϊκούρου, *Προμηθέας Δεσμώτης*, Αισχύλου.
- Το Γυμνάσιο Κέρκυρας & 4ο Γενικό Λύκειο Κέρκυρας, *Εκκλησιάζουσες*, Αριστοφάνη.
- 4ο Γυμνάσιο Αργολού, *Ορέστης*, Αισχύλου.
- 8ο Γενικό Λύκειο Αθηνών, *Ευμένιδες*, Αισχύλου.
- Γυμνάσιο Κυπαρισσίας, *Ελένη*, Ευριπίδης.

2nd International Student Festival of Ancient Drama

20 - 26 April 2013, Ancient Messene

In its second year, the festival continued its activities not only with the participation of 10 schools from Greece but also with the participation of 10 schools from London. A dynamic second appearance, which was opened by Byzantinologist, historian and rector Helene Oikariz-Ahweiler. In addition, on the afternoon of the same day, a speech followed by Ms Ahweiler on 'Ancient Greece and modern crisis', in the atrium of the City Hall of Messene, attended by a crowd of people and students.

The participation of spectators-students was of course greater and a large crowd applauded the participants for their truly wonderful effort. The following schools took part:

- 1st High School of Argos, *Waiters (The Suppliants)*, Aeschylus.
- Royal Academy of Dramatic Art, London, *Bacchantes*.
- Senior High School of Molos, *The Frogs*, Aristophanes.
- 7th High School of Corfu & 1st, 2nd, 4th Senior High Schools of Corfu, *The Acharnians*, Aristophanes.
- Senior High School of Utochors, *Nephelies (The Clouds)*, Aristophanes.
- Evening Senior High School of Kalithea, *Orestes (The Birds)*, Aristophanes.
- Senior High School of Episkopi, Crete, *Nephelies (The Clouds)*, Aristophanes.
- Antiocheia College of Thessaloniki, *Ecceuscaur* (Assemblywomen), Aristophanes.
- Senior School of Messene, *Waiters (The Suppliants)*, Aeschylus.
- 1st High School of Amaliada, *Philoctetes*, Aeschylus.
- Special High School and Senior High School for the Deaf and Hard of Hearing of Agia Paraskevi, *The Orestes*, Aeschylus.

2ο Διεθνές Μοθητικό Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος

20 - 26 Απριλίου 2013, Αρχαία Μεσσήνη

Τη δεύτερη χρονιά πραγματοποίησε του, το φεστιβάλ συνέχισε τη δράση του όχι μόνο με τη συμμετοχή 10 σχολείων από την Ελλάδα, αλλά και με τη Royal Academy of Dramatic Art του Λονδίνου. Με δυναμική δεύτερη εμφάνιση, η έναρξη της οποίας έγινε από τη Βυζαντινολόγο, ιστορικό και πρόεδρο Ελένη Οικαρίζ-Αχάιερ. Επίσης, το απόγευμα της ίδιας μέρας ακολούθησε ομιλία της κ. Αχάιερ με θέμα «Αρχαία Ελλάδα και σύγχρονη κρίση», στο αtrium του δημαρχείου της Μεσσήνης, την οποία παρακολούθησε πλήθος κόσμου και μαθητών.

Η συμμετοχή των θεατών-μαθητών υπήρξε φυσικά μεγαλύτερη και πλήθος κόσμου χειροκρότησε τους συμμετέχοντες στην πρωτοφανή επιτυχία τους. Συμμετείχαν τα εξής σχολεία:

- 1ο Γυμνάσιο Χανίων, *Ιφιγένεια*, Αισχύλου.
- ΕΡΑΔ (Βασιλική Ακαδημία Δραματικής Τέχνης του Λονδίνου), *Bacchantes*.
- Λύκειο Μολών, *Βόστωκ*, Αριστοφάνη.
- 7ο Γυμνάσιο Κέρκυρας & 1ο, 2ο, 4ο Λύκειο Κέρκυρας, *Αχαρνείς*, Αριστοφάνη.
- Λύκειο Ληϊκούρου, *Νεφέλες*, Αριστοφάνη.
- Εσπερινό Λύκειο Καλιθέας, *Ορέστης*, Αριστοφάνη.
- Λύκειο Επισκοπής Κρήτης, *Νεφέλες*, Αριστοφάνη.
- Αριστοτέλειο Κολλέγιο Θεσσαλονίκης, *Εκκλησιάζουσες*, Αριστοφάνη.
- Λύκειο Μεσσήνης, *Αιτωίτες*, Αισχύλου.
- 1ο Λύκειο Αμαλιάδας, *Φιλοκτήτης*, Αριστοφάνη.
- Ειδικό Γυμνάσιο και Λύκειο Κυβερνίου και Βασιλικού Αγίου Παράσκειου, *Ορέστης*, Αισχύλου.

3rd International Youth Festival of Ancient Drama

31 March - 10 April 2014, Ancient Messine

The third year was equally successful and even more, while this time there are students not only from London but also China and Italy (Messina).

Those who were in Ancient Messine from 31/3 to 10/4 2014 had the opportunity to watch and admire the wonderful entries of:

- Baloghanni Private Schools, Terpesthes, Larissa, Plutus, Aristophanes.
- Royal Academy of Dramatic Art, London, England, King Oedipus, Sophocles.
- 4th Senior High School of China, Ion, Euripides.
- Senior High School of Messina, Alcibiades, Euripides.
- 1st Senior High School of Kikos, Phoenixes (The Phoenician Women), Euripides.
- 3rd High School of Nikia, Troades (The Trojan Women), Euripides.
- 3rd High School of Megara, Nephelies (The Clouds), Aristophanes.
- 6th High School of Larissa, Ecclesiastical Assemblywomen, Aristophanes.
- Institute of Superior Instruction - «La Faina - Basil», Messina, Italy, The Orestes, Aeschylus.
- Koufonisia High School and Senior High School Classes, Troades (The Trojan Women), Euripides.
- Model Experimental High School of the University of Crete, Prometheus, Plutus, Aristophanes.
- Peking University, China, Oedipus The King, Sophocles.
- 7th High School of Corfu, Theophrastus and his Women at the Theophrastus, Aristophanes.
- Boulog School, Kalamata, Antigone, Sophocles.
- Deskelio High School of Parga, Hekabades (The Suppliants), Aeschylus.
- 1st High School of Amaliada, Antigone, Sophocles.

3ο Διεθνές Νεανικό Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος

31 Μαρτίου - 10 Απριλίου 2014, Αρχαία Μεσσήνη

Η τρίτη χρονιά συνειστέλεξε με την ίδια και μεγαλύτερη επιτυχία, ενώ αυτή τη φορά υπήρξαν φοιτητές όχι μόνο από το Λονδίνο, αλλά και από την Κίνα και την Ιταλία (Μεσσήνη).

Όσοι παραβρέθηκαν στην Αρχαία Μεσσήνη στις 31/3 - 10/4 του 2014 είχαν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν και να θαυμάσουν τις υπέροχες συμμετοχές των:

- 16 Εκπαιδευτικού Μουσικολογίου, Τεραφία Αράδος, /Πλούτος, Αριστοφάνης.
- Royal Academy of Dramatic Art, London, England, King Oedipus, Sophocles.
- 4ο Λύκειο Χαλκίδας, Ίων, Ευριπίδης.
- Λύκειο Μεσσήνης, Αλκιβιάδης, Ευριπίδης.
- 1ο Λύκειο Κιλκίς, Φοκίος, Ευριπίδης.
- 3ο Γυμνάσιο Νίκιας, Τροάδες, Ευριπίδης.
- 3ο Γυμνάσιο Μετρώων, Νηφέες, Αριστοφάνης.
- 6ο Γυμνάσιο Αράδος, Εκκλησιαστικές Συνελεύσεις, Αριστοφάνης.
- Ινστιτούτο «La Faina - Basil», Messina, Italy, The Orestes, Aeschylus.
- Γυμνάσιο και Λυκειακές Τάξεις Κουφονισίων, Τροάδες, Ευριπίδης.
- Πρότυπο Πειραματικό Γυμνάσιο Πανεπιστημίου Κρήτης, Προμηθεύς, Πλούτος, Αριστοφάνης.
- Peking University, China, Oedipus The King, Sophocles.

2014

INTERNATIONAL YOUTH FESTIVAL OF ANCIENT DRAMA

2014

ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΕΑΝΙΚΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΑΡΧΑΙΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

2014

3ο Διεθνές Νεανικό Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος

31 Μαρτίου - 10 Απριλίου 2014, Αρχαία Μεσσήνη

- 7ο Γυμνάσιο Κίκορας, Θεωφράστους και γυναίκες, Αριστοφάνης.
- Εκπαιδευτικό Μουσικό, Καλαμάτα, Αντιγόνη, Σοφοκλή.
- Δεκάτο Γυμνάσιο Πάργας, Ηλέκτρα, Αισχύλου.
- 1ο Λύκειο Αρκαδόρας, Αντιγόνη, Σοφοκλή.

2014

INTERNATIONAL YOUTH FESTIVAL OF ANCIENT DRAMA

2014

ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΕΑΝΙΚΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΑΡΧΑΙΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

2014

4ο Διεθνές Νεανικό Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος

22 - 29 Απριλίου 2015, Αρχαία Μεσσήνη

Στις 22-29 Απριλίου 2015 πραγματοποιήθηκε το 4ο Διεθνές Νεανικό Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος, με την ένταξη αυτή τη φορά παράλληλων δράσεων για τους μαθητές που συμμετείχαν ως θεατές, αλλά και ως μέλος του φεστιβάλ.

Οι δράσεις που έγιναν ήταν:

- Εκπαιδευτικό θεατρικό παιχνίδι «Η Βαλσάρα του Νηλεοίκου».
- Εργαστήριο κατασκευής αρχαίων μουσικών οργάνων.
- Διαφορετικό μουσικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Νηπιτικές Παιδιτσές».
- Οι θεατρικές ομάδες που πήραν μέρος ήταν:

- Royal Academy of Dramatic Art, London, England, The Eumenides, Aeschylus.
- University College London, Βασίλισσα, Ευριπίδης.
- 4ο Λύκειο Καλαμάτας, Πλούτος, Αριστοφάνης.
- 3ο Γυμνάσιο Καλαμάτας, Αντιγόνη, Ευριπίδης.
- 7ο Γυμνάσιο Βόλου, φημίσις εν Αυλή, Ευριπίδης.
- 18ο Γυμνάσιο Αθηνών, Ελένη, Ευριπίδης.
- Γυμνάσιο Αλφειοκαρίου Μυτιλήνης, Αλκίνοος, Αισχύλος.
- Εσπερινό Λύκειο Καπνής, Θέτις, Ευριπίδης.
- 7ο Λύκειο Ηρακλείου, Ηλέκτρα, Αισχύλος.
- 9ο Γυμνάσιο Πατρών, Προμηθεύς και γυναίκες, Αισχύλος.
- Κολήφιο Λύκειο, Κλέω, Ευριπίδης.
- Λύκειο Μεσσήνης, Πάρος, Αισχύλος.
- 7ο Γυμνάσιο & 4ο Λύκειο Μέρκεας, Προμηθεύς και γυναίκες, Αισχύλος.

2015

INTERNATIONAL YOUTH FESTIVAL OF ANCIENT DRAMA

2015

ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΕΑΝΙΚΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΑΡΧΑΙΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

2015

5th International Youth Festival of Ancient Drama

13 - 20 April 2016, Ancient Messene

The Municipality of Messene actively pursued the successful initiative related to the International Youth Festival of Ancient Drama in Ancient Messene, holding the 5th Festival in 2016.

The Royal Academy of Dramatic Art, the University College London, the Senior High School of Messene, the High & Senior High School of Malak, and the 7th High School & 4th Senior High School of Corfu stood firm in their participation this year as well, demonstrating how highly they appreciate their presence in such a magical place and their contact with the unique audience that floods the archaeological site every year in connection with the specific event. In addition, this year took part:

- 6th High School of Kalamata, *Nephews (The Clouds)*, Aristophanes.
- 1st Senior High School of Agia Paraskevi, *Electra*, Sophocles.
- Petalio High School & Senior High School, *Troades (The Trojan Women)*, Euripides.
- Evening Senior High School of Kalithea, *Cyclops*, Euripides.
- High School & Senior High School Classes of Zitsa, Ioannina, *Electra*, Euripides.
- High School and Senior High School of Antimachia Koi, *Orestes (The Birds)*, Aristophanes.
- Senior High School of Vrontados, Chios, *Troades (The Trojan Women)*, Euripides.
- 11th Senior High School of Peristeri, *The Frogs*, Aristophanes.
- 18th High School of Athens, *epiphany in Tauris*, Euripides.

5ο Διεθνές Νεανικό Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος

13 - 20 Απριλίου 2016, Αρχαία Μεσσήνη

Ο Δήμος Μεσσήνης, το 2016, συνέχισε δυναμικά την επιτυχημένη προσπάθεια του διεθνούς νεανικού φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος στην Αρχαία Μεσσήνη με τη διοργάνωση του 5ου κρατικόετήσιου νεανικού φεστιβάλ.

Η Royal Academy of Dramatic Art, το University College London, το Λύκειο Μεσσήνης, το Γυμνάσιο & Λύκειο Μοχών και το Το Γυμνάσιο & 4ο Λύκειο Κέρκυρας, έμειναν σταθερά και αυτή τη χρονιά στις συμμετοχές τους, αποδεικνύοντας πόσο σημαντικό είναι γι' αυτούς η παρουσία τους σε έναν τόσο μαγικό χώρο και η επαφή με το μοναδικό κοινό που κατακλύζει την αρχαιολογική χώρο κάθε χρόνο με ορμή τις συγκεκριμένη διακοπών. Επιπλέον, αυτή τη χρονιά έλαβαν μέρος:

- 6ο Γυμνάσιο Καλαμάτας, *Νεφελές*, Αριστοφάνης.
- 1ο Λύκειο Αγίας Παρασκευής, *Ηλέκτρα*, Σοφοκλής.
- Γυμνάσιο & Λύκειο Πετρωδίου, *Τροάδες*, Ευριπίδης.
- Εσπερινό Λύκειο Καλιθέας, *Κύκλωψ*, Ευριπίδης.
- Γυμνάσιο με Λυκειακή Τάξη Ζίτσας Ιωαννίνων, *Ηλέκτρα*, Ευριπίδης.
- Γυμνάσιο και Λύκειο Αντιμαχίας Κοζ., *Ορέστης*, Αριστοφάνης.
- Λύκειο Βροντάδου Χίου, *Τροάδες*, Ευριπίδης.
- 11ο Λύκειο Παριστερίου, *Βάτραχες*, Αριστοφάνης.
- 18ο Γυμνάσιο Αθηνών, *Επιφάνεια εν Ταύροις*, Ευριπίδης.

6ο Διεθνές Νεανικό Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος

28/3 - 6/4 2017, Αρχαία Μεσσήνη

Το 6ο Διεθνές Νεανικό Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος έλαβε χώρα στις 28/3 - 6/4 του 2017. Η συμμετοχή των μαθητών-θεατών ήταν και αυτή τη φορά ογκωδής, όπως και οι παραστάσεις που πραγματοποιήθηκαν σε ένα κλίμα ειρήνης και αλληλεγγύης.

- Οι θεατρικές ομάδες που έλαβαν μέρος ήταν:
- Λύκειο Μεσσήνης, *Εκτελεσθέντα*, Αριστοφάνης.
- Γυμνάσιο & Λύκειο Μοχών και Ήλιος, *Κλέφτης*, Ευριπίδης.
- Γυμνάσιο & Λύκειο Πετρωδίου, *Εκτελεσθέντα*, Αριστοφάνης.
- 1ο Λύκειο Αμυγδαλάς, *Αγλαΐνη*, Αισχύλος.
- 2ο Λύκειο Μοστού & Εσπερινό Λύκειο Καλλιθέας, *Αντιγόνη*, Σοφοκλής.
- Δελφικό Γυμνάσιο Πάργας, *Επιδά εν Θήβας*, Αισχύλος.
- 11ο Λύκειο Παριστερίου, *Νεφέλες*, Αριστοφάνης.
- 1ο Γυμνάσιο Σιφίου, ΓΕ.Α Σιφίου & ΕΠΑ.Α Σιφίου, *Εκτελεσθέντα*, Αριστοφάνης.
- 7ο Γυμνάσιο και 4ο Λύκειο Κέρκυρας, *Ήλέκτρα*, Αριστοφάνης.
- Εσπεριότυπια Μήκυνα, *Αλέκτρα*, Ευριπίδης.
- 2ο Γυμνάσιο και 2ο Λύκειο Καλλιμάνι, *Αλέκτρα*, Ευριπίδης.
- Royal Academy of Dramatic Art, *Prometheus Bound*.

7ο Διεθνές Νεανικό Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος

17 - 27 Απριλίου 2018, Αρχαία Μεσσήνη

Το 7ο Διεθνές Νεανικό Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος ολοκληρώθηκε με επιτυχία το 2018. Κατά τη διάρκεια του, πάνω από 8.000 μαθητές είχαν την ευκαιρία να απολαύσουν 9 μοναδικές παραστάσεις στο επίσημο αρχαίο θέατρο της Αρχαίας Μεσσήνης, από ελληνικές και ευρωπαϊκές θέσεις. Το 2018 είναι η πρώτη χρονιά που το Φεστιβάλ πραγματοποιήθηκε στο Αρχαίο Θέατρο της Μεσσήνης και όχι στο Εκκλησιαστήριο.

Οι παραστάσεις άρτιας ποιότητας και αυτή τη χρονιά, με αφορμή την προσηυχή της γνήσιας για τον θαυμαστό χώρο του αρχαίου θεάτρου. Ενδεικτικά παραδείγματα ο «Προμηθεύς Περίστερος» στην αρχαιολογική χώρο και η παρακολούθηση της «Αριστοφάνειας Πρωτοβίας» ένα μοναδικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα κατά τη διάρκεια του Φεστιβάλ διεξήλθε και κυμάρι με θέμα «Αρχαίο Θέατρο, κύριο θέατρο & θεματολογία», από τον καλλιτέχτη Π. Σάββα και τον καλλιτέχνη Α. Μαρανγκινά.

- Οι συμμετοχές για το 2018:
- Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Τμήμα Θεωρητικών Σπουδών Νεανική, *Βάτραχες*, Ευριπίδης.
- Λύκειο Μεσσήνης, *Βάτραχες*, Ευριπίδης.
- 1ο Γυμνάσιο Αιθίων, *Αντιγόνη*, Αριστοφάνης.
- 7ο Γυμνάσιο και 4ο Λύκειο Κέρκυρας, *Επιδά εν Θήβας*, Αισχύλος.
- Κολλήσιο Αποδοκίτη Αφάντια, Ιωνία, *Λαί Βακάντες*, Ευριπίδης.
- Royal Academy of Dramatic Art, *The Trojan Women*, Euripides.

8ο Διεθνές Νεανικό Φεστιβάλ Αρχαίου Θέατρου

9 - 18 Απριλίου 2019, Αρχαία Μεσσήνη

Το 2019 πραγματοποιείται το 8ο Διεθνές Νεανικό Φεστιβάλ Αρχαίου Θέατρου, με τη διεξαγωγή 12 παραστάσεων από θεατρικές ομάδες της Δυτικοελλάδας και της Τριτοελλάδας εκπαιδευτικής της Εθνικής και του εξωτερικού.

Οι θεατρικές ομάδες είναι ένα ευκαρπύ να αποτελούν τις παραστάσεις στο Αρχαίο Θέατρο της Μεσσήνης, το ελαιοκρατάριο κελός και στην αίθουσα εκδηλώσεων του Γενικού Λυκείου Μεσσήνης, όπου οι κοσμή συνθέτες δεν επέτρεψαν τη διεξαγωγή των παραστάσεων στον αρχαιολογικό χώρο.

Παρά τις αντίθετες κοσμή συνθέσεις, πάνω από 8.000 θεατές παρακολούθησαν τις παραστάσεις, ενώ και τα μαθητικά και γονιμα ταυρίστηκαν, με συμμετοχή σε παράλληλες δράσεις και εκπαιδευτικά προγράμματα.

Οι θεατρικές ομάδες που συμμετείχαν:

- La Nave Argo (Wolves of Colegio Inmaculada Jesuitas de Alicante, Spain, Hrosto Hrostoni, Euripides).
- Royal Academy of Dramatic Art, The Bacchae, Euripides.
- Το Γενικό και Λυκείο Τόλης Καλαμάρας, Αρσινόης, Αρσινόης, Αρσινόης.
- Κινητό Γενικό Λύκειο Καλαμάρας, Αρσινόης, Αρσινόης, Αρσινόης.
- Ρωμαϊκό Λύκειο Αρσινόης, Αρσινόης, Αρσινόης, Αρσινόης.
- Μουσικό Γενικό Λύκειο Αρσινόης, Αρσινόης, Αρσινόης, Αρσινόης.
- Το Γενικό και Λύκειο Μέρουρας, Ερμής, Αρσινόης.

Ομάδα	Τίτλος	Χρόνος	Καλλιτέχνης
La Nave Argo	The Bacchae	19:00	Euripides
Royal Academy of Dramatic Art	The Bacchae	20:00	Euripides
Το Γενικό και Λύκειο Τόλης Καλαμάρας	Αρσινόης	21:00	Αρσινόης
Κινητό Γενικό Λύκειο Καλαμάρας	Αρσινόης	22:00	Αρσινόης
Ρωμαϊκό Λύκειο Αρσινόης	Αρσινόης	23:00	Αρσινόης
Μουσικό Γενικό Λύκειο Αρσινόης	Αρσινόης	24:00	Αρσινόης
Το Γενικό και Λύκειο Μέρουρας	Ερμής	25:00	Αρσινόης

Διεθνές Νεανικό Φεστιβάλ Αρχαίας Μεσσήνης: Πρόγραμμα Παραστάσεων.

(Πηγή: [ΔΕΥΚΩΜΑ ΝΕΑΝΙΚΟΥ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΑΡΧΑΙΑΣ ΜΕΣΣΗΝΗΣ](#))

Μαθητικό Φεστιβάλ Αρχαίου Θεάτρου του Δήμου Αχαρνών

Γιάννης Κασουλός
Δήμαρχος Αχαρνών

2ο Μαθητικό Φεστιβάλ Αρχαίου Θεάτρου

27 Μαρτίου - 1 Απριλίου 2017 | Αίθουσα Εκδηλώσεων Δημαρχείου Αχαρνών

Μαρία Μίχα
Πρόεδρος ΕΠΙΣΚΕΨΗΝΟΥ

- Δευτέρα 27 Μαρτίου 2017 | 10:30 π.μ. | 4ο Δημ. Σχολείο Αχαρνών
Νεφέλες Αριστοφάνη/ Μήδεια Μπόστ
- Τρίτη 28 Μαρτίου 2017 | 10:30 π.μ. | 5ο Γυμνάσιο Αχαρνών
Η γύρα των ποταμών (Ορνίθες), Αριστοφάνη
Η παράσταση είναι μια διασκευή από το έργο «Ορνίθες» του Αριστοφάνη. Ελεύθερη απόδοση των διαλόγων από ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Υπουργείου Πολιτισμού.
- Τετάρτη 29 Μαρτίου 2017 | 10:30 π.μ. | 13ο Δημ. Σχολείο Αχαρνών
"Αόχοι Αχαρνών" εις όριον για την Εξέλιξη Ανόμιαν
Είκοσι μέλη της ομάδας, πέντε των Αχαρνών, ταξίδευσαν στο αρχαίο Μενίδι, για να κοιμηθούν στον κοιμητικό τους και τις Αχαιές, ώστε να αποκαλυφθεί πλήρως το αρχαίο θέατρο των Αχαρνών.
- Τετάρτη 29 Μαρτίου 2017 | 10:30 π.μ. | 14ο Δημ. Σχολείο Αχαρνών
Πλάτος, Αριστοφάνη
Ο Πλάτος, συνέθεσε, ενώ μανόβαν ο Καραθωμάς πέντε μέλη της ομάδας, με το σενάριο της ομάδας, τη διασκευή και τη μερική της καλλιτεχνική στην ομάδα του.
- Τετάρτη 29 Μαρτίου 2017 | 7.00 π.μ. | 2ο Γυμνάσιο Αχαρνών
Ο Λαοκράτης, ένας Αχαιός, πάλι και αγνώστους, όχι κλεισμένοι στα τέλη της Αθήνας, την εποχή του Πελοποννησιακού πολέμου. Πόλη της, την εποχή και αγνώστους από τη διασκευή των φιλοσόφων πολιτικών, κλείνει ιδιαιτέρως με τους Σκαρπάρους.
- Τετάρτη 29 Μαρτίου 2017 | 7.00 π.μ. | 8ο Γυμνάσιο Αχαρνών
Ο Μονόλογος της Αντιγόνης
Ο θάνατος της Αντιγόνης καθόλου οδηγείται στην παράδοση της. Μία στο όνειρο της θάλασσας να παρατηρείται τον γένιο της και έτσι με δοξά πόντο. Καταγράφεται με κλειδιά λόγια εναντίον του Κρόνου, μορφοποιεί για το άδικο τέλος της και τελικά οδηγείται στη σπινιά από τους φίλους.

- Πέμπτη 30 Μαρτίου 2017 | 10:30 π.μ. | 1ο Γυμνάσιο Αχαρνών
Ιεραγία Εν Αχαιδί, Ευριπίδη
Εκπαιδευτική ομάδα, με δύο παιδιά της, τον Χρόνη και την Ηλέκτρα Ο Χρόνης με τον φίλο του Πολύδη φησίζουν στο Αρχαίο, όπως ο φίλος του Ηλέκτρας, που δεν τους αναγνωρίζει, φέρνοντας δίδες ελπίδας για τον ερχόμενο αδελφό της.
- Παρασκευή 31 Μαρτίου 2017 | 10:30 π.μ. | 1ο - 3ο ΕΠΑΛ
Σμηνίδης ο Αργοναύτης, Ταμχος "Κατά γενναίων"
Ο Σμηνίδης, Σμηνίδης ο Αργοναύτης, έκανε με τη δύναμη ότι ελπίδα, ο θεός έλαβε διαφεύγοντας χαρακτήρες γενναίων.
Το μεγαλύτερο μέρος του ποιήματος αφιερώνεται στην περιγραφή της γενναίας που έχουν αρχαίοι, κατά σειρά, από τη γενναία, την αλυσίδα, τη σέλλα, τη γη, τη δύναμη, τη γούρνα, τη φορτία, τη γούρνα, τη γούρνα και τη γούρνα και που μορφοποιεί τα βασικά χαρακτηριστικά των αντιπροσώπων όλων ή στοιχείων.
- Παρασκευή 31 Μαρτίου 2017 | 10:30 π.μ. | ΓΕΛ Μεταμόρφωσης Πλάτους, Αριστοφάνη
Οφθαλμός αλλή τήρος Χερμίου μαζί με το φίλο του Κρίωνα επισκέπτεται το μαντείο των Αχαρνών, για να μάθει από τον Αχαιό Λύκον να αποκτήσει να δώσει στο γύρο του να τον κάνει ήλιο και φως ή καταγράφει και πέντε.
- Σάββατο 1 Απριλίου 2017 | 7.00 π.μ. | 8ο Γυμνάσιο Αχαρνών
Μήδεια Μπόστ, Χοροδία
Συμμετέχουν στο μπότ της Μήδειας ενδύονται αρχαίως της καθημερινότητας, απογράφουν έτσι οι κοσμή τμήματα της νεοελληνικής πραγματικότητας. Στο τέλος η Μήδεια βγαίνει να λαλήσει τη πην ουσία της και ο μόνος αναμένεται με τις ελπίδες του Ευριπίδη και τη διάφορη ομάδα του Ευριπίδη και του Μπόστ αποσπείρει τη συταγή δολοφονία.

Ενιαία Έκθεση "Θεατρικά Προσωπεία"
... με τη συμμετοχή όλων των σχολείων

27 Μαρτίου - 1 Απριλίου 2017
| Αίθουσα Εκδηλώσεων Δημαρχείου Αχαρνών | 10:00 π.μ. - 8:00 π.μ.

Γιάννης Κασσαβός
Δημάρχος Αχαρνών

Με την προεδρία των μαθητών, το μαρτύριο των καθηγητών, τον ήλιο των υπαλλήλων του Δήμου Αχαρνών και την άσκητη προσπάθεια και το κύρος του ΕΠΙΣΚΗΝΙΟΥ, το Μαθητικό Φεστιβάλ Αρχαίου Θεάτρου για την ανάδειξη του Αρχαίου Θεάτρου Αχαρνών έχει καθιερωθεί ως Πολιτιστικός Θεσμός του Δήμου Αχαρνών. Το 3ο Φεστιβάλ Αρχαίου Θεάτρου θα αναδείξει την απτική των μαθητών στο μαγικό της Αρχαία Τραγωδίας και παράλληλα θα αποτελέσει το πλέον ελπιδοφόρο μήνυμα για την πρόοδο και την εξέλιξη του ιστορικού Δήμου Αχαρνών.

Μαρία Μίχα
Πρόεδρος ΕΠΙΣΚΗΝΙΟΥ

Στα όρια των πολλών χρόνων δράσεων του ΕΠΙΣΚΗΝΙΟΥ, με στόχο την ανάδειξη του Αρχαίου μας Θεάτρου, κυριαρχία θέση κατέχει το Φεστιβάλ, η μεγάλη επιτυχία του οποίου αποδεικνύεται με τον καλύτερο τρόπο, ότι οι αεικίνητες παύσεις αποδίδουν τα καλύτερα αποτελέσματα. Για πολλούς μήνες μαθητές, καθηγητές, αμφότεροι υπάλληλοι του Δήμου μας και οι ΕΠΙΣΚΗΝΙΩΝ συνεργάζονται και συνδυάζονται, με πρωταγωνιστές τους μαθητές, ώστε η Πλαίσια πολιτιστική μας κίνηση να λειτουργήσει ως διαρκής δύναμη στην πατή κοινωνία και ειδικότερα στους νέους. Με την παρουσία σας θα τιμήσετε τους μαθητές και θα ενδυναμώσετε τους στόχους μας.

3ο Μαθητικό Φεστιβάλ 18 - 27 Απριλίου 2018 | Αίθουσα

• Τελετή Έναρξης:
Τετάρτη 18 Απριλίου 2018 | ώρα έναρξης 7:30 μ.μ.

Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας Αχαρνών | Ορνίθες Αριστοφάνη
Επτά χορικά της Θυμικής Παράστασης του θεάτρου Τέχνης το 1959 σε μουσική Μάνου Χατζιδάκη, από τη Χορωδία του ΣΔΕ και τη Μαντολιάντα του Δήμου Νέας Ιωνίας. Αλληγορική και αυτοκριτική κωμωδία του Αριστοφάνη, ανέβηκε πρώτη φορά το 414 π.Χ., σε μια περίοδο όπου είχε ήδη αρχίσει η αθηναϊκή εκστρατεία για την κατάκτηση της Σικελίας. Ο ποιητής μέσα από το έργο του φαντάζεται τους πιθανούς τρόπους με τους οποίους ένας πονηρός Αθηναίος θα μπορούσε να υποδουλώσει τα "κουτορνήτα" του σπουδαιότερου πρωτόγονου παραδόσιου.

1ο Γυμνάσιο Αχαρνών | Τρωάδες του Ευριπίδη
Η Τροία μετά από έναν δεκαετή πόλεμο πέφτει στα χέρια των Αχαιών. Ενώ η πόλη καίγεται οι γυναίκες της Τροίας που έχουν σωθεί μαζί με τη βασίλισσά τους την Εκάβη συζητούν για τα δικά τους πόλεμους και το μέλλον που τις περιμένει.

Μουσικό Σχίσμα Οδείου Αχαρνών

• Πέμπτη 19 Απριλίου 2018 | ώρα έναρξης 10.30 π.μ.

2ο Γυμνάσιο Αχαρνών | Βάτραχοι του Αριστοφάνη (διασκευή)
Κωμωδία του Αριστοφάνη που δόθηκε πρώτη φορά στα Αθήνα το 405 π.Χ., κερδίζοντας τα "Πρωτεύοντα". Η υπόθεση της περιγράφεται γύρω από έναν ποιητικό διαγωνισμό που οργανώνει στον κάτω κόσμο ο Διόνυσος ανάμεσα στον Ασχύλο και τον Ευριπίδη. Το έργο κριτικάρει τους νέους τραγικούς ποιητές αλλά και τον ίδιο τον Ευριπίδη.

• Παρασκευή 20 Απριλίου 2018 | ώρα έναρξης 10.30 π.μ.

3ο Λύκειο Αχαρνών | Αποσπάσματα από τις τραγωδίες
Ανγόνη Σοφοκλή, Ιππόλυτος Ευριπίδη, Άλκηστη Ευριπίδη, Μήδρα Ευριπίδη και Ορνίθες Αριστοφάνη. Η παρουσίαση του θεματικού μοτίβου του έρωτα μέσα από αποσπάσματα τεσσάρων τραγωδιών και μιας κωμωδίας.

1ο ΓΕΛ Μεταμόρφωσης | Εκκλησιάζουσες Αριστοφάνη
Το προτελευταίο έργο του Αριστοφάνη, παρουσιάστηκε περί το 392 π.Χ. Μέσα από την κωμική φόρμα, τους χουμοριστικούς διαλόγους και τα απαρτριστά επεισόδια, ο ποιητής εκφοβίζει την πικρία του για την αδέλφηση κατάσταση της Αθήνας, μετά το τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου. Οι γυναίκες της Αθήνας αποφασίζουν να πάρουν μέρος στην Εκκλησία του Δήμου.

• Δευτέρα 23 Απριλίου 2018 | ώρα έναρξης 10.30 π.μ.

1ο Γυμνάσιο Αχαρνών | Ιεστίδες Ασχύλου, Ιεστίδες Ευριπίδη
Ιεστίδες Ασχύλου: Οι πενήντα κόρες του Δαναού, αδερφού του Αργίου, φερπετές του θρόνου, φτάνουν με τον πατέρα τους στο Άργος για να αποφύγουν το γάμο με τα κόρημα ξαδέρφια τους. Ιεστίδες Ευριπίδη: Οι μητέρες των Αργείων, που εκστράτευαν εναντίον της Θήβας και σκοτώθηκαν στη μάχη, μαζί με τον Άδραστο το βασιλιά τους, ήρθαν στην Αθήνα να ζητήσουν τη βοήθεια του Θησέα, να μετελαβήρη στο βασιλιά Κρέοντα για να πάρουν πίσω τους νεκρούς να τους θάψουν.

Ενιαία Έκθεση "Θεατρικά Προσωπεία"
18 - 27 Απριλίου 2018 | Αίθουσα

ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ Εκδηλώσεων Δημαρχείου Αχαρνών

• Τρίτη 24 Απριλίου 2018 | ώρα έναρξης 10.30 π.μ.
9ο Γυμνάσιο Αχαρνών | Θεατρικό Αναλόγο Τραγωδιών του Σοφοκλή
Αποσπάσματα από τις επτά σωζόμενες τραγωδίες του Σοφοκλή: Αντιγόνη, Ηλέκτρα, Τραχίνιαι, Οιδίπους Τύραννος, Αίας, Φιλοκτήτης, Οιδίπους επί Κολωνών. Στο επίκεντρο των έργων του Σοφοκλή βρίσκεται το άτομο, το οποίο έρχεται σε αναπόφευκτη, τραγική και έντονη σύγκρουση με την τάξη που εκπροσωπούν οι θεοί.

• Τετάρτη 25 Απριλίου 2018 | ώρα έναρξης 10.30 π.μ.

4ο Γυμνάσιο Αχαρνών | Ελένη Ευριπίδη (διασκευή)
Γράφτηκε το 412 π.Χ. και παρουσιάστηκε για πρώτη φορά την ίδια εποχή, δηλαδή μόλις τελείωσε η Σικελική εκστρατεία με την πανωλεμία του αθηναϊκού στόλου. Ο Ευριπίδης με την τραγωδία του Ελένη καταδικάζει τον πόλεμο ως πρόβλεψη όλων των καιρών και με πρόσχημα την Ελένη προσπαθεί να τονίσει το παράλογο του τριτοκόσμου πολέμου.

• Τετάρτη 25 Απριλίου 2018 | ώρα έναρξης 7.30 π.μ.

1ο Γυμνάσιο Αχαρνών | Πλούτος Αριστοφάνη (διασκευή)
Ο Πλούτος είναι η τελευταία σωζόμενη κωμωδία του Αριστοφάνη. Γράφτηκε το 388 π.Χ., σηματοδοτώντας το πέρασμα από την Αρχαία στη Νέοτερη Αττική Κωμωδία. Η αγωνία του Χρημίλου για την αποκατάσταση του γιου του τον οδηγεί στο μαντίο των Δελφών. Η Πυθία του λέει πως η λύση θα του τη δώσει αυτής που θα συναντήσει πρώτη στο δρόμο του.

• Παρασκευή 27 Απριλίου 2018 | ώρα έναρξης 10.30 π.μ.

13ο Δημοτικό Σχολείο Αχαρνών | Η δική μας Οδύσσεια
Ένα αφηγηματικό έπος 100 στροφών θεμάτων σε 1500 λέξεις, που αποτελεί διασκευή της Οδύσσειας του Ομήρου και ακολουθεί την χρονολογική σειρά των περιπετειών του Οδυσσέα, όπως αυτή περιγράφεται στο βιβλίο της Ιστορίας της Γ. Δημοτικού.

• Τελετή Λήξης:
Παρασκευή 27 Απριλίου 2018 | ώρα έναρξης 7.30 μ.μ.

14ο Δημοτικό Σχολείο Αχαρνών | Ομηρικά Αποσπασμάτα 5ος αι. π.Χ.
Η παράσταση αποτελεί διασκευή του έργου "Βατραχομουσική" γνωστή κι ως "Μουσική". Πρόκειται για ένα σύντομο, εύθυμο, επικό παραδοσιακό έργο του 5ου περίπου π.Χ. αιώνα (με την πατρότητά του ακόμη υπό αμφισβήτηση), το οποίο υπήρξε ιδιαίτερα δημοφιλές τόσο στην αρχαιότητα όσο στο Βυζάντιο και την Αναγέννηση.

8ο Γυμνάσιο Αχαρνών | Αχαρνές Αριστοφάνη (διασκευή)
Ένας Αθηναίος αγρότης ο Δικαιοπόλις, απηυδισμένος από τον πόλεμο είναι αποφασισμένος να επβάλει ούλη στην εκκλησία του Δήμου για τη σύναψη ειρήνης με τη Σπάρτη. Στη συνέλευση ωστόσο διαπιστώνει ότι δεν υπάρχει ελίδα πραγματοποίησης της επιθυμίας του, γι αυτό καλεί τον Αμφίβο και τον σπένει στη Σπάρτη, προκειμένου αυτός να συνάψει ιδιωτική συνθήκη ειρήνης μόνο για τον Δικαιοπόλη και την οικογένειά του.

Απονομή Επαιών των σχολείων που συμμετείχαν

...με τη συμμετοχή όλων των σχολείων
Εκθέσεων Δημαρχείου Αχαρνών

Τμήμα Αρχαιολογίας και Ιστορικής Έρευνας Δήμου Αχαρνών

(Πηγή: Ιστοσελίδα τμήματος Αρχαιολογίας και Ιστορικής Έρευνας Δήμου Αχαρνών)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ανδρέου, Α. (1992). *Πηγές της ιστορίας της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης*. Βάνιας.
- Αντωνίου, Δ. (1987). *Τα προγράμματα της Μέσης Εκπαίδευσης (1833-1929)*, τμ. 1. Ιστορικό Αρχείο Ελληνικής Νεολαίας - Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς.
- Βουρβέρης, Κ. Ι. (n.d.). *Τα αρχαία ελληνικά εις το νέον αναλυτικόν πρόγραμμα των μαθημάτων του Γυμνασίου του 1931*.
- Γιακωβάκη, Ν. (2003). *Ιστορία του νέου Ελληνισμού 1770-2000*, τμ. 2. Ελληνικά Γράμματα.
- Δημακόπουλου, Γ. Δ. (1828). *το ιστορικόν της Γενικής Εφημερίδος της Ελλάδος (1825-1832)*. Γενική Εφημερίς της Ελλάδος.
- Δημαράς, Α. (1988). *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε, τόμ. Α και Β*. Ερμής.
- Δημαράς, Α. (1990). *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε (Τεκμήρια Ιστορίας)*, τόμ. Α' (1821-1894), Ερμής.
- Δημαράς, Α. (2013). *Ιστορία της νεοελληνικής εκπαίδευσης : το "ανακοπτόμενο άλμα" : τάσεις και αντιστάσεις στην ελληνική εκπαίδευση, 1833-2000 / Αλέξης Δημαράς ; επιμέλεια έκδοσης Βάσω Βασιλού -Παπαγεωργίου*. Μεταίχμιο.
- Ευαγγελόπουλος, Σ. (1987). *Ιστορία της Νεοελληνικής εκπαίδευσης. Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης, τεύχη Α και Β*.
- Καραφύλλης, Α. (2002). *Νεοελληνική εκπαίδευση*. Κριτική.
- Κιτρομηλίδης, Π. (1996). *Νεοελληνικός Διαφωτισμός*, ΜΙΕΤ.
- Κούκου, Ε. Ε. (n.d.). *Ο Καποδίστριας και η παιδεία 1827-1832 Β' Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα της Αιγίνης*, Αθήναι, 1972.
- Κυπριανός, Π. (2009). *Συγκριτική ιστορία της ελληνικής εκπαίδευσης*. Βιβλιόραμα.
- Μαυροσκούφης, Δ. Κ. (2002). *Φιλολόγος*.
- Μαυροσκούφης, Δ. Κ. (2003). *Η εκπαίδευση 1821-1832. Ανανεωτικές φροντίδες στα χρόνια του αγώνα*. Ελληνικά Γράμματα.
- Μουλά, Ε. (2006). *Ο τραγικός Μύθος για τα Παιδιά*. Διδακτορική Διατριβή.
- Μουλά, Ε. (2010). *Αρχαία Τραγωδία και παιδί: Όροι πρόσληψης και διαμόρφωσης εθνικής συνείδησης στη μεταπολεμική Ελλάδα*. Κριτική ΑΕ.

- Μπαμπινιώτης, Γ. (2011). *Το γλωσσικό ζήτημα. Σύγχρονες προσεγγίσεις*. Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων.
- Μπουζάκης, Σ. (1987). *Νεοελληνική εκπαίδευση (1821-1985)*. Gutenberg.
- Μπουζάκης, Σ. (2002). *Επίκαιρα Θέματα Ιστορίας της Εκπαίδευσης. Πρακτικά του 1ου Επιστημονικού Συνεδρίου Ιστορίας της Εκπαίδευσης*. Gutenberg.
- Μπουζάκης, Σ. (2011). *Πανόραμα ιστορίας της εκπαίδευσης. Όψεις και απόψεις*. Gutenberg.
- Μπουζάκης, Σ. (2011). *Πανόραμα ιστορίας της εκπαίδευσης: όψεις και απόψεις, τμ. 1 Ιστοριογραφικά ρεύματα - Μακρές περίοδοι - Εκπαίδευση εκτός συνόρων - Τοπική ιστορία*. Gutenberg.
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. (2011). *Οδηγός Εκπαιδευτικού για το θέατρο*. ΟΑΕΔ.
- Παπαδόπουλος, Γ. (2012). *Μυθοπλασία, Βίωμα και Παιδεία - Διδασκαλίας Τέχνης: Θεωρία και Εφαρμογές*. ΨΗΦΙΔΑ.
- Περιφερειακή Διεύθυνση Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων, *Το Σχολείο στα Ιόνια Νησιά, 1864-2021, Εκατόν πενήντα επτά χρόνια ελληνικής εκπαίδευσης*, Επιμέλεια Π. Αγγελόπουλος, Κέρκυρα, 2021
- Σοφοκλέους Οιδίπους επί Κολωνώ (μετά Λεξιλογίου) Χάριν των μαθητών και μαθητριών της ΣΤ΄ Τάξεως του Εξατάξιου Γυμνασίου και της αντιστοίχου των Διδασκαλείων κ.λ.π.* (1930).
- Ταμπάκη, Α. (1994). *Ζητήματα ιστορίας των νεοελληνικών γραμμάτων: αφιέρωμα στον Κ. Θ. Δημαρά*. Παρατηρητής.
- Ταμπάκη, Α. (1997). *Νεοελληνικό Θέατρο (17ος - 20ός αι.): Επιστημονικές Επιμορφωτικές Διαλέξεις*. Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών (Ε.Ι.Ε.).
- Τζανή, Μ., & Παμουκτσόγλου, Τ. (1998). *Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα*.
- Τσουκαλάς, Κ. (1988). *Εξάρτηση και αναπαραγωγή*. Θεμέλιο.
- Τσούλιας, Ν. (2003). *Παιδείας εγκώμιον*. Πατάκη.
- Χατζηστεφανίδης, Θ. (1986). *Ιστορία της Νεοελληνικής εκπαίδευσης (1821-1986)*. Παπαδήμας.

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

Ι.Ε.Π. - ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

<http://www.iep.edu.gr/library/index.php/2012-09-19-21-42-36>

Ι.Ε.Π. - ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ- ΝΕΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

<http://iep.edu.gr/el/nea-programmata-spoudon-arxiki-selida>

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

<http://www.et.gr/index.php/anazitisi-fek>

Σοφοκλέους Οιδίπους επί Κολωνώ (μετά Λεξιλογίου) Χάριν των μαθητών και μαθητριών της ΣΤ΄ Τάξεως του Εξατάξιου Γυμνασίου και της αντιστοίχου των Διδασκαλείων κ.λ.π [1930, 1η Έκδοση]

<http://e-library.iep.edu.gr/iep/collection/browse/item.html?code=01-45062&tab=01>

Τζάρτζανος, Αχιλλέας, «Όδηγίες προς τήν μεθοδικήν διδασκαλίαν τῶν ἐν τοῖς σχολείοις τῆς Μέσης Παιδείας διδασκομένων μαθημάτων. Θρησκευτικά και Ἀρχαία Ἑλληνικά», Μέρος Α΄, 2η Έκδοση, 1928. Σχετικά με το αρχαίο δράμα από σελ. 207 και εξής.

<http://e-library.iep.edu.gr/iep/collection/browse/item.html?code=05-00169&tab=01>

Από την ΠΥΛΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

https://www.greek-language.gr/greekLang/studies/history/thema_11/index.html

ΙΕΠ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ

<http://e-library.iep.edu.gr/iep/articles/timeline.html>

[http://e-](http://e-library.iep.edu.gr/iep/collection/browse/index.html?q=%CE%BF%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%B5%CF%82+%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%B9%CF%89%CE%BD)

[library.iep.edu.gr/iep/collection/browse/index.html?q=%CE%BF%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%B5%CF%82+%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%B9%CF%89%CE%BD](http://e-library.iep.edu.gr/iep/collection/browse/index.html?q=%CE%BF%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%B5%CF%82+%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%B9%CF%89%CE%BD)

ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΕΑΝΙΚΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΑΡΧΑΙΑΣ ΜΕΣΣΗΝΗΣ

<http://ancientmessenefestival.messini.gr/>